

**14 Aralık 2014 günü
konuşma saatine kadar ambargoludur**

**2015 YILINA GİRERKEN
DIŞ POLİTİKAMIZ**

**Mevlüt Çavuşoğlu
Dışişleri Bakanı**

**Dışişleri Bakanlığı'nın 2015 Mali Yılı Bütçe Tasarısının
TBMM Genel Kurulu'na Sunulması Vesilesiyle
Hazırlanan Kitapçık**

Bu kitapçık, Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun 14 Aralık 2014 tarihinde TBMM Genel Kurul'unda yaptıkları, Hükümetimizin dış politika hedeflerine, uygulamalarına ve güncel konulara ilişkin değerlendirmelerini içeren takdimi tamamlayıcı nitelikte olup, çeşitli dış politika gelişmeleri hakkında, 7 Aralık tarihi itibariyle güncel ayrıntılı bilgi içermektedir.

İÇİNDEKİLER

▪ Giriş	5
▪ Avrupa Birliği	9
▪ Amerika Birleşik Devletleri	11
▪ Rusya Federasyonu	13
▪ Avrupa Ülkeleri	14
▪ Balkanlar	36
▪ Yunanistan	49
▪ Kıbrıs	52
▪ Orta Doğu ve Kuzey Afrika	60
▪ Suriye	75
▪ Irak	81
▪ İran	85
▪ Güney Kafkasya	86
▪ 1915 Olayları	89
▪ Orta Asya	91
▪ Güney Asya	95
▪ Doğu Asya	101
▪ Afrika	106
▪ Latin Amerika ve Karayipler	111
▪ Birleşmiş Milletler	113
▪ NATO	116
▪ Karadeniz’de Deniz Güvenliği	121
▪ AGİT, Silahsızlanma ve Silahların Kontrolü	122
▪ Terörizmle Uluslararası Mücadele	127
▪ Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları	132
▪ Uluslararası Ekonomi ve Bölgesel Örgütler	134
▪ Enerji	139
▪ Çevre ve Su	140
▪ Eğitim, Kültür ve Tanıtım	141
▪ Enformasyon ve Kamu Diplomasisi	147
▪ Büyükelçiler Konferansı	151
▪ Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlarımız	152
▪ Konsolosluk Konuları	154
▪ Stratejik Araştırmalar Merkezi	165
▪ Diplomasi Akademisi	166
▪ Tercüme ve Arşiv Faaliyetleri	168
▪ Haberleşme	172
▪ İnsan Kaynakları	173
▪ Bütçe Teklifi	176

G İ R İ Ő

Son dönemde dŐnyada siyasi ve ekonomik alanlarda yaşanmakta olan kapsamlı dŐnüşŐm sŐreçleri yakın coğrafyamızda derinden hissedilmektedir. KŐresel ekonomik krizin hızlandırdığı bu sŐreçte göç dengeleri yer değiştirmektedir. GŐnŐmŐzŐn ihtiyaçları temelinde, anahatları oluşmaya başlasa da, yeni bir dŐnya dŐzeninin parametrelerinin belirlenmesine yönelik arayışlar devam etmektedir.

Geçiş dönemlerinin başlıca Őzelliklerinden birini teşkil eden istikrarsızlık unsurlarının artması, beraberinde Önemli gŐvenlik sınamalarını getirmektedir. KŐresel ekonomik kriz jeopolitik anlamda başat aktörlerin gelişmeleri yönlendirme kapasitelerini sınırlamaktadır. Buna paralel olarak Akdeniz havzasının gŐneyinde 2011’de başlayan tarihi dŐnüşŐm sŐrecinden kaynaklanan belirsizliklerin etkisi, komşu bölgelerde ortaya çıkan yeni krizlerle 2014 yılında da artarak devam etmiştir.

Fırsatlar ve tehditlerin giderek çeşitlendiği bu sŐreçte, TŐrkiye savunduğu evrensel değerler ve ulusal çıkarları arasında azami bir denge Őzerine inşa ettiği dış politikasıyla bölgesinde ve Ötesinde yapıcı bir rol oynamaktadır. Esasen Őlkemiz, tarihi, kŐltŐrel ve coğrafi Őzellikleri ile son yıllarda gelişen ekonomik kapasitesini iyi bir stratejik planlama ve gŐçlŐ bir siyasi iradeyle birleştirerek bir göç temerkŐzŐ sağlamıştır. Bu göç, etrafımızda ortaya çıkan olumsuz konjonktŐre karşılık TŐrkiye’nin, geleceğe yönelik olumlu vizyonunu ve çŐzŐm odaklı politikalarını bölgesine ve dŐnyaya yansıtma iradesini muhafaza etmesini sağlamıştır.

Çok boyutlu dış politikamızın sacayaklarından birini teşkil eden komşu ve yakın çevrelerdeki Őlkelerle etkin bir işbirliği ortamı tesis etmeye yönelik anlayışımız korunmuş, bu yöndeki çabalarımız 2014 yılında da sŐrdŐrŐlmüřtŐr.

Bu çerçevede, son yıllarda Özellikle yakın coğrafyamızdaki Őlkelerle tesis ettiğimiz ve en Őst dŐzeyde etkin ve kesintisiz siyasi diyalog imkanı sağlayan yŐksek dŐzeyli işbirliği mekanizmaları Önemli bir işlev gŐrmeye devam etmektedir.

Geçtiğimiz yıl içinde bu kapsamda farklı konularda anlaşmalar akdedilmiş, ekonomik anlamda karşılıklı bağımlılık tesis etmeye ve sosyo-kŐltŐrel etkileşimi artırmaya yönelik tedbirler hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede yŐksek dŐzeyli işbirliği mekanizmaları kurduğumuz Őlke sayısı 2014’de 17’ye çıkmıştır. Ayrıca iki Őlkeyle de yŐksek dŐzeyli işbirliği komisyonu mekanizması mevcuttur. TŐm

bu ülkelerle bugüne kadar gerçekleştirilen konsey toplantılarının sayısı 35'e, imzalanan anlaşmaların sayısı da 393'e ulaşmıştır. Bu türden mekanizmaların başka ülkelerle de tesis edilmesi yönünde temaslar gerçekleştirilmektedir.

Bölgesel sahiplenme ve işbirliğinin giderek artan önemi bağlamında, ülkemiz, kurulmasına öncülük ettiği Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı gibi bölgesel kuruluşların etkinliğini artırmaya yönelik faaliyetlerini sürdürmüştür. Buna ilaveten, ülkemizin öncülüğünde başlatılan Türkiye-Afganistan-Pakistan, Türkiye-Bosna Hersek-Sırbistan, Türkiye-İran-Azerbaycan ve Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan gibi üçlü süreçler ve Afganistan'daki barış ve istikrara katkı sağlamak üzere bölge ülkelerinin katılımıyla oluşturulan "İstanbul Süreci" kapsamındaki temas ve faaliyetlere devam edilmiştir. 2014 Mayıs ayında düzenlenen Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Dışişleri Bakanları Üçlü Toplantısı'yla birlikte Türkmenistan'la da üçlü bir işbirliği süreci başlatılmıştır.

Dış politikamızın giderek genişleyen ufukları, ülkemizin küresel ölçekteki tüm gelişmeleri izlemesini ve artan imkanları ölçüsünde sorunların çözümüne katkıda bulunmasını gerektirmektedir. Ülkemizin küresel rekabette ön plana çıkabilmesi de yakın coğrafyaların ötesinde varlık göstermesine bağlıdır. Bu ikinci boyutta, Afrika, Asya-Pasifik ve Latin Amerika-Karayipler bölgeleri 2014 yılındaki dış politika gündemimizde önemli bir yer tutmaya devam etmiştir. Büyük ölçüde bahse konu bölgelerde açılan Büyükelçiliklerimizin ve Başkonsolosluklarımızın katkısıyla, ülkemiz bugün toplam 228 dış temsilcilikle dünyanın önde gelen diplomatik güçleri arasına girmiş bulunmaktadır.

Giderek yoğunlaşan uluslararası gündem çerçevesinde ülkemiz, küresel ölçekte de varlığını belirginleştirmekte ve uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında yeni sorumluluklar üstlenmektedir. Nitekim 2014 yılı, dış politikamızın üçüncü temel boyutunu oluşturan çoktarafli platformlarda aktif bir profil sergilemek bakımından da oldukça hareketli geçmiştir.

Bu bağlamda, BM içinde İspanya'yla birlikte başlattığımız "Medeniyetler İttifakı" ve Finlandiya'yla birlikte başlattığımız "Barış için Arabuluculuk" Girişimleri'nin önemi, giderek zenginleşen kapsam ve faaliyetleriyle birlikte artmaktadır. ABD'yle birlikte eşbaşkanlığını yaptığımız "Terörizmle Mücadele Küresel Forumu" da (TMKF) terörle mücadelede uluslararası işbirliği bağlamında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Ülkemiz ayrıca TMKF'nin altı çalışma grubundan Afrika Boynuzu'na ilişkin olanının eşbaşkanlığını AB'yle birlikte yürütmektedir.

Türkiye BM çatısı altında 2006 yılında oluşturulan Küresel Göç ve Kalkınma Forumu Dönem Başkanlığı'nı 1 Temmuz 2014 tarihi itibarıyla üstlenmiş

bulunmaktadır. Dönem Başkanı olarak 2015 yılı Ekim ayında ülkemizin evsahipliğinde yapılacak Küresel Göç ve Kalkınma Forumu Yıllık Zirve Toplantısı'na başkanlık edeceğiz.

Ülkemiz gerek uzak coğrafyalara açılım gerek çoktarafli platformlarda etkin rol oynama yönündeki kararlılığı doğrultusunda 2014 yılında da faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu çerçevede ülkemiz, Portekizce Konuşan Ülkeler Topluluğu'na (CPLP) Ortak Gözlemci olarak kabul edilmiş, ayrıca Pasifik Adaları Forumu'na, Forum Sonrası Diyalog Ortağı olmak için yaptığımız başvuru da kabul edilmiştir. İlaveten, Ortak Amerika Entegrasyon Sistemi'ne de (SICA) gözlemci ülke başvurusunda bulunulmuştur.

Ülkemizin her geçen gün artan insani yardımları ve kalkınma yardımları, dünyanın önde gelen donör ülkeleri arasında yer almamızı sağlamıştır. Türkiye ayrıca, geçtiğimiz dönemde birçok bölgesel ve uluslararası örgütün dönem başkanlıklarını başarıyla yürütmüş ve pek çok kuruluşun üst düzey yönetiminde vatandaşlarımızın üstlendikleri görevler sayesinde etkin bir şekilde temsil edilmiştir. 2014 yılında AGİT Dönem Başkanının Müslümanlara Karşı Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılıkla Mücadele Özel Temsilciliği, AGİT Ukrayna Özel Gözlem Misyonu Başkanlığı ve NATO'nun Afganistan'daki Kıdemli Sivil Temsilciliğinin tarafımızdan üstlenilmesi ve OECD nezdinde Daimi Temsilcimizin ahiren OECD İcra Komitesi Başkanlığına seçilmesi bu alanda öne çıkan bazı örneklerdir.

Ülkemizin uluslararası platformlardaki artan etkinliğini 2015 yılında devralacağımız G-20 Dönem Başkanlığı çerçevesinde sürdürmesi hedeflenmektedir. Küresel yönetim mimarisinin yapı taşları arasında yer alan platformlardaki mevcudiyetimiz ve etkinliğimiz, bu yapıların dünyadaki güç dengesini daha etkin bir şekilde yansıtmasına ve günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermesine yönelik çalışmalara katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, 2015 yılında üstleneceğimiz G-20 Dönem Başkanlığımıza özel önem veriyor, bunu G-20 ve üye olmayan ülkeler arasındaki işbirliğinin etkinleştirilmesine katkı sağlamak için de önemli bir fırsat telakki ediyoruz. G-20 2015 Liderler Zirvesi de ülkemizde gerçekleştirilecek olup, Zirveye giden süreçte başta G-20 Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları Toplantıları olmak üzere Bakan ve değişik düzeylerde bir dizi toplantı ve etkinlik Türkiye'de düzenlenecektir.

Ülkemiz bir yandan komşu ve bölge ülkeleriyle ilişkileri geliştirip, yeni coğrafyalara açılarak uluslararası örgüt ve platformlardaki profilini yükseltirken, mevcut stratejik ilişkilerini derinleştirmeye ve dış politikamız açısından önem taşıyan tüm aktörlerle diyalogu geliştirmeye gayret göstermektedir.

Stratejik bir hedef olarak belirlediğimiz AB üyeliği bağlamında, ortaklık felsefesine bağlı olarak, AB'nin de taahhütleri temelinde sağduyu ve öngörüyle katılım sürecimizi ortak çıkarlarımıza hizmet edecek şekilde olumlu sonuçlandırmak konusunda gerekli adımları atması önem taşımaktadır. Önümüzdeki dönemde, AB üyeliği hedefimiz doğrultusunda halkımızın yaşam standartlarının yükselmesine katkıda bulunacak her türlü reformun gerçekleştirilmesine devam edilecektir. Temel beklentimiz, üyelik sürecimizin önündeki suni engellerin kaldırılarak müzakere sürecinin doğal akışında ilerlemesine izin verilmesidir.

ABD ve Avrupalı müttefiklerimizle mevcut yakın ilişkilerimiz, gerçek ve eşit bir ortaklık ruhuna uygun olarak somut işbirliğine dönüşmeyi sürdürmektedir. Geniş bir coğrafyada ve uluslararası gündemi meşgul eden kritik önemi haiz konularda yakın işbirliği yaptığımız müttefikimiz ve ortağımız ABD'yle ilişkilerimiz derinleşerek gelişmektedir.

Yeni boyutlar ekleyerek ilgi ve faaliyet alanını genişlettiğimiz dış politikamızın yürütülmesinde stratejik ortaklarımızla uyum içinde hareket ediyoruz. Yakın çevremizde yaşanan büyük siyasi dönüşümler çerçevesinde karşı karşıya bulunduğumuz sınamalara karşı sürdürülebilir bir istikrar ortamının sağlanması için etkin bir işbirliğini savunuyoruz.

Bu doğrultudaki kararlılığımızı sürdürürken, çıkarlarımızdan ve savunduğumuz değerlerden taviz vermemeye devam edecek, bugüne kadar olduğu gibi tarih ve coğrafyanın belirlediği ortak bir kaderi paylaştığımız komşu halkların meşru talep ve beklentilerinin gerçekleşmesini gözeteceğiz.

Küresel gelişmeler doğrultusunda, geçmişte uzak coğrafyalar olarak nitelendirilen bölgelerde ülkemiz için yeni pazarlar ve yatırım olanaklarının tespitine ve buna uygun siyasi ilişkiler ağının tesis edilmesine yönelik faaliyetlerimizi ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın katkısıyla sürdüreceğiz.

Çoktarafli kuruluşlarda aktif bir profil sergilemeye ve etkin bir rol oynamaya devam edeceğiz. Bu bağlamda yükselen güçleri temsil eden ülkelerle yakın temas içinde olmaya ve yeni dünya düzenine ait küresel yönetim yapılarının önceliklerimiz doğrultusunda teşkil edilmesine özen göstereceğiz.

Dış politika faaliyetlerimizin doğrudan vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıran boyutlarına özel önem vermeye devam ederek, konsolosluk hizmetlerinin kalitesini daha da arttırmayı, vatandaşlarımızın lehine vize uygulamaları tesis etmeyi, serbest ticaretin ve yatırımların önünü açacak düzenlemelere öncelik tanımayı sürdüreceğiz.

Netice olarak ÷lkemiz, sahip olduğu imkan ve kaynakları öncelikle milletimizin, ardından dünya halklarının iyilik ve refahı için her alanda harekete geçirmekten çekinmeyen, vizyoner, aktif ve sorumluluk sahibi dış politika çizgisine sadık kalmaya devam etmektedir. Özellikle bölgemizdeki şiddetli çatışma ve buhranlara gerçekçi ve sağduyu sahibi çözümler üretme kararlılığımızı korumaktayız. Aynı zamanda daha iyi bir geleceğin mümkün ve erişilebilir olduğunu dünyanın erişebildiğimiz her köşesine özgün katkılarımız yoluyla anlatmak yönünde güçlü bir sorumluluk hissetmekteyiz.

Ülkemizin dünyanın sayılı diplomatik güçleri arasında hak ettiği yeri alması hedefi doğrultusunda sürdüreceğimiz faaliyetlerin en büyük dayanağını, her zaman olduğu gibi vatandaşlarımızın ve Yüce Meclisimizin vereceği destek teşkil edecektir.

AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Birliği'yle (AB) 1963 yılında imzalanan Ortaklık Anlaşması'yla temelleri atılan ilişkilerimiz çok boyutlu ve derin bir nitelik kazanmıştır. 1996'da tesis edilen Gümrük Birliği, AB'yle ilişkilerimizin ana unsurlarından birini teşkil etmektedir. AB başlıca ticaret ve yatırım ortağımızdır. Dış politika alanında yakın irtibat halinde olduğumuz AB'nin uluslararası güvenliğe katkı bağlamında yürüttüğü dokuz operasyon ve misyona ülkemizce iştirak edilmiştir. TBMM ile Avrupa Parlamentosu arasındaki ilişkiler AB'yle ilişkilerimizin parlamenter boyutunu teşkil etmekte olup, 1965 yılında kurulan Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu bu ilişkinin temel mekanizmasıdır.

AB'yle mevcut ilişkimizin muhafazası ve daha da ilerletilmesi temel hedefimizdir. Bu çerçevede, 1963 Ortaklık Anlaşması'nın 28. maddesinde ifadesini bulan AB üyeliği stratejik tercihimizdir. Ülkemiz, üyelik hedefiyle 2005 yılında başlayan AB'ye katılım müzakerelerini sürdürmek azmindedir. Bununla birlikte, bazı AB ülkelerinin siyasi saiklerle takındıkları olumsuz tutumlar nedeniyle katılım sürecimiz zaman zaman durma noktasına gelmiştir. Bu olumsuz durumun aşılması yönündeki gayretlerimiz sürmektedir.

AB'nin de ortaklık felsefesine bağlı olarak ve taahhütleri temelinde katılım sürecimizin olumlu sonuçlandırılması konusunda gerekli adımları atması önem taşımaktadır.

Halkımızın yaşam standartlarının yükseltilmesi bakımından TBMM çatısı altında gerçekleştirilmekte olan tarihi reformlar, AB'ye katılım sürecimizi de destekler niteliktedir. Halkımızın desteği ve Yüce Meclisimizin iradesi, bu reformların hayata geçirilmesinde asıl itici gücü oluşturmaktadır.

AB Komisyonu'nun "Türkiye 2014 İlerleme Raporu" ve "Genişleme Strateji Belgesi" 8 Ekim 2014 tarihinde yayımlanmıştır. Komisyonca hazırlanmakta olan İlerleme Raporları, AB'ye katılım sürecimizin takibinde önemli araçlardan biridir. İlerleme Raporu'nun adil ve dengeli olduğu ölçüde, AB'ye katılım sürecimiz dahil, Türkiye-AB ilişkilerine katkı sağlayacağı açıktır. Ekim 2013-Eylül 2014 dönemindeki gelişmeleri kapsayan "Türkiye 2014 İlerleme Raporu"nun dengeli ve teknik bir dille kaleme alındığı söylenebilir.

Raporda, ülkemizin AB'ye üyelik sürecindeki kararlılığına vurgu yapılması; üçüncü ve dördüncü yargı reform paketleri; Demokratikleşme Paketi; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı; İnsan Hakları Tazminat Komisyonu, Anayasa Mahkemesi, Ombudsman ve Ulusal İnsan Hakları Kurumu'nun faaliyetleri ile Çözüm Süreci'nin yanısıra göç ve sığınma politikası çerçevesinde atılan adımlara geniş şekilde yer verilmesi memnuniyet vericidir.

Keza Raporda, ülkemizin dış politika alanındaki etkinliği ile bölgemiz ve geniş çevremizde üstlendiğimiz önemli role vurgu yapılması, özellikle Suriye krizi bağlamında yürüttüğümüz kapsamlı insani yardım çalışmalarının takdirle karşılandığının belirtilmesi, Avrupa'nın enerji güvenliğine katkı sağlayan adımlarımıza atıfta bulunulması ve bölgesel sınamalar karşısında Türkiye-AB diyalogunun yoğunlaştırılmasının önemine işaret edilmiş olması olumlu unsurlardır.

Raporun ekonomik kriterler bölümü, Türkiye'nin 2001 yılından bu yana devam eden büyüme performansına, ekonominin esaslarının iyileştirildiğine ve şoklara dayanıklılığının arttığına işaret edilmekte, pazar mekanizmalarının uygun şekilde işlediği kaydedilmektedir.

Öte yandan, Gümrük Birliği çerçevesinde AB'nin ortak ticaret politikalarıyla uyum yükümlülüğümüz uyarınca 21 (Arnavutluk, Bosna-Hersek, EFTA, Fas, Ürdün, Güney Kore, Gürcistan, İsrail, Karadağ, Kosova, Lübnan, Makedonya, Malezya, Mısır, Moldova, Morityus, Sırbistan, Suriye, Şili, Tunus ve Filistin) Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmıştır. Kosova, Lübnan, Malezya ve Moldova'yla olanlar dışında kalan 17 STA yürürlüktedir. Türk ürünlerinin değişik ve çok sayıda pazara daha az kısıtlamayla ihraç edilebilmesi amacıyla çeşitli ülkelerle STA imzalanmaya devam edilecektir. Ayrıca, AB'nin STA imzaladığı veya imzalama perspektifinin bulunduğu ABD, Kanada, Japonya, MERCOSUR, Peru, Ukrayna, Kolombiya gibi ülke ve ülke gruplarıyla STA imzalanmasına yönelik girişimler/görüşmeler devam etmektedir.

AB Komisyonu, Gümrük Birliği'nin Türkiye ve AB'ye etkilerinin incelenmesi ve modernizasyonuna yönelik imkanların ele alınması amacıyla Dünya Bankası'na "Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin Değerlendirilmesi" konulu bir çalışma yaptırmıştır. Sözkonusu rapor 7 Nisan 2014 tarihinde kamuoyumuzla paylaşılmıştır. Raporun sonuçları ilgili kurum ve kuruluşlarımızca değerlendirilmektedir.

Öte yandan, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi müzakerelerinin başlatılmasına yönelik olarak Komisyon'la ön temaslarımız sürmekte olup, bu çerçevede Komisyon'la bugüne kadar üç görüşme gerçekleştirilmiştir. Yeni göreve başlayan AB Komisyonu'yla önümüzdeki dönemde görüşmelere devam edilecektir.

AB'nin yürüttüğü STA görüşmeleri arasında, ABD'yle 8 Temmuz 2013 tarihinde müzakerelerine başladığı Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) Anlaşması ayrı bir önem taşımaktadır. Dünya gayrisafi hasılasının %47'sini ve küresel ticaret akışının %30'unu gerçekleştiren AB ile ABD arasında imzalanması planlanan bu kapsamlı Anlaşma, uluslararası ticarete düzen belirleyici ve kural koyucu nitelik taşıyacaktır. Gümrük Birliği'nden kaynaklanan yükümlölükler ve ekonomik çıkarlarımız çerçevesinde, AB-ABD TTYO sürecine paralel olarak ABD'yle STA müzakerelerine başlanmasına veya halihazırda sürdürölen TTYO müzakerelerine ölkemizin de dahil edilmesine yönelik çalışmalarımız devam etmektedir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Türkiye ve ABD çok geniş bir coğrafyada ve uluslararası gündemi meşgul eden kritik önemi haiz konularda yakın işbirliği yapan iki müttefik ve ortaktır. Türkiye ve ABD'nin iki NATO müttefikleri olarak ortak değerler ve müşterek menfaatler temelinde karşılıklı saygı içinde ilişkilerini güçlü, dinamik ve sağlıklı bir temelde geliştirmeleri ve derinleştirmeleri birçok yönden önem taşımaktadır.

ABD'yle ilişkilerimizin, bölgemizde ve ötesinde, barış, refah ve istikrarın teminine yapıcı katkıda bulunma çabalarımız ve ulusal çıkarlarımız temelinde, "Model Ortaklık" kavramına yakışır bir şekilde her alanda daha da derinleştirilmesi, geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi yönünde karşılıklı çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye ile ABD arasındaki yakın istişare ve temaslar 2014 yılı içinde sürmüştür. İki öлке arasında telefonla ve uluslararası toplantılar vesilesiyle gerçekleşen üst düzeyli temaslar sıklıkla devam etmektedir. Bu kapsamda, son olarak Sayın Cumhurbaşkanımız NATO Galler Zirvesi marjında ABD Başkanı

Barack Obama'yla 5 Eylül 2014 tarihinde kapsamlı bir görüşme yapmış, ayrıca 69. BM Genel Kurulu marjında 25 Eylül 2014 tarihinde de ABD Başkan Yardımcısı Biden'la görüşmüştür. Son olarak, ABD Başkan Yardımcısı Biden 21-23 Kasım 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaret ederek, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız ile kapsamlı görüşmeler gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerde, Türkiye – ABD ikili ilişkilerinin yanı sıra, Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler ile DEAŞ tehdidi bağlamında kapsamlı ve ayrıntılı bir görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Öte yandan, sadece son üç ay içinde, ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel 8 Eylül 2014, Dışişleri Bakanı John Kerry 12-13 Eylül 2014, Ticaret Bakanı Penny Pritzker 30 Eylül-2 Ekim 2014 tarihlerinde ülkemize resmi ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Ben de BM 69. Genel Kurulu vesilesiyle bulunduğum New York'ta 21 Eylül 2014 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı Kerry'yle biraraya geldim.

Türkiye ile ABD arasındaki parlamentolararası ilişkiler de yoğun bir şekilde devam etmektedir. Bu bağlamda, ABD Temsilciler Meclisi Başkanı John Boehner 15-17 Nisan 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş olup, Sayın TBMM Başkanımızın da 2015'in ilk aylarında ABD'yi ziyaret etmesi öngörülmektedir.

İki dost ve müttefik olarak ABD'yle işbirliği ve diyalogumuz, hem ikili zeminde hem NATO, G-20 ve BM gibi uluslararası platformlarda somut sonuçlar doğurmakta; Balkanlar'dan Kafkaslar'a ve Orta Asya'ya, Avrupa'dan Orta Doğu'ya ve Afrika'ya uzanan çok geniş bir coğrafyayı, ayrıca terör ve radikalizmle mücadele, enerji arzı güvenliği, nükleer yayılmanın önlenmesi ve küresel ekonomik gelişmeler gibi kritik önem taşıyan konuları kapsamaktadır.

Öte yandan, iki ülke ilişkilerinin ekonomik, ticari ve yatırım boyutlarının, siyasi, askeri ve güvenlik ilişkilerimizle mütenasip bir düzeye çıkarılabilmesi hedefine yönelik çalışmalar da aralıksız sürdürülmektedir.

Ekonomik ilişkiler bağlamında, Ekonomik ve Ticari Stratejik İşbirliği Çerçevesi'nin (ETSİÇ) Bakanlar düzeyindeki üçüncü toplantısı 14 Mayıs 2014 tarihinde Vaşington'da yapılmıştır. Bu vesileyle, ABD'nin AB'yle müzakere ettiği Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) Süreci'nin ekonomik ilişkilerimize olası etkilerini inceleyecek Yüksek Düzeyli Komite (YDK) de toplanmış ve bu çerçevede altı Alt Grup tesis edilmesi kararlaştırılmıştır. Söz konusu grupların önümüzdeki dönemde siyasi seviyede onaya sunulacak bazı tavsiye kararlarını kabul etmeleri beklenmektedir.

Türkiye-ABD ekonomik ilişkileri kapsamında yürütülen bu çalışmaların ve mevcut mekanizmaların ikili ticaret hacmine olumlu katkı sağladığını görmekteyiz. 2013 yılı sonu itibarıyla ikili ticaret hacmimiz 18 milyar Dolar'ın üzerinde seyretmekte olup, daha da artırılması yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Türk Hava Yolları'nın ABD'de altı ayrı noktaya (New York, Vaşington, Şikago, Los Angeles, Boston ve Houston) doğrudan uçuşlar gerçekleştirmesi de iş çevreleri arasında yeni köprülerin kurulmasına ve işbirliğinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Atlanta ve Miami dahil olmak üzere, yeni uçuş bağlantıları üzerinde çalışmalar sürmektedir. 2013 yılında ülkemizi ziyaret eden ABD'li turist sayısı 785.971 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin kaydettiği ekonomik gelişmelerin iki ülke ilişkilerinin küresel boyutu bakımından da yansımaları olmaktadır. G-20 içindeki ortaklığımızın yanısıra, ülkemizin bölgesinde ve ötesinde belirginlik kazanan ekonomik liderlik potansiyelinin ve iki ülkenin üçüncü ülkelerde yürütmüş oldukları projelerin ABD bakımından ikili bağlamın ötesinde aynı zamanda küresel bakımdan da ekonomik bir ortak yarattığını söylemek mümkündür.

RUSYA FEDERASYONU

Türkiye-Rusya ilişkileri, özgün tarihi derinlik, bölgesel perspektif ve ortak çıkarlar zemininde gelişimini sürdürmektedir.

İlişkilerin her alanında görülen ilerleme neticesinde 2010 yılında kurulan Üst Düzeyli İşbirliği Konseyi (ÜDİK), gerek ikili, gerekse bölgesel ve uluslararası gündemin iki ülke arasında en üst seviyede yapıcı ve verimli bir çerçevede ele alınmasını sağlamaya devam etmektedir. ÜDİK'in V. toplantısı 1 Aralık 2014 tarihinde RF Devlet Başkanı Vladimir Putin'in ülkemize yaptığı ziyaret çerçevesinde gerçekleşmiş, bu meyanda enerjiden adli işbirliğine sekiz anlaşma imzalanmıştır.

ÜDİK'in alt organlarından, Dışişleri Bakanları eşbaşkanlığındaki Ortak Stratejik Planlama Grubu'nun son toplantısı 27 Mayıs 2014 tarihinde Moskova'da yapılmıştır. ÜDİK'in bir diğer alt organı olan Toplumsal Forum'un ikinci toplantısı 13 Kasım 2014'te Antalya'da gerçekleştirilmiştir. Karma Ekonomik Komisyon toplantısı ise 23-26 Kasım 2014 tarihlerinde Moskova'da gerçekleştirilmiştir.

Rusya'yla diyalogumuz ÜDİK'le sınırlı olmayıp, başta Dışişleri Bakanlıkları olmak üzere ilgili resmi kurum ve kuruluşlar arasında da iletişim kanalları etkili

ve kesintisiz şekilde işlemektedir. Bu meyanda, RF Federal Meclisi Devlet Duması Başkanı Sergey Narişkin de 26-27 Şubat 2014 tarihlerinde ülkemize resmi ziyarette bulunmuş; bu ziyaret sırasında Ankara'daki Rusya Bilim ve Kültür Merkezi'nin açılışı yapılmıştır. Duma Başkanı Narişkin bilahare Ağustos ayında yapılan Cumhurbaşkanlığı devir-teslim merasimine de iştirak etmiştir.

RF'yle ilişkilerimizde özel rolü bulunan ekonomik işbirliğindeki yüksek hareketlilik sürmektedir. RF, 2013 yılı sonu itibariyle yaklaşık 32 milyar Dolarlık hacimle ikinci ticaret ortağımız konumunda bulunmakta olup, müteahhitlerimizin Rusya'da üstlendiği projelerin toplam değeri 50 milyar dolara yaklaşmış, karşılıklı yatırımlarımızın toplamı ise 20 milyar Dolara aşmıştır. Akkuyu nükleer enerji santrali projesi, yatırım işbirliğimizi yeni bir merhaleye taşıyacaktır.

RF'yle beşeri münasebetlerde vizelerin kaldırılmasıyla elde edilen devinim sürmektedir. Türkiye Rus turistler nezdinde en çok tercih edilen ülke konumundadır. 2013'te ülkemizi ziyaret eden Rus turist sayısı bir önceki yıla göre %19 artışla 4,3 milyona ulaşmıştır. 2014 yılının ilk dokuz ayı itibariyle Rus turist sayısı %8,6'luk artışla 4 milyonu geçmiş ve RF ilk dokuz ayda ülkemize en çok turist gönderen ülke olmuştur.

RF'yle ikili ilişkilerimiz çerçevesinde olduğu kadar, bölgesel ve uluslararası konularda da yoğun bir gündemimiz bulunmaktadır. Türkiye ve RF, paylaştıkları geniş Avrasya coğrafyasında barış ve istikrarın tesisi için önemli imkanlara sahiptirler. Bunların, özellikle de içinden geçmekte olduğumuz hassas dönemde, doğru istikamette ve etkin şekilde kullanılmasının önem taşıdığı kanaatindeyiz. Bu çerçevede, az önce çizdiğimiz ilişkiler bütününe oluşturduğu sağlam diyalog zemininden yararlanarak, Suriye'deki durumdan Kırım'la ilgili gelişmelere kadar görüş ayrılığı içinde olduğumuz konularda da Rusya'yla temasımızı muhafaza ediyor ve bilhassa bölgemizin ihtiyaç duyduğu barış, huzur ve refah ortamının hayata geçmesi için atılabilecek adımları müştereken, samimi ve yapıcı bir çerçevede ele alıyoruz.

AVRUPA ÜLKELERİ

Almanya Federal Cumhuriyeti'yle (AFC) tarihsel derinliğe sahip, siyasi, ekonomik, askeri ve insani boyutları olan kapsamlı ve çok yönlü ilişkilerimiz bulunmaktadır. AFC'yle ikili ilişkilerimizin yanısıra, bölgesel ve uluslararası işbirliğimizin güçlendirilmesine önem atfetmekteyiz.

İki ülke arasında düzenli bir şekilde gerçekleştirilen ve işbirliğimize ivme kazandıran üst düzey ziyaretler 2014 yılında devam etmiştir. Bu çerçevede,

federal seçimleri müteakip 17 Aralık 2013'te yeni AFC Hükümetinin kurulmasının ertesinde Sayın Cumhurbaşkanımız Başbakanlığı döneminde, Şansölye Angela Merkel'in davetine icabetle 3-4 Şubat 2014 tarihlerinde Berlin'i ziyaret etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Almanya'ya gerçekleştirdiği bu ziyaret, ikili ilişkilerin tüm boyutlarıyla ele alınmasının yanısıra, bölgesel ve uluslararası meselelere ilişkin görüş alışverişinde bulunulmasına, AFC'yle sağlam temellere dayanan işbirliğimizin her alanda geliştirilmesine yönelik ortak siyasi iradenin teyit edilmesine vesile teşkil etmiştir. Öte yandan, AFC Cumhurbaşkanı Joachim Gauck'un, 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün davetine icabetle 26-29 Nisan 2014 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği devlet ziyareti, AFC'yle karşılıklı olarak yoğun ve düzenli üst düzey temaslar bağlamında önemli bir merhale teşkil etmiştir. Bu ziyaret vesilesiyle, İstanbul'daki Türk-Alman Üniversitesi'nin resmi açılışı iki ülke Cumhurbaşkanları tarafından yapılmıştır.

İlişkilerimize kurumsal bir perspektif ve "stratejik boyut" kazandırmaya matuf olarak tasarlanan ve dönemin Dışişleri Bakanı olan Sayın Başbakanımız ile dönemin AFC Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle tarafından Berlin'de imzalanan Ortak Deklarasyon'la 12 Mayıs 2013 tarihinde tesis edilen Stratejik Diyalog Mekanizması'nın (SDM) ikinci toplantısı ülkemizin evsahipliğinde, dönemin Dışişleri Bakanı olan Sayın Başbakanımız ile AFC Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier'in eşbaşkanlıklarında 19-20 Haziran 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Toplantı vesilesiyle İkili İlişkiler, Terörle Mücadele, Uluslararası ve Bölgesel Gelişmeler, Avrupa Ortaklığı ve Güvenlik Politikaları konu başlıklarında beş ayrı Çalışma Grubu bünyesinde, Bakanlığımız ile diğer Bakanlık ve kurumlarımızdan üst düzey temsilcilerin katılımlarıyla çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Dışişleri Bakanlarının eşbaşkanlığında ve senede bir kez dönüşümlü olarak ülkemizde ve Almanya'da düzenlenen SDM toplantılarının ileriki aşamada, iki ülke arasındaki çok boyutlu ve güçlü ilişkilere uygun düşecek şekilde, Hükümet Başkanları düzeyine taşınmasını hedeflemekteyiz.

Dışişleri Bakanlığı görevine gelişimi müteakip ikili planda bir AB ülkesine yaptığım ilk ziyareti Federal Dışişleri Bakanı Steinmeier'in daveti üzerine 18 Eylül 2014 tarihinde Berlin'e gerçekleştirdim. AFC'yle görüşlerimizin dış politikamıza konu olan uluslararası ve bölgesel meselelerde hemen her konuda büyük ölçüde örtüşüğünü bu ziyaretim vesilesiyle memnuniyetle müşahade ettim. Muhatabımla, ikili konuların yanısıra, AB'ye üyelik sürecimizi de etraflıca ele aldım, zira AB içindeki etkin konumuyla AFC, Türkiye'nin AB üyelik sürecinde her zaman önemli bir konuma sahip olmuştur. Dışişleri Bakanı Steinmeier, ülkesinin bugüne kadar izlediği "ahde vefa" ilkesine uygun olarak, ülkemizin AB üyelik sürecinin ilerletilmesi hususunda AFC Hükümeti'nin

desteğini güçlü biçimde ifade etmiş ve bu desteği, ülkemizin AB üyelik sürecine şüpheyle yaklaşan ülkeler nezdinde de dile getirdiklerini ayrıca vurgulamıştır.

NATO müttefikimiz AFC, hava savunmamızın güçlendirilmesi amacıyla ülkemizde Patriot bataryaları konuşlandırılması çerçevesinde de dayanışma sergilemiştir. Türkiye-AFC ilişkilerinin önemli alanlarından bir diğeri de güvenlik işbirliği ve terörle mücadeledir. İlgili makamlarımız arasında son dönemde tesis edilen işbirliği kanalları faydalı sonuçlar doğurmakla birlikte, aynı başarı ve kararlılığın, PKK bağlantılı kuruluşların terörizmin finansmanı, kara para aklama ve haraç toplama gibi yasadışı faaliyetlerinin sona erdirilmesi alanlarında da gösterilmesi yönündeki beklentimizi her vesileyle açık şekilde dile getiriyoruz.

Alman İstihbarat Servisi'nin (BND) ülkemizi dinlediği yönünde 16 Ağustos 2014 tarihinde "der Spiegel" isimli dergi tarafından internet yayınında ortaya atılan iddialar üzerine AFC makamları nezdinde gerekli girişimler yapılmış, iddialar hakkındaki tepki, görüş ve beklentilerimiz dile getirilmiştir. Konu ilgili makamlar arasında ele alınmış olup, resmi düzeyde izlenmektedir.

AFC Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığımız arasında varılan mutabakat neticesinde 2014 yılı "Türk-Alman Bilim Yılı" ilan edilmiştir. Bu vesileyle, Türk-Alman Bilim Yılı Açılış Etkinlikleri 22-24 Ocak 2014 tarihlerinde Almanya'da gerçekleştirilmiş, yıl içinde iki ülke bilim kurumları, üniversiteleri ve bilim insanları arasında çok sayıda ortak proje ve etkinlik hayata geçirilmiştir.

Öte yandan, Almanya'da yaşayan, yaklaşık 1,6 milyonu Alman vatandaşı olmak üzere toplam nüfusu 3 milyona yaklaşan Türk toplumu, bu ülkeyle ilişkilerimizin emsalsiz insani boyutunu ve ülkelerimiz arasındaki en kuvvetli bağı teşkil etmektedir. Türk toplumunun hayatın çeşitli sahalarında elde ettiği başarıları gururla yakından takip ediyoruz. Almanya'da halen Türk kökenli 11 Federal milletvekili, 37 Eyalet Meclisi milletvekili, Eyalet Hükümetlerinde 2 Bakan ve federal düzeyde 1 Devlet Bakanı görev yapmaktadır.

Türk-Alman ilişkilerinin insani boyutunun diğer tarafında, ise hayatlarını dönemsel veya sürekli olarak Türkiye'de geçirmeyi tercih eden onbinlerce Alman vatandaşı bulunmaktadır.

Almanya'da 2000-2006 yılları arasında 8 Türk, 1 Yunanlı ve 1 Alman'ın katledilmesinin faillerinin Nasyonel Sosyalist Yeraltı (NSU) isimli aşırı sağcı terör örgütünün mensupları olduğunun ortaya çıkması, Türk ve Alman toplumlarında endişeye sebebiyet vermiştir. Beş sanık hakkında 6 Mayıs 2013 tarihinde başlayan ve bugüne kadar 150'yi aşkın duruşması yapılan yargı

sürecini yakından takip etmekteyiz. Davanın şeffaf ve tarafsız şekilde yürütülmesi, suçluların hak ettikleri cezaya çarptırılmaları ve bu cinayetlerin arka planında yer alan ırkçılık zihniyetiyle mücadele edilmesi beklentimizi tüm üst düzey temaslarda AFC makamlarına iletmekteyiz.

Keza, son dönemde Almanya'da vatandaşlarımıza ait bazı cami ve kültür derneklerine yönelik saldırılar ve kundaklama olayları dikkat çekmektedir. Bu olaylar karşısında, Almanya'da yaşayan Türk ve Türk kökenlilerin kendilerini güvende hissetmeleri, bu ülkede istedikleri düşüncesinden şüphe duymamaları ve eşit hak ve fırsatlara sahip oldukları düşüncesini yitirmemeleri için gerekli gayretlerin gösterilmesi ve olayların aydınlatılması taleplerimiz AFC makamlarıyla yapılan üst düzey görüşmelerde dile getirilmektedir. Bu çerçevede 18 Eylül 2014 tarihinde Almanya'da AFC Dışişleri Bakanı Steinmeier'le görüşmemizde ben de, olayların ciddiyetle aydınlatılması ve faillerinin cezalandırılması beklentimizi yineledim.

AFC Federal Hükümetinin Koalisyon Sözleşmesi'nde varılan mutabakat uyarınca, yabancı ebeveynlerin Almanya'da doğan ve yaşayan çocuklarına çifte vatandaşlık yolunun açılmasına yönelik çalışma kapsamında üzerinde uzlaşılan yasa tasarısı 3 Temmuz 2014 tarihinde Federal Meclis Genel Kurulu'nda, 19 Eylül 2014 tarihinde Federal Konsey'de onaylanmıştır. Yasa tasarısı, AFC Cumhurbaşkanı tarafından, 13 Kasım 2014 tarihinde imzalanmış olup, 20 Kasım 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu yasanın 20 Aralık 2014 tarihinde yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Yeni düzenleme uyarınca, Almanya'da doğup 21 yaşına kadar en az 8 yıl süreyle Almanya'da yaşamış veya 6 yıl süreyle okula gitmiş olmaları koşuluyla, Türk çocuklarına kalıcı olarak çifte vatandaşlık hakkı tanınmış olacaktır. Söz konusu yasa, Almanya'da uzun süredir çifte vatandaşlık hakkı beklentisi içinde olan Türk toplumunun taleplerinin gerisinde kalmakla birlikte, ileriye dönük olumlu bir adım teşkil etmektedir.

AFC, ülkemizin Avrupa'daki en büyük ticari ortağı ve aynı zamanda en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülkedir. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında yaklaşık 38 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemizde 5.000'den fazla Alman şirketi faaliyet göstermekte olup, 2002-2014 (Eylül ayı itibarıyla) döneminde, Almanya'dan ülkemize gelen yatırımların toplam değeri 7,8 milyar Dolar'ı aşmıştır. Aynı dönemde Türkiye'den Almanya'ya yapılan uluslararası doğrudan yatırım tutarı ise 1,7 milyar Dolar civarındadır. Öte yandan, Almanya'da yaşayan vatandaşlarımızın sahip oldukları, sayıları 80.000'e ve ciroları 40 milyar Avro'ya ulaşan, yaklaşık 400 bin kişiye istihdam imkanı sağlayan küçük ve orta ölçekli işletmeler, ekonomik ve ticari ilişkilerimizi daha da pekiştirmektedir.

AFC aynı zamanda geleneksel olarak ülkemize en fazla turist gönderen ülke konumunu muhafaza etmektedir. Ülkemize gelen her 6 turistten 1'i Alman'dır. 2013 yılında Almanya'dan ülkemize 5 milyonu aşkın turist gelmiş olup, 2014'ün ilk 10 ayı itibariyle bu rakam 5 milyona yaklaşmıştır.

Birleşik Krallık'la ikili ilişkilerimiz tarihten gelen bağların etkisiyle yakın ve çok boyutludur. İlişkilerimiz son yıllarda stratejik ortaklığa dönüşmüştür. İlk kez 2007 yılında iki senelik olarak uygulamaya konulan ve 2010 yılında gözden geçirilerek yenilenen "Stratejik Ortaklık Belgesi", güçlü siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin yanısıra, bölgesel ve uluslararası konularda da işbirliğimizin geliştirilmesi bakımından kurumsal bir çerçeve sunmaktadır. En yakın müttefiklerimizden olan Birleşik Krallık'la uluslararası meselelere benzer kaygılar ve vizyonla yaklaşmamız, bu sorunların çözümü doğrultusunda uluslararası platformlarda işbirliğimiz için elverişli zemin oluşturmaktadır.

Son yıllarda yoğunluk kazanan karşılıklı üst düzey ziyaretler ilişkilerimizin ivme kazanmasına ve derinleşmesine katkı sağlamıştır. 4-5 Eylül 2014 tarihlerinde Galler'de düzenlenen NATO Zirvesi vesilesiyle biraraya geldiğim İngiliz mevkidaşım Philip Hammond'la ilişkilerimizi gözden geçirme fırsatı bulduk. Başbakan Cameron ise 9-10 Aralık 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş, bu çerçevede Sayın Başbakanımızla yaptığı başbaşa ve heyetlerarası görüşmelerin yanısıra, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından da Kabul edilmiştir.

Türkiye ile Birleşik Krallık arasında mükemmel seviyedeki siyasi ilişkilerin çeşitlendirilmesine ve sivil diyalogun güçlendirilmesine yönelik bir iletişim platformu olarak 2011 yılında kurulan "Türk-İngiliz Tatlıdil Forumu"nun dördüncü toplantısı, 28-30 Kasım 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Esas itibariyle, bir sivil toplum girişimi olan Forum'a her iki ülkeden de üst düzey katılım sağlanmış, Forum kapsamında oluşturulan panellerde içerikli tartışmalar yapılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın ve York Dükü Prens Andrew'ın, 29 Kasım günü düzenlenen ve benim de katıldığım Gala Akşam Yemeğini onurlandırarak, katılımcılara hitapta bulunmaları, her iki ülkenin de Forum'un çalışmalarına olan desteğini göstermiştir.

Birleşik Krallık, ülkemizin AB üyelik sürecine en güçlü desteği veren ülkeler arasındadır. Özellikle Avrupa'da ve dünyada yaşanan değişim sürecinde Türkiye'nin Avrupa'yla bütünleşmesi gerektiği görüşü Birleşik Krallık'ta partiler üstü nitelik taşımaktadır.

Birleşik Krallık'la ilişkilerimizi kültür ve eğitim alanlarında da daha ileriye taşımak için çaba sarfetmekteyiz. 2010 yılında açılan Londra Yunus Emre Türk Kültür Merkezi bu anlamda önemli bir rol oynamaktadır.

Birleşik Krallık'da yaşayan, 86.000'e yakını İngiliz vatandaşlığını haiz 250.000 nüfuslu Türk toplumu, aramızdaki bağları güçlendirmektedir. Bu ülkedeki Kıbrıs Türkleri'yle birlikte Türk toplumunun sayısı 400.000'e ulaşmaktadır. Lisans ve lisansüstü öğrenim görmek için Birleşik Krallık'daki dünyaca ünlü üniversiteleri tercih eden öğrencilerimiz de insani ilişkilerimizin bir diğer önemli boyutunu oluşturmaktadır. Birleşik Krallık'daki Türk toplumuna ilave olarak, Türkiye'de ikamet eden yaklaşık 13.000 Birleşik Krallık vatandaşı ülkelerimiz arasındaki beşeri köprünün diğer unsurlarıdır.

Ülkemizin başlıca ticaret ortaklarından olan Birleşik Krallık'la ikili ticaret dengesi 2001 yılından bu yana ülkemiz lehinedir. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında 15 milyar Dolar'ı aşmış olup, 2015 yılına kadar, 2009 rakamlarına göre iki katına yükseltilmesi hedeflenmektedir. Birleşik Krallık'ın 2002-Eylül 2014 döneminde ülkemizdeki doğrudan yatırımları 7,8 milyar Dolar civarındadır. Aynı dönemde Türkiye'de yerleşik kişilerce Birleşik Krallık'a yapılan yatırımların değeri de yaklaşık 918 milyon Dolar olmuştur.

Türkiye ile **Fransa** arasında köklü bir tarihi geçmişe dayanan ilişkiler, günümüzde ortak değerler, müttefiklik, yoğun ekonomik ilişkiler ve insani bağların mevcudiyeti sayesinde çok iyi bir düzeyde seyretme potansiyelini haizdir. Fransa'da Ermeni iddiaları bağlamında inkarın cezalandırılmasına ilişkin yasanın Anayasa Konseyi tarafından iptalinin ardından karşılıklı siyasi iradeyle ikili ilişkilerde iyileşme dönemi başlamıştır.

Bu bağlamda, ilişkilerin olumlu bir gündem çerçevesinde ilerletilmesi yönünde gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Siyasi ilişkilerimizdeki iyileşmenin etkisiyle karşılıklı temas ve ziyaretler artmış, ekonomik alanda ortak yarara dayalı önemli projelerin önü açılmıştır.

Bu olumlu gündem çerçevesinde, Cumhurbaşkanı Hollande 27-28 Ocak 2014 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. 22 yıl aradan sonra gerçekleşen bu tarihi ziyaret, ilişkilerdeki tikanıklığın aşıldığını en üst düzeyde teyit etmiş ve işbirliğimize güçlü bir ivme sağlamıştır. Ziyaret vesilesiyle ticaret, enerji, tarım, ulaştırma, gümrük, bilim gibi alanlarda 13 belge imzalanmıştır. İmzalanan belgeler arasında yer alan "İşbirliği için Stratejik Çerçeve Oluşturulmasına Dair Ortak Bildiri" Fransa'yla ikili ilişkilerimizin ilk kez kurumsal bir yapıya kavuşturulmasına ve Dışişleri Bakanları düzeyindeki temasların düzenli hale getirilmesine olanak tanımaktadır. Sözkonusu mekanizma çerçevesinde Fransa'yı 10 Ekim 2014 tarihinde ziyaret ettim ve böylece Fransa, AFC'nin ardından, Dışişleri Bakanı olarak ziyaret ettiğim ikinci Avrupa ülkesi oldu. Ziyaretim vesilesiyle, mevkidaşım Laurent Fabius'la, 2014-2016 yıllarına ilişkin Eylem Planı'nı imzaladık.

Sayın Cumhurbaşkanımız da, Başbakanlığı döneminde 20-21 Haziran 2014 tarihlerinde Fransa'yı ziyaret etmiş ve Cumhurbaşkanı Hollande'la biraraya gelmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız 31 Ekim 2014 tarihinde, Fransız mevkidaşının daveti üzerine Fransa'ya bir çalışma ziyaretinde bulunmuştur. Sözkonusu ziyaretler, karşılıklı üst düzey temasların süreklilik kazandığının göstergeleridir.

Fransa'yla ekonomik ve ticari ilişkilerimiz istikrarlı bir seyir izlemekte olup, Fransa ülkemizin en çok ihracat yaptığı ülkeler arasında üst sıralarda yer almaktadır. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında 14,5 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Cumhurbaşkanı Hollande'ın Ocak 2014'te ülkemizi ziyareti vesilesiyle açıklanan, ikili ticaret hacminin 20 milyar Avro'ya yükseltilmesi hedefi doğrultusunda kararlı bir şekilde ilerlenmektedir. Ekonomik ilişkilerimizin diğer bir önemli ayağını oluşturan karşılıklı yatırımlar da olumlu yönde seyretmektedir. Fransa'nın 2002-Eylül 2014 döneminde ülkemizdeki doğrudan yatırımlarının toplamı 6,4 milyar Dolar civarındadır. Ülkemizde yerleşik kişilerce Fransa'da 2002- Eylül 2014 döneminde yapılan yatırımların toplam değeri ise 133 milyon Dolara ulaşmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren Fransız sermayeli şirket sayısı 1.150 civarındadır.

Fransız iş çevrelerinin Türk ortaklarıyla işbirliğine ve Türkiye'de yatırım yapmaya gösterdikleri ilgiden memnuniyet duyuyoruz. Nükleer enerji, yenilenebilir enerji, savunma sanayii, ulaştırma ve çeşitli altyapı projeleri öncelikli işbirliği alanlarımızı oluşturmaktadır. Japonya-Fransa ortaklığındaki konsorsiyuma verilen Sinop Nükleer Santral Projesi'nin en kısa zamanda tamamlanması temennimizdir.

Fransa'da 300.000'i aşkını çifte vatandaş olmak üzere 610.000 kişilik bir Türk nüfus yaşamaktadır. Türk toplumu, Fransa'daki göçmen kökenliler arasında dördüncü büyük grubu oluşturmaktadır. Fransa'da 23-30 Mart 2014 tarihlerinde yapılan yerel seçimler sonucunda, 16'sı Belediye Başkan Yardımcısı ve 178'i Belediye Meclis üyesi olmak üzere Türk kökenli 194 kişi İl Meclislerine seçilmiştir. Türk toplumunun mensuplarının siyasi hayata giderek daha fazla katılmaları memnuniyet vericidir. Fransa'yla ikili ilişkilerimizdeki iyileşme Fransa'da yaşayan Türk toplumunun da huzur ve esenliğini olumlu yönde etkilemiştir. 8 Nisan 1965 tarihli ikili anlaşma çerçevesinde Türkiye'den Fransa'ya işgücü göçünün 50. yıldönümü 2015 yılında kutlanacaktır. Bu vesileyle yapılacak etkinliklere Fransız tarafının da destek vereceğine ve aktif bir katılım sağlayacağına inanıyoruz. Fransa'daki Türk dernekleri bu amaçla ön çalışmalara başlamıştır.

Türkiye'deki Fransız Kültür Merkezleri'ne ve Paris'te kurulmasını öngördüğümüz Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'ne hukuki statü ile vergi

muafiyeti de sağlayacak bir Kültür Merkezleri Anlaşmasını sonuçlandırmaya yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Fransa'yla mevcut işbirliği potansiyelimizin doğrudan ikili ilişkilerimizi ilgilendirmeyen siyasi sorunların etkisinde kalmasının her iki ülkenin de menfaatine uygun olmadığı aşikardır. Ülkemiz ile Fransa arasındaki ilişkilerin istikrara kavuşturulması ve işbirliğinin daha da güçlendirilmesini, köklü geçmişimizin bir gereği olduğu kadar, mevcut uluslararası ortamda siyasi ve ekonomik açılardan ortak bir ihtiyaç olarak da değerlendiriyoruz.

İki ülkenin birbirine atfettiği stratejik önemle uyumlu olacak şekilde, yapay sorunlardan arınmış, güçlü ve dinamik ilişkiler tesis etmek yönünde gerekli irademiz bulunmaktadır. Ekonomiden bilime, savunma sanayiinden enerjiye kadar geniş bir yelpazede ikili işbirliği potansiyelini hayata geçirmenin önünde yeni engeller yaratılmaması gerektiği yönündeki görüşlerimizi Fransız muhataplarımıza her vesileyle aktarıyoruz.

Türkiye ve **İspanya** arasında köklü bir geçmişe dayanan ilişkiler her alanda olumlu bir mecrada ilerlemektedir.

İspanya'yla ilişkilerimiz, 2005 yılında dönemin Başbakanı olan Sayın Cumhurbaşkanımız ile dönemin İspanya Başbakanı Zapatero'nun ortak girişimiyle BM çatısı altında başlatılan Medeniyetler İttifakı Girişimi'yle yeni bir boyut kazanmıştır. Buna ilave olarak 2009 yılında başlatılan Türkiye-İspanya Hükümetlerarası Zirve Toplantıları ilişkilerimize kurumsal bir çerçeve sağlamıştır. Son olarak Beşinci Zirve Toplantısı'na 11 Şubat 2014 tarihinde Ankara'da evsahipliği yaptık. Altıncı Zirve Toplantısı'nın 2015 yılının ilk çeyreğinde İspanya'da yapılması planlanmaktadır.

İspanya ile ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 10,7 milyar Dolar olarak gerçekleşmişti. Bu rakam, 2014 Eylül ayı itibariyle 8,1 milyar Dolar olmuştur. Halihazırda 450 İspanyol firması Türkiye'de faaliyet göstermektedir. 2002-Eylül 2014 döneminde ülkemizdeki İspanyol yatırımlarının tutarı 4,9 milyar Dolar'ı aşmıştır.

İspanya'da yaşayan yaklaşık 7.500 vatandaşımız ülkelerimizi birbirine daha da yakınlaştıran bağı teşkil etmektedir.

İspanya'nın ülkemizin AB katılım sürecine verdiği güçlü ve görünür destek siyasi ilişkilerimize olumlu yansımaları olan unsurlardan biridir.

İspanya'yla Akdeniz havzasında ve ötesinde barış ve istikrara katkıda bulunmaya yönelik gayretlerimiz sürmektedir. İspanya'nın, ülkemizin hava

savunmasına katkıda bulunmak üzere 2015 Ocak ayından itibaren Türkiye’de bir Patriot bataryası konuşlandırma kararını takdir ve şükranla karşıladık.

Akdeniz Havzası’nda ortak değerleri paylaştığımız diğer bir müttefikimiz olan **İtalya**’yla ilişkilerimiz stratejik ortaklık seviyesine ulaşmıştır. Köklü ilişkilerimizin sağlam çerçevesi ve uluslararası sorunlara yaklaşımlarımızın büyük ölçüde örtüşmesi, uluslararası platformlarda karşılıklı destek ve işbirliği olanaklarımızı güçlendirmekte, ortak hareket imkanı sağlamaktadır. Halen AB Dönem Başkanlığı’nı yürütmekte olan İtalya, ülkemizin AB’ye katılım sürecine en güçlü desteği veren ülkeler arasında başlarda yer almaktadır.

Son dönemde her alanda çok olumlu bir seyir izleyen ilişkilerimiz, farklı düzeylerde görüş alışverişine imkan veren Türkiye-İtalya Hükümetlerarası Zirve Toplantıları, sivil toplum çevrelerini biraraya getiren Türk-İtalyan Forumu ve Türk-İtalyan Medya Forumu süreçleriyle kurumsallaşma yolunda ilerlemiştir.

2008 yılında başlatılan Türkiye-İtalya Hükümetlerarası Zirve Toplantıları’nın ikincisi 8 Mayıs 2012 tarihinde Roma’da gerçekleştirilmiştir. Zirvenin üçüncü toplantısına 2015 yılında evsahipliği yapmayı planlıyoruz. Ayrıca Sayın Başbakanımız, İtalya Başbakanı Renzi’yi 11-12 Aralık 2014 tarihlerinde ülkemizde ağırlayacaktır.

İtalya’yla kültür ve eğitim alanlarındaki ilişkilerimizi de derinleştirmek ve çeşitlendirmek arzusundayız. Roma’da Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, şehrin en prestijli binalarından birinde, Ocak 2014’te dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül tarafından açılmıştır.

İtalya’yla siyasi ilişkilerimizin yanısıra ekonomik bağlarımız da güçlenmektedir.2013 yılında 19,6 milyar Dolar olan ikili ticaret hacmimiz, 2014 Eylül ayı itibariyle 14,3 milyar Dolar’ı geçmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren İtalyan firma sayısı 1.087’ye ulaşmıştır. 2002-Eylül 2014 döneminde İtalya’nın ülkemizdeki doğrudan yatırımları 2,7 milyar Dolar civarında olmuştur.

İtalya’da yaklaşık 30.000 vatandaşımız yaşamakta olup, çift uyruklu vatandaşlarımızın sayısı 1.000 civarındadır.

Vatikan’la ilişkilerimiz de gelişmektedir. Papa Fransuva, Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle 28-30 Kasım 2014 tarihlerinde ülkemize bir devlet ziyaretinde bulunmuştur. 28 Kasım günü Ankara’da gerçekleştirilen resmi görüşmelerin ardından Sayın Cumhurbaşkanımız ve Papa Fransuva tarafından yapılan hitaplarda, günümüzde insanlığın karşı karşıya kaldığı sorunlara değinilmiş, bu sorunların çözümü için tüm insanlığın ortak çabasının gerekliliğine, kültürler ve dinlerarası diyalogun önemine vurgu yapılmıştır.

İrkçilik, nefret suçları, İslam karşıtlığı, fanatizm, terör ve şiddet kınanmış, bunlara karşı mücadele verilmesi için çağrıda bulunulmuştur. Orta Doğu'da yaşanan krizler ve bu bağlamda insani yardımların önemine, bölgeye barış getirilmesine yönelik çabaların devam etmesi ve bu çerçevede ilahi dinlerin kutsal mekanlarının korunması gereğine işaret edilmiştir. Sözkonusu ziyaret, ülkemizin barış ve diyalog mesajlarının bir kez daha dünyaya duyurulmasını sağlamış, ayrıca karşılıklı mesajların bölgesel ve küresel planda geniş yankı bulmasıyla kültürler ve dinlerarası diyalog, barış için dayanışma ve işbirliği, terör ve şiddete karşı koyma konularında Türkiye'nin özel önem ve konumunun vurgulanması bakımından tarihi bir fırsat teşkil etmiştir.

Türkiye ile **Portekiz** arasındaki ilişkiler, NATO üyeliği ve Akdenizlilik kimliği gibi ortak paydaların da etkisiyle olumlu bir seyir izlemektedir. Portekiz Türkiye'nin AB'ne üyelik sürecine vermekte olduğu desteği, AB içindeki "Turkey Focus Group"a katılarak pekiştirmiştir.

Portekiz'le mevcut iyi ilişkilerimiz yakın dönemde, karşılıklı üst düzey ziyaretlerle ivme kazanmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül 5-8 Mayıs 2013 tarihlerinde Portekiz'e resmi bir devlet ziyareti gerçekleştirmiştir.

Portekiz Başbakanı Coelho'nun 2012 yılında ülkemizi ziyareti vesilesiyle imzalanan "Türkiye ile Portekiz Arasında İkili İlişkilerin Güçlendirilmesine Yönelik Strateji Belgesi" kapsamında tesis edilen Hükümetlerarası Zirve mekanizmasının ilk toplantısının 2015 yılının ilk çeyreğinde Portekiz'in evsahipliğinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Portekiz'le 2013 yılında 1,296 milyar Dolar olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmimiz, 2014 Eylül ayı itibariyle 982 milyon Dolar seviyesindedir. Portekiz'den ülkemize gerçekleşen doğrudan yatırım miktarı da 2002-Eylül 2014 döneminde 762 milyon Dolar civarındadır. Önümüzdeki dönemde ülkelerimiz arasında karşılıklı yatırımların artırılması önceliklerimiz arasında yer almaktadır.

Türkiye ve **Hollanda** arasında köklü dostluk ilişkileri 17. Yüzyıla uzanmaktadır. İkili ilişkilerimizin her alanda geliştirilmesine yönelik ortak siyasi irade mevcuttur.

Dışişleri Bakanları eşbaşkanlığında 2008 yılından bu yana her yıl dönüşümlü olarak Türkiye ve Hollanda'da gerçekleştirilmekte olan Türkiye-Hollanda (Wittenburg) Konferansı'nın altıncı toplantısı 14 Şubat 2014 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir.

Hollanda ülkemizin AB'ye üyelik sürecine "katı ancak adil" olarak tabir ettiği bir yaklaşımla destek vermektedir. NATO müttefikimiz olan Hollanda, Ocak 2013'te ülkemizde Patriot bataryaları ve askeri birliklerini konuşlandırarak güçlü bir ittifak dayanışması sergilemiştir. Hollanda Hükümeti ahiren aldığı bir kararla, Ocak 2015'e kadar uzattığı birliğin görev süresinin, batarya sistemlerinin bakım ihtiyacı ve personel sorunları nedeniyle 26 Ocak 2015'ten sonra tekrar uzatılmayacağını açıklamıştır. Hollanda'nın bugüne kadar yaptığı katkılara müteşekkirimiz ve bu kararını anlayışla karşılıyoruz. Müttefiklik dayanışmamız, NATO çerçevesinde ve ikili işbirliğimizle sürdürülmektedir.

Hollanda, 2013 yılında 7 milyar Dolar'a yaklaşan, 2014 Eylül ayı itibariyle 5,27 milyar Dolar olan ikili ticaret hacmiyle ülkemizin önde gelen ticaret ortaklarından. İkili ticaret hacminin 2015 sonuna kadar 15 milyar Dolar'a yükseltilmesi hedefi doğrultusunda gayretler sürmektedir.

Hollanda'dan, 2002-2014 Eylül döneminde ülkemize 19,8 milyar Dolar civarında yatırım yapılmıştır. Hollanda, anılan dönemde ülkemize yapılan doğrudan yabancı yatırımlarda birinci sırada yer almıştır. Ülkemizde 2.262 Hollanda firması faaliyet göstermektedir. Türkiye'den Hollanda'ya yönelik doğrudan yatırımların toplam miktarı ise aynı dönemde 7,5 milyar Dolar'ı aşmıştır.

Hollanda'da yaşayan, 300.000'i çifte vatandaş olmak üzere yaklaşık 460.000 nüfuslu Türk toplumu ülkelerimiz arasında güçlü bir insani bağ teşkil etmektedir. Vatandaşlarımız, Hollanda'nın siyasi, ekonomik ve kültürel hayatında aktif şekilde yer almaktadırlar. Nitekim Hollanda Temsilciler Meclisi'nde 6, Eyalet Meclisi'nde 12 Türk kökenli milletvekili bulunmaktadır. Bu ülkede on yıl önce 12.000 civarında olan Türk işveren sayısı bugün 18.000'i aşmıştır. Öte yandan, Türk toplumunun uyumu ile ilgili son dönemde gündeme gelen tartışma bağlamındaki görüş ve endişelerimiz Hollanda makamlarıyla paylaşılmaktadır.

Amsterdam'da bir Yunus Emre Kültür Merkezi açılması çalışmalarına devam edilmektedir.

Belçika'yla ikili ilişkilerimiz olumlu bir mecrada ilerlemeye devam etmektedir. AB'nin kurucu üyelerinden olan ve AB kurumlarına evsahipliği yapan Belçika, ülkemizin AB'ye katılım sürecini desteklemektedir.

Belçika'da, yaklaşık 180.000'i Belçika vatandaşlığını haiz olmak üzere, 220.000 civarında nüfusa sahip Türk toplumu ilişkilerimizin insani dokusunu oluşturmaktadır. Türk toplumu, Belçika'daki en büyük ikinci yabancı kökenli gruptur. Belçika'da 25 Mayıs 2014 tarihinde düzenlenen genel seçimler

sonucunda Federal Parlamento'ya 7, bölgesel parlamentolara 6 olmak üzere toplam 13 Türk kökenli milletvekilinin seçilmesi, buna ilave olarak bir Belediye Başkanı ve 120 kadar Türk kökenli siyasetçinin yerel yönetim birimlerinde yer alması, Türk toplumunun Belçika'nın sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel hayatına sağladığı uyumun başarısını ortaya koymaktadır. Belçika ile Türkiye arasında 1964 yılında imzalanan İşgücü Göçü Anlaşmasının 50. yıldönümü vesilesiyle, yıl boyunca çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. 21 Ocak 2014 tarihinde Türk toplumu ile Belçika Federal Hükümeti tarafından ortaklaşa düzenlenen bir etkinliğe Sayın Cumhurbaşkanımız da, Başbakanlığı döneminde Brüksel'e yaptıkları ziyaret vesilesiyle katılmışlardır.

Belçika'yla ticaret hacmimiz 2013 yılında 6,4 milyar Dolar, 2014 Eylül ayı itibariyle 5,1 milyar Dolar civarında gerçekleşmiş; ayrıca 2002 yılından bu yana Belçika'dan ülkemize 7,4 milyar Dolar civarında yatırım yapılmıştır.

Ülkemiz, Belçika'nın evsahipliği yaptığı saygın bir kültürel diplomasi faaliyeti olan EUROPALIA Uluslararası Kültür ve Sanat Festivali'ne 2015 yılı için konuk ülke olarak seçilmiştir. Bu çerçevede Ekim 2015-Ocak 2016 döneminde Belçika'da ülkemizle ilgili çok sayıda sergi, konser, sempozyum gibi tanıtıcı faaliyet düzenlenecektir. Bu faaliyetlerin iki ülke halkları arasındaki yakınlaşmayı artıracığına ve karşılıklı anlayışı güçlendireceğine inanıyoruz.

Avusturya'yla ilişkilerimiz köklü bir geçmişe dayanmaktadır. Karşılıklı mücadeleyle seyreden ve Birinci Dünya Savaşı'nda müttefikliğe dönüşen ilişkilerimiz günümüzde başta ekonomik ve ticari olmak üzere pek çok alanda olumlu bir seyir izlemektedir. Üst düzey ziyaretler iki ülke arasındaki bağların güçlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Başbakanlığı döneminde son olarak Avrupa Türk Demokratlar Birliği'nin (UETD) 10. kuruluş yıldönümü çerçevesinde 19-20 Haziran 2014 tarihlerinde Viyana'yı ziyaret ederek, Türk toplumuyla biraraya gelmiş, ayrıca sözkonusu ziyaret kapsamında Avusturya Dışişleri, Avrupa ve Uyum Bakanı Kurz'u kabul etmiştir.

Avusturya, ülkemizin AB üyeliğine yönelik desteğin geleneksel olarak düşük seyrettiği bir ülkedir. Bu çerçevede, Avusturya'yla temaslarımızda her vesileyle ülkemizin AB'ye üyelik sürecine yönelik yaklaşımını gözden geçirmesini beklediğimizi dile getirmekteyiz. Avusturya'nın teknik olarak ülkemizin AB müzakerelerini açıkça engelleyici bir tutum sergilemediği ve Konsey'de AB'deki genel eğilimin dışında hareket etmediği görülmektedir.

Diğer yandan, Avusturya'yla işbirliğimizin, geliştirmeye önem ve öncelik verdiğimiz bir diğer boyutu terörle mücadeleye ilişkin olup, Avusturya

makamlarından, bu ülkede de terör örgütü olarak tanınan PKK'yla mücadelemize destek verilmesi talep edilmektedir.

Avusturya'da yaşayan 280.000 kişilik Türk toplumu bu ülkeyle aramızda önemli bir beşeri bağ teşkil etmektedir. Avusturya'daki Türk toplumunun ayrımcı ve dışlayıcı muamelelere tabi tutulmaması beklentimizi, toplumumuzun huzur ve esenliğine verdiğimiz önemi, bu konuda her türlü işbirliğine hazır olduğumuzu, Avusturyalı muhataplarımıza belirtmekteyiz. Bu ülkede 29 Eylül 2013 tarihinde yapılan genel seçimler sonrasında Meclise 3 Türk kökenli milletvekilinin girmesinden memnuniyet duyduk.

1964 yılında Türkiye ile Avusturya arasında imzalanan İşgücü Göçü Anlaşmasının 50. yıldönümü vesilesiyle, 2014 yılında muhtelif etkinlikler düzenlenmiştir. Bu çerçevede 16 Haziran 2014 tarihinde Avusturya Dışişleri Bakanlığı tarafından Viyana Diplomasi Akademisi'nde düzenlenen "Avusturya-Türkiye İşgücü Anlaşmasının 50. Yılı" konulu etkinliğe Avusturya Dışişleri, Avrupa ve Uyum Bakanı Kurz'un yanısıra entegrasyon konusunda başarılı örnek şahsiyetlerden oluşan geniş bir misafir heyeti katılmıştır. Ayrıca, Başbakan Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Numan Kurtulmuş, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığınca 8 Kasım 2014 Cumartesi günü Viyana'da düzenlenen yıldönümü etkinliğine katılmak üzere, 8-9 Kasım 2014 tarihlerinde Avusturya'yı ziyaret etmiştir.

Ülkedeki aşırı sağ eğilimlerin, özellikle seçim dönemlerinde arttığı gözlemlenen ve Türk toplumunu da hedef alan yabancı karşıtı söylemlerinden duyduğumuz rahatsızlık ve endişeyi de Avusturya makamları nezdinde dile getirmekteyiz.

Türkiye-Avusturya ilişkilerinin ekonomik ve ticari alandaki seyri memnuniyet vericidir. İkili ticaret hacmimiz 2013'te 2,8 milyar Dolar, 2014 Eylül ayı itibariyle 2,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Avusturya 2009, 2010 ve 2011 yıllarında (sırasıyla 1 milyar, 1,6 milyar ve 2,2 milyar Dolar) Türkiye'ye en fazla yatırım yapan ülke olmuştur. 2012 yılında 1,5 milyar Dolar'lık yatırımla ikinci sırada, 2013 yılında ise 659 milyon Dolar'lık yatırımla dördüncü sırada yer almıştır. 2002-Eylül 2014 döneminde ülkemize Avusturya'dan gelen toplam sermaye miktarı 9,3 milyar Dolar'ı aşmıştır.

Viyana'da Yunus Emre Türk Kültür Merkezi kurulmasına ilişkin çalışmalara devam edilmektedir. Merkezin Büyükelçiliğimize bağlı bir birim olarak tesis edilmesi sağlanmış ve gerekli atamalar yapılmıştır.

Türkiye-İsviçre ilişkileri, iki ülke tarafından paylaşılan temel ve evrensel değerler ile ortak menfaatlerin ortaya koyduğu önemli bir işbirliği potansiyeli arz etmektedir. İsviçre'yle münasebetlerimizin ikili, bölgesel ve uluslararası

planlarda güçlü bir işbirliği anlayışıyla ilerletilmesi yolunda yoğun çaba sarfetmiş ve ciddi mesafe kaydetmiştik.

Diğer yandan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) 17 Aralık 2013 tarihinde açıkladığı ve İsviçre'nin "Perinçek-İsviçre" davasına ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "ifade özgürlüğü"nü düzenleyen 10. maddesini ihlal ettiğini hükme bağladığı karar, İsviçre tarafından AİHM Büyük Daire'ye taşınmıştır. İsviçre'nin bu tutumunun, 1915 olaylarına ilişkin olarak İsviçre Federal Konseyinin (Hükümetinin) bugüne kadar açıklayageldiği yapıcı, diyalogdan ve nesnel tartışmadan yana tutumla bağdaşmadığı düşünülmektedir.

İsviçre'de ikamet eden yaklaşık 120.000 nüfuslu Türk toplumu ve ülkemizi ziyaret eden, 2013 yılı itibariyle 379.000 İsviçreli turist, ilişkilerimizin insani boyutunu oluşturmaktadır. Öte yandan, İsviçre'de yabancılara yönelik olumsuz ve kısıtlayıcı nitelikli girişimler ve düzenlemelerden Türk toplumu da olumsuz etkilenmektedir. Bu durumu İsviçre makamlarının dikkatine her vesileyle getirmekteyiz.

İsviçre'yle ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 10,6 milyar Dolar, 2014 Eylül ayı itibariyle 5,96 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılından bu yana, ülkemizde yerleşik kişilerce İsviçre'ye yapılan doğrudan yatırımların toplamı 657 milyon Dolar iken, yine aynı dönemde İsviçre'den ülkemize yapılan doğrudan yatırımların toplamı 1,85 milyar Dolar düzeyindedir.

İrlanda'yla ikili ilişkilerimiz olumlu bir mecrada, sorunsuz biçimde ilerlemektedir. AB üyeliğimizi destekleyen İrlanda, 2013 yılının ilk yarısındaki AB Dönem Başkanlığı çerçevesinde de bu tutumunu ortaya koymuş ve müzakere sürecimizde yeni bir fasıl açılması için gayret göstermiştir.

İrlanda'yla ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 1,2 milyar Dolar, 2014 Eylül ayı itibariyle 995 milyon Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Kuzey Avrupa ülkelerinden **Danimarka**, başta NATO, AB ve Avrupa Konseyi olmak üzere bölgesel ve uluslararası kuruluşlar çerçevesinde işbirliği içinde olduğumuz bir ülkedir.

Danimarka Kraliçesi Margrethe'nin davetine icabetle 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün 17-19 Mart 2014 tarihlerindeki Danimarka ziyareti ilişkilerimize önemli katkı sağlamış; Spor Alanında İşbirliği konusunda bir İyi Niyet Mektubu, Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği konusunda da bir Mutabakat Muhtırası imzalanmasına vesile olmuştur.

Ayrıca Danimarka Dışişleri Bakanı Martin Lidegaard'ın 13-15 Mayıs 2014 tarihlerinde ve Danimarka Parlamentosu Başkanı Mogens Lykkesoft'un ise 16-19 Eylül 2014 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdikleri ziyaretler, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin daha da geliştirilmesi imkanlarının ele alınmasına imkan yaratmıştır.

Danimarka'yla ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 1,8 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiş olup, bunu 2015 yılı hedefimiz olan 5 milyar Dolar seviyesine çıkarmak için işbirliğimizi geliştirmemiz gerektiğine inanıyoruz.

Diğer taraftan, ülkemize gelen Danimarkalı turist sayısı 2006 yılında 235.755 iken, 2013 yılında bu sayı 402.818'e ulaşmıştır.

Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin güçlü bir destekçisi olan **Finlandiya**'yla ikili ilişkilerimiz ve çoktarafplı plandaki işbirliğimiz, birbirini güçlendirerek gelişmeye devam etmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde 5-6 Kasım 2013 tarihlerinde gerçekleştirdiği ziyaret ile Finlandiya Parlamento Başkanı Eero Heinaluoma'nın Sayın TBMM Başkanımızın davetine icabetle 27-30 Mayıs 2014 tarihlerindeki ülkemizi ziyaretleri ilişkilerimize ivme kazandırmıştır.

2014 yılı Finlandiya'yla diplomatik ilişkilerimizin 90. yıldönümü olup, bu vesilesiyle Finlandiya'da ve ülkemizde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Finlandiya'nın Ankara Büyükelçiliği ile Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (SAM) işbirliğinde, Finlandiya 10. Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari'nin ve Dışişleri Bakanı Erkki Tuomioja'nın da katılımlarıyla, 18 Kasım 2014 tarihinde Ankara'da yüksek düzeyli bir seminer düzenlenmiştir. Bu vesileyle Dışişleri Bakanı Tuomioja ve beraberindeki heyetle görüşmeler gerçekleştirdik.

Finlandiya'yla ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 1,5 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemize gelen Finlandiyalı turist sayısı ise 2013 yılında 219.044'e ulaşmıştır.

Türkiye ve Finlandiya'nın öncülüğünde BM'nin arabuluculuk alanındaki rolünün desteklenmesi amacıyla 2010 Eylül ayında New York'ta BM Genel Kurulu toplantıları kapsamında başlatılan "Barış için Arabuluculuk Girişimi" ikili ilişkilerin uluslararası boyuta yansımalarının önemli bir örneği olmuştur.

Bu çerçevede İstanbul Arabuluculuk Konferansı'nın üçüncüsü, dönemin Dışişleri Bakanı olan Sayın Başbakanımızın himayesinde 26-27 Haziran 2014 tarihlerinde, 70'e yakın kurum ve kuruluşu temsilen Türkiye'den ve yurtdışından 200 civarında katılımcının iştirakiyle gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, Birleşmiş Milletler 69. Genel Kurulu vesilesiyle 26 Eylül 2014 tarihinde New York'ta, Finlandiya Dışişleri Bakanı Erkki Tuomioja'yla birlikte eşbaşkanlığını yaptığımız Arabuluculuk Dostlar Grubu (ADG) Dışişleri Bakanları Kahvaltısı'nı düzenledik. Uluslararası camiadaki görünürlüğünü giderek artırmakta olan Girişim kapsamında teşkil edilen ADG'nin halihazırda 40 ülke ve BM dahil 8 uluslararası/bölgesel kuruluş olmak üzere toplam 48 üyesi bulunmaktadır.

İsveç'le 17. Yüzyıla dayanan ilişkilerimiz Stratejik Ortaklık düzeyindedir. AB üyelik sürecimize destek veren ülkelerin başında gelen İsveç, Birlik içerisindeki "Türkiye'nin Dostları Grubu"nun öne çıkan üyelerindedir.

Türkiye ile İsveç arasında "Ekonomik ve Ticari Ortaklık Komitesi" (JETCO) kurulmasına ilişkin Deklarasyon, mektup teatisi yoluyla 10 Ağustos 2014 tarihinde Ekonomi Bakanımız Sayın Nihat Zeybekçi ile İsveç Ticaret Bakanı Ewa Björning tarafından imzalanmıştır. İsveç, Nordik ülkeleri arasındaki en büyük ticaret ortağımızdır. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında 3,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında ülkemizi ziyaret eden İsveçli turist sayısı yaklaşık 700.000'dir. İsveç'te yaklaşık 115.000 Türkiye kökenli yaşamaktadır. Vatandaşlarımıza yönelik ikamet ve çalışma izinleri konusunda İsveç, göçe açık toplum kimliğinin de etkisiyle en az sorun yaşanan ülkelerin başında yer almaktadır. Ayrıca 14 Eylül 2014 tarihinde yapılan İsveç genel seçimlerinde 8 Türk kökenli aday milletvekili seçilmiş olup, mevcut Hükümette iki Türk kökenli Bakan yer almaktadır. 2015 yılı Türk işgücünün İsveç'e göç edişinin 50. yıldönümüdür.

Türkiye ile **Norveç**, diplomatik ilişkilerin kurulduğu 1926 yılından bu yana dostane ilişkiler içinde olmuştur. Üye olmamalarına rağmen her ikisi AB'yle yakın işbirliği içinde bulunan Türkiye ve Norveç, NATO müttefikleri olarak çeşitli uluslararası ve bölgesel sorunlar hakkında benzer görüş ve endişeleri paylaşmaktadırlar. Ülkelerimiz arasında siyasi sorun bulunmaması, NATO müttefikleri olarak uluslararası barış ve uzlaşma çabalarına ortak katkılarımız ile uluslararası meselelere benzer kaygılarla yaklaşıyor olmamız, ilişkilerimizin her alanda güçlendirilmesi açısından uygun zemini sağlamaktadır.

Norveç Kralı V. Harald'ın Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle 4-9 Kasım 2013 tarihlerinde ülkemize yaptığı resmi ziyaret, Norveç'ten Türkiye'ye Devlet Başkanı düzeyindeki ilk ziyareti teşkil etmesi bakımından tarihi bir nitelik taşımıştır. Ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilip derinleştirilmesi yönünde mevcut ortak iradenin en üst düzeyde teyit edilmesine vesile olmuştur. Sayın AB Bakanımız Volkan Bozkır da, Norveç AB Bakanı Vidar Helgesen'in davetine icabetle 4-6 Kasım 2014 tarihleri arasında Norveç'i

ziyaret etmiştir. Norveç Dışişleri Bakanı Borge Brende'yle 16 Aralık 2014 tarihinde Ankara'da gerçekleştireceğim ikili temasların da ilişkilerimizin geliştirilmesine katkıda bulunacağına inanıyorum.

Türkiye ve Norveç, Avrupa'nın ekonomik krizden çıkmaya çalıştığı bu dönemde, güçlü iki ekonomi olma vasfını korumaktadır. Bu bağlamda, Norveç'le ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 1,6 milyar Dolar'a ulaşmıştır. Ülkemize gelen Norveçli turist sayısında son yıllarda artış görülmekte olup, 2013 yılında bu sayı 413.000'e yükselmiştir.

İkili siyasi ilişkilerimizin sorunsuz biçimde ilerlediği **İzlanda**'yla NATO çatısı altında işbirliğimiz sürdürülmektedir. Coğrafi konumdan kaynaklanan mesafe, iki ülke arasında gerek siyasi gerek ekonomik temasların gelişimine sınırlayıcı etkide bulunmaktadır. Her iki ülkede siyasi ilişkilerin geliştirilmesine yönelik mevcut irade çerçevesinde, iki ülke üst düzey yetkilileri son yıllarda özellikle uluslararası forum ve toplantılar vesilesiyle biraraya gelerek, ikili ilişkiler ve uluslararası meselelere ilişkin görüş alışverişinde bulunmaktadırlar.

320.000 nüfuslu İzlanda'yla 2013 yılında ticaret hacmimiz 34 milyon Dolar olarak gerçekleşmiş; 2013 yılında 5.000'e yakın İzlandalı turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülkelerden biri olarak NATO üyeliklerini de güçlü şekilde desteklediğimiz **Baltık ülkeleri**, ülkemizin AB üyelik müzakerelerine destek vermekte olup, başta ekonomik ve ticari alanlarda olmak üzere ilişkilerimiz istikrarlı şekilde gelişmektedir.

Bu çerçevede, **Estonya**'yla ilişkilerimiz, iki ülkenin AB ve NATO üyelikleri sürecinde verdikleri karşılıklı destek çerçevesinde olumlu bir niteliğe sahiptir. Sayın Cumhurbaşkanımızın 23-24 Ekim 2014 tarihlerinde gerçekleştirdiği ve benim, AB Bakanı ve Başmüzakereci Sayın Volkan Bozkır'ın ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Mehdi Eker'in de iştirak ettiğimiz Estonya ziyareti, ikili ilişkilerimizin en üst düzeyde pekiştirilmesini sağlamıştır. Estonya'yla ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 456 milyon Dolar düzeyine ulaşmıştır. Bu ülkeden Türkiye'ye gelen turist sayısı 2013 yılında yaklaşık 50.000'dir. Bu çerçevede Türkiye, Estonyalı turistlerin birinci turizm tercihi konumundadır.

2015 yılında diplomatik ilişkilerin tesisinin 90. yıldönümünü kutlayacağımız **Letonya**'yla sorunsuz ilişkilerimiz bulunmaktadır. Özellikle son dönemdeki ikili üst düzey ziyaretler ilişkilerimize önemli ölçüde ivme kazandırmıştır. Letonya Cumhurbaşkanı Andris Berzins'in 16-17 Nisan 2014 tarihlerinde ülkemize, Sayın Cumhurbaşkanımızın da 22-23 Ekim 2014 tarihlerinde Letonya'ya gerçekleştirdikleri ziyaretler iki ülke arasındaki dostane ilişkileri

derinleştirmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımıza Letonya ziyaretinde ben, AB Bakanı ve Başmüzakereci Sayın Volkan Bozkır ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Mehdi Eker refakat ettik. 2015 yılının ilk yarısında AB Dönem Başkanlığını üstlenecek olan Letonya ülkemizin AB üyeliğine destek vermektedir. Letonya Cumhurbaşkanı Berzins'in ziyareti vesilesiyle, iki ülke arasında "Ekonomik ve Ticaret Ortaklık Komitesi" (JETCO) kurulmuş, Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti sırasında ise Riga'da bir İş Forumu düzenlenmiştir. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında 324 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Leton turistler tarafından en çok tercih edilen ülke konumunda olup, 2013 yılında ülkemizi ziyaret eden Leton turist sayısı yaklaşık 55.000'dir.

BM, NATO ve AB olmak üzere uluslararası kuruluşlar çerçevesinde iyi bir işbirliği içinde olduğumuz, ülkemizin AB'ye üyelik müzakere sürecini ilkeli şekilde destekleyen **Litvanya**'yla da ilişkilerimiz sorunsuz bir seyir izlemekte ve giderek canlılık kazanmaktadır. 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün 3-4 Nisan 2013 tarihlerinde bu ülkeye gerçekleştirdiği resmi ziyaret ilişkilerimize ivme kazandırmıştır.

Diğer taraftan, Sayın Cumhurbaşkanımız Litvanya Cumhurbaşkanı Dalia Grybauskaitė'yi Türkiye'ye davet etmiş olup sözkonusu ziyaretin 8-9 Aralık 2014 tarihlerinde gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Litvanya'yla 2013 yılındaki ticaret hacmimiz 582 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz Litvanyalılar için birinci turizm tercihi olup, 2013 yılında ülkemizi ziyaret eden Litvan turist sayısı 90.000'den fazladır.

AB'ye üyelik hedefimiz ve Baltık bölgesine yönelik ilgimiz çerçevesinde Baltık ülkeleriyle ikili ilişkilerimizde yakalanan ivmenin sürdürülmesini arzu ediyoruz.

Bu yıl, **Polonya**'yla diplomatik ilişkilerimizin tesisinin 600. yıldönümüne tekabül etmektedir. Çok az devlete nasip olabilecek bu tarihi dostluk bağlarını ve müstesna yıldönümünü her iki ülkede geniş kapsamlı ortak etkinliklerle kutluyoruz. Ülkelerimiz arasında siyasi sorun bulunmaması, uluslararası ve bölgesel konulara benzer görüş açılarından yaklaşmamız, Polonya'nın 1999'da gerçekleşen NATO üyeliğini Türkiye'nin desteklemesi ve Polonya'nın da Türkiye'nin AB üyelik sürecine müzahir tutumu, ilişkilerimizin olumlu bir seyir izlemesine katkıda bulunmuştur.

Üst düzey ziyaretler ikili ilişkilerimize ivme kazandırmaktadır. Bu bağlamda, Polonya Cumhurbaşkanı Bronislaw Komorowski 4-6 Mart 2014 tarihlerinde ülkemizi, Sayın TBMM Başkanımız da 2-4 Nisan 2014 tarihlerinde Polonya'yı ziyaret etmiştir. Polonya'da 3-4 Haziran 2014 tarihlerinde düzenlenen Özgürlük

Bayramı kutlamalarına ülkemizi temsilen Başbakan Yardımcısı Sayın Bülent Arınç, kutlamaların parlamento bölümüne ise TBMM Başkanvekili Sayın Meral Akşener iştirak etmişlerdir. Öte yandan, Sayın Başbakanımız, 600. yıldönümü faaliyetlerinin kapanış etkinliğine katılmak ve Polonya'nın yeni Başbakanıyla görüşmelerde bulunmak üzere 8-9 Aralık 2014 tarihlerinde bu ülkeyi ziyaret edecektir. Polonya'yla ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 5,2 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. İkili ticaret hacmimizin önümüzdeki dönemde 10 milyar Dolar'a çıkartılması hedeflenmektedir. 2013 yılında toplam 423.000 Polonyalı turist ülkemizi ziyaret etmiştir. Polonya'yla her alanda işbirliğimizi bundan sonra da geliştirerek sürdürmek iradesini taşımaktayız.

Tarihi dostluk bağları içinde olduğumuz bir başka ülke olan **Macaristan**'la ikili ilişkilerimiz son dönemde mükemmel bir seyir izlemekte; siyasi diyalogumuz, karşılıklı üst düzey ziyaretler ve istişare mekanizmaları çerçevesinde yoğun tempoda sürdürülmektedir.

Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın 17-18 Aralık 2013 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) kurulmuş; iki ülke Başbakanlarının eşbaşkanlığında ve ilgili bakanların katılımıyla YDSK'nın ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu vesileyle iki ülke Başbakanları Budapeşte'de bir KKTC Temsilciliği kurulması hususunda mutabakata varmış olup, sözkonusu Temsilcilik, KKTC Dışişleri Bakanı Sayın Özdil Nami'nin Macaristan'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında, 16 Ekim 2014 tarihinde açılmıştır. YDSK'nın ikinci toplantısının 2015 yılı başında Budapeşte'de yapılması öngörülmektedir.

Ayrıca 11. Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül, 16-18 Şubat 2014 tarihlerinde Macaristan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş olup, sözkonusu ziyaret Macaristan'la her alanda yürüttüğümüz verimli işbirliğinin pekişmesine imkan sağlamıştır.

Sayın Başbakanımız da Dışişleri Bakanlığı döneminde, Orta Avrupa'da önemli bir işbirliği girişimi olan Vişegrad Grubu (V4) Dönem Başkanlığını yürütmekte olan Macaristan'ın Dışişleri Bakanı Sayın Martonyi'nin davetine icabetle 30-31 Ekim 2013 tarihlerinde Budapeşte'de düzenlenen V4 ve Batı Balkan ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısı'na katılmıştır. V4 ülkemizle daha yakın işbirliği geliştirmek isteyen, aktif ve etkin bir yapılanmadır. Bu çerçevede, Macaristan'ın dönem başkanlığı sırasında V4'le başlatılan işbirliğimizin önümüzdeki dönemde geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmekte ve V4-Türkiye Bakanlar Toplantısının bir sonraki buluşmasının ülkemizin evsahipliğinde düzenlenmesi planlanmaktadır.

Başta ekonomik ve kültürel ilişkiler olmak üzere, Macaristan'la her alanda işbirliğini geliştirmek ve bölgesel düzeyde diyalogumuzu artırmak arzusundayız. Bu amaçla Macar mevkidaşımı da Türkiye'ye davet etmiş bulunmaktayım. Öte yandan Macar vatandaşlarının ülkemizi ziyaretlerinde vizeden muaf tutulmaları uygulamasına 9 Şubat 2014 tarihi itibarıyla başlatılmış olup, bu uygulamanın insani temaslarımızın daha da geliştirilmesine katkı sağlayacağına inanıyorum. 2013 yılında ikili ticaret hacmimiz 1,8 milyar Dolar seviyesine ulaşmış; ayrıca Macaristan'dan ülkemize gelen turist sayısı 97.000'i aşmıştır.

Çek Cumhuriyeti Türkiye'yi, jeopolitik açıdan önemli konuma sahip güçlü bir NATO müttefiki ve desteklenmesi gereken bir AB adayı olarak görmektedir.

Çek Cumhuriyeti'yle dostane seyrini muhafaza eden ilişkilerimizi çeşitlendirmek ve derinleştirmek yönünde gerekli siyasi irade mevcuttur. Sayın Cumhurbaşkanımızın, Başbakanlığı döneminde 3-4 Şubat 2013 tarihlerinde Çek Cumhuriyeti'ne gerçekleştirdikleri ziyaret sırasında iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi kurulması kararı alınmış olup, sözkonusu mekanizmanın hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar sürmektedir.

Ülkemiz, Çek Cumhuriyeti'nin İhracat Stratejisi Belgesindeki 12 öncelikli ülkeden biri olup, ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 3,4 milyar Dolar seviyesine yükselmiştir. 2013 yılında 217.254 Çek vatandaşı ülkemizi ziyaret etmiştir.

Slovakya'yla ilişkilerimiz de sorunsuz bir seyir izlemekte ve giderek canlılık kazanmaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde, 5-6 Şubat 2013 tarihlerinde Slovakya'ya gerçekleştirdikleri ziyaret bir Türk Başbakanı tarafından Slovakya'ya gerçekleştirilen ilk ziyaret olma özelliği taşımaktadır. 2013 yılında devam eden karşılıklı üst düzey ziyaretler ikili ilişkilerimize ivme kazandırmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde gerçekleştirdiği sözkonusu ziyaretin ardından, Başbakan Robert Fico 7 Haziran 2013 tarihinde, Cumhurbaşkanı Ivan Gasparovic ise 20-21 Ağustos 2013 tarihlerinde ülkemize; Sayın Başbakanımız da Dışişleri Bakanlığı döneminde 30 Ekim 2013 tarihinde Slovakya'ya ziyarette bulunmuşlardır.

Yakalanan bu ivmenin sürdürülmesine attığımız önem çerçevesinde, Slovakya Başbakan Yardımcısı, Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanı Miroslav Lajcak da davetim üzerine 10-11 Aralık'ta ülkemizi ziyaret edecektir. İkili ilişkilerimizin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar bağlamında, umuma mahsus pasaport hamili Slovakya Cumhuriyeti vatandaşlarına 21 Ağustos 2013 tarihinden itibaren vize serbestisi uygulanmaya başlanmıştır. 2013 yılında Slovakya'yla ikili ticaret hacmimiz 1,5 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

Komşumuz ve stratejik ortağımız **Ukrayna** bugün tarihinin en derin krizlerinden biriyle karşı karşıyadır. Türkiye olarak sadece Ukrayna'nın değil, tüm bölgenin güvenlik, huzur ve refahını olumsuz etkileyen mevcut krizin, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuk temelinde diplomatik yöntemlerle bir an evvel kalıcı bir çözüme ulaştırılmasını savunmakta ve bu yönde ikili ve çok taraflı düzeyde yürütülen çabaları desteklemekteyiz. Bu kapsamda, Ukrayna Devlet Başkanı Poroşenko'nun Barış Planı (20 Haziran) çerçevesinde varılan Minsk Mutabakatlarının (Eylül 2014) uygulanmasını kalıcı çözüm için kritik önemde görüyoruz.

Ukrayna'da tarafsız ve kapsayıcı bir mekanizma olarak sahada gözlem faaliyetleri yürüten AGİT Ukrayna Özel Gözlem Misyonu, Ukrayna'daki tansiyonun düşmesi ve barışın tesisi bakımından sahada önemli çalışmalar yürütmektedir. Başkanlığını (E) Büyükelçi Ertuğrul Apakan'ın üstlendiği bu misyon başarılı faaliyetleriyle uluslararası toplumun güçlü desteğini kazanmıştır. 26 Ekim tarihinde yapılan parlamento seçimlerinin sonuçları, Ukrayna halkının reform sürecinin devamını arzuladığını net bir şekilde göstermiştir. Seçimler sonucunda Yatsenyuk'un başkanlığında yeni Ukrayna Hükümeti 2 Aralık 2014 tarihinde kurulmuştur. Ülkemiz, halkın reform talebi doğrultusunda şekillenen yeni Hükümeti desteklemeyi sürdürecektir. Öte yandan, Ayrılıkçı Donetsk ve Luhansk Bölgelerinde 2 Kasım tarihinde yapılan seçimler Minsk Mutabakatlarına ve Ukrayna hukukuna aykırıdır. Bu nedenle ülkemiz açısından geçerli değildir.

Türkiye, Kırım'ın yasadışı ilhakını (Mart 2014) tanımamaktadır. Yarımadanın yerli halkı olan Kırım Tatar Halkı'nın güvenliğinin ve haklarının korunması önceliğimizdir. Bugüne kadar ve ilhaktan sonraki süreçte hak arayışlarını barışçı ve demokratik bir çizgide sürdürmelerine rağmen Kırım'daki soydaşlarımız baskı ve sindirme politikalarına maruz kalmaktadır. Kırım Tatar liderlerinin Kırım'a girişlerinin engellenmesi, Kırım Tatar Milli Meclisi binasında, Kırım Tatarlarının ibadet yerlerinde, okullarda ve evlerde güvenlik güçlerince yapılan korkutma amaçlı aramalar endişe verici gelişmelerdir. Kırım'daki soydaşlarımızın güvenliklerinin sağlanması ve haklarının korunması Kırım'da fiili yönetimin sorumluluğundadır. Ülkemiz Kırım'daki soydaşlarımızın durumunu yakından takip etmeye devam edecektir.

Ukrayna'yla ikili ilişkilerimiz, Sayın Başbakanımızın ziyareti sırasında 2011 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey (YDSK) mekanizmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. YDSK çerçevesinde, sonuncusu 9 Ekim 2013 tarihinde Ankara'da olmak üzere bugüne kadar üç toplantı gerçekleştirilmiştir. YDSK'nın alt organlarından olan ve Dışişleri Bakanları düzeyinde gerçekleştirilen Ortak Stratejik Planlama Grubu III. Toplantısı 10 Kasım 2014 tarihinde Kiev'de yapılmıştır.

Ukrayna'yla ekonomik ve beşeri ilişkilerin güçlendirilmesi hedefi doğrultusunda Aralık 2011'de Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerine başlanmış, 1 Ağustos 2012 tarihinde vizesiz seyahat rejimi uygulamaya konmuştur. Müzakereleri süren STA'nın sonuçlandırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Türkiye Ukrayna'da yürütülen reform sürecini ve bu ülkenin Avrupa kurumlarıyla ilişkilerini istediği hızda ve derinlikte geliştirmeye yönelik tercihini desteklemektedir.

Moldova'yla ikili ilişkilerimiz her vechesiyle hızla gelişmektedir. Moldova Cumhurbaşkanı Nicolae Timofti'nin 17-18 Aralık 2013 tarihlerinde ülkemizi ziyareti ikili ilişkilere yeni bir ivme kazandırmıştır. Cumhurbaşkanı Timofti 28 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Devir-Teslim töreni vesilesiyle ülkemizi bir kez daha ziyaret etmiştir.

İki ülke arasında Serbest Ticaret Anlaşması, Ekonomi Bakanı Sayın Nihat Zeybekçi'nin 11 Eylül 2014 tarihinde Kişinev'i ziyareti sırasında imzalanmıştır. STA'nın uygulamaya konmasıyla birlikte, halen 537 milyon dolar düzeyindeki ikili ticaret hacminin 2015 yılında önemli ölçüde artması beklenmektedir.

Moldova'da 30 Kasım 2014 tarihinde genel seçimler yapılmıştır. Seçim sonuçları doğrultusunda Avrupa yanlısı partiler arasında başlayan koalisyon çalışmalarının tüm Moldova için hayırlı olmasını ve ülkede demokratik ve çoğulcu bir yapının yerleştirilmesine yönelik olarak başlatılan reform süreci ile refah, kalkınma ve istikrar doğrultusundaki çabalara katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

Dil ve kültür bağımız olan 170 bin nüfuslu soydaş Gökoğuz toplumunun varlığı, Moldova ile ilişkilerimizin pekişmesine yardımcı olan bir köprü görevi görmektedir. Gökoğuz Yeri'nin özerk statüsünün daha sağlam bir anayasal güvenceye kavuşturulması ve aşındırılmadan sürmesi bu bölgeye yönelik yaklaşımımızın temelini oluşturmaktadır. Diğer yandan, Gökoğuz Yeri'nde yaşayan soydaşlarımızın sosyo-ekonomik durumlarının güçlendirilmesi amacıyla, 1992 yılından bu yana TİKA eliyle altyapı, eğitim, sağlık, teknik işbirliği gibi alanlarda çok sayıda proje hayata geçirilmiştir.

Moldova'nın istikrar ve refahının artmasının önünde engel teşkil eden Transdinyester sorununun, Moldova'nın toprak bütünlüğü ve siyasi birliği çerçevesinde diyalog yoluyla en kısa zamanda çözümlenmesini destekliyoruz.

Belarus kuzey politikamızda önemli yeri olan bir ülkedir. Bu ülkeyle aramızda herhangi bir sorun bulunmamakta olup, ilişkiler muhtelif başlıklarda istikrarlı bir gelişim içindedir.

2010 yılında yapılan son devlet başkanlığı seçimlerinde ve akabinde vuku bulan hadiseler neticesinde Belarus'a Avrupa Konseyi, AB ve AGİT gibi uluslararası örgütler ve birçok batılı ülke tarafından kısıtlayıcı tedbirler uygulamaya konmuştur.

Türkiye Belarus'a karşı bu tür zorlayıcı tedbirler yerine diyalog, angajman ve teşvik odaklı bir politika benimsemiş bulunmaktadır. Belarus'un demokrasi ve insan hakları alanındaki uygulamalarıyla ilgili hususların aşularak uluslararası toplum ve Belarus arasındaki ilişkilerin normalleşmesini, diyalog ve işbirliği kanallarının sorunsuz işlemlerini destekliyoruz.

Bu yaklaşımımız çerçevesinde, Belarus'la ilişkilerimizde özellikle karşılıklı üst düzey ziyaretler anlamında 2013'te başlayan, belirli bir hareketlilik mevcuttur. Bu hareketlilik kapsamında Belarus Başbakanı Mihail Miyasnikoviç Cumhurbaşkanlığı devir-teslim töreni vesilesiyle 28 Ağustos 2014 tarihinde, Belarus Parlamentosu Cumhuriyet Konseyi Başkanı Anatoliy Rubinov de Sayın TBMM Başkanımız Cemil Çiçek'in resmi davetlisi olarak 13-16 Ekim 2014 tarihleri arasında ülkemize resmi ziyaretler gerçekleştirmişlerdir.

Belarus'la iktisadi işbirliğimiz de olumlu bir mecrada seyretmektedir. Girişimcilerimiz, 1,1 milyar dolarlık yatırımla ülkemizin Belarus'taki en büyük beş yatırımcı ülke arasına girmesini sağlamış durumdadırlar. 500 milyon dolar düzeyindeki ticaret hacmini arttırmaya dönük çalışmalar da kesintisiz sürmektedir.

2013 yılında imzalanan Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşmaları 1 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, vizesiz seyahat rejimi Belarus'la beşeri ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırmıştır. İlaveten, 2003 yılında başlanan, ancak çeşitli nedenlerle tamamlanamayan Minsk Camii'nin inşaatı 2013 yılında ülkemiz tarafından üstlenilmiş olup, Caminin gelecek sene ibadete açılmasıyla ikili ilişkilerimize özel bir katma değer sağlanmış olacaktır.

BALKANLAR

Ülkemiz, köklü tarihi, kültürel ve insani bağlarımızın bulunduğu, Batı'ya açılan fiziki kapımızı oluşturan Balkanlar'da istikrar ve uzlaşının pekiştirilmesine her zaman büyük önem vermiş, bunu bölgenin olduğu kadar, Avrupa'nın da genel güvenlik ve istikrarının dayanaklarından biri olarak görmüştür.

Balkanlar'da Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana devam eden normalleşme sürecinin tamamlanmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte 2014 yılında bölgede birçok alanda ilerleme sağlanmıştır. Özellikle Sırbistan-Kosova ilişkilerinin normalleştirilmesini hedefleyen Belgrad-Priştine diyalog süreci çerçevesinde somut gelişmeler kaydedilmiştir.

Türkiye, Balkanlar'da uzlaşıya açık ve gelecek odaklı bir siyaset anlayışını desteklemekte olup, bu yöndeki tüm çaba ve girişimlere aktif katkı sağlamaktadır.

Öte yandan, Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme perspektifi, bölgede reformların sürdürülmesi açısından önemli bir teşvik unsuru olmaya devam etmektedir. Türkiye, Balkan ülkelerinin bu perspektifini desteklemektedir. Bu bağlamda, bölge ülkelerinin yıl içinde AB'yle bütünleşme sürecinde kat ettikleri önemli mesafeler ve son olarak Arnavutluk'un 24 Haziran 2014 tarihinde AB adayı olarak ilan edilmesi bölgedeki iyimserlik havasına katkıda bulunmuştur.

AB Komisyonu, mevcut siyasi ve ekonomik koşullar muvacehesinde, yeni üye kabulünü kısa vadede durdurma yönünde tutum benimsemiş olmakla birlikte, Batı Balkanlar ülkelerine, önümüzdeki dönemi bir hazırlık süreci olarak değerlendirmelerini salık vermiş ve Müktesebat'a uyum bağlamında üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri koşuluyla üyelik perspektifi vaat etmiştir.

Türkiye, bölgesel sahiplenme ve kapsayıcılık ilkeleri temelinde, Balkanlar'daki bölgesel işbirliği mekanizmalarına verdiği önceliği de muhafaza etmiştir. Bölgenin ortak iradesini ve özgün sesini yansıtan tek işbirliği forumu olması nedeniyle ayrı bir önemi haiz olan Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci'nin (GDAÜ) günümüz şartlarına uygun bir şekilde güçlendirilmesi amacıyla ülkemizin girişimiyle tesis edilen Çalışma Grubu, ilk toplantısını 23 Nisan 2014 tarihinde Saraybosna'da yapmıştır. Keza, sözkonusu platformun parlamenter boyutunu güçlendirmeyi amaçlayan GDAÜ Parlamenter Asamblesi'nin açılış toplantısı 9-11 Mayıs 2014 tarihlerinde Bükreş'te yapılmıştır. Ülkemiz ayrıca GDAÜ'nün operasyonel kolu olan Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin çalışmalarına aktif katkılarını da sürdürmüştür.

Bosna-Hersek'le (B-H) siyasi ilişkilerimiz çok iyi düzeyde seyretmektedir. 2014 yılı da, önceki senelerde olduğu gibi yoğun karşılıklı temaslara sahne olmuştur. Bu çerçevede B-H Başkanlık Konseyi Başkanı Bakir İzetbegoviç 12 Mayıs 2014 tarihinde ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş; ayrıca 28

Ağustos 2014 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine de iştirak etmiştir.

B-H’de 2014 Şubat ayında, Tuzla kentinde kamu şirketlerinin özelleştirilmesi sonrasında maaşları ödenmeyen işçilerin başlattığı ve bilahare ülkenin diğer şehirlerine de yayılan gösteriler bağlamında yaşanan toplumsal olaylar üzerine, Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanı olduğu dönemde, 12 Şubat 2014 tarihinde Saraybosna’ya gününbirlik bir ziyaret gerçekleştirmiş; ayrıca Beşinci Saraybosna İş Forumu’nun Onur Konuğu olarak 14 Mayıs 2014 tarihinde Bosna-Hersek’e bir kez daha ziyarette bulunmuştur.

Ayrıca Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan, AB tarafından Saraybosna’da düzenlenen “Bosna-Hersek’te Refah ve İstihdamın Teşviki Forumu” vesilesiyle 26 Mayıs 2014 tarihinde; dönemin Başbakan Yardımcısı Sayın Emrullah İşler, TİKA tarafından tamamlanan bazı projelerin açılış törenlerini gerçekleştirmek üzere 23 Haziran 2014 tarihinde; Başbakan Yardımcısı Sayın Numan Kurtulmuş da Demokratik Eylem Partisi (SDA) lideri merhum Sülejman Tihiç’in cenaze törenine katılmak amacıyla 27 Eylül 2014 tarihinde B-H’i ziyaret etmişlerdir.

B-H’de 12 Ekim 2014 tarihinde, B-H Başkanlık Konseyi üyeliği (ana devlet), B-H Temsilciler Meclisi (ana devlet), B-H Federasyonu Temsilciler Meclisi (entite), Republika Srpska (RS) Ulusal Meclisi (entite), RS Başkanlığı (entite) ve Kanton Meclisleri (Federasyon bünyesindeki 10 kanton) üyelikleri için seçimler gerçekleştirilmiştir. Buna göre, B-H Başkanlık Konseyi’nin; Boşnak üyeliğini, mevcut Başkanlık Konseyi Başkanı ve SDA’nın Başkan Vekili Bakir İzetbegoviç, Hırvat üyeliğini, HDZ BiH’in lideri Dragan Covic, Sırp üyeliğini de, “Değişim için İttifak Koalisyonu” adına PDP lideri Mladen İvaniç kazanmıştır. Adıgeçenler 17 Kasım 2014 tarihinde yemin ederek göreve başlamış olup, Konsey Başkanlığını (rotasyon usulü çerçevesinde 8 ay süreyle) Sırp Üye Mladen İvaniç üstlenmiştir. Ana devlet, Federasyon ve Republika Srpska’da oluşturulacak yeni Hükümetlere ilişkin koalisyon görüşmeleri ise hâlen sürmektedir.

Almanya Dışişleri Bakanı Steinmeier ve İngiltere Dışişleri Bakanı Hammond, 5 Kasım 2014 tarihinde Berlin’deki Aspen Enstitüsü tarafından Almanya’nın öncülüğünde tertiplenen “Batı Balkanlar’da İstikrarın Teşvik Edilmesi” temalı konferans vesilesiyle bir mektup yayımlayarak, Bosna-Hersek’in beş yıldır ilerleme kaydedilemeyen AB’yle bütünleşme sürecinin kolaylaştırılması için yeni bir yaklaşım önermişlerdir. Bu kapsamda, (1) B-H’nin AB ile 2008 yılında imzaladığı İstikrar ve Ortaklık Anlaşmasının (SAA) yürürlüğe girmesini teminen, B-H’li siyasi liderlerin gerekli reformların yerine getirilmesi yönünde yazılı taahhütte bulunmaları; (2) Bunun ardından AB Konseyi’nin SAA’ı yürürlüğe koyması; (3) Belli reform başlıklarında ilerleme sağlanması

durumunda AB Konseyi'nin B-H'i tam üyelik başvurusunda bulunmaya davet etmesi; (4) Reform takviminin başarıyla uygulanmasını takiben Konsey'in Komisyon'dan B-H'in tam üyelik başvurusuna dair görüşünün istenmesi şeklinde bir yol haritası ortaya koymuşlardır. B-H'in AB perspektifi bakımından sözkonusu önerilerin, yeni başlık veya koşullar getirmekten ziyade, yazılı bazı taahhütler karşılığında siyasi liderlerin AB reformlarına angaje edilmesini, ayrıca, reform başlıklarının "kolaydan-zora" şeklinde sıralanması suretiyle, B-H'de genel seçimler sonrasındaki dönem için, AB ile bütünleşme sürecinin moral ve sürat açısından canlandırılarak, SAA'nın mümkün olan en erken zamanda yürürlüğe girmesi hedeflerini taşımaktadır. Ülkemizin uzun süredir dile getirdiği görüşlerle de paralellik taşıyan bu ortak Alman-İngiliz girişimi, AB Dış İlişkiler Konseyi'nde de onaylanmıştır.

NATO'nun, B-H'in Üyelik Eylem Planı (MAP) sürecinin fiilen başlatılması için şart koştuğu, taşınmaz savunma mülkiyetinin ana devlet adına tescili konusunda, RS'nin çoğu zaman uzlaşmaz tavrı ve siyasi partiler arasındaki çekişmelerden ötürü gelişme kaydedilememiştir. 4 Eylül 2014 tarihli NATO Galler Zirvesi'nin sonuç bildirisinde, savunma mülkiyetinin tescili konusundaki tıkanıklıktan duyulan endişe dile getirilmiş ve 12 Ekim 2014'teki seçimleri takiben MAP sürecinin aktif hale getirilmesi için tescil işlemlerinin ve diğer reformların hızlandırılması gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AIHM) Başkanlık Konseyi dahil B-H devlet organlarında Boşnak, Sırp ve Hırvat kökenliler dışındaki vatandaşların anayasal temsillerinin yetersizliği hakkında 2009 yılında aldığı Sejdiç-Finçi kararının uygulanması konusunda 2014 yılında da kaydeder bir ilerleme sağlanamamıştır. Bu husus, B-H ile AB arasındaki İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için aranan şartlardan en önemlisi olup B-H'deki tüm siyasi aktörlerin biraraya gelerek bu meseleyi nihai çözüme kavuşturmaları ülkenin geleceği açısından önem arz etmektedir.

B-H'de Mayıs ayında yaşanan sel felaketinin ardından Türkiye olarak milyonlarca Avro'luk ayni ve nakdi yardımda bulunduk.

B-H'de savaş sırasında yerlerinden edilen kişilerin yurtlarına dönüşlerinin teşviki ve mültecilere başta tarım ve hayvancılık alanlarında istihdam yaratılması amacıyla ülkemizce (Ziraat Bankası ve Bosna Bank International aracılığıyla) daha önce tahsis edilen 100 milyon Avro tutarındaki "uygun koşullu kredi"nin büyük kısmı kullanılmış olup, kullananlardan kredi geri ödemeleri gelmeye başlamıştır. Bu ilk kredi dilimine olan yoğun talep ve kullanım oranları muvacehesinde, B-H için 50 milyon Avro tutarında ilave bir "uygun koşullu kredi" imkanı yaratılmış ve ihtiyaç sahiplerinin kullanımına sunulmuştur. Bu ikinci meblağ, istihdamın artırılması amacıyla küçük

işletmelerin teşviki için kullanılmaktadır. Sözkonusu kredi diliminin tahsisine ilişkin imza töreni 29 Eylül 2014 tarihinde B-H Başkanlık Konseyi Başkanı Bakir İzetbegović'in himayesinde gerçekleştirilmiştir. Törende Başkanlık Konseyi Başkanı İzetbegović, Türkiye'nin B-H'e her alanda kuvvetli desteğini görmekten memnuniyet duyduğunu, Ziraat Bankası'nın B-H'deki ekonomik toparlanma sürecindeki rolünün bu krediyle birlikte daha da arttığını, 50.000 KM (yaklaşık 25.000 Avro) tutarına kadar sıfır faizli olarak kullanılacak kredilerin ülkemizin B-H'e uzattığı dostluk elinin yeni bir göstergesi olduğunu kaydetmiştir.

B-H'le ticaret hacmimiz 2013 yılında 398 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. B-H'deki Türk yatırımlarının toplamı 145 milyon Dolar, Türk müteahhitlerince B-H'de üstlenilen projelerin bedeli yaklaşık 600 milyon Dolar civarındadır. Ülkede yaklaşık 50 Türk firması faaliyet göstermektedir.

Sırbistan, Balkanlar'da barış, istikrar ve refahın sağlanması bakımından kilit bir konumdadır. Ticari ve ekonomik çıkarlarımızın yanısıra, Sırbistan'ın Türkiye-Batı Avrupa güzergahının merkezinde bulunması da Batı Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımız açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, Balkanlar'da kalıcı barış ve istikrar için Sırbistan'la ilişkilere özel önem ve öncelik atfedilmektedir.

Sırbistan'ın Avrupa yapılarıyla bütünleşme sürecini de, diğer Balkan ülkeleri için olduğu gibi destekliyoruz. Bu çerçevede AB'nin 21 Ocak 2014 tarihinde aldığı Sırbistan'la tam üyelik müzakerelerini başlatma kararından memnuniyet duyuyoruz. Sırbistan'ın AB'yle bütünleşmesi, bölgenin istikrar ve kalkınmasını topyekün müspet yönde etkileyecek bir gelişme olacaktır.

Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanlığını deruhte ettiği dönemde, 10 Haziran 2014 tarihinde Belgrad'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirmiş; bu çerçevede mevkidaşı Ivica Dacić'le biraraya gelmiş; ayrıca Cumhurbaşkanı Tomislav Nikolić ve Başbakan Aleksandar Vučić'le de birer görüşme yapmıştır.

Siyasi diyalogumuzun yanısıra, ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimizi geliştirmek için de Sırbistan makamlarıyla çalışmalar sürdürüyoruz. Bu çerçevede ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 693 milyon Dolar olmuştur. Önümüzdeki dönemde altyapı ve ulaştırma sektörleri, işbirliğimizin daha da geliştirilebileceği alanlar olarak özellikle öne çıkacaktır.

Sırbistan'ın Sancak bölgesine ilişkin yaklaşımımız, bölgedeki bölünmüşlüğün ortadan kaldırılması, tarafların yakınlaştırılması ve bölgenin ekonomik kalkınmasına destek verilmesi istikametindedir. Türkiye'de çok sayıda yakını

bulunan Boşnakların yaşadığı bu bölge, Türkiye ve Sırbistan tarafından bir “dostluk köprüsü” olarak değerlendirilmektedir.

Sancak halkının Sırbistan toplumu ve siyaseti içindeki temsil kabiliyetinin artırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, 26 Ekim 2014 tarihinde yapılan Ulusal Azınlık Konseyleri seçimleri kapsamında “Boşnak Ulusal Azınlık Konseyi” seçiminin de barış içinde tamamlanması ve Konseyin 17 Kasım 2014 itibarıyla kurulması memnuniyet vericidir.

Diğer yandan, B-H ve Sırbistan arasında yakın istişare ortamı tesis ederek, bu iki ülke arasında güven artırmak amacıyla ülkemizin girişimiyle 2009 yılında ihdas edilen Türkiye-B-H-Sırbistan Üçlü Danışma Mekanizması çerçevesinde üç ülkenin Dışişleri Bakanları arasındaki 9. toplantı, BM 69. Genel Kurulu marjında 23 Eylül 2014 tarihinde New York’ta gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, sürece ivme kazandırılmasını teminen atılabilecek adımlar ele alınmıştır.

21 Kasım 2014 tarihinde İstanbul’da oynanan Galatasaray-Kızılyıldız basketbol maçı öncesinde iki takım taraftarları arasında çıkan olaylarda maalesef bir Kızılyıldız taraftarının bıçaklanma sonucu hayatını kaybetmesi, bir anda Sırbistan’la gündemimizin ön sıralarına yerleşen talihsiz bir gelişme olmuştur. Olay, Hükümetimiz tarafından en başından itibaren ciddiye ve hassasiyetle takip edilmiştir. Sayın Başbakanımız, Sayın İçişleri Bakanımız ve Sayın Gençlik ve Spor Bakanımız, Sırbistanlı karşıtlarını arayarak taziyelerini iletmişler ve olayın aydınlatılmasına yönelik kararlılığımızı vurgulamışlardır. Ben de, Sırp muadilim Sayın İvitsa Daçiç’le yaptığım görüşmelerde taziyelerimizi yineledim ve Sırbistan’la ilişkilerimize attığımız önemi bu vesileyle bir kez daha vurguladım. Nitekim emniyet güçlerimizin yürüttüğü süratli ve yoğun soruşturma neticesinde, olayla ilgili yedi kişi gözaltına alınmış; bilahare bunlardan biri tutuklanma talebiyle savcılığa sevk edilmiştir. Zanlının kısa bir sürede yakalanarak adalet önüne çıkarılması, münferit bir adli vaka olarak gördüğümüz bu olaya ilişkin tartışmaların daha fazla tırmanmadan, ilişkilerimizin olağan gündemine döndürülmesi bakımından büyük önem attığımız bir husustur.

Siyasi diyalogumuzun yanısıra, ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimizi geliştirmek için de Sırbistan makamlarıyla çalışmalar sürdürüyoruz. Bu çerçevede 2012 yılında 568 milyon Dolar olan ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 691 milyon Dolar’ı bulmuştur. Sırbistan’daki toplam yatırımlarımızın tutarı 113 milyon Dolar’dır. 2013 yılında Sırbistan’dan 170.000 turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Türkiye, **Makedonya Cumhuriyeti**’ni anayasal ismi ve ulusal kimliğiyle tanıyan ve Üsküp’e Büyükelçi gönderen ilk ülkedir. Ülkemiz, bağımsızlığını kazandığı tarihten itibaren Makedonya’nın egemenlik ve toprak bütünlüğünü

kararlılıkla savunmuş, kendi anayasal ismini belirlemeye hakkı olduğunu her platformda dile getirmiştir. Türkiye'nin bu yöndeki gayretleri devam etmektedir. Türkiye, Makedonya'nın üniter devlet yapısının yanısıra, çok etnili ve çok kültürlü dokusunun korunmasını da desteklemektedir.

Tüm ikili temas ve ziyaretlerimizde Makedonyalı muhataplarımıza, bu ülkenin NATO başta olmak üzere Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme hedefine olan desteğimizin altını çiziyor ve Yunanistan'la mevcut isim sorununun Makedonya'nın sözkonusu hedeflerine ulaşmasına engel olmaması gerektiği yolundaki görüşlerimizi vurguluyoruz.

Makedonya'yla yoğun ilişkilerimizin bir yansıması olarak, 2014 yılında çok sayıda karşılıklı üst düzey ziyaret gerçekleşmiştir. Bu çerçevede Makedonya Cumhuriyeti Başbakanı Nikola Gruevski, 15-19 Ekim 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaretle, çeşitli illerimizde işadamlarımızla biraraya gelmiştir. Ziyaret kapsamında 17 Ekim 2014 tarihi Ankara'da resmi temaslara ayrılmış ve Başbakan Gruevski bu çerçevede Sayın Başbakanımızın ilk resmi konuğu olarak ağırlanmıştır. Ben de, Başbakan Gruevski'ye ziyareti sırasında refakat eden Makedonyalı mevkidaşım Nikola Poposki'yle yararlı bir görüşme gerçekleştirdim.

Makedonya Cumhuriyeti Meclis Başkanı Trajko Veljanovski'nin 26-28 Haziran 2014 tarihlerinde gerçekleştirdiği resmi ziyaretin ardından, Sayın Meclis Başkanımız 23-25 Kasım 2014 tarihlerinde Makedonya'yı ziyaret etmiştir.

Sayın Başbakanımız da 23 Aralık 2014 tarihinde Makedonya'ya bir ziyaret gerçekleştirecektir.

Makedonya'yla ilişkilerimiz bakımından bir diğer önemli husus, Makedon ve Arnavutlardan sonra ülkedeki üçüncü büyük etnik topluluk konumunda olan ve Makedonya nüfusunun yaklaşık %3,85'lik kısmını oluşturan soydaşlarımızdır. 2001 tarihli Ohri Çerçeve Anlaşması uyarınca Türklerin merkezi ve yerel yönetim birimlerinde hakça temsil edilmeleri ve anadilde eğitim almaları anayasal hak olarak tanınmıştır. Makedonya'nın sadık vatandaşları olarak iki ülke arasında dostluk köprüsü teşkil eden soydaşlarımızın Ohri Çerçeve Anlaşması'nda öngörülen haklarının korunmasına özel önem atfetmekteyiz.

Ülkelerimiz arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine de öncelik veriyoruz. Bu bağlamda, ekonomik ve ticari işbirliğimizin siyasi ilişkilerimize yakışır bir seviyeye çıkartılması samimi arzumuzdur. Makedonya'yla ticaret hacmimiz 2013 yılında 375 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Makedonya'da doğrudan yabancı sermaye yatırımı gerçekleştiren Türk şirketlerinin sayısı 100 civarında olup, ülkedeki toplam Türk yatırımı tutarı 500

milyon Dolar'ı aşmıştır. 2013 yılında 141.000 Makedon turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Türkiye, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan eden **Kosova**'yı ilk tanıyan ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkemiz Kosova'yı, bağımsızlığı ve egemenliği hak eden bir halkın haklı mücadelesi sonucu doğan bir devlet olarak görmektedir. Kosova'nın istikrarına, toprak bütünlüğüne, kalkınmasına, Avrupa ve Avrupa-Atlantik yapılarıyla bütünleşmesine, ayrıca bölgesinde dostane ve yapıcı komşuluk ilişkileri tesis etmesine affettiğimiz önem, tarafımızdan ikili ve çoktarafli platformlarda her vesileyle vurgulanmaktadır.

Türkiye-Kosova ilişkileri, ortak tarihi geçmiş ve insani bağlar temelinde mükemmel düzeyde seyretmektedir. Türkiye-Kosova ilişkileri sadece devletten devlete değil, aynı zamanda halktan halka bir nitelik taşımaktadır. Kosova'da etkin bir Türk toplumu, ülkemizde de çok sayıda Kosova kökenli vatandaşımız yaşamaktadır. Soydaşlarımız, iki ülke arasındaki ilişkilerde köprü rolü oynamakta ve Kosova'nın siyasi, ekonomik ve kültürel hayatına olumlu katkılarda bulunmaktadır.

1999 yılında NATO tarafından düzenlenen hava hareketına katılan ülkemiz, NATO öncülüğündeki KFOR'a destek vermektedir. KFOR Kosova Türk Temsil Heyet Başkanlığı bünyesinde halihazırda 350 civarında askerimiz görev yapmaktadır. KFOR bünyesinde 1 Emniyet Genel Müdürlüğümüz (EGM) mensubu bulunmaktadır. Ayrıca AB Misyonu EULEX bünyesinde de 3 EGM mensubu ve 1 hakimimiz görev yapmaktadır. UNMIK'te ise ikisi polis, biri sivil olmak üzere toplam 3 EGM mensubu personelimiz bulunmaktadır.

Ülkemiz Kosova'nın uluslararası toplumla bütünleşmesine ve kalkınmasına güçlü bir destek vermektedir. Bu çerçevede, Kosova'nın tanınması yönünde gayretlerimizi sürdürmekteyiz. Ülkemizin gayretlerinin somut bir örneği, Togo'nun Kosova'yı tanınması olmuştur. Son olarak Solomon Adaları'yla birlikte, Kosova'yı tanıyan ülkelerin sayısı 108'e yükselmiştir.

2014 yılı, Kosova'nın uluslararası platformlarda temsili bakımından da önemli gelişmelerin vuku bulduğu bir dönem olmuştur. Bu kapsamda ilk somut gelişmeyi, Kosova'nın Avrupa Konseyi'nin danışma organı olan Venedik Komisyonu'nun üyeliğine kabulü teşkil etmiştir. Ülkemizin de aktif destek verdiği üyelik süreci 10 Haziran 2014 tarihinde tamamlanmıştır.

Müteakiben, Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci'nin (GDAÜ), 25 Haziran 2014 tarihinde düzenlenen Bükreş Zirvesi'nin sonunda kabul edilen Bildiri'ye, Kosova'nın, anılan örgütün bütün etkinlik ve toplantılarına eşit şartlarda katılımının kabulü hususu eklenmiştir.

Kosova'nın Balkanlar'da bölgesel bir silahsızlanma örgütü konumundaki RACVIAC-Güvenlik İşbirliği Merkezi'nin toplantı ve etkinliklerine diğer üye ülkelerle eşit şartlarda katılımı, ülkemizin de girişimleri ve kararlı tutumu sayesinde, anılan teşkilatın 10 Ekim 2014 tarihinde Zagreb'de düzenlenen Çok Uluslu Danışma Grubu Toplantısı'nda kabul edilmiştir.

Son olarak Kosova, 4 Kasım 2013 tarihinde Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası'na üye olmuştur.

Ülkemiz, AB kolaylaştırıcılığında yürütülen Belgrad-Priştine diyalog sürecini de kararlılıkla desteklemektedir. Türkiye bu sürecin başarıya ulaşmasının, gerek Kosova'yı gerek Sırbistan'ı AB'yle bütünleşme hedefine daha da yaklaştıracağına inanmaktadır.

Öte yandan, karşılıklı ziyaretlerin yoğunluğu da Türkiye ile Kosova arasındaki yakın ilişkilerin önemli bir göstergesini teşkil etmektedir. Kosova Başbakan Yardımcısı ve Başmüzakereci Edita Tahiri 17 Şubat 2014 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Dönemin Başbakan Yardımcısı Sayın Emrullah İşler 21-24 Nisan 2014 tarihlerinde Kosova'ya giderek, dönemin Meclis Başkanı Jakup Krasniqi ve Başbakan Hashim Taçi başta olmak üzere siyasi liderler ile Arnavut ve soydaş toplumun kanaat önderleriyle biraraya gelmiştir. Son olarak Sayın Dışişleri Bakan Yardımcımız, Kosovalı mevkidaşının davetine icabetle 1-3 Mayıs 2014 tarihlerinde Priştine'yi ziyaret etmiş ve ziyaret vesilesiyle ülkelerimiz arasında "Bilişim Teknolojileri Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası" ve "Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmaları Hakkında Anlaşma" (İkili İstihdam Anlaşması) imzalanmıştır.

Ülkemiz, Kosova'nın ekonomik kalkınmasına da büyük önem vermektedir. Bu tutumumuz özellikle son yıllarda yatırımlar konusunda meyvelerini vermeye başlamıştır. İkili ticaret hacmimizin artırılması için özel sektörlerimiz arasındaki temasların daha da sıklaştırılmasını teşvik ediyoruz. Geçtiğimiz yıl imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması sayesinde, 2013 yılı itibariyle 218 milyon Avro olan karşılıklı ticaret hacmimizin, işbirliği potansiyelimizi layıkıyla yansıttak somut bir artış göstermesini ümit ediyoruz.

Arnavutluk'la siyasi ilişkilerimiz çok iyi düzeyde olup, Türkler ve Arnavutlar arasındaki akrabalık bağları karşılıklı güveni pekiştirmektedir. İki ülkenin bölgesel ve uluslararası konulara yaklaşımları da büyük ölçüde örtüşmektedir.

Arnavutluk'la ilişkilerimizin ulaştığı seviyenin bir göstergesi olarak iki ülke arasında "Yüksek Düzeyli İşbirliği Mekanizması Kurulması"na (YDİK) yönelik

ortak açıklamayı imzalamak ve ilk ortak Bakanlar Kurulu toplantısına başkanlık etmek üzere Sayın Cumhurbaşkanımızın, Başbakan olduğu dönemde 2014 Mayıs ayında Arnavutluk'a gerçekleştirmeyi öngördüğü ziyaret, Soma'da meydana gelen elim kaza nedeniyle ertelenmişti. Ziyaretin önümüzdeki dönemde gerçekleştirilmesine ve YDİK mekanizmasının biran önce hayata geçirilmesine matuf çalışmalarımız devam etmektedir.

Arnavutluk Dışişleri Bakanı Ditmir Bushati de 2014 Nisan ayında ülkemize bir çalışma ziyareti gerçekleştirmiş; Cumhurbaşkanı Bujar Nishani de Cumhurbaşkanlığı devir-teslim töreni vesilesiyle 28 Ağustos 2014 tarihinde ülkemize ziyarette bulunmuştur. Parlamenter diplomasi ve halktan halka temasın önemli bir aracı olarak gördüğümüz Parlamento başkan ve üyelerinin karşılıklı ziyaretleri bağlamında, Sayın TBMM Başkanımız, 25-26 Kasım tarihlerinde Arnavutluk'u ziyaret etmiştir.

Arnavutluk tarafından ise, Cumhurbaşkanı Bujar Nishani, 28 Ağustos 2014 tarihinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı devir teslim töreni ile 20-22 Kasım tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen "Atlantik Konseyi Enerji ve Ekonomi Zirvesi"ne katılmak üzere son dönemde ülkemize iki kere ziyarette bulunmuştur.

Arnavutluk'la mükemmel olarak tanımlanabilecek siyasi ve ekonomik ilişkilerimize ilaveten, askeri ve güvenlik alanlarındaki işbirliğimiz de münasebetlerimizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çok sayıda Arnavut askeri personeli Harp Okullarımızda, Arnavut polis adayları da Polis Akademimizde eğitim görmektedir.

Arnavutluk'la ticaret hacmimiz 2013 yılında 350 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Arnavutluk'taki Türk yatırımları 1 milyar Dolar'ı aşmış olup, ülkemiz yatırım hacminde İtalya ve Yunanistan'dan sonra üçüncü sıradadır. Ayrıca 2013 yılında ülkemizi 65.000 Arnavut turist ziyaret etmiştir.

Uzun bir tarihi birlikteliği ve kültürel mirası paylaştığımız Balkanlar'da, halihazırda en büyük soydaş nüfusun yaşadığı komşumuz ve müttefikimiz **Bulgaristan**'la ülkemiz arasında siyasi sorun bulunmamaktadır.

Gerek bu ülkedeki soydaşlarımızın gerek Bulgaristan'dan çeşitli tarihlerde ülkemize göç edenlerin mevcudiyeti nedeniyle bu ülkeyle çok yoğun insani bağlarımız vardır. Ekonomik açıdan bakıldığında ise, Türkiye için Bulgaristan, Batı, Orta ve Doğu Avrupa'ya, Bulgaristan için Türkiye ise, Kafkaslar, Orta Asya ve Orta Doğu'ya açılan birer kapıdır.

Bulgaristan'da son bir buçuk yılda iki kez erken genel seçim yapılmıştır. 5 Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirilen erken genel seçimler neticesinde %4'lük seçim

barajını aşan sekiz parti meclise girerken, GERB (Bulgaristan'ın Avrupalı Gelişimi için Vatandaşlar) 240 üyeli Meclis'te 84 milletvekiliyle birinci, BSP (Bulgaristan Sosyalist Partisi) ise 39 milletvekiliyle ikinci parti olmuştur. Soydaş siyasi partilerden HÖH (Hak ve Özgürlük Hareketi) az farkla üçüncü olmuş ve 38 milletvekili çıkararak bugüne kadar kazanılan en yüksek milletvekili sayısına ulaşmıştır.

Bulgaristan'da yeni hükümet, GERB liderliğinde Reformcu Blok (RB), Bulgaristan'ın Dirilişi için Alternatif Hareketi (ABV) ve aşırı milliyetçi Vatanperver Cephe (VpC) arasında dördü koalisyona giren şekilde kurulmuştur. Bulgaristan'daki yeni hükümetin politikalarının, ikili ilişkilerimize ve soydaş toplumumuza yönelik yansımaları Bakanlığımızca yakından izlenmektedir.

Bulgaristan'la 2012 yılında tesis edilen Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi (YDİK) iki ülke ilişkileri açısından bir dönüm noktası teşkil etmiştir. YDİK İkinci Dönem Toplantısı'nın Bulgaristan'da 2015 yılının ilk yarısında düzenlenmesi öngörülmektedir.

Dışişleri Bakanları düzeyinde en son Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanlığı döneminde 27-28 Şubat 2014 tarihlerinde Bulgaristan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş; Cumhurbaşkanı Rosen Plevneliev'in yanısıra, dönemin Dışişleri Bakanı K. Vigenin, Başbakanı Plamen Oreşarski ve Ulusal Meclis Başkanı Mihail Mikov'le görüşmeler yapmış, ayrıca Filibe ve Şumnu'da temaslarda bulunmuştur.

Küresel krizin etkisiyle azalan ikili ticaret hacmimiz, 2013 yılında, kriz öncesindeki seviyesini geçerek 4,7 milyar Dolar'ı aşmıştır. Ülkemiz RF, Almanya ve İtalya'dan sonra, Bulgaristan'ın dördüncü ticaret ortağıdır.

Türkiye, 2006 yılında bağımsızlığını ilan eden **Karadağ'ı** tanıyarak, diplomatik ilişki tesis eden ilk ülkelerden biri olup, Karadağ'da Büyükelçiliğimiz 2008 yılında açılmıştır. Dost ve sınırimız olmasa da komşu bir ülke olarak gördüğümüz Karadağ'la ikili siyasi ilişkilerimiz mükemmel denebilecek bir düzeydedir.

Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla entegrasyonuna destek vermekte olduğumuz Karadağ, AB'ye katılım müzakerelerine başlamış olup, NATO üyeliği yolunda hızla ilerleyen, birbiriyle uyum içindeki çok etnili ve çok dinli toplumsal yapısıyla bölgesinde örnek bir ülke konumundadır.

Bugün bir bölümü Karadağ sınırları içinde yer alan Sancak bölgesinden çeşitli tarihlerde ülkemize göç eden birçok vatandaşımızın mevcudiyeti ve halen

Karadağ Sancakı'nda yaşayan Boşnak topluluğuyla mevcut tarihi, kültürel ve insani bağlarımız, ikili ilişkilerimizin geliştirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Ülkemizden Karadağ'a son dönemde dört üst düzey ziyaret gerçekleştirilmiştir: Çevre ve Şehircilik Bakanımız Sayın İdris Güllüce Podgoritsa'da düzenlenen "II. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu: Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hakani Etkinliği"ne katılmak ve ikili temaslarda bulunmak üzere 30 Nisan-3 Mayıs 2014 tarihleri arasında Karadağ'ı ziyaret etmiştir. Ayrıca dönemin Başbakan Yardımcısı Sayın Emrullah İşler 29-31 Mayıs 2014 tarihleri arasında Karadağ'ı ziyaret ederek, Bar kentindeki Selimiye Camii ile İslam Kültür Merkezi'nin açılışını gerçekleştirmiştir. Ben de AB Bakanlığım döneminde 8-10 Haziran 2014 tarihlerindeki Karadağ'ı ziyaret ederek, "Türkiye Cumhuriyeti AB Bakanlığı ile Karadağ Dışişleri ve Avrupa Entegrasyon Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü"nü imzalamıştım. Son olarak Milli Savunma Bakanımız Sayın İsmet Yılmaz, Güneydoğu Avrupa Savunma Bakanları (SEDM) Toplantısı'na katılmak üzere 15-16 Ekim 2014 tarihlerinde Karadağ'ı ziyaret etmiştir.

İki ülke arasındaki ilişkilerin ekonomik alanda da geliştirilmesi ve bu bağlamda mevcut potansiyelin en iyi şekilde kullanılması, önde gelen hedeflerimiz arasındadır. Bu çerçevede Türkiye, doğrudan yatırımlar kanalıyla Karadağ'ın ekonomik gelişimine destek olmaya çalışmakta ve Türk özel sektörünü bu doğrultuda teşvik etmeye devam etmektedir. 2013 yılında Karadağ'la ikili ticaret hacmimiz 40 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye, bölgede barış ve istikrarın korunması bakımından oynayabileceği önemli rolün bilincinde olarak, **Hırvatistan**'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkeler arasında yer almış; bu ülkeyle yakın ilişkiler kurmaya özen göstermiştir.

Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme hedefini 2009 yılında NATO üyesi, 2013 yılında da AB üyesi olarak gerçekleştiren Hırvatistan'ın bu başarısı, aynı hedefi benimseyen diğer bölge ülkeleri için örnek oluşturmaktadır.

Hırvatistan'la karşılıklı temas ve ziyaretlerimiz 2014 yılında da devam etmiş; Hırvatistan Kültür Bakanı Andrea Zlatar Violaç 3-5 Mart 2014 tarihlerinde Kültür ve Turizm Bakanımızın davetine icabetle ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ayrıca Hırvatistan Parlamentosu (Sabor) Başkanı Josip Leko'nun Sayın TBMM Başkanımızın davetine icabetle 8-11 Nisan 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyareti, parlamentolararası temas ve işbirliğimizin geliştirilmesi bakımından faydalı olmuştur.

Hırvatistan'la ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi hedeflerimiz arasındadır. 2013 yılında Hırvatistan'la ikili ticaretimiz 395 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ülkemiz ile **Romanya** arasında kökleri tarihe dayanan güçlü siyasi, ekonomik, kültürel ve insani bağlar bulunmaktadır. İlişkilerimizin her alanda daha da ileriye götürülmesine yönelik karşılıklı irade çerçevesinde, Devlet Başkanı Basescu'nun 2011 Aralık ayında ülkemize gerçekleştirdiği ziyarette imzalanan Stratejik Ortaklık Belgesi'yle ilişkilerimiz stratejik ortaklık seviyesine yükseltilmiştir.

Ayrıca bu belge çerçevesinde hazırlanan Eylem Planı, Romanya Dışişleri Bakanı Titus Corlatean'ın 13-14 Mart 2013 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında imzalanmıştır.

Yakın siyasi diyalogumuz ve dostane ilişkilerimiz, karşılıklı üst düzey ziyaret trafiğimize de yansımaktadır. Romanya Devlet Başkanı Traian Basescu son olarak 5-6 Şubat 2014 tarihinde ülkemize resmi bir ziyarette bulunmuştur. Romanya Temsilciler Meclisi Başkanı Valeriu Zgonea 27-29 Nisan 2014'te ülkemizi ziyaret etmiştir.

Romanya Başbakanı Victor Ponta da 19 Eylül 2013 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiş; anılan ziyaret vesilesiyle tarım, ekonomi, enerji ve kültür alanlarında anlaşmalar imzalanmıştır. Başbakan Ponta ayrıca, 29 Ekim 2013 tarihinde düzenlenen Marmaray'ın açılış töreni ile 28 Ağustos 2014 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı devir-teslim töreni vesileleriyle de ülkemize birer ziyaret gerçekleştirmiştir.

Romanya, ülkemizin AB'ye tam üyeliğini her platformda ve en üst seviyede bir devlet politikası olarak desteklemektedir.

Ahiren yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerinin ikinci turu, mevcut Başbakan Ponta ile "Hristiyan Liberal Birlik" adı altında birleşen partilerin adayı Klaus Iohannis arasında geçmiş ve seçimi Iohannis kazanmıştır.

Ekonomik ve ticari ilişkilerimiz Romanya'yla işbirliğimizin çok önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Türkiye ve Romanya, Balkanlar'da birbirlerinin en büyük ticaret ortağı konumunda olup, 2013 yılında ticaret hacmimiz 6,2 milyar Dolar'ı aşmıştır. Romanya'daki Türk yatırımları da, üçüncü ülkeler üzerinden gelenlerle beraber toplam 5,5 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır. Halihazırda Romanya'da 7.000 civarında Türk firması aktif olarak faaliyet göstermektedir.

Romanya’da Türk ve Tatar Türkü soydaşlarımızın sayısının 70.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çavuşesku döneminde Romen toplumuna uygulanan baskı politikasının ardından 1989 sonrasının özgürlük ortamında dini ve kültürel değerlerini yeniden canlandırmaya gayret eden soydaşlarımıza çeşitli projelerle destek olunmaya çalışılmaktadır.

Bağımsızlığını kazanmasından bu yana dostane ilişkiler içinde bulunduğumuz **Slovenya**’yla ikili ilişkilerimiz, 2011 yılında imzalanan bir anlaşmayla stratejik ortaklık seviyesine taşınmıştır. Slovenya, ülkemizin AB üyeliğini her seviyede desteklemekte ve bu tutumunu açıkça, her düzeyde ifade etmektedir.

Dost ve müttefikimiz Slovenya ile ülkemiz arasındaki temas ve ziyaretler 2014 yılında da devam etmiş, bu çerçevede Slovenya Cumhurbaşkanı Pahor, Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle 15-16 Ocak 2014 tarihlerinde ülkemize bir ziyarette bulunmuş ve ziyaret vesilesiyle, İstanbul’da düzenlenen Yatırım Konferansı’na da katılmıştır.

Ülkemiz, Slovenya Hükümeti tarafından karşılıklı yatırımlar bakımından stratejik önemi haiz ülkeler arasında gösterilmektedir. Bu çerçevede, çeşitli alanlarda yakın dostluk bağlarına sahip iki ülke arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi hedeflerimiz arasındadır. 2013 yılında Slovenya’yla ikili ticaret hacmimiz 971 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

YUNANİSTAN

Komşumuz Yunanistan’la ilişkilerimizin her alanda geliştirilmesi, Hükümetimizin öncelikleri arasında yer almaktadır. İkincisi 4 Mart 2013 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilmiş olan Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi’nin (YDİK) üçüncü toplantısı 6 Aralık 2014 tarihinde Yunanistan’da gerçekleşmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın, Başbakanlığı döneminde Mayıs 2010’daki Atina ziyareti sırasında başlatmış olduğu YDİK sürecinde bugüne kadar toplam 47 belge imzalanmış olup, bu durum ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi yönündeki karşılıklı iradenin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Dışişleri Bakanlığı görevimi devraldıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanımızın NATO Galler Zirvesi marjında Yunanistan Başbakanı Samaras’la 5 Eylül günü yaptığı toplantı vesilesiyle Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Venizelos’la görüştim. Kendisiyle bilahare 25 Eylül günü BM Genel Kurulu marjında New York’ta biraraya geldim. Venizelos’la ayrıca, AB Bakanı ve Başmüzakereci olarak, Yunanistan’ın AB Dönem Başkanlığı vesilesiyle 5 Nisan

tarihinde Atina'ya yaptığım ziyaret sırasında da görüşme imkanı buldum. Kendisiyle keza, 6 Mart'ta Libya'ya Uluslararası Destek Konferansı vesilesiyle Roma'da, 25 Haziran'da NATO Dışişleri Bakanları toplantısı marjında Brüksel'de biraraya geldik. Ardından, YDİK Üçüncü Toplantısı hazırlıklarını da ele almak üzere, Yunanistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Venizelos 29 Kasım günü Ankara'yı ziyaret etmiştir.

Yunanistan'la ekonomik/ticari ilişkilerimizde de, diyalog sürecinin olumlu bir sonucu olarak somut neticeler almaya devam edilmektedir. Ticaret hacmimiz Yunanistan'daki ekonomik krize rağmen, 2011 yılı sonundaki 4,1 milyar Dolar'lık seviyesinden 2013 yılı sonu itibariyle 5,7 milyar Dolar'a ulaşmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız, Başbakanlığı döneminde başkanlık ettiği Mart 2013 tarihli YDİK İkinci Toplantısı marjında düzenlenen İş Forumu'nda ticaret hacmini 10 milyar Dolar'a yükseltme hedefini açıklamıştır. Diğer yandan, yatırımlar alanında da hareketlenme yaşanmaktadır. Ülkemizdeki doğrudan Yunanistan yatırımları 6,7 milyar Dolar düzeyinde olup, işadamlarımızın son dönemde marina ve liman işletmesi gibi alanlar başta olmak üzere, Yunanistan'da açılan ihaleler ve özelleştirme programları ile Yunan şirketlerle ortaklıklar ihdas etmeye ilgi gösterdikleri görülmektedir. 12 Haziran'da Ankara'da düzenlenen Türk-Yunan Yatırım Forumu ile İzmir'deki Türk-Yunan İş Konseyi toplantısının Türk yatırımcıları Yunanistan'daki yatırım olanaklarıyla daha fazla ilgilenmeye yöneltmesi beklenmelidir.

Yunanistan'la ilişkilerimiz bakımından ümit verici bir diğer gelişme, Türk ve Yunan şirketlerinin üçüncü ülkelerde ortak yatırım yapma çabası göstermeleridir. 2006 yılında Türk-Yunan ortak yatırım projesi olarak hayata geçirilen Oman'daki Mavi Şehir Projesi'nin birinci etabının 2014 yılı sonu itibariyle tamamlanması beklenmektedir. Şüphesiz, ekonomik ilişkilerimizin artırılması bağlamında ulaştırma altyapısının iyileştirilmesine özel önem atfetmekteyiz. Bu meyanda, Türkiye ile Yunanistan arasında İpsala-Kipi sınır geçiş bölgesinde ikinci köprü inşa edilmesine yönelik çalışmalar çerçevesinde hazırlanan Protokol, 4 Nisan günü Selanik'te imzalanmıştır. Halklarımız arasındaki bağların karşılıklı çıkara dayanan ekonomik bir temelle de desteklenmesini, uzun vadeli ilişkilerimiz bakımından önemli görüyoruz.

Yunanistan'la aramızdaki ilişkiler turizm alanında da olumlu bir seyir izlemektedir. 2010 yılından bu yana yılda 1 milyondan fazla Türk ve Yunan vatandaşı birbirinin ülkesini ziyaret etmektedir. Bu sayı 2013 yılı sonu itibariyle 831.000 Türk ve 703.000 Yunan turist olmak üzere 1.534.000'e ulaşmıştır. Kıyılarımıza yakın ve doğrudan deniz seferi bağlantısı bulunan Yunan adalarına seyahatlerde 15 gün süreyle kolaylaştırılmış vize prosedürü uygulaması, 2013 yaz sezonu için uygulandığı üzere Midilli, Sakız, Sisam, Rodos, İstanköy, Meis ve Sömbeki'yi kapsayacak şekilde 2014 yaz ayları için de yürürlükte kalmıştır.

Bu yıl ülkemizden Yunanistan'a giden turist sayısının 1 milyonu bulması beklenmektedir.

Komşumuz Yunanistan'la Ege Denizi'nden kaynaklanan sorunlarımıza çözüm bulunmasına yönelik gayretlerimiz sürmektedir. Yunanistan'la tesis edilen diyalog sürecinin, esasen ülkelerimiz arasındaki tüm sorunların çözümüne katkıda bulunması hedeflenmektedir. Bu çerçevede Hükümetimizin hedefi, Ege Denizi'nin, Türkiye ile Yunanistan arasında bir dostluk ve işbirliği denizi haline gelmesidir. Ege sorunlarına da ulusal çıkarlarımızdan ödün vermeden, uluslararası hukuka uygun biçimde ve ülkemizin meşru hakları ve hayati çıkarları doğrultusunda kalıcı ve adil çözümler bulunması amaçlanmaktadır.

Bilindiği üzere, Ege sorunları konusunda Yunanistan'la iki diyalog kanalımız mevcuttur. Bunlardan ilki, 2002 yılında başlatılan ve tüm Ege sorunlarının çözümü için kapsamlı bir çerçeve üzerinde mutabakata varılmasını amaçlayan istikşafi görüşmelerdir. Bugüne kadar 58 tur görüşme yapılan istikşafi görüşmeler süreci halen devam etmekte olup, sürecin devamına tarafımızdan önem atfedilmektedir. Hükümetimiz bu süreçte ilerleme kaydedilmesi için gerekli siyasi iradeye sahiptir.

Yunanistan'la Ege konusunda sürdürdüğümüz ikinci diyalog kanalı ise Güven Artırıcı Önlemler sürecidir. Bu süreçte bugüne kadar 29 önlem kabul edilmiştir. Bu önlemler Ege'de istenmeyen gerginliklerin önlenmesini hedeflemekte, aynı zamanda iki ülke askeri makamlarının birbirlerini daha iyi tanımalarına ve işbirliği yapmalarına imkan sağlamaktadır. Kabul edilmiş olan güven artırıcı önlemler iki ülke askeri makamlarınca uygulanmaktadır.

Diğer yandan Yunanistan'la terörle ve yasadışı göçle mücadele alanlarında da olumlu bir işbirliği içinde bulunmaktayız.

Yunanistan'la ilişkilerimizin bir diğer önemli boyutunu da Azınlıklar konusu teşkil etmektedir. Biz Yunanistan'daki Türk Azınlık ile ülkemizdeki Rum Ortodoks Azınlığı ülkemiz ile Yunanistan arasında dostluk köprüsü olarak görmekteyiz. Öte yandan, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın ve Onikiada'da yaşayan soydaşlarımızın temel hak ve özgürlüklerden ve ikili ve çok taraflı anlaşmalarla teminat altına alınmış olan Azınlık haklarından çağdaş standartlarda yararlanabilmelerine ilişkin beklentimiz sürmektedir. Bu konu Yunanlı muhataplarımızla her vesileyle ele alındığı gibi, ilgili uluslararası kuruluşlar nezdinde de takip edilmektedir. Avrupa Parlamentosu seçimlerine bu yıl ilk defa katılmış olan Batı Trakya Türk Azınlığı'nın tek siyasi partisi olan Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi (DEB), Rodop ve İskeçe'de seçimleri birinci parti olarak tamamlamış; Rodop, İskeçe, Meriç, Kavala ve Drama'yı içinde alan Doğu Makedonya Trakya bölgesinde YDP ve SYRİZA'yı takiben üçüncü

gelmiştir. Ülke barajı dolayısıyla seçilmiş milletvekili olmasa da, azınlığın bu vesileyle sorunlarını ülke kamuoyunun gündemine getirme imkanı olmuştur.

Tüm vatandaşlarımızın mutluluğunu esas alan bir yaklaşım içinde, Hükümetimizin ülkemizdeki Rum Ortodoks Cemaatine yönelik olarak attığı adımların gerek Rum Ortodoks Azınlığa mensup vatandaşlarımız, gerek Yunan makamları tarafından memnuniyetle karşılandığı bilinmektedir. Tabiatıyla Yunanistan'daki soydaşlarımız da Hükümetimiz tarafından atılan bu somut adımları yakından izlemekte ve Yunan Devleti'nin kendilerine yönelik benzer somut açıklamalar gerçekleştirmesini beklemektedirler.

Yunanistan'daki Osmanlı kültür mirasının korunması konusuna da tarafımızdan önem ve öncelik atfedilmektedir. Bu hususta Yunan tarafına işbirliği önerimizi uygun vesilelerle tekrarlamaktayız. Yunanistan'la aramızdaki turizm alanındaki ilişkilerin gelişmesine paralel olarak, Yunanistan'ı ziyaret eden vatandaşlarımızın Osmanlı eserlerinin durumlarına ilişkin gözlemleri ve bu konuda gösterdikleri hassasiyet de dikkate alınarak, Yunan tarafıyla temaslarımızda bu hususu gündeme getirmeye devam etmekteyiz.

Selanik'teki Atatürk Evi, Kültür ve Turizm Bakanlığımız tarafından yaptırılan restorasyonu takiben 16 Ağustos 2013 tarihinde yeniden ziyarete açılmıştı. Atatürk Evi'nde Atamıza ait bazı eşyaların da sergilenmesini sağlayacak ilave teşhir ve tanzim işlemleri geçtiğimiz Ekim ayında tamamlanmış ve Cumhuriyet Bayramımıza denk gelecek şekilde 29 Ekim 2014 itibariyle ziyaretçilere açılmıştır.

KIBRIS

Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin (BMGS) iyi niyet misyonu çerçevesinde, yerleşik BM parametreleri olan siyasi eşitlik ve iki kesimlilik temelinde, eşit statüde iki Kurucu Devleti haiz yeni bir Ortaklık kurulması ve bu yeni Ortaklığın Türkiye'nin etkin ve fiili garantisini içeren Garanti ve İttifak Antlaşmalarının teminatı altında kalmaya devam etmesi suretiyle çözümüne tam destek veren politikamız, 2014 yılında da kararlılıkla sürdürülmüştür. Mart 2014, BM Barış Gücü'nün Kıbrıs Türkleri'ni Rum saldırılarına karşı korumak amacıyla Ada'ya konuşlandırılmasının 50. yıldönümüne tekabül etmiştir. Kıbrıslı Türkler 50 yılı aşkın bir zamandır maruz kaldıkları tüm baskılara rağmen haklı mücadelelerini sürdürmeye devam ederken, Rumların irade eksikliğinin bedelini onların ödemesine daha fazla izin veremeyiz. Kıbrıs'ta adil, kalıcı ve kapsamlı bir siyasi çözüme ulaşılması için Türk tarafının ortaya koymuş olduğu samimi yaklaşım artık uluslararası

toplumda da kabul gören bir gerçektir. Çözüm yönündeki bu iyi niyetli yaklaşımımızı muhafaza etmekteyiz.

Hatırlanacağı üzere, GKRY’de 24 Şubat 2013 tarihinde yapılan seçimlerde yeni Rum lider Anastasiades’in göreve gelmesiyle birlikte, uluslararası camiada olumlu beklentiler yaratma çabasına girilmiştir. Ancak Anastasiades, önce ekonomik kriz, bilahare müzakereler için ciddi hazırlık yapılması gerektiği gibi gerekçelerle yaklaşık sekiz aylık bir süreyi somut bir adım atmadan geçirmiştir. “Gevşek bir federasyon” fikrinden söz eden Rum lider Anastasiades, 2008-2012 sürecindeki yakınlaşmalara ilişkin tutumunu açıklığa kavuşturmadığı gibi çeşitli vesilelerle “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin dönüştürülmesi” gibi parametre dışı unsurları tekrarlamıştır. BM, bu durumda liderlerin müzakerelerin başlangıcında müşterek bir zeminde buluşup bir yol haritası çerçevesinde hareket etmelerini sağlayacak bir Ortak Açıklama taslağı hazırlanmasını Eylül 2013’de öngörmüştür. Ortak Açıklama taslağı üzerindeki çalışmalar 2013 yılı sonuna kadar sürmüştür. Ancak, Kıbrıs Türk tarafının yapıcı tutumuna rağmen Ortak Açıklama metni üzerinde Rum tarafının müzakerelerin zemin ve parametrelerini değiştirmeye yönelik talepleri ve kendi tutumlarını sözkonusu ortak açıklama yoluyla kabul ettirme çabaları nedeniyle ilerleme sağlanamamıştır. Sayın Başbakanımızın, Dışişleri Bakanlığı döneminde 14 Aralık 2013 tarihinde KKTC’ye gerçekleştirdiği çalışma ziyareti sırasında da, Kıbrıs Türk tarafı Ortak Açıklama metninin nihaileştirilmesi için önemli bir açılımda bulunmuştur. Ancak bu açılım Rum tarafından karşılık görmemiştir.

Ortak Açıklama metni üzerinde yürütülen çalışmalar çerçevesinde BM, BMGS’nin Kıbrıs Özel Temsilcisi (BMGSÖT) Buttenheim aracılığıyla 6 Şubat günü taraflara Ortak Açıklama nihai taslak metnini iletmiştir. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu’nun siyasi parti temsilcileriyle yaptığı değerlendirme toplantısını müteakip, Ortak Açıklama’nın Kıbrıs Türk tarafınca kabul edildiği KKTC Cumhurbaşkanlığı tarafından 7 Şubat akşamı BMGSÖT Buttenheim’a bildirilmiştir. Ortak Açıklama metninin kabul edildiği 7 Şubat günü Kıbrıs Rum tarafınca da BM’ye bildirilmiştir.

KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu ile GKRY lideri Anastasiades, beraberlerinde müzakere heyetleri olmak üzere 11 Şubat günü Ara Bölge’de biraraya gelmişler ve görüşmelerini müteakip, liderlerin Ortak Açıklaması BMGSÖT Buttenheim tarafından duyurulmuştur.

Konu hakkında Başbakanlık ve Bakanlığımızca da birer açıklama yapılarak, liderlerin Ada’da BM gözetiminde kapsamlı çözüm müzakerelerine yeniden başlamış olmalarını memnuniyetle karşıladığımız, liderlerin Ortak Açıklaması ve süreçte sağlanmış olan yakınlaşmalar çerçevesinde, iki tarafın siyasi eşitliği ve iki eşit Kurucu Devletin oluşturacağı yeni ortaklık temelinde Kıbrıs

meselesine adil, kalıcı ve yaşayabilir bir çözüm bulunması hedefine en kısa zamanda ulaşılmasını arzu ettiğimiz ifade edilmiş; KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu'nun müzakere sürecinin yeniden başlatılması amacıyla sürdürülen çabalarda göstermiş olduğu takdire şayan siyasi liderlik ve KKTC'deki siyasi parti liderlerinin yapıcı tutumlarının, önümüzdeki süreçte Kıbrıs Türk tarafının izleyeceği çözüme dönük çizginin bir göstergesi olduğu ve Türkiye'nin her zaman olduğu gibi, bu müzakere sürecinde de KKTC'yle yakın işbirliği içinde bulunarak, gereken desteği sağlayacağı belirtilmiştir.

Kıbrıs'ta kapsamlı müzakere sürecinin 11 Şubat 2014 tarihinde yeniden başlamasının ardından KKTC Cumhurbaşkanı Eroğlu ve Rum lider Anastasiades altı defa (31 Mart, 2 Haziran, 4, 7 ve 24 Temmuz ve 17 Eylül 2014) biraraya gelmişlerdir. Müzakereciler ise 23 kez biraraya gelmişlerdir. 24 Temmuz 2014 tarihli liderler görüşmesi itibariyle, taraflar harita ve garantörleri de ilgilendiren konular hariç olmak üzere tüm başlıklara ilişkin önerilerini sunmuşlardır. 7 Temmuz 2014 tarihli görüşmede ayrıca, Kıbrıs Türk tarafı müzakerelerin bundan sonraki aşamalarıyla ilgili 5 adımlık bir yol haritası da sunmuştur. Bu süreçte Kıbrıs Türk tarafının yapıcı tutumuna karşın, Rum tarafı 2008-2012 yılları arasında varılan yakınlaşmaları sorgulayan bir tavırla sürecin ileriye götürülmesinde ayak sürüyen bir tutum içerisinde olmuştur.

Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde Yunan mevkidaşı Venizelos'la 22 Eylül 2013 tarihinde yaptıkları görüşmede mutabık kalınan Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum müzakerecilerinin Atina ve Ankara'yı çapraz ziyaretleri 27 Şubat 2014 günü gerçekleştirilmiştir. Sözkonusu ziyaretler kapsamında Kıbrıs Türk tarafının müzakerecisi Kudret Özersay beraberinde iki müzakere heyeti üyesiyle birlikte, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Büyükelçi Anastassis Mitsialis'le görüşmüştür. Kıbrıs Rum toplumu temsilcisi Müzakereci Andreas Mavroyannis ve iki müzakere heyeti üyesi de aynı gün ve saatte Sayın Dışişleri Bakanlığımız Müsteşarı tarafından kabul edilmiştir. Sayın Müsteşarımız, Müzakereci Mavroyannis'le görüşmesinde, ülkemizin çözüm sürecine olan desteğini yinelemiş ve önümüzdeki dönemde müzakere sürecinin ivme kazanmasını ümit ettiğimizi dile getirmiştir. Kıbrıs sorununa çözüm bulunması çabalarında bir ilki teşkil eden sözkonusu çapraz ziyaretler olumlu bir havada cereyan etmiştir. Sözkonusu ziyaretlerin, Müzakerecilerin Bakan veya Başbakan düzeyinde kabulü gibi başka formatlarda da olmak üzere tekrarlanması yönünde başta Sayın Başbakanımızca olmak üzere tarafımızdan Yunan tarafına müteaddit defalar yapılan çağrılara ise olumlu yanıt alınamamıştır.

Anavatan ve Garantör ülke olarak, Kıbrıs konusunun çözümü çabalarını KKTC makamlarıyla yoğun bir istişare ve işbirliği içinde yürütmekteyiz. Sayın Cumhurbaşkanımız göreve başlamalarının ardından ilk yurtdışı ziyaretlerini 1

Eylül 2014 tarihinde KKTC'ye gerçekleştirmişlerdir. Sayın Başbakanımız da 62. Hükümetin güvenoyu almasının ardından ilk yurtdışı ziyaretini 16 Eylül 2014 tarihinde KKTC'ye gerçekleştirmiştir. Benim de refakaten katıldığım sözkonusu ziyaretler, Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir çözüme ulaşılması için kararlılığımızın ortaya konması ve Türkiye ile KKTC arasında fikir ve inanç birliğinin güçlenerek devam ettiğinin teyid edilmesi bakımından önemli bir fırsatı teşkil etmiştir.

Avustralya'nın Londra Yüksek Komiserliği'ne atanan Alexander Downer'ın Nisan ayında görevinden ayrılmasının ardından boşalan Özel Danışmanlık görevine 22 Ağustos 2014 tarihinde atanan Norveç eski Dışişleri Bakanı Espen Barth Eide 5-8 Eylül 2014 tarihlerinde Ada'yı ziyaret ederek her iki tarafta görüşmelerde bulunmuş; sözkonusu görüşmelerin ardından 16 Eylül'de liderlerle başbaşa üçlü bir yemek düzenlenmiş; 17 Eylül'de de liderler görüşmesi yapılmıştır. 17 Eylül günü yapılan son liderler görüşmesi sonrasında BMGS Özel Danışmanı Eide tarafından yapılan açıklamada, iki tarafın müzakerecilerinin tüm konu başlıklarında öneri vermelerini içeren ikinci aşamanın tamamlandığı ve bundan sonraki dönemde yapılacak görüşmelerin, mümkün olan en kısa sürede bir çözüme varılması amacıyla sonuç alıcı şekilde, kazan-kazan anlayışıyla yapılacağı, sonrasında ayrı ayrı eşzamanlı referandumlara gidileceği kaydedilmiştir.

Her ne kadar mahiyet ve miktarı konusunda henüz kesin verilere sahip olunmasa da, bölgede bulunan hidrokarbon kaynakları Ada'da ilk kez, iki taraf için de işbirliği ve ortaklıktan doğacak yeni bir potansiyel sunmaktadır. Bu anlayışla hareket eden Kıbrıs Türk tarafının 24 Eylül 2011 ve 29 Eylül 2012 tarihli hakça paylaşım önerileri karşılıksız kalmıştır. GKRY, sözde münhasır ekonomik bölgesinde 2., 3. ve 9. Parseller olarak adlandırdığı saha için ENI-KOGAS (İtalya ve Güney Kore şirketleri) ortaklığıyla 2013 Ocak ayında, 10. ve 11. Parseller için ise Fransız Total şirketiyle 2013 Şubat ayında imtiyaz sözleşmeleri imzalamıştır. GKRY'nin ısrarla sürdürdüğü tek yanlı, Kıbrıs Türkleri'nin hak ve çıkarlarını göz ardı eden arama/çıkarma faaliyetleri konusundaki tepki ve uyarılarımız KKTC ve ülkemiz tarafından birçok basın açıklamalarıyla ortaya konmuştur. Bu bağlamda GKRY'nin, Ada'nın tek sahibi olduğu yanılsamasıyla hareket etmesinin bölgede yeni bir krize yol açabileceği ve şayet Kıbrıslı Rumlar Ada'nın güneyindeki doğal kaynaklar üzerinde tek yanlı tasarrufta bulunacaklarsa ve Kıbrıslı Türkler'le ortaklığı arzu etmiyorlarsa, iki devletli bir çözümün müzakeresinin de bir tercih olarak gündeme gelebileceği vurgulanmıştır.

GKRY'nin sözde münhasır ekonomik bölgesinde 12. Parsel olarak adlandırılan sahada 7 Haziran 2013 tarihinde teyit amaçlı ikinci sondaj çalışmalarına başlaması üzerine de uyarılarımız tekrarlanmıştır. Bu bağlamda, Kıbrıs adasının

ortak sahibi Kıbrıs Türk halkının, her konuda olduğu gibi, Ada'nın deniz yetki alanlarında bulunan doğal kaynakların araştırılması, çıkarılması ve işletilmesinde de eşit ve ayrılmaz haklara sahip bulunduğu, bir oldu-bitti yaratılmak suretiyle Kıbrıs Türk halkının haklarının gasp edilmesine kesinlikle izin verilmeyeceği, Kıbrıs Türk tarafının Ada'nın etrafındaki doğal kaynakların tamamı üzerindeki eşit ve ayrılmaz haklarının korunması için yürüteceği faaliyetlerin desteklenmeye devam edileceği vurgulanmış, bu bağlamda Ada'nın güneyinde KKTC'nin TPAO'ya verdiği ruhsat alanlarındaki sismik çalışmaların tamamlanması ve sondaj aşamasına geçilmesi için ülkemizin gereken desteği sağlayacağı ifade edilmiştir.

Rum tarafının tek yanlı çalışmalarını ısrarla sürdürmesi üzerine TPAO'ya ait Barbaros Hayrettin Paşa (BHP) gemisi 2013-2014 yıllarında KKTC tarafından verilen bazı ruhsat bölgeleri dahil Akdeniz'de sismik araştırma faaliyetleri gerçekleştirmiştir. BHP bu çerçevede 22 Kasım 2013-19 Ocak 2014 tarihleri arasında Ada'nın etrafında sismik araştırma faaliyeti gerçekleştirmiştir.

Ancak gelişmeler, Rum tarafının tutumunda bir değişiklik olmadığını göstermiştir. BM kapsamında sürdürülen müzakere sürecine odaklanılmasının beklendiği bir dönemde GKRY, sözde münhasır ekonomik bölgesindeki 9. Parselde 25 Eylül 2014 tarihinde, ENI-KOGAS ortaklığı ve Bahama bayraklı Saipem 10000 isimli platform gemisiyle sondaj faaliyetine başlamıştır.

Bahsekonu faaliyet için yayımlanan, 3 Eylül-18 Aralık 2014 dönemini kapsayan NAVTEX (gemiciler için seyrüsefer saha bildirim) mesajında ilan edilen çalışma sahaları Ada'nın güneyinde yer almakta olup, KKTC'nin TPAO'ya verdiği G ve F ruhsat sahalarıyla çakışmaktadır. Sondaj faaliyeti üzerine KKTC Dışişleri Bakanlığınca 3 Ekim 2014 günü bir açıklama yapılarak, BM müzakere süreci çerçevesinde görüşmelerin yürütüldüğü bir dönemde gerçekleştirilen çalışmanın endişe verici olduğu ve KKTC tarafından TPAO'ya verilen ruhsat alanıyla çakışan bir bölgede başlatılması nedeniyle de kabul edilemez olduğu vurgulanmış; sözkonusu gelişmelerin Rum tarafının çözüm yönündeki irade eksikliğini ve Doğu Akdeniz'de gerginliği tırmandırma politikalarını devam ettireceğini gösterdiği, GKRY'nin Kıbrıs Türk halkının meşru hak ve çıkarlarını gasp etmesine göz yumulmayacağı ifadeyle, KKTC tarafından TPAO'ya arama ruhsatları verilen sahalarda Ada kaynaklarının ortak sahibi olan Kıbrıs Türk halkı adına araştırma yapması amacıyla BHP araştırma gemisinin bölgeye gönderileceği duyurulmuştur.

Bakanlığımızca da 4 Ekim günü bir açıklama yapılarak, Rum tarafının Ada'nın tek sahibiymiş gibi hareket etmesine izin verilmesinin mümkün olmadığı, Kıbrıs Türkü'nün de bölgedeki doğal kaynaklar üzerinde asli hakları bulunduğu ve bunlara sahip çıkacağı kaydedilmiş; ülkemizce, Kıbrıs Türkü'nün bu kaynaklar

üzerindeki asli haklarını koruması için gerekli her türlü desteğin sağlanacağı vurgulanmış; ayrıca Rum tarafının tek yanlı adımlarının engellenmesi yönünde harekete geçmesi için uluslararası topluma çağrıda bulunulmuştur. Aynı zamanda, 3 Ekim 2014 tarihinde yayınlanan NAVTEX'le Ada'nın güneyindeki KKTC ruhsat sahasında, TPAO'ya BHP araştırma gemisinin sismik araştırma faaliyeti icra edeceği duyurulmuş ve gemi bölgedeki çalışmalarına 21 Ekim 2014 tarihinde başlamıştır.

Rum ve Yunan tarafı durumu çarpıtarak yaptığı açıklamalarla, BHP gemisinin faaliyeti için ülkemizin NAVTEX yayınlamasını uluslararası hukukun ihlali olarak göstermeye ve ülkemizin Ada'nın güneyinde hak iddia ettiği yönünde algı oluşturmaya çalışmaktadır. Anılan bölgede Türkiye'nin bir hak iddiası sözkonusu olmayıp, ülkemiz her zaman olduğu gibi Kıbrıs Türkleri'nin meşru hak ve çıkarlarını korumak amacıyla hareket etmektedir.

Rum lider Anastasiades, GKRY'nin 25 Eylül 2014 tarihinde 9. Parsel olarak belirlenen sahada sondaj çalışmalarına karşılık olarak KKTC tarafınca başlatılacak sismik araştırma çalışmasını bahane göstererek, BM müzakere sürecinde görüşmelere katılmama kararı aldığını 7 Ekim'de açıklamıştır. 8 Ekim'de Bakanlığımızca yapılan açıklamada da, bu kararın Rum tarafının sürece ilişkin samimiyetsizliğinin göstergesi olduğu belirtilmiş ve Rum tarafının Ada'nın ortak sahibi olan iki halkın kurucu iradeleri ve siyasi eşitliği temelinde oluşturulacak yeni ortaklık konusunda net bir tutum ortaya koymasının beklendiği vurgulanmıştır. Açıklamada ayrıca GKRY'ye, tek taraflı ve tahrikkar eylemlerden vazgeçmesi ve BM süreci çerçevesinde çözüme ulaşmak için samimi çaba sarf etmesi yönünde çağrıda bulunulmuştur.

9-10 Ekim 2014 tarihleri için planlanan müzakereciler ve liderler görüşmeleri için 7 Ekim tarihinde Ada'ya gelen BMGSÖD Eide, Rum tarafının kararının ardından, müzakerelerin yeniden başlatılabilmesi için neler yapılabileceğine odaklanmıştır. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu da 13 Ekim 2014 tarihinde BMGS Ban'a bir mektup göndererek, müzakere sürecinde bulunulan aşamaya ilişkin görüşlerini ortaya koymuş ve Rum tarafının müzakere masasına geri dönmesi hususunda teşvik edilmesini istemiştir.

Göreve gelmesinin ardından garantör ülkeleri ziyareti çerçevesinde BMGSÖD Eide 28 Ekim 2014 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Sayın Başbakanımız ve tarafımdan kabul edilen ve Sayın Dışişleri Bakanlığımız Müsteşarıyla da görüşen Özel Danışman Eide'ye, Kıbrıs konusundaki son gelişmelere ilişkin görüşlerimiz aktarılmış ve GKRY'nin Doğu Akdeniz'de müzakereler sürerken başlattığı sondaj faaliyetlerinin müzakerelerin ruhuna uymadığının, Doğu Akdeniz'deki doğal kaynaklar üzerinde Kıbrıslı Türklerin de hakkı olduğunun ve GKRY'nin tek taraflı faaliyetlerini kabul etmemizin mümkün

olamayacağını altı çizilmiştir. Özel Danışman Eide'ye BM'nin çabalarını desteklemeye devam edeceğimiz ve aynı iradenin Rum tarafı ve diğer anavatan ve garantör Yunanistan tarafından da gösterilmesi gerektiği vurgulanmış ve Kıbrıs'ta mevcut fırsat penceresinin sonsuza kadar açık kalmayacağı açıkça hatırlatılmıştır. Özel Danışman Eide 5 Kasım günü Atina'ya gitmiş ardından da 6-7 Kasım günlerinde Ada'da temaslarda bulunmuştur. Eide, son olarak 24-28 Kasım 2014 tarihlerinde Ada'yı ziyaret ederek müzakerelere yeniden başlanmasını sağlamaya yönelik temaslara gerçekleştirmiştir.

Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik çabalar devam ederken, Kıbrıs Türk halkına uygulanan haksız kısıtlamaların kaldırılması yönündeki gayretimiz her platformda kararlılıkla sürdürülmektedir. Yurtdışındaki KKTC Temsilciliklerinin etkinliğinin ve sayısının artırılması yoluyla KKTC'nin uluslararası alanda daha görünür hale getirilmesi büyük önem arz etmekte olup, bu doğrultudaki girişimlerimiz devam etmektedir. Son olarak, 16 Ekim 2014 tarihinde Budapeşte'de KKTC Temsilciliği açılmasıyla, KKTC'nin yurtdışı Temsilciliklerinin sayısı 17 ülkede 21'e yükselmiştir. Söz konusu Temsilciliklerin 10'u son 10 yıl zarfında açılmıştır. Bazı yeni Temsilciliklerin açılmasına yönelik çalışmalar da devam etmektedir.

KKTC'nin uluslararası konumunun güçlendirilmesi ve özellikle uluslararası örgütlerdeki statüsünün ileriye taşınması yönündeki çabalara sağladığımız destek 2014 yılı boyunca devam ettirilmiştir. İslam İşbirliği Teşkilatı'na (İİT) "Kıbrıs Türk Devleti" adıyla gözlemci üye olan KKTC tarafından, İİT'nin 9-11 Aralık 2013 tarihleri arasında Konakri'de düzenlenen 40. İslam Dışişleri Bakanları Konseyi (İDBK) toplantısı ile 18-19 Haziran 2014 tarihlerinde Cidde'de düzenlenen 41. İDBK toplantısına KKTC Dışişleri Bakanı Sayın Özdil Nami başkanlığındaki bir heyetle katılım sağlanmış; sözkonusu toplantılar sonucunda yayınlanan kararlarda da üye ülkelere Kıbrıs Türk Devleti'yle ilişkilerini geliştirme çağrısında bulunulmuştur.

KKTC Dışişleri Bakanlığı ile İslam Ticareti Geliştirme Merkezi'nin (ICDT) işbirliği ile düzenlenen "İİT Küreselleşme Bağlamında İhracat Teşviki ve Yatırım Stratejileri" konulu çalıştay 3-6 Mart 2014 tarihlerinde Lefkoşa'da gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya ülkemizin yanısıra Azerbaycan, Arnavutluk, Bangladeş, Guyana ve Somali ile ICDT'den 14 resmi yetkili ve uzman iştirak etmiştir.

Diğer taraftan 13-16 Ekim 2012 tarihlerinde Bakü'de yapılan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 12. Zirvesi'nde "Kıbrıs Türk Devleti" adıyla EİT'e gözlemci üye olan KKTC, 26 Kasım 2013 tarihinde Tahran'da gerçekleştirilen 21. EİT Bakanlar Konseyi Toplantısı'na ilk kez katılım sağlamıştı. KKTC 2014 yılında

EİT çerçevesinde düzenlenen bazı faaliyetlere gözlemci üye olarak katılım sağlamaya devam etmiştir.

2014 yılı içinde Kıbrıslı Türk yetkililer birçok yurtdışı temasta bulunmuşlar, bu çerçevede KKTC Dışişleri Bakanı Sayın Nami ABD, Almanya, İngiltere gibi ülkeler başta olmak üzere bazı ikili ziyaretlerde bulunmuş, ayrıca AB ve BM yetkilileriyle biraraya gelmiştir. Müzakereci Özersay da İsveç, İngiltere, ABD, Fransa ve RF'de temaslarda bulunmuştur. Ayrıca Rum Müzakereci Mavroyannis'le birlikte, ABD'nin Lefkoşa Büyükelçiliği ve UNDP'nin finansmanıya, Güney Afrikalı siyasetçi ve işadamı Roelf Meyer vasıtasıyla iletilen davet çerçevesinde, 25-29 Nisan 2014 tarihlerinde Güney Afrika Cumhuriyeti'ni ziyaret etmişlerdir.

ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden 21-22 Mayıs 2014 tarihlerinde Ada'yı ziyaret etmiştir. Biden ziyaret programı çerçevesinde 22 Mayıs günü GKRY lideri Anastasiades'i makamında ziyaret etmiş; daha sonra Kuzey'e geçerek Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu'yla KKTC Cumhurbaşkanlığı'nda görüşmüştür. Biden 22 Mayıs akşamı Ada'dan ayrılmadan önce de Ara Bölge'de iki liderle bir akşam yemeğinde biraraya gelmiştir. Başkan Yardımcısı Biden ziyaretinde ayrıca, Ada'daki dini liderlerle biraraya gelmiş ve iki toplumdan bazı sivil toplum örgütlerinin yer aldıkları bir etkinliğe katılmıştır. Sözkonusu ziyaret, 1962 yılında Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson'un ziyaretinden sonra Ada'ya ABD Başkan Yardımcısı seviyesinde gerçekleştirilen ilk ziyaret olması, ayrıca ABD'nin sürdürülmekte olan kapsamlı çözüm müzakere sürecine ilgi ve desteğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Öte yandan BMGS'nin Siyasi İşlerden Sorumlu Yardımcısı Feltman, AB Genişlemeden Sorumlu Komiseri Füle ve ABD Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Rubin de Ada'da her iki tarafla temaslarda bulunmuşlardır.

KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu da, 20-24 Nisan 2014 tarihlerinde gerçekleştirdiği New York ziyareti çerçevesinde 21 Nisan günü BM Genel Sekreteri Ban'la görüşmüştür. Cumhurbaşkanı Sayın Eroğlu 69. BM Genel Kurulu vesilesiyle de New York'ta temaslarda bulunmuş; bu çerçevede 27 Eylül günü BM Genel Sekreteri'yle yeniden biraraya gelmiş; ayrıca kendisi ve heyeti, başta BM yetkilileri olmak üzere temaslarda bulunmuşlardır.

Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Kıbrıs Türkü'nün onurlu varoluş mücadelesinde daha da güçlenmesi ve başta devlet kapasitesinin geliştirilmesine, ekonomisinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme ortamına kavuşmasına yönelik adımların atılması doğrultusundaki çabalara da destek vermeye devam edecektir.

Bu bağlamda, bir önceki KKTC Hükümeti döneminde kabul edilen 2013-2015 yıllarını kapsayan Sürdürülebilir Ekonomiye Geçiş Programı'nın sürdürülmesine yönelik çabalarımız devam etmektedir. Temelde KKTC ekonomisinde mali disiplin sağlanarak, sürdürülebilir ekonomik büyümeye geçilmesini hedefleyen program kapsamında yürütülen reform çalışmalarından şimdiye kadar olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu da, Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik çabalarımıza paralel olarak geçtiğimiz yıl 30. Kuruluş Yıldönümünü kutlayan KKTC'nin, işleyen bir demokratik devlet sistemi olduğu kadar, maruz kaldığı tüm haksızlık ve engellemelere karşın ekonomik olarak da rüştünü ispat ederek, Ada'nın geleceğinde söz sahibi olmasına yönelik iyimserliğimizi artırmaktadır.

Uluslararası hukuka aykırı bir şekilde AB üyesi olan GKRY'nin Yunanistan'la birlikte Avro bölgesinde yaşanan ağır ekonomik krizin sonuçlarını ve işsizlik oranının nüfusun dörtte birine yükseldiği bir ortamda, AB tarafından verilen sözlerin hilafına, ambargolar altında Türkiye haricinde doğrudan ticaret hakkı dahi elinden alınan KKTC'nin Doğu Akdeniz'de bir barış, istikrar ve ekonomik refah ülkesi olarak yükselmesi öncelikli hedefimizdir. Bu hedef doğrultusunda, altyapı yatırımlarının yanısıra, insan kaynaklarının gelişmesi, ayrıca turizm ve eğitim gibi öncü sektörlerdeki dışa açılım için de destek veriyoruz.

Türkiye'den, KKTC'nin verimli topraklarına hayat suyu getirilmesini sağlayacak boru hattı projesinin gerçekleştirilmesine ilişkin çalışmalar planlanan şekilde sürdürülmekte olup, projede son aşamaya gelinmiştir. Söz konusu projeye Anamur'dan Geçitköy'e yılda toplam 75 milyon m³ içme ve sulama suyu gelecektir. Söz konusu miktarın, Ada'nın tümünün toplam su ihtiyacının neredeyse iki misline tekabül edecek şekilde 10 katına kadar artırılması potansiyeli vardır. Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk tarafının arzusu, bir uzlaşma ve işbirliği kültürünün hakim kılınması suretiyle, Ada'nın tamamının bu sudan istifade edebilmesidir. Ülkemizden gelecek su Kıbrıslı Türk kardeşlerimizin çözüm süreci çerçevesinde ellerini kuvvetlendireceği kadar, aynı zamanda Kıbrıs Türk tarafının Rumlarla işbirliğine gidebileceği yeni bir alan oluşturarak, taraflar arasındaki güvensizlik ortamının aşılmasına ve birlikte çalışma ruhunun gelişmesine katkı sağlayabilecek tarihi bir adım olacaktır.

ORTA DOĞU VE KUZEY AFRİKA

Köklü tarihi, kültürel ve beşeri bağlarımız bulunan Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki halkların barış ve istikrara kavuşması bizim için başlıca dış politika önceliklerinden biridir. Bölgedeki gelişmelerin Türkiye'ye doğrudan ve dolaylı etkileri de ülkemizi bölge meselelerinde aktif rol oynamaya mecbur kılmaktadır.

Ülkemiz, Orta Doğu'da istikrar ve barış sağlanmasının önündeki en önemli engel olarak gördüğü **Filistin-İsrail** ihtilafına müzakereler yoluyla adil, kapsamlı ve kalıcı bir çözüm getirilmesini ve İsrail'in 1967'deki işgali öncesinde varolan sınırlar içerisinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız ve egemen bir Filistin Devleti'nin, İsrail'le yanyana kurulmasını hedeflemektedir. Bu anlayışla ülkemiz, Temmuz 2013'te ABD'nin öncülüğünde İsrail ile Filistin arasında başlatılan barış müzakerelerini desteklemiştir. Söz konusu müzakerelerin, İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarında yasadışı yerleşim faaliyetlerini sürdürmesi ve serbest bırakmayı taahhüt ettiği Filistinli mahkumların son grubunu salıvermemesi nedeniyle Nisan 2014'te kesilmesi, anılan ülkenin barış sürecindeki samimiyetinin bir kez daha sorgulanmasına neden olmuştur.

İsrail, üç Yahudi yerleşimci gencin 12 Haziran'da Batı Şeria'da kaçırılarak öldürülmesinden Hamas'ı sorumlu tutmuş ve bu olayı bahane göstererek 2 Haziran günü kurulan **Filistin** Ulusal Birlik Hükümeti'ni hedef almıştır. İsrail'in Batı Şeria'da, aralarında Filistinli Yasama Konseyi üyelerinin de bulunduğu çok sayıda Filistinli'yi gözaltına alması ve diğer keyfi uygulamaları bölgede gerginliği arttırmıştır. İsrail'in 8 Temmuz'da başlattığı askeri operasyon sonucunda Gazze'de bir insanlık trajedisi yaşanmıştır. Aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu çoğu sivil 2.100'ün üzerinde Filistinli hayatını kaybetmiş, 11.000 civarında kişi yaralanmıştır. İsrail'in Filistin halkına karşı orantısız güç kullanarak uyguladığı toplu cezalandırma böylelikle en acımasız noktasına ulaşmıştır. İsrail'in saldırıları sonucunda Filistin'de yaşanan yıkım, acı ve gözyaşı, bölgedeki mevcut durumun sürdürülemezliğini bir kez daha göstermiştir.

Türkiye, İsrail'in Filistin'e yönelik saldırganlığı karşısında ilkeli bir tutum izleyerek, güçlünün değil haklının yanında yer almıştır. Filistin halkını ve haklı davasını her alanda tüm imkanlarıyla desteklemiş olan ülkemiz, İsrail'in saldırılarının durdurulmasına yönelik uluslararası alandaki çabalarda ön saflarda yer almıştır. Halkımızda haklı bir infiale neden olan bu saldırılar tarafımızdan şiddetle kınanmış, ülkemiz İsrail'in saldırılarının uluslararası toplumun gündemine taşınması ve ateşkes sağlanması doğrultusunda BM ve İİT gibi örgütler nezdinde girişimler yapmıştır. Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanlığı görevini yürüttüğü bu dönemde ateşkes çabalarında önemli bir rol oynamış ve 26 Ağustos günü ateşkesle sonuçlanan sürece kaydadeğer katkılarda bulunmuştur.

Ülkemiz, başta Gazze'ye yönelik ablukanın kaldırılması olmak üzere, Filistin halkının meşru taleplerini karşılayacak sürdürülebilir bir ateşkesle ulaşılması ve iki devletli çözüm zeminini destekleyecek kalıcı sükunetin sağlanması için çabalarını önümüzdeki dönemde de kararlılıkla sürdürecektir.

Ülkemiz, İsrail'in Gazze'ye saldırıları nedeniyle acil insani yardım ihtiyacı içinde bulunan Filistinliler'e yardım eli uzatmak için tüm kurumlarıyla çaba göstermektedir. Bu çerçevede ülkemiz tarafından Gazze'ye sağlanan resmi insani yardımların tutarı 15 milyon Dolar'a ulaşmıştır. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından Dünya Sağlık Örgütü'nün Filistin Ofisi'ne 1,5 milyon Dolar tutarında katkıda bulunulmuştur. Keza ülkemiz, BM Yakın Doğu'da Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) aracılığıyla da bölgeye insani yardımda bulunmaktadır. Ayrıca, Başbakanlık tarafından Gazze halkına insani yardım için 23 Temmuz 2014 tarihinde ülke çapında bir kampanya başlatılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığımızın koordinasyonunda yürütülen sözkonusu kampanyada 50 milyon TL'nin üzerinde yardım toplanmıştır. Bahsekonu tutarın bir kısmı bölgede bulunan TİKA Ofisi'ne gönderilmiş; yakıt, jeneratör ve temel yardım malzemeleri temin edilerek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

AFAD koordinasyonunda, TİKA ve Sağlık Bakanlığı'nın ortak çalışmaları neticesinde yaralı Filistinliler ülkemize getirilerek tedavi edilmektedir. Bir bölümü yaralıları almak üzere gönderilen uçaklarımızla olmak üzere, tedavisi tamamlanan toplam 88 Gazzeli, 86 refakatçiyle birlikte Gazze'ye dönmüş bulunmaktadır. Ayrıca prefabrik konut yapımı ve Gazze'ye elektrik sağlanmasını amaçlayan projeler üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir. Gazze'de 1.000 prefabrik konut inşa edilmesi için Filistin tarafından arazi tahsis edilmiş olup, temel atma töreni Sayın TİKA Başkanı'nın 8-11 Kasım 2014 tarihlerindeki Filistin ziyareti sırasında gerçekleştirilmiştir. Gazze'de ayrıca, 2.000 yardıma muhtaç aileye 1.000'er Dolar tutarında nakdi yardım sağlanacaktır.

Önümüzdeki dönemde uluslararası toplumun en önemli sorumluluğu Gazze'nin yaralarının sarılması, bölgeye yeterli insani yardım sağlanması ve Filistin'in sürdürülebilir ekonomik kalkınmasının sağlanması doğrultusunda çaba göstermek olacaktır. Bu çerçevede Türkiye, Gazze'nin yeniden imarı ve Filistin'in sürdürülebilir kalkınması amacıyla 12 Ekim 2014 tarihinde Kahire'de düzenlenen Bağışçı Ülkeler Konferansı'na katılarak, 2014-2017 yılları için 200 milyon Dolar yardım taahhüdünde bulunmuştur. Ayrıca TİKA tarafından 2004-2013 döneminde Filistin'de, 62'si Gazze'de olmak üzere, 335 proje gerçekleştirilmiştir. Halen devam eden projelerin sayısı da 28'dir.

Öte yandan, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın, İsrail işgalinin bir takvim içerisinde sonlandırılması ve iki devletli çözüm temelinde, 1967 sınırlarında, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulması yönünde BM Güvenlik Konseyi'ne bir karar tasarısı sunulmasına ilişkin girişimi tarafımızdan desteklenmektedir. Diğer taraftan, Fransa, İngiltere

ve Almanya ayrı bir karar tasarısı üzerinde çalışmaktadır. E-3 olarak adlandırılan bu tasarı, uluslararası bir konferans çerçevesinde başlatılacak barış müzakerelerinin bir takvim (2 yıl) içinde tamamlanmasını öngörmektedir.

İsrailliler 1948 yılında devletlerine kavuşmuşken, Filistinliler'in yıllardır bu temel haktan mahrum kalmasının izahı yoktur. Yıllardır işgal ve kısıtlamalar altında çok zor koşullarda hayatını sürdürmeye çalışan Filistinliler'in karşı karşıya kaldığı bu tarihi adaletsizlik giderilmediği müddetçe Filistin ihtilafına kalıcı bir çözüm bulunması mümkün değildir. Bu tarihi adaletsizliğin giderilmesi ve Filistin'in uluslararası alanda bir devlet olarak tanınması doğrultusunda Türkiye, Filistin'e verdiği güçlü desteği sürdürmeye devam edecektir. Son olarak İsveç'in katılımıyla 135 ülke Filistin'i tanımış olup, bu sayının önümüzdeki dönemde artmasını beklemekteyiz.

Ülkemiz Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ve Filistin Ulusal Birlik Hükümeti'ne yönelik desteğini sürdürmekte kararlıdır. Filistinlilerarası birlik, İsrail-Filistin ihtilafının adil ve yaşayabilir bir çözüme kavuşturulabilmesi bakımından elzemdir. Türkiye, 2007 yılından bu yana yaşanan Filistinlilerarası ayrılığın giderilmesi doğrultusunda çaba sarfetmiş, tarafları teşvik etmiştir. Bu çerçevede, Hamas ile Fetih arasında 23 Nisan 2014 tarihinde varılan mutabakat ve 2 Haziran 2014 tarihinde kurulan Ulusal Birlik Hükümeti tarafımızdan memnuniyetle karşılanmıştır. Filistin Ulusal Birlik Hükümeti'nin ilk Bakanlar Kurulu toplantısının 9 Ekim 2014 tarihinde Gazze Şeridi'nde gerçekleştirilmesi, Filistin ulusal birliğinin ilerletilmesi bakımından önemli bir adım teşkil etmiştir.

Öte yandan İsrail'in, barış zeminini tahrip eden, başta yasadışı yerleşimleri ve Harem-i Şerif'e yönelik mütecaviz girişimlerini sürdürmesi nedeniyle, bu ülkeye yönelik tepkimizi güçlü biçimde ortaya koymakta ve uluslararası topluma, İsrail'i bu kışkırtıcı eylemleri durdurması yönünde harekete geçirmeye yönelik telkinde bulunmaktayız. İslam aleminin üçüncü en kutsal mekanı olan Harem-i Şerif'in kudsiyetinin korunması önceliklerimizden başında gelmektedir. İsrail'in bu provokatif girişimleri bölgede gerginliğin artmasına yol açmaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir. İsrail'in, Kudüs ve Harem-i Şerif'e yönelik mütecaviz eylemlerine karşı durmayı sürdüreceğiz. Bu çerçevede, üyesi bulunduğumuz İİT Kudüs Temas Grubu'nun çalışmalarına da katkıda bulunuyoruz.

Ülkemiz, Filistin'e verdiği destek çerçevesinde, 17 Aralık 2014 tarihinde düzenlenmesi planlanan IV. Cenevre Sözleşmesi Taraf Devletler Konferansına katılacaktır.

Barışa ve hukuka aykırı uygulamalara yönelik eleştirimiz, İsrail’le ilişkilerimizde sürdürdüğümüz ilkeli ve kararlı tutumun temelini oluşturmaktadır.

Mavi Marmara saldırısı nedeniyle İsrail Başbakanı Netenyahu’nun Türk halkından özür dilemesi sonucunda İsrail’le ilişkilerimizde başlayan normalleşme süreci, İsrail’in 8 Temmuz’da Gazze’ye başlattığı saldırılardan olumsuz etkilenmiştir. İsrail ile Filistin arasında ateşkes sağlanmış olmakla birlikte, İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırılarının tekrarlanmaması normalleşme sürecinin akıbeti bakımından önem taşımaktadır. İsrail’in Gazze’ye yönelik abluka ile kısıtlamalarını kaldırması ve tazminata ilişkin taleplerimizi yerine getirmesi halinde, ilişkilerimizin normalleşmesi sürecinde ilerleme kaydedilebilecektir.

İsrail Bakanlar Kurulu 23 Kasım tarihinde, “Yahudi Halkının Ulus Devleti olarak İsrail” başlıklı bir temel yasa taslağı kabul etmiştir. Söz konusu tasarı yasalaştığı takdirde, bölgede kalıcı ve kapsamlı bir barışa varılması umudunu iyice zayıflatacaktır. İsrail’in barış zemini tahrip eden bu tür adımlarının tasvip edilmesi mümkün değildir.

Türkiye, geçmişte olduğu gibi bundan sonra da, Filistin halkının hakkını savunmaya ve İsrail-Filistin ihtilafına iki devletli vizyon temelinde adil, kalıcı ve kapsamlı bir çözüm bulunmasına yönelik uluslararası ve bölgesel tüm çabaları desteklemeye devam edecektir.

Arap Yarımadası’nda bulunan **Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Kuveyt, Bahreyn ve Umman**’la ilişkilerimizi her alanda geliştirme yönündeki hedefimiz devam etmektedir. Nitekim Bakanlık görevini üstlenmemi müteakip 9-11 Eylül 2014 tarihlerinde sırasıyla Ürdün, Bahreyn ve Katar’a ikili ziyaretler gerçekleştirerek, ikili ilişkilerimizin yanısıra, bölgesel gelişmeleri de ele alma imkanı buldum. Ziyaretlerimde karşıtlarımla görüşmelerimin yanısıra, Ürdün Kralı, Bahreyn Kralı ve Katar Emirince de kabul edildim. Katar’ın ardından Suudi Arabistan’a geçerek, 11 Eylül günü Cidde’de yapılan bölgesel tehdit ve riskler konulu uluslararası toplantıya katıldım; ardından Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Saud El Faysal’ın davetine icabetle, 6 Kasım tarihinde bu ülkeye bir çalışma ziyaretinde bulundum. Kuveyt ve Umman’ı ziyaretim için hazırlıklarımız ise sürmektedir.

Körfez ülkeleri, zengin enerji kaynakları, büyük altyapı projelerinin Türk şirketlerine sunduğu fırsatlar ve birçok vatandaşımızın bu ülkelerde işçi veya işveren olarak çalışması nedeniyle, Türk ekonomisi açısından da önem taşımaktadır. Söz konusu ülkelerle ekonomik ve ticari ilişkilerimiz gelişmeye devam etmekte olup, ticaret hacmimiz 2013 yılında 17,7 milyar Dolar seviyesine

ulaşmıştır. Körfez ülkelerinin Türkiye'deki doğrudan sermaye yatırımları da 18 milyar Doları'na yükselmiştir. Türk müteahhitlik firmalarının bu ülkelerde üstlendikleri projelerin toplam değeri ise yaklaşık 45,8 milyar Dolar'dır.

Bölgenin en büyük ülkesi olan **Suudi Arabistan**'la ilişkilerimizin her boyutuyla en üst düzeye çıkarılmasını amaçlıyoruz. Bu bağlamda, Suudi Arabistan'la bölgesel ve uluslararası konularda yakın istişare ve diyalog içinde bulunulmasına özen gösteriyoruz. Bu çerçevede, Suudi Arabistanlı karşıtım Prens Saud'la 11 Eylül 2014 tarihinde Cidde'de bölgesel tehditler konusunda düzelene toplantı esnasında ikili bir görüşme yaptım. Keza, New York'ta BM Genel Kurulu marjında ve 15 Eylül 2014'te Paris'te düzenlenen "Irak'ın Barışı ve Güvenliğı" temalı konferans vesilesiyle kendisiyle temas ettim. Sayın Başbakanımız da Dışışleri Bakanlığı döneminde İslam İşbirliğı Teşkilatı'nın Cidde'de düzenlenen İslam Dışışleri Bakanları Konseyi 41. Toplantısı için 18 Haziran'da Suudi Arabistan'da bulunduğı sırada da Prens Saud'la kapsamlı bir görüşme yapmıştır. Son olarak Suudi Arabistan Dışışleri Bakanı Prens Saud El Faysal'ın davetine icabetle, 6 Kasım tarihinde bu ülkeye bir çalışma ziyaretinde bulundum.

Suudi Arabistan'la ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 5,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. İşadamlarımız Suudi Arabistan'da yılda 2,5-3 milyar Dolar'lık yeni iş almaktadırlar. Suudi Arabistan'da bugüne dek Türk şirketlerince 13,7 milyar Dolar değerinde iş üstlenilmiştir. Buna göre Suudi Arabistan, Türk müteahhitlerin Körfez ülkeleri arasında ikinci (dünyada 7.) iş aldıkları ülkedir. 412 Suudi firmasının ülkemizde 2 milyar Dolar civarında; 118 Türk şirketinin de Suudi Arabistan'da 875 milyon Dolar civarında yatırımı bulunmaktadır.

Öte yandan, her yıl yaklaşık 400 ila 500.000 vatandaşımız Hac ve Umre vesilesiyle Suudi Arabistan'ı ziyaret etmektedir. 2014 Hac Mevsiminde sadece ülkemizden Suudi Arabistan'a 68.600 vatandaşımız seyahat etmiştir. 125.000 civarında vatandaşımız da bu ülkede yaşamaktadır.

Katar, son yıllarda yürüttüğü aktif dış politika ve güçlü ekonomik performansla ülkemiz için önemli işbirliğı fırsatları sunmaktadır. Katar, özellikle bölgesel konularda yakın işbirliğı içinde bulunduğumuz ülkelerin başında gelmektedir. Bu çerçevede, Katar'la ilişki ve işbirliğimizi, siyasi ve ekonomik veçheler başta olmak üzere, her alanda en üst düzeye yükseltmeyi hedefliyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımızın 14-15 Eylül 2014 tarihlerinde Katar'a gerçekleştirdikleri ziyaret sırasında Türkiye ile Katar arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliğı Konseyi (YDSK) tesis edilmesi hususunda mutabık kalınmıştır. Bu ziyaretten çıkan diğere bir sonuç ise, 2015 yılının Türkiye ve Katar'da karşılıklı olarak "Kültür Yılı" ilan edilmiş olmasıdır.

Türkiye ile Katar arasında son dönemde derinleşerek gelişen ilişkilerin bir sonucu olarak, iki ülke arasındaki karşılıklı üst düzey ziyaret trafiği de yoğunluk kazanmıştır. Katar Emiri Şeyh Tamim 14 Şubat ve 15 Temmuz 2014 tarihlerinde ülkemize yaptığı çalışma ziyaretlerinin yanısıra, 28 Ağustos 2014'te düzenlenen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine de katılmıştır. Yukarıda değindiğim gibi, ben de ilk yurtdışı ziyaretlerimden birini 10-11 Eylül günlerinde Katar'a yaptım.

Katar'la ticari ve ekonomik ilişkilerimiz son dönemde ivme kazanmıştır; ikili ticaret hacmimiz 2013'te 618 milyon Dolar olarak gerçekleşmiş olup, bu rakamı daha üst seviyelere çıkartmayı hedefliyoruz. Müteahhitlik sektöründe ise, firmalarımızın Katar'da bugüne kadar elde ettikleri 131 projenin toplam tutarı 16,5 milyar Dolar'ı aşmış ve böylece Körfez bölgesinde müteahhitlerimizin en yüksek tutarda iş aldıkları ülke Katar olmuştur.

Körfez bölgesindeki ekonomik gelişmişliği ve bölgesel konulara ilgisiyle öne çıkan bir ülke olan **Birleşik Arap Emirlikleri**'yle (BAE) çeşitli bölgesel konulara ilişkin görüş farklılıklarımıza rağmen, diyalog kanallarımızı açık tutmaya devam ediyoruz. Son olarak, BM 69. Genel Kurulu marjında BAE'li karşıtım Şeyh Abdullah'la 22 Eylül günü bir görüşme gerçekleştirdim.

BAE'yle 2013 yılındaki ikili ticaret hacmimiz 10,3 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. BAE'deki Türk yatırımının değeri 182 milyon Dolar, Türk müteahhitlik hizmetlerinin toplam bedeli ise 9 milyar Dolar'dır.

Kuveyt'le de siyasi ilişkilerimiz son derece iyi bir düzeyde seyretmekte olup karşılıklı üst düzey ziyaretler devam etmektedir. Son olarak, Sayın TBMM Başkanımız ve Sayın Genelkurmay Başkanımız 2014 Ocak ayı içerisinde Kuveyt'i ziyaret etmişlerdir. Benim de, Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah Halid El-Hamad El-Sabah'ın davetine icabetle Ocak ayının ortalarında Kuveyt'e resmi bir ziyaret gerçekleştirmem planlanmaktadır.

Kuveyt'le ülkemiz arasında işbirliğinin geliştirilmesi için kurulan "İşbirliği için Ortak Komite"nin ilk toplantısı 24 Ekim 2013 tarihinde Kuveyt'te düzenlenmiştir. İkinci toplantının 2015'te ülkemizde yapılması planlanmaktadır. Komite çalışmaları çerçevesinde iki ülke arasında siyasi, askeri, güvenlik, ekonomik ve ticari, sağlık, kültür ve eğitim gibi pek çok alanda ilişkilerin güçlenmesi için atılabilecek adımlar ele alınmaktadır. İşbirliği için Ortak Komite'nin, diğer Körfez ülkeleriyle ilişkilerimiz bakımından bir model oluşturabileceğini kanaatindeyiz.

Kuveyt'le ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 626 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Ülkedeki toplam Türk yatırımı 14 milyon Dolar tutarında olup, Türk müteahhitlik firmalarının bugüne kadar üstlendikleri 22 projenin toplam bedeli 1,6 milyar Dolar düzeyindedir.

Umman'la ikili ilişkilerimiz hızla gelişmektedir. Türkiye-Umman ikili siyasi ilişkileri sorunsuz bir şekilde seyretmektedir. Umman Sultanlığı, Türkiye'yi Orta Doğu'nun güvenlik ve istikrarına önemli ölçüde katkıda bulunan ağırlıklı bir bölge ülkesi olarak değerlendirmekte, dış politikamızı ve ülkemizdeki iç gelişmeleri yakından izlemektedir. Uluslararası alanda çoğunlukla benzer veya yakın görüşlerin paylaşılmasından kaynaklanan işbirliğine yatkın bir ortam bulunmaktadır.

Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanı olduğu dönemde, bu ülkeyle diplomatik ilişkilerimizin tesisinin 40. Yılı vesilesiyle 23 Ekim 2013 tarihinde Umman'a bir ziyarette bulunmuştur. Umman Dışişlerinden Sorumlu Bakanı da 1-3 Mayıs 2014 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş, ayrıca 28 Ağustos tarihinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine iştirak etmiştir. Ocak ayının ortalarında da ben bu ülkeyi ziyaret etmeyi öngörüyorum.

2013 yılı itibariyle 524 milyon Dolar olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmimizin artırılması için karşılıklı çabalar devam etmektedir. Umman'da Türk müteahhitlik firmalarının üstlendikleri projelerin toplam bedeli 5,2 milyar Dolar'dır.

Bahreyn'de yönetimin reform yönünde attığı adımları memnuniyetle karşılamaktayız. Türkiye Bahreyn'le ilişkilerine önem vermekte ve her alanda geliştirmeyi arzulamaktadır. Bu bağlamda, Dışişleri Bakanlığı görevini üstlenmemi takiben Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri arasında ilk ziyaretimi Bahreyn'e 10 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirdim. Ziyaretim ilişkilerimizin geliştirilmesi bakımından son derece faydalı olmuştur. Bahreyn'le 2013 yılında ticaret hacmimiz 372 milyon Dolar düzeyinde gerçekleşmiş olup, ülkedeki müteahhitlik firmalarımızın yaptıkları işlerin değeri 284 milyon Dolar'ı bulmuştur.

Yemen'de tarihi bir dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Ülkemiz, Körfez İşbirliği Konseyi'nin girişimiyle, Kasım 2011'den bu yana devam eden geçiş sürecinin başarıyla tamamlanmasına büyük önem atfetmektedir. Ülkemizin beklentisi, bu sürecin önemli bir ayağını oluşturan Ulusal Diyalog Konferansı'nın 2014 Ocak ayında tamamlanan çalışmaları çerçevesinde yeni Yemen Anayasası'nın hazırlanması ve genel seçimlerin gerçekleştirilmesidir. Ocak ayının ortalarında, Yemen'e bir resmi ziyaret gerçekleştirmeyi öngörüyorum.

Bununla birlikte, Yemen'de son dönemde yaşanan gelişmeleri kaygıyla izliyoruz. Türkiye bu süreçte, krize barışçı çözüm bulunması amacıyla yürütülen gayretleri desteklemiştir. Bu bakımdan, 21 Eylül günü imzalanan "Barış ve Ulusal Ortaklık Anlaşması"nı, yasadışı eylemlerin ve şiddetin sona erdirilmesi ve diyalog ortamının yeniden tesisi bakımından bir fırsat olarak görmekteyiz. Ulusal Diyalog Sürecinin şiddet eylemleriyle ilerleyemeyeceği ortadadır. Meşru devlet otoritesinin tüm Yemen'de hakim kılınması ve kamu düzeninin tesisi şarttır. Bu bağlamda, 7 Kasım günü kurulan yeni Yemen hükümetini destekliyoruz. Yemen'de yaşanan sorunlar ancak diyalog yoluyla, ülkenin birlik ve bütünlüğü korunarak halledilebilecektir. Tüm tarafların, ülkenin mezhep temelli bir çatışmaya sürüklenmesi ve ülke bütünlüğünün zarar görmesi gibi tehlikeli sonuçlara yol açabilecek davranışlardan kaçınmaları elzemdir.

Ülkemiz Yemen'in kalkınması ve istikrarı için 100 milyon Dolar tutarında yardım taahhüdünde bulunmuş olup, hibe anlaşmasının metni Yemen tarafına iletilmiştir. Anlaşmanın önümüzdeki dönemde imzalanması öngörülmektedir. Yemen'le 2013 yılında ticaret hacmimiz 607 milyon Dolar düzeyinde gerçekleşmiş olup, ülkedeki müteahhitlik firmalarımızın yaptıkları işlerin değeri 1,56 milyar Dolar'a ulaşmıştır.

Körfez İşbirliği Konseyi'yle (KİK) ilişkilerimiz her alanda gelişmeye devam etmektedir. Türkiye ile KİK arasında 2008 yılında tesis edilmiş Yüksek Düzeyli Stratejik Diyalog (YDSD) mekanizması bulunmaktadır. YDSD, KİK'in bir ülkeyle bu türden sahip olduğu ilk örnektir. Mekanizma kapsamında, KİK üyesi ülkelerin Dışişleri Bakanlarıyla biraraya gelinerek, hem ikili hem de bölgesel konular hakkında istişarelerde bulunmaktadır. Bugüne kadar, sonuncusu İstanbul'da olmak üzere dört YDSD toplantısı tertiplenmiştir.

Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki işbirliği ve diyalogu kurumsallaştırmak amacıyla bölgesel bir platform olarak 2007 yılında tesis edilen **Türk-Arap İşbirliği Forumu (TAF)** da Orta Doğu'ya yönelik politikalarımızın önemli bir ayağını teşkil etmektedir. Bu bağlamda, beşincisi 2012 Aralık ayında İstanbul'da düzenlenen TAF Dışişleri Bakanları'nın 6. toplantısının 2014 sona ermeden düzenlenmesi planlanmaktadır.

Öte yandan, Arap ülkeleriyle ekonomik işbirliğimizin daha da ileriye taşınabilmesi ve diyalog kanallarının çeşitlendirilebilmesi amacıyla dönük Türk-Arap Ekonomi Forumu 9. Toplantısı 28-29 Mayıs 2014 tarihlerinde İstanbul'da yapılmıştır.

Dünya çapında tüm İslam ülkelerini buluşturan yegane ortak forum olan **İslam İşbirliği Teşkilatı'na (İİT)**, gerek bölgesel gerek uluslararası gelişmeler bağlamında özel önem vermekteyiz. Ülkemiz bu bağlamda, İİT'in uluslararası

alandaki etkinliğinin daha da artmasına ve örgütün reform sürecine güçlü destek vermektedir. Ülkemiz çok sayıda İİT kuruluşuna evsahipliği yapmaktadır ve Teşkilatın en faal üyelerinden biridir. İİT çalışmalarına daha kuvvetli katkı yapmak ve katılım sağlamak amacıyla, Hükümetimizce bu Teşkilat nezdinde Cidde'de mukim bir Daimi Temsilciliğimizin yakında faaliyete geçmesi öngörülmektedir.

İİT Dışışleri Bakanları Konseyi toplantılarına üç kez evsahipliği yapan ülkemiz, 2016 yılında düzenlenecek 13. İslam Zirvesi'ne de evsahipliği yapacaktır. İİT Dışışleri Bakanları Konseyi'nin 41. Toplantısı 18 Haziran 2014'te Cidde'de yapılmış ve Sayın Başbakanımız, Dışışleri Bakanı olduğu bu dönemde, sözkonusu toplantıya iştirak etmiştir.

2011 yılında başlayan ve uluslararası çevrelerde “**Arap Baharı/Arap Uyanışı**” olarak adlandırılan tarihi demokratik dönüşüm sürecinin akıbeti, tüm bölgenin barış, istikrar ve refahının temini, halkların demokratikleşme taleplerinin ne ölçüde karşılandığıyla doğrudan bağlantılı olacaktır. Değişim süreci yaşıyan bölge ülkelerinin bağımsızlıklarına, toprak bütünlüklerine ve siyasi birliklerine saygı gösterilmesi ve korunması izlediğimiz ilkeli politikanın temel unsurlarındandır. 2014 yılında da Türkiye'nin konuya ilişkin dış politikası bu çerçevede şekillenmiştir.

Bölgesel demokratik dönüşüm sürecinin kırılğan niteliğini en açık biçimde sergileyen örneklerden birini teşkil eden **Mısır**'da, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygılı demokratik bir sistemin inşası 2014 yılında da mümkün olmamıştır.

Ülkemiz, Mısır'da yaşanan son siyasi gelişmeler karşısında, halkların meşru ve demokratik taleplerinin yerine getirilmesi gerektiğini savunan, askeri müdahaleler yoluyla demokratik yönetimlerin sona erdirilmesini reddeden ve demokrasiye bir an önce dönülmesi çağrısına vurgu yapan ilkeli duruşunu muhafaza etmiştir.

Mısır'da muhaliflere yönelik baskılar kapsamında, adil yargılama ölçütlerini karşılamayan ve muhaliflerin idam ya da ömür boyu hapisle cezalandırılabilirdikleri davalar sürmektedir. “Human Rights Watch” askeri müdahale sonrasında 2013 Ağustos ayında muhalif göstericilere karşı güvenlik kuvvetlerinin orantısız güç kullanmalarıyla çok sayıda sivil can kaybı ve yaralanmaların meydana geldiği “Adeviye olayları”yla ilgili olarak yayınladığı 12 Ağustos 2014 tarihli raporda, can kayıplarının yakın tarihte, bir gün içinde en fazla göstericinin öldürüldüğü olaylardan biri olduğu tespitinde bulunmuştur. Raporda devamla, yaşananların insan haklarının ihlali olmasının ötesinde, yüksek ihtimalle insanlığa karşı suç sayılabilecek bir durum teşkil ettiği

kaydedilmiş, konuya ilişkin olarak BM tarafından inceleme başlatılması gerektiği belirtilmiştir. Avrupa Parlamentosu Mısır'da ifade ve toplanma hürriyetine ilişkin olarak aldığı 17 Temmuz 2014 tarihli kararda, Mısır Yönetimini eleştirmiş, siyasi tutukluların ve diğer bütün aktivist ve düşünce suçlularının derhal serbest bırakılması çağrısında bulunmuştur. Keza, ABD merkezli Carter Center 15 Ekim 2014 tarihinde yaptığı bir açıklamayla, Mısır'daki siyasi ortamın derin bir kutuplaşmaya gittiği ve Mısır siyasi partileri, sivil örgütleri ve medyasının siyasi özgürlüklerinin daraldığı değerlendirmesi neticesinde, üç yıldır faal olan Mısır Bölge Ofisi'ni kapatacağını duyurmuştur.

Yeni Parlamento seçimleri için halen resmi olarak bir tarih açıklanmamış olmakla birlikte, Adalet Bakanı Ibrahim Al-Heneidy 19 Ekim 2014 tarihinde, normal dönemlerde parlamenterlerce oylama usulüyle atanan, Parlamento Genel Sekreterliği görevine bir Tümgeneralini atamış ve böylece bu göreve ilk kez üst rütbeli bir asker getirilmiştir.

Mısır'daki demokratikleşme sürecine başından beri sağladığımız aktif destek çerçevesinde, 25 Ocak 2011 tarihinde gerçekleşen Tahrir Devrimi'ni takiben, ülkemiz Mısır'ın siyasi ve ekonomik açıdan istikrara kavuşması amacına yönelik olarak siyasi, mali ve teknik destek sağlamış; iki ülke arasında 2011 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesinde Türkiye-Mısır ikili ilişkileri daha sağlam temellere kavuşmuştur. Bununla birlikte, demokratik seçimler yoluyla işbaşına gelen ilk Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin devrilmesiyle başlayan süreç ikili ilişkilerimizi olumsuz etkilemiştir. Mısır'ın istikrar ve gelişmesinin ancak bu ülkede halkın iradesine saygıyla mümkün olabileceği görüşünü savunan ülkemizin ilkesel ve demokrasi yanlısı tutumu Mısır'da çeşitli çevrelerce eleştiri konusu olmuştur. Bu meyanda mütakabiliyet ilkesi gereğince, Mısır yönetiminin kararına karşılık, diplomatik ilişkilerimizin 23 Kasım 2013 tarihinde maslahatgüzar seviyesine indirilmesi kararı alınmıştır.

Ülkemizin Mısır halkının demokratik taleplerinin karşılanması amacına odaklı ilkeli tutumu sürmektedir. Mısır'a yönelik politikalarımızın kardeş Mısır halkının esenliğini dikkate alan kapsayıcı bir mahiyet taşıdığı, üçüncü taraflarca ve kardeş Mısır halkınca da bilinmektedir.

Mısır'la ticaret hacmimiz ise 2013 yılında 4,8 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiş olup, Mısır'daki firmalarımızın toplam yatırım miktarı 2 milyar Dolar düzeyindedir. Ülkemize gelen Mısırlı turist sayısı 2013 yılında 107.437 olmuştur.

Son olarak, Türkiye ile Mısır arasında 23 Nisan 2012 tarihinde imzalanan "Ro Ro ve Karayolu Transit Taşımacılığı Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat

Muhtırası” Mısır tarafından 23 Ekim 2014 tarihinde tek taraflı olarak feshedilmiştir. Mısır ve bölge ülkeleriyle yapılan ticaretimizde Ro Ro ve karayolu transit taşımacılığıyla yapılan ihracatımız toplam ihracatımızın sadece %3’ünü kapsamakta olup, bu ticaretin diğer yöntemlerle (konteyner-deniz yolu, hava kargo gibi) sürdürülmesi mümkündür.

42 yıllık diktatörlük ve baskı rejiminin ardından 2011 yılında gerçekleştirilen devrimle birlikte demokrasiye geçiş sürecinin başladığı **Libya**’da 2014 yılı, devrim sonrası gerekli adımların atılmasında başarı sağlanamaması neticesinde ülkenin siyasi kaosa sürüklendiği bir yıl olmuştur. Devrimi gerçekleştiren silahlı milisler arasında Trablus ve Bingazi’de meydana gelen çatışmalar yüzlerce insanın yaşamını yitirmesine ve yaralanmasına sebep olmuş; ülkede siyasi kutuplaşmayı derinleştirmiştir.

2014 yılı Libya için demokrasi yolunda olumlu gelişmelerle başlamıştır. Ülkenin yeni Anayasasını hazırlayacak olan 60 kişilik Anayasa Yazım Komitesi’nin üyelerinin belirlendiği seçimler 26 Şubat’ta tamamlanmış ve Komite Beyda şehrinde çalışmalarına başlamıştır.

Mart ayında Libya’da Başbakan değişikliği yaşanmış; 2012 Kasım ayından bu yana anılan görevi sürdüren Ali Zidan, Genel Ulusal Kongre’de (GUK) gerçekleştirilen oylama neticesinde görevinden uzaklaştırılmıştır. Bu gelişme, uzun bir süredir GUK ile hükümet arasında devam eden görüş ayrılıklarının somut bir şekilde tekrar ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Zidan’ın görevden uzaklaştırılmasının ardından Libya yeni bir siyasi krizle karşı karşıya kalmış; parlamentoda yapılan oylama sonucunda yeni hükümeti kurmakla görevlendirilen Ahmet Maytik, Yüksek Mahkeme’nin oylamayı hukuka uygun yapılmadığı gerekçesiyle iptal etmesi üzerine Başbakanlık görevini devralamamıştır. Bunun üzerine, kabinede Savunma Bakanlığı görevini yürüten Abdullah El Seni geçici olarak Başbakanlık görevine getirilmiştir.

Libya’da siyasi istikrarsızlık devam ederken, emekli General Halife Hafter’in, Bingazi’de “Saygınlık” ismiyle bir askeri operasyon başlatması Libya’yı yeni bir şiddet ortamına sürüklemiştir. Hafter, başlatmış olduğu askeri operasyonla siyasileri, güvenlik güçlerini ve halkı “Saygınlık” destekçileri ve karşısındakiler olmak üzere sınıflandırmıştır. Kısa sürede Bingazi’yi “teröristlerden” temizleyeceğini vaat eden Hafter kutuplaşmayı körükleyerek ülkenin farklı bölgelerinde yeni çatışmaların yaşanmasına ve can kayıplarına sebep olmuştur.

Libya’da parlamento seçimleri 25 Haziran 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde, 3 milyon civarındaki toplam seçmenden yaklaşık 1,5 milyonu oy kullanmak üzere kayıt yaptırmış; kayıt yaptıran seçmenlerin %45’ine ve toplam seçmen sayısının %20’sine tekabül eden 630.000 kişi oy kullanmıştır. Seçimler

sonucu teşekkül eden Libya'nın yeni parlamentosu Temsilciler Meclisi'nin (TM), GUK'un Anayasada yapmış olduğu değişiklik doğrultusunda Bingazi'de toplanmak yerine güvenlik gerekçesiyle Tobruk'ta toplanması, ülkenin halihazırda içinde bulunduğu siyasi kutuplaşmanın kırılma noktasını teşkil etmiştir. TM, çalışmalarına başlamasından kısa süre sonra tepki çeken bazı kararlar almıştır. Misuratalı ve diğer bazı milislerin liderliğinde sürdürülen Şafak Operasyonu'nun tüm mensuplarını ve destekçilerini "terörist" ilan etmiş ve ülkede meydana gelen çatışmaların sona erdirilmesi için dış müdahale talep eden bir karar almıştır. Bu gelişmeler üzerine, TM'ye seçilen yaklaşık 60 milletvekili oturumları boykot etmeye başlamıştır. Devir-teslim işlemlerinin hukuka uygun bir şekilde yapılmadığını iddia eden GUK, tekrar toplanma kararı almış ve hükümeti oluşturmuştur. Halen Libya'da fiilen iki parlamento ve iki hükümet bulunmaktadır. Uluslararası toplum TM ve hükümetini meşru kabul etmektedir.

Temmuz 2014'te Trablus'ta başlayan ve kısa zaman içerisinde başkent batı ve güneybatısındaki bölgelere sıçrayan çatışmalar neticesinde Trablus'ta bulunan birçok yabancı misyon geçici olarak kapatılmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nin Libya'nın mevcut durumunu ele alan 2174 sayılı kararı kabul etmesinin ardından, BM önderliğinde siyasi diyalog süreci başlatılmıştır.

Libya Yüksek Mahkemesi, 6 Kasım 2014 tarihinde TM aleyhine bir karar almıştır. Mahkeme, Anayasal Bildiride yapılan bir değişikliği, bunun neticesinde yapılan işlemleri ve bu arada genel seçimleri Anayasal Bildiriye aykırı bularak, Temsilciler Meclisi'nin feshedilmesini hükme bağlamıştır. Yüksek Mahkeme'nin sözkonusu kararı ışığında, BM Genel Sekreteri'nin Libya Özel Temsilcisi Bernardino Leon'un taraflar arasında daha kapsayıcı siyasi diyalog tesisine yönelik çalışmaları sürmektedir.

BM'nin diyalog sürecine desteğini ifade eden ülkelerden biri de Türkiye olmuştur. BM'nin çabalarını olumlu değerlendiren ülkemiz, diyalog sürecinin daha kapsayıcı bir hale getirilerek, krizin acilen çözülmesi hedefi çerçevesinde faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Bu çerçevede Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara Milletvekili Sayın Emrullah İşler, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Hükümetimizin Özel Temsilcisi sıfatıyla 20-21 Ekim 2014 tarihlerinde Libya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş; Tobruk, Misurata ve Trablus'ta ülkedeki krizin taraflarıyla bir dizi görüşme yapmıştır. Anılan ziyaret, diyalog sürecinin daha kapsayıcı olması ve Libya'daki tüm taraflarla iletişim içerisinde bulunulması gerektiği yolundaki tutumumuzun somut tezahürünü teşkil etmiştir. Sayın İşler, 3 Kasım 2014 tarihinde Beyda şehrini de ziyaret ederek, acil ateşkes ve kapsayıcı siyasi diyalog çağrılarımızı yinelemiştir.

Libya’da sözkonusu gelişmeler nedeniyle Türk müteahhitlik şirketlerinin uğradıkları maddi kaybın tazmin edilmesi, hakedişlerinin ödenmesi, yarım kalan projelere geri dönebilmeleri ve süresi dolan teminat mektuplarının nakde çevrilmesinin engellenmesi için Libya makamlarıyla temaslar sürdürülmüştür.

Libya makamları, kayıpların telafisi için firmalarımızın yarım kalan projelere geri dönmelerini şart koşturmuştur. Firmalarımız bu çağrıya uyarak yaklaşık 7 milyar Dolar değerindeki 72 projeye geri dönüş sağlamıştır. Ayrıca 2012-2013 yıllarında 24 firmamız 1 milyar Dolar’ın üzerinde bedelle yeni projeler üstlenmiştir. Libya tarafı, müteahhitlik firmalarımızın Libya’daki yarım kalan işlere dönüşünü teminen hakedişlerin ödenmesine, zararların tazminine ve teminat mektupları sorununun çözümüne ilişkin bir mutabakat zaptı taslağı tevdi etmiş olup, sözkonusu metin incelenmektedir. Diğer yandan, Libya’daki silahlı çatışmaların 2014 yaz aylarından itibaren şiddetlenmesi ve ülke sathına yayılması muvacehesinde, bu aşamada hukuki çözüme imkan verecek şartların mevcut olmadığı değerlendirilmektedir.

Tunus, diğer bölge ülkelerine nazaran, siyasi geçiş sürecinin en olumlu şekilde ilerlediği ülke olmuştur. 2013 yılında yaşanan siyasi suikastlar neticesinde çalkantılı bir döneme giren ülke, hoşgörü, ılımlılık, diyalog, dayanışma ve işbirliği ilkelerinin ön plana çıkarılması sonucunda bu riskli süreci geride bırakmayı başarmıştır. Tunus’un devrimden sonra, demokrasi ve insan haklarının yerleştirilmesi yolunda ortaya koymuş olduğu performans uluslararası toplum tarafından takdirle karşılanmıştır. Tunus, 26 Ekim’de yapılan parlamento seçimleri ve ilk turu 23 Kasım’da düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle demokrasi yolunda bir eşiği daha geride bırakmış bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunun 2014 Aralık ayı sonunda gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Tunus’ta devrimden sonra kaydedilen en önemli gelişmelerden birini yeni Anayasa teşkil etmiştir. Tunus, demokrasi ve insan haklarının iyileştirilmesi yönünde katettiği mesafeyi yeni bir Anayasa hazırlayarak somut hale getirmiştir. 7 Şubat 2014 tarihinde Anayasanın hazırlanması vesilesiyle yapılan törene Sayın TBMM Başkanımız da iştirak etmiştir.

Türkiye ile Tunus arasında mükemmel seviyede seyreden ilişkiler karşılıklı ziyaretlerle ivme kazanmıştır. Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanlığı döneminde 11 Şubat 2014 tarihinde Tunus’a bir ziyaret gerçekleştirmiş; ziyaret vesilesiyle, Tunus’a tahsis edilen finansman paketi içinde yer alan 200 milyon Dolar’lık Hazine kredisinin ilgili Tunus kurumlarına aktarıldığı duyurulmuştur.

Tunus İçişleri Bakanı Lütfi Bin Cedu 22 Ağustos 2014 tarihinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Tunus Savunma Bakanı Gazi El Ceribi de, 29 Eylül-2

Ekim 2014 tarihleri arasında ÷lkemize gelmiş; bu vesileyle Sayın Milli Savunma Bakanımız ve Sayın Genelkurmay Başkanımızla görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Tunus Dışışleri Bakanı Munci Hamdi 20 Ekim 2014 tarihinde ÷lkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyareti sırasında biraraya geldiğimiz Hamdi ayrıca Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız tarafından kabul edilmiş; Sayın Ekonomi Bakanımız ve TİKA Başkanı'yla görüşmeler gerçekleştirmiştir.

2013 yılında Tunus'la ticaret hacmimiz 1,18 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Tunus'ta müteahhitlik firmalarımız bugüne kadar 773 milyon Dolar değerinde 13 adet proje üstlenmişlerdir.

Abdülaziz Buteflika 17 Nisan 2014 tarihli seçimler sonucunda Cezayir'de dördüncü kez Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Cumhurbaşkanı Buteflika tarafından dikkate alınacağı taahhüt edilen Anayasa değişikliğiyle ilgili çalışmalara hız verilmiştir.

2014 yılında Türkiye ile Cezayir yetkilileri arasında çeşitli vesilelerle gerçekleştirilen temaslar, Cezayir'le sorunsuz bir şekilde devam eden ilişkilerimizin daha iyi seviyelere getirilmesi için fırsat yaratmıştır.

Sayın Başbakanımız, Dışışleri Bakanı olduğu dönemde Bağlantısızlar Hareketi Toplantılarına katılmak üzere Mayıs 2014'te Cezayir'e bir ziyaret gerçekleştirmiş, bu vesileyle Cumhurbaşkanı Abd÷laziz Buteflika, Ulusal Halk Meclisi Başkanı Muhammed El Arabi Halife ve Dışışleri Bakanı Ramtan Lamamra'la görüşmeler yapmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız 19-20 Kasım 2014 tarihlerinde bu ÷lkeye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde Sayın Cumhurbaşkanımız, Cezayir Cumhurbaşkanı Abd÷laziz Bouteflika'yla biraraya gelmiş, Cezayir Başbakanı Abd÷malik Sellal, Millet Konseyi (Senato) Başkanı Abdelkader Bensalah ve diğer üst düzey Cezayirli yetkilileri Kabul etmiş, Türk ve Cezayirli işadamlarının katılımıyla gerçekleştirilen İş Forumu'na iştirak etmiştir.

Cezayir'le ticaret hacmimiz 2013 yılında 2,7 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır.

÷lkemiz ile Fas arasında sorunsuz şekilde devam eden ikili ilişkilerin derinleştirilmesine yönelik çalışmalar sürmektedir. Sayın Cumhurbaşkanımızın 3-4 Haziran 2013 tarihlerinde Başbakan sıfatıyla Fas'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin (YDSK) Kurulmasına İlişkin Ortak Siyasi Bildiri imzalanmış olup, YDSK ilk toplantısının önümüzdeki dönemde ÷lkemizde gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Türkiye-Fas Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı Sayın İlhan Yerlikaya başkanlığında milletvekillerimizden müteşekkil bir heyetin, Fas Temsilciler Meclisi Başkanı'nın davetine icabetle, 23-26 Kasım 2014 tarihleri arasında Fas'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

SURİYE

Köklü tarihi, kültürel ve insani bağlar paylaştığımız ve 911 km kara sınırına sahip olduğumuz Suriye'nin içinde bulunduğu ihtilaf, ülkemizi önemli sorumluluk ve sınamalarla karşı karşıya bırakmıştır.

Suriye'de 2011 yılı Mart ayından bu yana devam eden ve çok sayıda masum insanın hayatına mal olan olaylar, Suriye'nin, bu ülkeyle ikili ilişkilerimizin ve bölgemizin gündemini yeniden belirlemiştir. Suriye'nin toprak bütünlüğünün ve birliğinin korunması, ülkede akan kanın durması ve Suriye halkının meşru taleplerinin karşılanmasına yönelik demokratik reform ve dönüşüm sürecinin barışçı bir şekilde sonuçlandırılması, Suriye'deki gelişmeler karşısında ülkemizin ilk günden bu yana izlediği politikanın temel parametrelerini oluşturmaktadır.

Suriye'deki krizin başlangıcından çok önce, Suriye'nin Orta Doğu coğrafyasında kaçınılmaz olacağını öngördüğümüz tarihi dönüşüme uyum sağlayabilmesi ve gerekli reformları zamanlıca gerçekleştirerek geçiş sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi amacıyla, Suriye Yönetimi'ne her seviyede ve müteaddit kereler samimi telkinlerde bulunulmuştur. Ancak tüm bu çabalarımıza rağmen Esad rejimi, halkın demokrasi, hürriyet, insan hakları, iyi yönetim ve hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerlere sahip olma özlemi karşısında gerekli adımları atmamış ve bu yöndeki talepleri silah zoruyla bastırmaya çalışarak, ülkeyi gün geçtikçe daha da derinleşen bir bunalıma sürüklemiştir. Fiilen meşruiyetini kaybetmiş bulunan ve sivil halka karşı kimyasal silah kullanılması dahil olmak üzere iktidara tutunmak için her yola başvurmakta beis görmeyen rejimin, ayırım gözetmeksizin sürdürmekte olduğu şiddet eylemleri sonucunda resmi rakamlara göre bugüne kadar 200.000'den fazla Suriyeli hayatını kaybetmiştir. Bu sayı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Komşu ülkelere sığınan 3,2 milyondan fazla Suriyeli'nin yanısıra, ülke içindeki 6,5 milyonun üzerinde yerlerinden edilmiş kişilerin durumu, bu trajedinin vahametini daha da artırmaktadır.

Bunun yanısıra rejimin, mezhepçilik ve etnik ayrımcılığa dayalı politikaları bölgesel istikrarsızlığı tetiklemekte, tehditlerin yeni bir boyut kazanmasına sebep olmaktadır. Bu politikalar nedeniyle bölgede DEAŞ ve diğer aşırılık yanlısı gruplar zemin kazanmaktadır. Gelinen aşamada, DEAŞ'ın bölgesel ve

uluslararası barışı tehdit eder bir noktaya ulaşması, sorunla küresel mücadeleyi gerektirmiş ve bu çerçevede, ABD'nin öncülüğünde DEAŞ'la mücadele Koalisyonu kurulmuştur. Sözkonusu koalisyon tarafından Eylül ayından bu yana, DEAŞ'ın Suriye içindeki mevzilerine hava harekatı düzenlenmektedir.

Ülkemiz ise bir yandan rejimin zulmünden kaçan Suriyeliler'in yaralarının sarılması için gerekli yardımı sağlamakta, diğer yandan da Suriye'deki ihtilafın en kısa zamanda barışçı bir şekilde sona erdirilmesi ve bölgede aşırı ve terörist örgütlerin yayılmasının önlenmesi amacıyla uluslararası camiayla işbirliği ve eşgüdüm halinde girişimlerini devam ettirmektedir.

Ülkemizde 10 ilimizdeki 22 geçici barınma merkezinde misafir edilmekte olan Suriyelilerin sayısı 5 Aralık 2014 itibariyle 223.921'dir. Barınma merkezleri dışındaki Suriyeliler ile birlikte ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı 1,6 milyonun üzerindedir. DEAŞ'ın Suriye'nin Ayn El Arab bölgesinde yaptığı son saldırılar neticesinde, Şanlıurfa'dan Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin sayısı 5 Aralık 2014 tarihi itibariyle 191.757'ye ulaşmıştır. Ülkemize geçiş yapan Suriyeliler kayıt altına alınmakta ve sağlık taramasından geçirilmektedir. Bu bağlamda çocuklar için bir aşı kampanyası da başlatılmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin bugüne kadar yaptığı harcamalar 4,5 milyar Dolar'ı aşmıştır. Sadece barınma merkezlerinin idamesi için 5 Aralık 2014 tarihi itibarıyla 2.397.467.835,85 TL harcanmıştır. İnsani krizin ülkemiz için teşkil ettiği maddi külfet her geçen gün de artmaktadır. Ancak bugüne kadar uluslararası toplum tarafından yapılan yardımlar beklentilerimizin çok altında kalmıştır (265 milyon Dolar).

Diğer yandan, Suriye rejiminin ülkemiz üzerinden Suriye'nin kuzeyindeki bölgelere insani yardım erişimini kısıtlaması nedeniyle, uluslararası hukuka uygun olarak, sınırın sıfır noktasında insani yardım dağıtımını uygulaması yapılmaktadır. Yardım kabul merkezlerinde depolanan yardım malzemeleri Türk Kızılayı aracılığıyla Suriye'ye sevkedilmektedir. Diğer taraftan, 2139 ve 2165 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararları çerçevesinde BM ülkemiz üzerinden Suriye'ye sınır-ötesi insani yardım sevkiyatı gerçekleştirmektedir. Ülkemiz, BM'nin sözkonusu operasyonları için gerekli kolaylığı göstermektedir.

Suriye halkıyla dayanışmasını sürdüren ülkemiz, insani ve vicdani sorumluluğunu yerine getirerek, bu zor günlerinde Suriyeli kardeşlerimizin acılarını bir nebze olsun azaltabilmek için imkanlar dahilinde her türlü yardımı sağlamayı ve krizin başlangıcından itibaren yaptığı gibi kapılarını açık tutmayı sürdürecektir. Bugüne kadar hiçbir Suriye vatandaşı da zorla geri gönderilmemiştir. Suriyelilerin gönüllü geri dönüşleri konusunda BM Mülteciler Yüksek Komiseri'yle (BMMYK) işbirliği sürdürülmektedir. Öte yandan, boyutları her geçen gün ağırlaşan bu insani krize Suriye sınırları içerisinde çözüm bulunması için, başta BM Güvenlik Konseyi olmak üzere, uluslararası

toplumun üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerektiği her vesileyle vurgulanmaktadır.

Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde girişimi üzerine, 4 Eylül 2013 tarihinde Cenevre’de BMMYK Antonio Guterres’in evsahipliğinde “Suriye’ye Komşu Ülkeler Dışişleri Bakanları Toplantısı” gerçekleştirilmiştir. Anılan toplantıyla, topraklarında Suriyeli barındıran komşu ülkelerle dayanışma ve işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Suriye’ye Komşu Ülkeler Bakanları İkinci Toplantısı 17 Ocak 2014 tarihinde Şanlıurfa Harran Kökenli Barınma Merkezi’nde ülkemizin evsahipliğinde gerçekleştirilmiş; toplantıya, Ürdün (Planlama ve Uluslararası İşbirliği Bakanı İbrahim Saif), Lübnan (Sosyal İşler Bakanı Başdanışmanı Makrab Malaeb ve Lübnan’ın Ankara Büyükelçisi), Irak (Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari) ve Mısır’dan (Dışişleri Bakan Yardımcısı Vekili Randa Labib) Bakan ve üst düzey temsilciler katılmıştır. Toplantıda, Cenevre II Konferansı’nın hemen öncesinde, Suriye ihtilafının insani boyutu çerçevesinde uluslararası topluma Suriye’ye komşu ülkelerle yük paylaşımı sorumluluğu bulunduğu hatırlatılmış, bir kez daha yardım çağrısında bulunmuş ve bu yönde bir ortak bildiri yayınlanmıştır. Suriye’ye Komşu Ülkeler Bakanları Üçüncü Toplantısı ise Ürdün Dışişleri Bakanı Nasser Judeh ve BMMYK Guterres’in daveti üzerine 4 Mayıs 2014 tarihinde, Ürdün’deki Zaatarı Mülteci Kampı’nda düzenlenmiştir. Sözkonusu toplantıda Suriye’de yerlerinden edilmiş kişilerin komşu ülkeler üzerinde oluşturduğu yükün uluslararası toplum tarafından paylaşılmasının sağlanmasına matuf imkanlar üzerinde görüş teatisinde bulunulmuştur.

İhtilafa barışçı bir çözüm bulunabilmesi amacıyla bugüne kadar yürütülen tüm uluslararası girişimlerde aktif olarak yer alan ülkemiz, Suriye’de yaşanan şiddetin daha da tırmanmasını ve komşu ülkelere yayılmasını engellemek amacıyla, çözüm sürecini olabildiğince hızlandırmak yönünde gerekli her türlü çabayı sarf etmektedir. Bu bağlamda ülkemiz, Suriye Halkının Dostları Grubu üyesi ülkelerle istişarelerini sürdürmüş, ihtilafa bölgesel sahiplenme çerçevesinde çözüm üretilmesi için tüm bölge ülkeleriyle temaslarını yoğunlaştırmış ve BM Güvenlik Konseyi ve Genel Kurulu’nun Suriye konusunda harekete geçmesi için yapılan girişimlerde öncü rol oynamıştır.

Halkın meşru talepleri doğrultusunda Suriye’nin yeniden inşasına ilişkin geçiş sürecinde sorumluluk alacak etkin ve kapsayıcı bir muhalefetin ortaya çıkması yönündeki çabalara da tarafımızdan destek verilmektedir. Bu bağlamda, ülkemizin de öncülüğünde teşkil edilen Suriye Halkının Dostları Grubu’nun Aralık 2012’de Marakeş’te düzenlenen dördüncü toplantısında, Suriye Ulusal Koalisyonu 114 ülke ve 13 uluslararası kuruluş tarafından Suriye halkının meşru temsilcisi olarak tanınmıştır. Ayrıca, demokrasilerin temel unsurunun, çoğulculuk ve çoğulculuğun gerektirdiği etkin bir muhalefetin mevcudiyeti

olduğu anlayışı doğrultusunda, Suriyeli muhalif gruplarla temaslarımız, hiçbir siyasi, etnik, dini veya mezhep grubunun ıkarı ve bu gruplar arasında herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sürdürülmektedir. Her hal ve karda, mevcut krizin czmn Suriyeliler tayin edecek ve Suriye'nin geleceğine Suriye halkı karar verecektir. Türkiye, uluslararası camianın diğer üyeleriyle işbirliği içinde, bu süreçte Suriye halkına verdiği desteği kararlılıkla sürdürmektedir.

Ülkemizin Suriye muhalefetine yönelik desteği bağlamında Suriyeli Türkmenler zel ve öncelikli konumu haizdir. Ülkenin asli kurucularından olan ve devrim mücadelesinin başından bu yana en ön saflarda yer alan Türkmenler'in Suriye'nin geleceğinde hak ettikleri yeri alabilmelerini teminen destek çalışmalarımız sürmektedir. Bu süreçte Türkmenler arasında birlikteliğin sağlanması ve dayanışma içinde hareket edilmesi önem taşımaktadır.

Suriye'nin farklı bölgelerinden gelen Türkmen temsilcilerin 29-31 Mart 2013 tarihlerinde Ankara'da toplanarak Suriye Türkmen Meclisi'ni (STM) ihdas etmeleri Türkmen siyasi hareketinin dönüm noktalarından biri olmuştur. STM'nin, bölge ve siyasi görüş ayırımı gözetmeden tüm Türkmenler'i kucaklaması ve Türkmenler için olduğu kadar Suriye'nin geleceği için de somut öneri ve projeler geliştirmesi görünürlüğünün ve etkinliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu erevede, STM'nin kapsayıcılığının ve temsil tabanının genişletilmesi amacıyla, lojistik ve idari düzenlemeleri Bakanlığımızca stlenilen İkinici Genel Kurul Toplantısı 9-10 Mayıs 2014 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır. Türkmenler'in Suriye muhalefetince oluşturulan yapılanmalarda layıkıyla temsil edilmelerini teminen yürütülen çabalarımızın sonucunda da, Suriye Ulusal Konseyi ve Suriye Ulusal Koalisyonu bünyesinde yürütülen Geçici Hükümet kurulması çalışmalarında Türkmenler'in temsil edilmeleri sağlanmıştır.

Suriye'nin bölge için oluşturduğu güvenlik tehdidinin giderek artması ve sınır bölgelerimizdeki çatışmaların bugüne kadar 82 vatandaşımızın hayatını kaybetmesine neden olacak bir boyuta ulaşması zerine, Yüce Meclisimiz tarafından Hükümetimizce Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesi için izin veren yetki tezkeresi, 4 Ekim 2013 tarihinde bir yıl süreyle uzatılmıştı. Gelineen aşamada, ülkemize yönelebilecek Suriye kaynaklı ilave risk ve tehditlerin yeni boyutlarla birlikte artması ve bölgemizdeki mevcut gelişmeler bağlamında, Irak'ı da kapsayacak şekilde genişletilen bir yıl süreli yeni bir tezkeresi 2 Ekim 2014 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir. Caydırıcı bir nitelik taşıyan bu izin kapsamında, Türkiye'nin gereği halinde, uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru müdafa hakkını kullanmaya hazır olduğu kararlılıkla ortaya konmuştur. Sınırlarımız ile vatandaşlarımızın temel hak ve menfaatlerini korumak amacıyla uluslararası hukuk uyarınca gereken bütün tedbirler alınmaya devam edilmektedir. Bu bağlamda, ülkemize yönelik

Suriye kaynaklı çeşitli sınır olayları karşısında, Silahlı Kuvvetlerimizce uluslararası hukuk çerçevesinde gerekli karşılık verilmiştir. Ayrıca, değiştirilen angajman kuralları çerçevesinde, Suriye tarafından ülkemize ulaşan top atışlarına, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından misliyle mukabele edilmektedir.

Uluslararası barış ve istikrara yönelik olarak giderek artan bir tehdit kaynağına dönüşen rejimin 21 Ağustos 2013 tarihinde Şam'ın kırsal bölgelerine düzenlediği saldırılarda kimyasal silah kullanması sonucunda, aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu 1.400'ün üzerinde kişi hayatını kaybetmiş, 5.000'in üzerinde kişi ise yaralanmıştır. Bu olay üzerine, ülkemizin de girişimleriyle uluslararası toplum harekete geçmiş ve rejimin kimyasal silah envanterinin imhası hakkında 2118 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı alınmıştır. Söz konusu Kararda, Suriye'deki ihtilafın uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturduğu tespiti yapılmakta, rejime ait kimyasal stokların imhası sürecinde temel sorumluluk Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü'ne (KSYÖ) verilmekte, öngörülen hükümlerin ihlali keyfiyetinin tespiti halinde alınacak tedbirler bağlamında ise BM Şartı'nın VII. Bölümüne atıfta bulunmaktadır. Gelinen aşamada, rejimin “deklare ettiği” kimyasalların ülke dışına çıkarılmasına yönelik süreç 23 Haziran 2014 tarihinde gerçekleştirilen son sevkiyatla birlikte tamamlanmıştır. Bugüne kadar ülkede bildiri yapılan Liste 1 kimyasal silahların tamamının; bildiri yapılan Liste 2 kimyasalların ise %88'inin imhası sağlanmıştır. Öte yandan, Suriye'deki kimyasalların imhasına ilişkin BM-KSYÖ Ortak Misyonu'nun görev süresi 30 Eylül 2014 tarihinde sona ermiş, bu tarihten itibaren imha işlemlerinin BM Proje Hizmetleri Ofisi (UNOPS) tarafından yürütülmesine ilişkin KSYÖ ve UNOPS arasında bir anlaşma imzalanmıştır.

15 Mart 2014 tarihine kadar imha edilmesi gereken 12 kimyasal silah üretim tesisinin (7 uçak hangarı ve 5 yeraltı tesisi) imha süreci hakkında ise, rejimden kaynaklanan uzun bir gecikmenin ardından, 24 Temmuz 2014 tarihinde düzenlenen KSYÖ 43. İcra Konseyi Toplantısı'nda, anılan tesislerin 60 gün içinde imha edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, Liste-1 kimyasalları arasında bulunan “risin” maddesinin üretildiği ve muhaliflerin kontrolü altındaki bir bölgede bulunan bir tesisin de eklenmesiyle, imha edilecek toplam tesis sayısı 13'e yükselmiştir. Rejim tarafından ayrıca, geçtiğimiz Eylül ayında 3 araştırma merkezi de bu kapsamda deklare edilmiştir.

KSYÖ tarafından 10 Ekim 2014 tarihinde yapılan bildirimde de, bahse konu 7 hangarın imha işleminin ASAS adlı Suriyeli firma tarafından gerçekleştirileceği, 5 tünelin imhasını sağlayacak olan şirketin ise henüz tespit edilmediği, söz konusu 12 tesisin yıkımının, sözleşme imzalanmasının ardından yedişer ay süreceğinin tahmin edildiği ve bu hususta net bir takvim vermenin güçlük arzettiği kaydedilmiştir.

Öte yandan, geçtiğimiz Nisan ayı içinde rejimin Hama, İdlip, Halep ve Şam'da klor gazı içeren varil bombaları kullanmasına ilişkin olarak KSYÖ tarafından Suriye'ye bir Veri Toplama Misyonu gönderilmesi kararı alınmıştır. Söz konusu Misyonun 10 Eylül 2014 tarihinde açıklanan raporunda, 2014 yılında Suriye'de klor gazının "sistemik biçimde ve müteaddit defalar" kullanıldığı teyit edilmiştir. Bunun yanı sıra, BM Suriye Bağımsız Araştırma Misyonu da 27 Ağustos 2014 tarihinde yayınladığı sekizinci raporunda, rejim unsurlarının klor gazı kullandığını kayıt altına almıştır.

Rejimin kimyasal silah programını sonlandırmak amacıyla 2118 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı kapsamında tüm kimyasal tesis, silah, mühimmat ve imkanların imha edilmesi için belirlenen 30 Haziran 2014 tarihi, kimyasal silah üretim tesislerinin imhasına henüz başlanmadığı cihetle aşılmış bulunmaktadır.

Söz konusu BM Güvenlik Konseyi Kararı çerçevesinde ayrıca, Suriye'deki ihtilafa siyasi bir çözüm bulunabilmesini teminen yürütülen girişimlere ivme kazandırılması çağrısında bulunulmuştur. 2012 yılında düzenlenen ilk Cenevre Konferansı'na iştirak eden ve önemli katkı sağlayan ülkemiz, Cenevre-II'nin de arzu edilen sonuca ulaşması için ihtiyaç duyulan zeminin oluşturulmasına katkı sunmuştur.

Bu bağlamda, Suriye muhalefeti ile rejim heyetleri arasında dönemin BM Suriye Özel Temsilcisi Lakhdar Brahimi'nin arabuluculuğunda Cenevre'de ilk turu 24-31 Ocak, ikinci turu ise 10-15 Şubat 2014 tarihleri arasında olmak üzere görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir somut netice doğurmayan ilk iki tur görüşmeler sonunda Brahimi, müzakereleri askıya aldığını açıklamış ve gelen aşamanın sorumluluğunun rejime ait olduğunu duyurmuştur.

Suriye'deki ihtilafın barışçı şekilde nihai bir çözüme kavuşabilmesi için öncelikle, rejimin şiddet ve baskı politikalarına son vermesi ve elini kana bulamış yöneticilerin bir an önce görevlerini terk etmeleri gerekmektedir. Temennimiz, Suriye'deki mevcut altyapıyı ve kamu kurumlarını koruyacak işleyebilir bir demokratik geçiş sürecinin başlaması ve Suriye halkının meşru talep ve beklentileri doğrultusunda, etnik köken, din ve mezhep ayrımı yapılmaksızın tüm Suriye vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerinin eşitlik temelinde anayasal güvence altına alındığı, hür ve demokratik bir sistemin barışçı bir şekilde tesisleriyle sonuçlandırılmasıdır. Türkiye, bu zor dönemde Suriye halkının yanında kararlılıkla durmayı sürdürecektir, Suriye'nin ulusal birliği ve toprak bütünlüğünün korunmasını temel hedefleri arasında muhafaza edecektir.

IRAK

Irak'ın toprak bütünlüğünü koruması, ülkede güvenlik ve istikrarın tesisi, demokrasinin güçlendirilmesi, iç barışın sağlanması, komşularıyla ve uluslararası toplumla bütünleşerek bölge açısından güvenlik ve refah yaratan bir devlet haline dönüştürülmesi Irak'a yönelik dış politikamızın temel ilkeleridir.

Bu itibarla ülkemiz, Irak'taki gelişmeleri, ulusal güvenliğimize tehdit teşkil edebileceğini de dikkate alarak yakından takip etmekte, Irak'ta barış ve huzura katkı sağlamak için elinden gelen çabayı göstermektedir.

2014 Irak bakımından iç siyasi gerilimlerin ve güvenlik sıkıntısının had safhaya ulaştığı; DEAŞ terör örgütünün ise ülkenin geniş alanlarına yayıldığı bir yıl olmuştur.

Irak'ta yaşanan siyasi krizden en olumsuz şekilde etkilenen ve kendisini dışlanmış hisseden kesim Sünni Araplar ve ülkenin anayasada öngörülen federalizm kriterlerine göre yönetildiğine inanmayan Kürtler'dir. Özellikle Sünni Arap kesimin meşru siyasi beklentilerinin karşılanmaması, bilakis siyasi lider ve temsilcilerinin siyaset dışına itilmesi, Irak toplumunun ana unsurlarından birinin siyasi sürece inancını ve sisteme aidiyetini zedelemiştir.

Anbar Vilayeti'nde Aralık 2013'te başlayan hükümete yönelik protesto gösterilerinin akabinde olaylar gittikçe tırmanmıştır. Ülkemiz bu dönemde Irak'ın El Kaide bağlantılı gruplarla mücadelesine tam desteğini vurgularken, şiddet olaylarının, yalnız askeri yöntemlerle çözülemeyeceğine, Irak halkının tüm kesimlerinin meşru beklentilerini karşılayacak siyasi adımların atılmasının ve terörist örgüt unsurları ile yerel halk arasında ayrımın yapılmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Irak'a ve halkına büyük zarar veren mezhepçi politikaların sorunların kaynağında yattığını değerlendiren ülkemiz, kapsayıcı bir siyasi anlayışın terör dahil tüm sorunların çözümünde anahtar konumda olduğunu başından beri güçlü şekilde ifade etmektedir.

ABD askerlerinin 2011 sonunda ülkeden ayrılmasının ardından düzenlenen ilk seçimler olan 30 Nisan 2014 seçimleri, Irak'ta ayrımcı ve dışlayıcı yaklaşımların son bulacağı ve kucaklayıcı bir siyasetin hakim olacağı yeni bir siyasi başlangıcın ortaya çıkması beklentisini yaratmıştır.

Yeni Hükümetin tesis edilmesi, Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanı'nın seçimine ilişkin süreç, DEAŞ'ın Musul ve Anbar'daki hızlı ilerlemesinin gölgesinde zorlu bir ortamda cereyan etmiş, ancak tarafların uzlaşması sonucunda başarıyla

neticelendirilmiştir. 15 Temmuz'da Selim Cuburi Meclis Başkanı, 24 Temmuz'da Fuad Masum da Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ülkemiz özellikle Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanı seçim sürecinde tüm taraflarla düzenli ve yoğun bir temas içinde, sürece yapıcı katkılar sunmuştur.

Haydar El Ebadi'nin kurduğu hükümetin 8 Eylül'de güvenoyu almasıyla yeni siyasi başlangıcın ilk aşaması tamamlanmıştır. Bundan sonraki süreçte tarafların karşılıklı anlayış içinde ortak bir duruş sergilemesiyle sorunların aşılabilmesi için hızlı ve somut adımlar atılması önem arz etmektedir. Ülkemiz bu sürece destek vereceğini Iraklı muhataplarına her vesileyle belirtmektedir. Bu çerçevede, Irak'ta yıllardır sürüncemede bırakılmış olan, başta ham petrol ihracı ve gelirlerin paylaşımı olmak üzere birçok önemli hususta, merkezi hükümet ile IKBY arasında 2 Aralık 2014 tarihinde kapsamlı bir mutabakata varılmış olması tarafımızdan memnuniyetle karşılanmıştır.

2014 yılı DEAŞ'ın Suriye'nin yanısıra, Irak'ta da hızlı ilerleyişine sahne olmuştur. DEAŞ 10 Haziran'da Musul'u ele geçirmiş, ardından saldırılarını Selahaddin, Kerkük ve Diyala'ya yöneltmiştir. DEAŞ'ın Ağustos ayında Kürtlerin fiili kontrolü altında bulunan bölgelere saldırıya geçmesi ve Erbil'i tehdit eder hale gelmesi ile Yezidi ve Hristiyan azınlıklara yönelik insanlık dışı uygulamalarının ardından, ABD'nin DEAŞ unsurlarına yönelik hava saldırıları başlamıştır. ABD öncülüğündeki koalisyonun hava desteği ve muhtelif ülkelerce başlatılan silah yardımlarıyla, Peşmerge ve Irak güvenlik güçleri bazı yerel aşiretlerin de desteğini de alarak, DEAŞ'a karşı ortaya konulan mücadelede denge sağlamış, sonuçta DEAŞ'ın hızlı ilerleyişi durdurulmuştur. Ancak DEAŞ, Musul'u da kapsayan Ninova Vilayeti ile Anbar Vilayeti'nin büyük kısımlarını kontrolü altında tutmaya devam etmektedir.

Bu dönemde, ülkemizi derinden etkileyen olayların başında 11 Haziran'da Musul Başkonsolosluğumuz personelinin DEAŞ tarafından alıkonulması gelmiştir. Alıkonulan 46 vatandaşımızın serbest bırakılması için devletimizin tüm kurumları özveri ve sabırlı bir çalışma sergilemiş, nihayetinde vatandaşlarımızın 20 Eylül 2014 tarihinde salimen yurda dönüşleri sağlanmıştır.

Ülkemiz Irak'ın ülkemizle sınır vilayetlerini oluşturan coğrafi bölgede Irak Anayasası çerçevesinde tesis edilmiş bulunan Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'yle (IKBY) ilişkilerin geliştirilmesi ile sosyal ve kültürel bağların güçlendirilmesi için çaba harcamaktadır. Irak'ın kuzeyinde melce bulan PKK terör örgütüne karşı yürüttüğümüz mücadele çerçevesinde de bu ilişkiler önem taşımaktadır.

Nitekim, IKBY ve Irak Merkezi Hükümeti'yle gerçekleştirdiğimiz temaslarda gerek komşuluk hukuku, gerek Irak Anayasası'nda yer alan hükümler, ayrıca Irak'ın uluslararası hukuktan doğan sorumluluk ve yükümlülükleri çerçevesinde,

PKK'nın Irak'taki varlığının ortadan kaldırılmasının icap ettiği, bu hususta adım atılmadığı takdirde ülkemizin gereken önlemleri almaya devam edeceği vurgulanmaktadır.

IKBY'yle 2014 yılında da üst düzey temaslarımız sürdürülmüş, IKBY Başkanı Mesut Barzani Temmuz ayında; IKBY Başbakanı Neçirvan Barzani de Mart, Nisan, Haziran ve Eylül aylarında farklı vesilelerle ülkemizi ziyaret etmişlerdir. Sayın Başbakanımız Bağdat ziyaretinin akabinde, 21 Kasım 2014 tarihinde Erbil'i ziyaret etmiş ve IKBY Başkanı Mesut Barzani ve Başbakanı Neçirvan Barzani ile görüşmüştür.

Irak Kürt Bölgesi'yle gelişen ilişkilerimizde ticari ve ekonomik faaliyetlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. IKBY Ticaret Bakanlığı'na kayıtlı yabancı şirketlerin yarısından fazlası Türkiye menşelidir. Bölgede yaklaşık 110.000 Türk vatandaşı mukimdir. Irak'la toplam ticaretimizin %70'inin bu bölgeyle olduğu tahmin edilmektedir. Keza Irak'taki müteahhitlik hizmetlerimizin %80'i IKBY'de gerçekleştirilmektedir. Bu itibarla, 25 Mart 2014 tarihinde Şırnak'ta imzalanan, Türkiye-İrak arasında Habur-İbrahim Halil Kara Hudut Kapısı'nda ilave bir köprü yapılması ve 5 yeni kara hudut kapısı açılmasına ilişkin protokollerin uygulamaya girmesi bu ilişkileri daha da güçlendirecektir.

DEAŞ ve diğer aşırılık yanlısı grupların Haziran ayında başlattığı saldırılar sonrasında Irak'ta tırmanışa geçen güvenlik krizinden en olumsuz etkilenen kesimlerden biri de Türkmenler olmuştur. DEAŞ'ın ilerlemesiyle yerlerinden edilen onbinlerce soydaşımız, Erbil, Kerkük ve Dohuk'un yanısıra, Nefes, Kerbela ve Bağdat gibi güney vilayetlere göç etmiştir. DEAŞ, Ağustos ayı başlarında, Telafer'den göç etmek zorunda kalan soydaşlarımızın sığındığı Sincar İlçesi'ni de ele geçirmiştir.

Irak'ta ortaya çıkan son şiddet dalgasıyla daha da kötüleşmekte olan insani durum endişe vericidir. Nitekim, BM kuruluşlarının verilerine göre Irak genelinde 2,1 milyon kişi yerlerinden edilmiştir. Bölgede esasen mevcut insani krize ilave boyutlar ekleyen bu durum "kriz içinde kriz" yaratmaktadır.

Musul Valiliği ve IKBY yetkililerinin çağrısı üzerine Bakanlığımız ve AFAD'ın koordinasyonunda AFAD, Sağlık Bakanlığımız, Türk Kızılayı ve TİKA tarafından 12 Haziran 2014 tarihinden itibaren Musul, Telafer ve Sincar'a acil insani yardım sağlanmaya başlanmıştır. Türkiye Irak'taki insani krize ilk ve daimi şekilde müdahale eden tek ülke olmuştur.

Irak'ta ortaya çıkan acil insani ihtiyaçlar kapsamında, her kesimden muhtaç Iraklılar için ayırım gözetilmeksizin 612 TIR'lık gıda, çadır, yatak, battaniye, ilaç, tıbbi malzeme, hijyen malzemesi sevk edilmiştir. AFAD, yerlerinden

edilmiş kişiler için Zaho Dereburun'da 5.000 kişilik, Zaho-Berseve'de 12.500 kişilik, Duhok-Şarya'da 20.000 kişilik üç ayrı kamp kurmuştur. Bersevede'ki kampa ağırlıklı olarak Türkmen soydaşlarımız kabul edilmektedir.

Öte yandan, çatışma ortamına rağmen, kendine özgü koşulları nedeniyle, Kerkük'e ilişkin tüm meselelerde kararların vilayetteki üç unsurun -Türkmen, Kürt, Arap- uzlaşısıyla alınması ve dayatmalardan kaçınılması Türkmenler açısından hayati önem taşımaktadır. BM, düşünce kuruluşları ve Kerkük'teki ilgili tarafların bugüne dek Kerkük'ün nihai statüsüne ilişkin olarak kamuoyuna sundukları çözüm önerileri içinde Türkmenler bakımından en tercihe şayanı Kerkük'e "özel statü" verilmesidir.

Irak ile ülkemiz arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler, Irak'a uygulanan ekonomik ambargonun tamamen kaldırılması ve Irak'ta yeniden yapılanmanın ivme kazanması sonucu tekrar canlanmıştır. 2013 yılında Irak'la ticaret hacmi 12,1 milyar Dolar'a ulaşmış; böylece Irak Türkiye'nin ikinci büyük ihracat pazarı olmuştur. Türk müteahhitlerin Irak'ta bugüne kadar üstlendiği projelerin toplam bedeli 20,8 milyar Dolar düzeyindedir. Bu itibarla Irak, en fazla müteahhitlik işi üstlendiğimiz 4. ülkedir. 2014 Haziran ayında ülkede çatışmaların şiddetlenmesi ikili ticarete olduğu gibi müteahhitlik projelerini de olumsuz etkilemiştir.

Irak Dışişleri Bakanı İbrahim Caferi, davetim üzerine, 5-7 Kasım 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın TBMM Başkanımız ve Sayın Başbakanımız tarafından kabul edilen adıgeçenle kapsamlı bir şekilde görüşme imkanı buldum.

Sayın Başbakanımız 20-21 Kasım 2014 tarihlerinde Irak'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyarete, iki ülke arasında özellikle terör örgütleriyle mücadeleye yönelik kapsamlı bir işbirliği başlatılması ve Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin ikinci toplantısının Aralık ayında ülkemizde icra edilmesi hususunda görüş birliğine varılmıştır.

Irak Meclis Başkanı'nın da önümüzdeki dönemde ülkemizi ziyaret etmesi beklenmektedir.

İRAN

İran 400 yıla yakın süredir değişmeyen 560 km'lik ortak sınırı paylaştığımız önemli bir komşumuz ve bölge ülkesidir.

2014 yılında üst düzeyli temaslar bakımından İran'la ilişkilerimizde yoğun bir dönem yaşanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız Başbakanlığı döneminde 28-29 Ocak 2014 tarihlerinde, Sayın TBMM Başkanımız da 17-19 Şubat 2014 tarihlerinde İSİPAB Toplantısı ve 23 Temmuz 2014 tarihinde İSİPAB Troyka Toplantısı'na katılmak üzere İran'ı ziyaret etmişlerdir. Ben de 31 Ekim 2014 tarihinde Pekin'de düzenlenen İstanbul Süreci Dördüncü Bakanlar Konferansı marjında Dışişleri Bakanı Cevad Zarif'le bir görüşme gerçekleştirdim.

İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani 9-10 Haziran 2014 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş ve ziyaret sırasında Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi (YDİK) Birinci Toplantısı da düzenlenmiştir. Bu vesileyle kültür, turizm, gümrük, sinema ve nüfus alanında işbirliği dâhil olmak üzere on adet belge imzalanmış; bir Ortak Bildiri kabul edilmiş ve YDİK'e katılan Bakanlarımız İranlı karıştlarıyla ikili görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Son olarak BM 69. Genel Kurul görüşmeleri marjında 23 Eylül günü Sayın Cumhurbaşkanımız İran Cumhurbaşkanı'yla görüşmelerde bulunmuştur. Dışişleri Bakanı Cevad Zarif de, 4 Ocak'ta çalışma ziyareti için, 14 Mart'ta Türkiye–Azerbaycan–İran Dışişleri Bakanları Üçlü Toplantısı için, 28 Ağustos'ta da Cumhurbaşkanlığı devir-teslim töreni vesilesiyle ülkemizi ziyaret etmiştir. Benim de yakın zaman içerisinde İran'ı ziyaretim planlanmaktadır. Ardından Sayın Cumhurbaşkanımızın da İran Cumhurbaşkanı Ruhani'nin ziyaretine cevaben İran'a bir ziyaret gerçekleştirmesi öngörülmektedir.

2012 yılında 22 milyar Dolar'a ulaşan ikili ticaret hacmimiz, İran'ın maruz kaldığı yaptırımlar nedeniyle 2013'te 14,6 milyar Dolar seviyesine gerilemiştir. İran'dan ithalatımızın önemli bir kısmını petrol ve doğalgaz alımımız oluşturmakta olup, ikili ticaretimiz tabiatıyla yaptırımlardan olumsuz etkilenmektedir. Ticaret hacminin geliştirilmesi için iki ülkede de siyasi irade mevcuttur.

Tebriz ve Urumiye'dekilere ilaveten, 2014 yılında Meşhed'de de Baskonsolosluğumuz açılmıştır.

İran ile aramızda bölgesel konulara dair bazı görüş ayrılıkları bulunsa da, ikili ilişkilerimizin bu görüş farklılıklarından etkilenmeksizin geliştirilmesi arzu edilmekte ve bu yönde çaba gösterilmektedir.

İran'ın nükleer programıyla ilgili soruna ilişkin olarak başından beri ilkeli bir tutum izleyen Türkiye, İran dahil bütün ülkelerin, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Andlaşması'ndan (NPT) kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek kaydıyla, nükleer enerjiden barışçı amaçlarla yararlanma haklarının altını çizmekte, öte yandan bölgemizde İran dahil hiçbir ülkenin nükleer silaha sahip olmasını arzu etmediğini vurgulamaktadır. Tarafların güvenine mazhar olan, onların güvenlik endişelerini anlayan, dolayısıyla güven bunalımının aşılmasında özgün katkısını getirebilen bir ülke olarak Türkiye, İran'ın nükleer programına ilişkin güven bunalımının barışçı yollarla çözüme kavuşturulmasını başından beri desteklemekte, bu yöndeki diplomatik çabalara aktif destek sağlamaktadır. Bu anlayışla geçtiğimiz dönemde P5+1 ile İran arasında çok sayıda toplantıya tarafımızdan İstanbul'da evsahipliği yapılmıştır. 17 Nisan 2010'da Türkiye, İran ve Brezilya arasında imzalanan ve yıllara yayılan bir zaman dilimi içinde nükleer programla ilgili tek olumlu açılımı teşkil eden Tahran Ortak Bildirisi de bu çabaların parçasıdır.

Ülkemiz gelişmeleri yakından izlemeyi ve süreci teşvik etmeyi sürdürmektedir. Bu çerçevede, P5+1 ile İran arasında Kasım 2013'te sonuçlandırılan ve Temmuz 2014'te uygulaması dört ay süreyle 24 Kasım 2014 tarihine kadar uzatılan Ortak Eylem Planı olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ortak Eylem Planı'nın süresi, kapsamlı bir anlaşmaya varılmadan 24 Kasım 2014 tarihinde sona ermiştir. Taraflar arasında 18-24 Kasım 2014 tarihlerinde Viyana'da gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, Ortak Eylem Planı'nın süresinin 30 Haziran 2015 tarihine kadar uzatılması ve Aralık ayında siyasi ve teknik düzeyde yeniden biraraya gelmesi konusunda mutabık kalınmıştır. Sürecin uzatılmasının gerek kazanımların korunması (kaldırılan yaptırımlar, nükleer programın askıya alınan bölümleri) gerek çözüm için yaratılan ivme ve fırsatın kaçırılmaması açısından yararlı olduğu değerlendirilmektedir.

İran çerçeve anlaşması temelinde Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ile işbirliğini de sürdürmektedir. Türkiye her iki sürecin de bir an önce kapsamlı anlaşma ile sonuçlanmasını temenni etmekte, taraflara bu yönde telkinde bulunmaktadır.

GÜNEY KAFKASYA

Güney Kafkasya bölgesinde, halklarımızın çıkarlarına hizmet edecek ortak bir refah alanı oluşturulması hedefimiz doğrultusunda ikili işbirliğinin yanısıra, bölgesel işbirliği ve kalkınma projelerine önem veriyoruz. Bu çerçevede, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı (BTC) ve Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı'nın (BTE) faaliyete başlamasının ardından, Trans-Anadolu Doğalgaz Boru

Hattı (TANAP) Projesi de hayata geçirilmiştir. Ayrıca, “Demir İpek Yolu” olarak da adlandırdığımız Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı’nın (BTK) 2015 yılında faaliyete girmesiyle birlikte, ülkemiz üzerinden Pekin ile Londra arasında kesintisiz demiryolu ulaşımı mümkün olacaktır.

Güney Kafkasya’da Azerbaycan ve Gürcistan’ın katılımıyla çeşitli alanlarda kurduğumuz bölgesel işbirliği mekanizmalarına Dışişleri Bakanları Üçlü Toplantıları yoluyla siyasi bir çerçeve de kazandırdık. Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan ve Türkiye-Azerbaycan-İran Üçlü Dışişleri Bakanları Toplantıları bugün artık kurumsallaşmıştır. Öte yandan, 26 Mayıs 2014 tarihinde düzenlenen Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Dışişleri Bakanları Üçlü Toplantısı’yla birlikte Türkmenistan’la da böyle bir işbirliği sürecini başlatmış olduk. Söz konusu mekanizmalar yoluyla oluşturduğumuz bölgesel işbirliğinin halklarımızın ortak çıkarlarına ve refahına hizmet edecek şekilde daha da geliştirilmesi amacıyla çalışmalarımız sürecektir.

Çok özel bağlara sahip olduğumuz **Azerbaycan**, ülkemiz dış politikasındaki öncelikli yerini her zaman koruyacaktır. Ülkelerimiz arasındaki müstesna ilişkiler hem ikili hem bölgesel düzeyde stratejik niteliktedir. Türkiye ve Azerbaycan artık Güney Kafkasya’nın geleceğini birlikte şekillendirebilecek imkan ve kabiliyete sahip iki ülke haline gelmiştir.

Azerbaycan’la her konuda dayanışma içinde hareket edilmesine ve karşılıklı yardımlaşma ile ortak çıkarların korunmasına özen gösterilmektedir. Bu kapsamda, Türkiye ile Azerbaycan arasında 2010 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK), iki ülke arasındaki işbirliğinin tüm veçheleriyle ele alınmasına imkan tanıyan en üst düzey siyasi diyalog mekanizması olarak düzenli şekilde işlemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, göreve başlamalarını takiben KKTC’den sonraki ilk resmi ziyaretini 2-3 Eylül 2014 tarihlerinde Azerbaycan’a gerçekleştirmiştir. Sayın Başbakanımız da, ilk yurtdışı ziyaretini KKTC’den sonra 19-20 Eylül 2014 tarihlerinde Azerbaycan’a yapmıştır.

Azerbaycan’la stratejik ilişkilerimiz ve işbirliğimiz, ekonomik boyutuyla da gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Bugün Türkiye, Azerbaycan’ın enerji dışındaki sektörlerine en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. Ülkelerimiz arasındaki ikili ticaret hacmi istikrarlı bir şekilde büyümeye devam etmektedir. Azerbaycan’la 2002 yılında 296 milyon Dolar olan ticaret hacmimiz yaklaşık 16 kat artarak 2013 yılı sonu itibarıyla 4,7 milyar Dolar’a yükselmiştir. Firmalarımızın Azerbaycan’daki doğrudan yatırımları 5,3 milyar Dolar seviyesindedir. Ülkede 25.000’i aşkın kişiye iş imkanı sunan 700’den fazla Türk şirketinin yatırımları ağırlıklı olarak telekomünikasyon, bankacılık/sigorta,

ulaştırma, gıda ticareti, tekstil, eğitim, mobilya ve inşaat malzemeleri sektörlerine yönelmiştir.

Azerbaycan'ın ülkemizdeki yatırımları da 4 milyar Dolar'ı aşmıştır. İzmir'de inşaatı devam eden Star Rafinerisi'ne 5,5 milyar Dolar tutarında yatırım yapmayı planlayan Azeri Socar Firması, 2018 yılına kadar ülkemizde enerji ve altyapı alanlarında toplam 15 milyar Dolar'lık yatırım yapmayı hedeflemektedir.

Türk müteahhitlik firmaları Azerbaycan'da bugüne kadar toplam 9 milyar Dolar değerinde 328 proje gerçekleştirmiştir. 2013 yılında Azerbaycan'da ihalesi alınan proje sayısı 22'yi bulmuş olup, bu projelerin parasal değeri 2,8 milyar Dolar'dır.

Gürcistan'la ilişkilerimiz bölgede örnek nitelikte dostluk ve işbirliği temelinde gelişmektedir. Gürcistan'ın BTC, BTE ve BTK gibi stratejik önemi haiz projelerin güzergahı üzerinde yer alması ilişkilerimize stratejik bir boyut kazandırmaktadır. İki ülke arasındaki temaslar ve ziyaret trafiği yıl boyunca her düzeyde yoğun bir şekilde devam etmiştir. Son olarak Sayın TBMM Başkanımızın 2-4 Kasım 2014 tarihlerinde bu ülkeye gerçekleştirdiği resmi ziyaretin ardından, ben de 9 Aralık 2014 tarihinde Gürcü muhatabım Sayın Tamar Berucashvili'yi ülkemizde ağırlamaya hazırlanmaktayım.

Gürcistan'la ekonomik ve ticari ilişkilerimizin gelişmesinde sağlanan ivme muhafaza edilmektedir. Halen Gürcistan'ın birinci ticaret ortağı olan Türkiye, aynı zamanda bu ülkedeki en büyük dördüncü yatırımcı ülke konumundadır. Batum Havalimanı'nın Türkiye ve Gürcistan tarafından ortaklaşa kullanılması, kimlik kartlarıyla karşılıklı seyahat edebilen vatandaşlarımızın 90 güne kadar vize muafiyetinin bulunması, Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ve Sarp Sınır Kapısı'nın "tek-pencere" modelinde işletilmesine dönük çalışmalar ilişkilerimizin ulaştığı ileri seviye hakkında fikir vermesi bakımından önemlidir.

Gürcistan'la 2003 yılında 194 milyon Dolar olan ticaret hacmimiz, 2013 yılında 8 katına çıkarak yaklaşık 1,5 milyar Dolar'a ulaşmıştır.

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün korunması ve Abhazya ile Güney Osetya ihtilaflarına Gürcistan'ın uluslararası tanınmış sınırları içerisinde çözüm bulunması yönünde uluslararası toplum tarafından sürdürülen girişimleri destekliyoruz.

Ahıska Türkleri'nin Gürcistan'daki ata topraklarına dönüşleri konusu Gürcistan'la ortak gündemimizde yer alan öncelikli konulardan biridir. Geri dönüş sürecinde bürokratik işlemlerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi çalışmalarında Ahıska Türkleri'ne desteğimiz devam etmektedir. Ahıska

Türkleri'nin geri dönüş sonrasında da, yaşam koşullarının desteklenmesi ve uyum sorunlarının çözülmesinde Gürcistan'la işbirliği temin edilmeye çalışılmaktadır.

Güney Kafkasya'da tam ve kapsamlı normalleşme hedefimizi koruyoruz. Bu kapsamda, **Ermenistan**'la ilişkilerimizin normalleşmesi yönündeki irademizde bir değişiklik yoktur. Nitekim Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde, Ermenistan Dışişleri Bakanı Edward Nalbandyan'ın davetine icabetle, Karadeniz Ekonomi İşbirliği Örgütü'nün (KEİ) 29. Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'na katılmak üzere 12 Aralık 2013 tarihinde Erivan'ı ziyaret ederek Nalbandyan'la bir görüşme gerçekleştirmesi, bu konudaki kararlılığımızın göstergesidir.

Tabiatıyla, bu süreç, aynı zamanda Güney Kafkasya'da kapsamlı barışa yönelik somut adımlar atılması halinde kalıcı ve sürdürülebilir bir nitelik kazanabilecektir. Dolayısıyla Türkiye-Ermenistan ilişkilerindeki normalleşme çabalarına paralel olarak, Yukarı Karabağ sorununun çözümü için de somut adımlar atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemiz, Azerbaycan topraklarının %20'sini işgal altında tutan Ermenistan'ın bu işgalinin biran önce sona ermesi, yerlerinden edilmiş 1 milyona yakın insanın yaşadığı trajedinin aşılması ve Yukarı Karabağ sorununun çözümüne yönelik müzakerelere ivme kazandırılabilmesi için çaba harcamakta; sürdürülemez durumdaki statükonun barış ve istikrar yönünde değiştirilmesi amacıyla AGİT Minsk Grubu ve Eşbaşkanlar başta olmak üzere ikili ve çok taraflı platformlarda girişimlerini sürdürmektedir.

1915 OLAYLARI

Türkiye, tüm komşularıyla olduğu gibi Ermenistan'la da karşılıklı saygı ve güven temelinde iyi ilişkiler geliştirmek arzusundadır. Bu yöndeki çabalarımızın önündeki en önemli engellerden birini Ermenistan ve Ermeni diasporasının, 1915 yılında yaşanan olayları tek taraflı bir bakış açısıyla ele alarak ülkemize karşı üçüncü ülkeler nezdinde yürüttükleri kampanyalar teşkil etmektedir. 2015 öncesinde hız verilen bu kampanyalarla Ermeni tarafının herkesin acı çektiği trajik şartlarda vuku bulan üzücü olayları “soykırım” olarak kabul ettirme çabası, tarihten husumet çıkarma zihniyetine dayandığı için gerek ikili gerek bölgesel ilişkilerin geliştirilmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde ve savaş sırasında, Türkler ve Ermeniler de dahil, Osmanlı Devleti'ndeki tüm halklar ciddi acılar yaşamışlardır. Biz acıları karşılaştırmıyoruz, ancak bu acıların özellikle Türk ve

Ermeni toplumlarında farklı tarihsel hafızalar yarattığını ve bu acıların, tarihe tüm boyutlarıyla adil hafıza ekseninden bakarak ele alınması gerektiğini vurguluyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde 23 Nisan 2014 tarihinde yayınladığı mesajla bu bakış açımız en üst düzeyde ifade edilmiştir. Bu mesajla, 1915 olayları kapsamında taziye, rahmet, hayatını kaybedenlere ve acılara saygı ifadeleri ilk defa bu kadar güçlü biçimde kullanılmış; geçmişi ve geleceği yeniden inşa etmeye; tarihi hakikatlere hep birlikte şahitlik ederken, geleceği de beraberce kurmaya davet eden bir mesaj verilmiş ve ülkemizdeki çoğulcu tartışma ortamına dikkat çekilmiştir. Bu çerçevede, incitici söylemlerden uzak durulması, farklı görüşlere empatiyle yaklaşılması çağrısı dile getirilmiş ve 1915'in acısını istismara dayanan politikalara karşı net bir tavır dünyaya ilan edilmiştir.

Bu mesaj, Türkiye'nin konuya, özgüveni yüksek, çağdaş ve demokratik bir devlete yakışır biçimde yaklaştığının bir göstergesi olarak uluslararası kamuoyunda son derece olumlu yankı bulmuş; 2015'i bir çatışma yılına dönüştürmek isteyen Ermeni çevrelere karşı da ezber bozan bir hamle olmuştur.

Bizim için 2015 bir başlangıç veya son teşkil etmemektedir. Türkiye, 2015 yılını soğukkanlılıkla, meseleyi çok daha geniş bir perspektifle değerlendirmekte ve uzun soluklu bir stratejiyle hareket etmektedir. Elbette bu tutum tek yanlı bir hafızanın dayatılmasının kabul edildiği anlamına da gelmemektedir. Türklerin acılarını göz ardı eden bir seçicilikle ortaya konan, ulusal kimliğimizi ve tarihimizi tek taraflı ve yanlış yorumlarla karalayan girişimlerle mücadeleye yılmadan ve özgüvenle devam edilecektir.

Ulusal hafızaların çeliştiği ortamlarda, somut verilere dayalı güvenilir araştırmalar yapılması ihtiyacı daha da önem kazanmaktadır. Tarihle yüzleşme konusunda en fazla çaba göstermiş Hükümetlerden biri olarak, şunu rahatça söyleyebiliriz: 1915 konusunda bizim hatırladıklarımız ve arşivlerden çıkardıklarımız ile birçok güvenilir araştırma, Ermeni iddialarından farklı bir gerçeğe işaret etmektedir.

Tabiatıyla, 21. Yüzyıl'ın değer ve ilkelerine yakışır biçimde, Türk ve Ermeni halkları arasında karşılıklı güven temelinde diyalog ve işbirliğinin yeniden tesisi önemlidir. Bu anlayış, bilimsel zeminde ortak bir çaba gerektirmektedir. Bu nedenle, ilgili tüm taraflara açık ortak bir tarih komisyonu ihdas edilmesi ilk olarak 2005 yılında önerilmiştir. Böyle bir ortak bilimsel çaba, tarihi gerçeklerin ilgili arşivlerden de istifadeyle, tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulması ve böylelikle ortak bir objektif bilgi temeli oluşturulmasına imkan sağlayacaktır.

Bu yapılırken, tüm Ermeni arşivlerinin de Osmanlı arşivleri gibi tüm araştırmacılara açılması elzemdir.

Tarihten husumet çıkarmakla, ne tarihi olayların layıkıyla anlaşılmasına hizmet edilebilir, ne de dostluk temelinde ortak bir gelecek kurulabilir. Geçmiş unutmuyarak, ancak sağlam bilgiler temelinde ve tarihten doğru dersleri çıkararak, her hal ve karda barışçı bir ortak gelecek kurmak düşüncesiyle hareket etmeliyiz. Bunun için de öncelikle gerçek ve samimi bir diyaloga ihtiyacımız bulunmaktadır. Ermenistan bu konuda atması gereken adımları bilmektedir. Ermenistan'ı gerek Türkiye'yle, gerek diğer komşularıyla ilişkilerinde yapıcı olmaya, propagandayı temel dış politika aracı olarak görmemeye, Yukarı Karabağ sorununda uluslararası hukuka uygun hareket etmeye davet ediyoruz. Ermeni diasporası mensuplarını da kimliklerini Türk karşıtlığı üzerine kurmanın sağlıksızlığını görerek, ülkemizi ve insanımızı gerçek haliyle tanımaya, ortak ve barışçı bir gelecek kurmak yönünde daha yapıcı olmaya çağırıyoruz.

Ermeni çevreler bu konuya ne ortaklaşa, ne de tarafsız bir şekilde yaklaşmayı kabul etmekte, 1915'i tabulaştırmak için üçüncü ülkelerin Parlamentolarından destek arama çabalarını devam ettirmektedirler. Üçüncü ülkelerin güncel iç siyaset hesapları çerçevesinde Ermeni iddialarına verdiği destek ise, siyasetin bilim ve tarihe müdahalesini oluşturmakta, ilişkilerimizi olumsuz etkilemekte, dostluklarımıza gölge düşürebilmektedir. Bu ülkelerden konuyu bilgi temelinde ve hakkaniyet anlayışıyla değerlendirmelerini, tarihi olaylar hakkında devam eden bir tartışmada taraf tutar hale düşmekten kaçınmalarını bekliyoruz.

Bölgede barış, istikrar ve uzlaş kültürünün hakim olmasını isteyen herkesi Ermeni tarafını bu yönde cesaretlendirmeye davet ediyoruz.

Türkiye, kadim medeniyetlere evsahipliği yapan Anadolu topraklarının, binlerce yıllık birlikte yaşama kültürüne dayalı zengin tarihinin tek yanlı bir bakış açısıyla karalanmasına hiçbir zaman müsaade etmeyecektir.

ORTA ASYA

Ortak dil, tarih ve kültür bağlarımızın bulunduğu **Orta Asya Cumhuriyetleri**'yle ilişkilerimiz, dış politikamızın öncelikli konularından biri olmaya devam etmektedir.

Bölgedeki kardeş ülkelerin bir yandan bağımsız, müreffeh, siyasi ve ekonomik istikrara sahip, kendi aralarında ve komşularıyla işbirliği içinde varlıklarını sürdürmelerini, diğer yandan uluslararası toplumla bütünleşmelerini ve evrensel

demokratik değerleri benimsemelerini desteklemek, Orta Asya bölgesine yönelik politikamızın temelini oluşturmaktadır.

Çeşitli sorunlar ve tehditlerle karşı karşıya bulunan ülkelerin yer aldığı Orta Asya bölgesinde kalıcı istikrar ve güvenliğin sağlanması, bölgenin başta enerji olmak üzere, ekonomik kaynaklarının en iyi şekilde değerlendirilerek toplumsal refaha dönüştürülmesi önem taşımaktadır.

Nitekim bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından kardeş Cumhuriyetlerle pek çok alanda yakın ilişki ve işbirliği tesis edilmiştir. Son bir yıl zarfında yapılan karşılıklı üst düzey ziyaretler ilişkilerimizin daha da ileri götürülmesine olanak sağlamış, ilişkilerimiz her alanda pekiştirilmiş, bölgesel ve uluslararası aktörlerle işbirliğimiz geliştirilmiş, bölgedeki mevcudiyetimiz, etkimiz ve görünürlüğümüz güçlendirilmiştir.

Bölgedeki en önemli siyasi ve ekonomik ortaklarımızdan biri olarak gördüğümüz **Kazakistan**'la ilişkilerimiz karşılıklı güçlü siyasi irade doğrultusunda istikrarlı bir seyir içinde gelişmektedir.

Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in 11-12 Ekim 2012 tarihlerinde ülkemize yaptığı resmi ziyaret sırasında ilk toplantısı gerçekleştirilen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'yle (YDSK) birlikte Kazakistan'la ilişkilerimizin stratejik boyutu kurumsal olarak güçlendirilmiştir. YDSK'nın ikinci toplantısının 2015 yılı başlarında Kazakistan'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kazakistan'la ikili ilişkilerimizin yanısıra, Türk Konseyi ve Asya'da İşbirliği ve Güven arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA)bağlamında sürdürdüğümüz yakın işbirliği her iki örgüt bakımından itici güç oluşturmaktadır.

Kazakistan aynı zamanda ülkemizin bölgedeki en önemli ticari ve ekonomik ortaklarından. İkili ticaret hacmimiz 2013 yılında 4,1 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan, başta petrol, telekomünikasyon, otelcilik ve bankacılık alanlarında olmak üzere Kazakistan'daki toplam yatırımlarımız 2,05 milyar Dolar tutarındadır. Türk müteahhitlerince bugüne kadar Kazakistan'da üstlenilen projelerin toplam değeri ise 20 milyar Dolar'a yaklaşmıştır. Kazak sermayesinin Türkiye'ye olan ilgisi de artarak sürmekte olup, ülkemizdeki Kazak yatırımlarının değeri 700 milyon Dolar'ı bulmuştur.

Kazakistan'ın Aktau Limanı ve Hazar Denizi üzerinden Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattına ve bu yolla Avrupa'ya bağlanması ekonomik ilişkilerimize ileri bir boyut kazandıracaktır.

Türkmenistan'la ilişkilerimiz son dönemde gerçekleşen üst düzey ziyaretlerle büyük bir ivme kazanmıştır. Ülkemiz Türkmenistan'ın bölgesel ve uluslararası planda takip ettiği "Açık Kapılar" ve "Aktif Tarafsızlık" politikası ile reform çabalarını desteklemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 6-7 Kasım 2014 tarihlerinde Türkmenistan'a gerçekleştirdiği ziyaret bu ülkeyle ilişkilerimize verdiğimiz önemin bir göstergesini teşkil etmiştir.

Türk şirketlerinin Orta Asya'da en çok proje üstlendikleri ülke olan Türkmenistan'da 1991 yılından itibaren yaklaşık 45 milyar Dolar değerinde, toplam 600'ün üzerinde proje hayata geçirilmiştir. Ülkemiz aynı zamanda Türkmenistan'a en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. İkili ticaret hacmimiz ise 2013 yılında 2,65 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

İşadamlarımızın faaliyetlerinin çeşitlenerek gelişmesi, ulaştırma gibi altyapı çalışmalarında tecrübe sahibi şirketlerimizin önemli ve büyük projelerde yer almalarının sağlanması bu ülkeyle ekonomik ilişkilerimizde hedeflerimiz arasındadır.

11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün 29-31 Mayıs 2013 tarihlerinde Türkmenistan'ı ziyaretleri sırasında Türkmen doğalgazının ülkemize nakline ilişkin olarak iki ülke Enerji Bakanları arasında "Türkmenistan'dan Ülkemize Doğalgaz Sevk Edilmesi Konusunda İşbirliğine Dair Çerçeve Anlaşma" imzalanmıştır.

Anılan Anlaşma uyarınca gerçekleştirilen teknik görüşmeler neticesinde, 2 milyar m³ Türkmen gazının gerekli izinlerin alınması, uygun ticari koşulların varlığı ve 2015 yılı sonlarında tamamlanması beklenen bazı altyapı çalışmalarının sonuçlandırılması halinde ülkemize ithal edilmesinde sorun olmadığı, sözkonusu miktarın kademeli olarak yaklaşık 6 yılda 10 milyar m³'e çıkarılabileceği gündeme gelmiştir.

Kırgızistan'la işbirliğimiz stratejik ortaklık ruhu içinde ve kardeşlik bağlarımıza yakışır şekilde gelişmeye devam etmektedir. Türkiye, Kırgızistan'ın demokratik reformlarını ve buna paralel olarak ekonomik kalkınmasını sürdürmesine destek sağlamaktadır. Bu hedef doğrultusunda Kırgızistan'daki demokratik dönüşüm süreci ile siyasi ve ekonomik reformlara desteğimiz, yatırım ve kredi araçlarımız da dahil olmak suretiyle 2014 yılında da sürmüştür. Orta Asya'daki ilk ve halihazırda tek parlamenter sistem denemesinin başarılı olmasına önem veriyoruz ve yardımcı olmaya devam edeceğiz.

Gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler ikili ilişkilerimize olumlu katkıda bulunmaktadır. Üçüncü toplantısını geçtiğimiz Haziran ayında Ankara’da yaptığımız Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK), Kırgızistan’la ilişkilerimizi tüm veçheleriyle ele aldığımız işlevsel bir mekanizma olmaya devam etmektedir.

Ülkemiz Kırgızistan’ın kalkınma sürecine de destek sağlamaya önem vermektedir. Bu bağlamda TİKA tarafından, en yoğun kalkınma yardımlarının yapıldığı ülkelerden biri olan Kırgızistan’a 1992 yılından bu yana toplam 50 milyon Dolar tutarında yardım sağlanmıştır. Türkiye’nin, 2004 yılından bugüne kadar Kırgızistan’a ekonomik/ticari, sağlık, eğitim, sosyal ve kültürel işbirliği programları bağlamında yapmış olduğu resmi kalkınma yardımlarının toplam tutarı ise 729 milyon Dolar’dır.

Coğrafi konumu, doğal kaynakları, nüfusu ve yetişmiş insan gücüyle Orta Asya’da önemli ve ağırlıklı bir konuma sahip **Özbekistan**’la uzun bir süredir durgun bir seyir izleyen ilişkilerimizde son dönemde hareketlenme başlamıştır. Esasen, ilişkilerimizin geliştirilmesine yönelik irademiz öteden beri uygun vesilelerle Özbek tarafına aktarılmış, ancak bu irademizin Özbek tarafında karşılık bulması maalesef mümkün olamamıştı.

Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde Özbek mevkidaşı Kamilov’la geçtiğimiz yıl BM Genel Kurulu marjında New York’ta yaptığı görüşmeyle başlayan diyaloga ilaveten 2014 yılının ilk aylarından itibaren Özbekistan tarafının ilişkilerde bir açılım arayışında olduğunu gösteren bazı olumlu gelişmelerin yaşandığı süreç Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde 10 Temmuz 2014 tarihinde Özbekistan’ı ziyaret etmesiyle ivme kazanmıştır. Bu sürecin kalıcı bir nitelik kazanması amacına matuf çalışmalarımız devam etmektedir.

Tacikistan’la ilişkilerimizin seviyesi memnuniyet vericidir. Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman’ın 17-18 Aralık 2012 tarihlerinde ülkemize yaptığı resmi ziyaret sırasında “İşbirliği Konseyi” kurulması kararlaştırılmıştır.

Tacikistan, ülkemizle siyasi ilişkilerin geliştirilmesine önem atfetmekte ve Türk yatırımcılarını Tacikistan’a çekmeye gayret etmektedir. Biz de, Tacikistan’ı diğer Orta Asya ülkelerinden ayırmadan ilişkilerimizi daha da geliştirmek için gayret göstermekteyiz. Afganistan menşeli terör ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi tehditlere de maruz kalan bu dost ülkenin istikrar ve refah arayışlarına katkıda bulunmayı sürdüreceğiz.

Topraklarında ilk Türk Devletleri’ne evsahipliği yapmış **Moğolistan**’la coğrafi uzaklığımıza rağmen, ortak tarih ve kültürel değerlere dayalı kardeşlik bağları

çerçevesinde ilişki ve işbirliğimizin geliştirilmesi Hükümetimizin hedefleri arasında yer almaktadır. Moğolistan da, Dış Politika Konsepti'nde ABD, AB, Japonya, Güney Kore ve Hindistan'la birlikte "3. Komşu" olarak zikretmek suretiyle, ülkemizle ilişkilere verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Bağımsızlığını kazanmasından bu yana ülke içi istikrar ve huzurun temini ile siyasi ve ekonomik gelişim bağlamında attığı adımlarla uluslararası toplumun haklı takdirini kazanan Moğolistan'la tarihi mirasımıza sahip çıkma ve ekonomik ortaklığımızın ilerletilmesi yönünde çalışmalarımız devam etmektedir.

İkili ilişkilere ek olarak, Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan'la aramızdaki dostluk, kardeşlik ve dayanışmayı güçlendirmesi amacıyla kurulan **Türk Konseyi**, bölgede giderek daha güçlü bir kurumsallık içinde faaliyetlerini arttırmıştır.

Türk Konseyi'nin Dördüncü Zirve Toplantısı "turizm" temasıyla, 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün evsahipliğinde, 4-5 Haziran 2014 tarihlerinde Bodrum'da gerçekleştirilmiştir. Türkmenistan Devlet Başkanı Berdimuhamedov da Zirve toplantısına misafir olarak katılmıştır. Ülkemiz, kuruluşuna öncülük ettiği Türk Konseyi'nin görünürlüğünün ve etkinliğinin artması için faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede, Türk Konseyi'nin 31 Ekim 2014 tarihinde Pekin'de düzenlenen İstanbul Süreci Dördüncü Bakanlar Konferansı'na davet edilmesi sağlanmıştır.

Öte yandan, Diyalog Ortağı olduğumuz **Şanhay İşbirliği Örgütü**'yle (ŞİÖ) de ilişkilerimiz enerji, güvenlik, terörle mücadele, ulaştırma ve diğer alanlarda işbirliği anlayışı çerçevesinde sürdürülmektedir.

Bu sürece paralel olarak, parlamenterler arasında doğrudan temas ve işbirliğinin tesisi istikametinde atılmış önemli bir adım olan **Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi**'nin (TÜRKPA) faaliyetleri de TBMM öncülüğünde desteklenmektedir.

GÜNEY ASYA

Kökleri tarihe uzanan siyasi, ekonomik ve kültürel bağlarımız **Afganistan**'da kalıcı barış ve istikrarın tesisine yönelik gayretlerimizin itici gücünü teşkil etmektedir. Afganistan'ın bağımsızlığını, egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve ulusal birliğini kendi başına koruyacak seviyeye erişmesine yardımcı olmak temel hedefimizdir. Ülkenin aşırılıkçı akımların etkisindeki terörizmden kurtulması, uyuşturucu üretiminde bir merkez olmaktan çıkarılması ve

komşularıyla işbirliği içinde barışçı bir bölgesel ortama kavuşması amacıyla Afganistan'a destek sağlamaktayız.

Afganistan'daki siyasi geçiş sürecinin en önemli dönemecini sırasıyla 5 Nisan ve 14 Haziran 2014 tarihlerinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimleri oluşturmuştur. Seçimlerin sonucunda Eşref Gani Ahmedzai Cumhurbaşkanı seçilirken, Abdullah Abdullah da İcra Heyeti Başkanı olarak atanmıştır. Böylece Afganistan'da ilk defa yönetim demokratik yollardan seçimle el değiştirmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 18 Ekim 2014 tarihinde Afganistan Cumhurbaşkanı Gani'nin daveti üzerine Afganistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Sözkonusu ziyaret, 46 yıl aradan sonra Türkiye'den Afganistan'a Cumhurbaşkanı düzeyinde gerçekleştirilen ilk ziyaret olmuştur. Ziyaret çerçevesindeki görüşmelerde ikili ilişkilerimiz tüm boyutlarıyla ele alınmış, Afganistan'ın siyasi ve güvenlik geçiş süreçlerine ilişkin istişarelerde bulunulmuş ve ülkemizin Afganistan'ın istikrar ve kalkınmaya yönelik çabalarına katkıları gözden geçirilmiştir. Ziyaret vesilesiyle Afganistan'la Stratejik Ortaklık ve Dostluk Anlaşması imzalanmıştır.

Tarihi Türk-Afgan dayanışmasının devamı olarak, ülkemizin 2001 yılından itibaren Afganistan'da yürüttüğü kalkınma programı, 300 milyon Dolar'ı aşan mali değeriyle, Türkiye'nin bugüne kadar bir ülkeye gerçekleştirdiği en büyük dış yardım programıdır. Ayrıca, ülkemiz 2015-2017 döneminde Afganistan'ın kalkınmasına proje temelli olarak 150 milyon Dolar tutarında katkı yapmayı taahhüt etmiştir. Türkiye, Afganistan'da bugüne kadar 800 civarında proje gerçekleştirmiş olup, kardeş Afgan halkı arasında etnik ayrım gözetmeden yapılan bu yardımlar çerçevesinde, Afganistan'daki 34 vilayetin tamamında en az birer proje hayata geçirilmiştir.

Afganistan'a yaptığımız kalkınma yardımlarından en büyük payı eğitim almaktadır. Bu kapsamda, Türkiye bugüne kadar Afganistan'da 85 okul inşa etmiş, 700.000'den fazla Afgan vatandaşı ülkemizin inşa ettiği okullarda eğitim hizmetlerinden yararlanmıştır. Afganistan'a yapılan kalkınma yardımlarının ikinci büyük kalemini ulaştırma ve depolama hizmetleri oluşturmakta olup, yol inşaatı, asfaltlama, köprü inşaatı ve onarımı gibi alanlarda toplam 42,5 milyon Dolar tutarında 20 proje gerçekleştirilmiştir.

Toplam 214 projenin gerçekleştirildiği sağlık alanında, 17 hastane veya klinik inşa edilmiş veya onarılmıştır. 2 hastane ve 2 klinik son beş yıldır ülkemiz (TİKA) tarafından işletilmektedir. Bugüne kadar yaklaşık 3,5 milyon Afgan ülkemizin işlettiği hastane ve kliniklerle, gezici sağlık kliniklerimizin sunduğu sağlık hizmetlerinden yararlanmıştır.

Tarım, ormancılık, balıkçılık, altyapı ve su-arındırma (168 su kuyusu açılarak 500 binden fazla Afgan vatandaşına sağlıklı içme suyu temin edilmiştir), sivil havacılık Afganistan'a yaptığımız kalkınma yardımlarındaki diğer alanları teşkil etmiştir. Bunun yanısıra, başta idari altyapı ve iyi yönetim olmak üzere sivil kapasite geliştirme konularında da yardımlarda bulunmaktadır.

Bakanlığım, Afgan Dışişleri Bakanlığı'nın donanımı ve yazılımı başta olmak üzere tüm bilişim altyapısının kurulmasını üstlenmiş ve Mart 2013'de başlayan çalışmalar Eylül 2014'te tamamlanmıştır. Ayrıca, Bakanlığımızda Afgan diplomatlara muhtelif konularda eğitim verilmektedir.

Bu ülkeyle paylaştığımız ortak tarihimiz çerçevesinde, Mevlana Celalettin-i Rumi'nin Belh kentinde doğduğu ev de önümüzdeki dönemde TİKA tarafından restore edilecektir.

Keza ülkemiz, Afganistan'da güvenlik ve istikrarın sağlanması amacıyla, 2001 yılından bu yana ISAF (Uluslararası Güvenlik ve Yardım Kuvveti) Harekati'ni desteklemektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), TBMM'nin 2001 yılında aldığı karar doğrultusunda Afganistan'daki görevini icra etmektedir. Ülkemiz, ISAF Komutanlığı'nı ve Merkez (Kabil) Bölge Komutanlığı'nı ikişer kez üstlenmiş olup, son olarak 2009'da devraldığı bu görevi 2014 yılı sonuna kadar yürütecektir. Halihazırda ISAF bünyesinde görev yapan 394 askerimiz bulunmaktadır.

ISAF'in 2014 yılı sonunda Afganistan'dan ayrılmasını müteakip 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla NATO ve ortakları tarafından başlatılacak olan Kararlı Destek Misyonu (RSM) çerçevesinde de ülkemiz Kabil'den sorumlu Çerçeve Ülke görevini üstlenecektir. Keza, 2015 yılından itibaren iki yıllığına Kabil Uluslararası Havaalanı'nın güvenlik dahil işletmesi ülkemizce üstlenilmiştir. Ülkemiz, Afgan Ulusal Ordusu (ANA) ile Afgan Ulusal Polisine (ANP) yönelik kapsamlı eğitim programları da düzenlemektedir.

Türkiye güvenlik alanındaki çabalara mali katkıda da bulunmaktadır. Bu çerçevede, (ANA) Emanet Fonu'na 1,5 milyon Avro, Helikopter Emanet Fonu'na 2 milyon Dolar ve NATO-Rusya Konseyi bünyesinde oluşturulan Afganistan Helikopter Bakımı Emanet Fonu'na ise 50.000 Dolar katkı sağlanmıştır. 20-21 Mayıs 2012 tarihlerinde Şikago'da düzenlenen NATO Zirvesi'nde, 2015-2017 için Afgan Ulusal Güvenlik Güçleri'nin idamesine toplam 60 milyon Dolar katkı sağlayacağımız açıklanmıştır. 2015 yılına ait 20 milyon Dolar'lık katkının ANA ve ANP arasında eşit şekilde paylaşılması öngörülmektedir. Bu çerçevede, Şikago Zirvesi öncesinde ve sırasında NATO müttefikleri tarafından açıklanan taahhüt miktarları bakımından ülkemiz 6. sırada bulunmaktadır.

Kabil Büyükelçimiz İsmail Aramaz, NATO Genel Sekreteri Stoltenberg tarafından NATO'nun Afganistan'daki Kıdemli Sivil Temsilcisi olarak atanmıştır. Büyükelçi Aramaz'ın 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren başlayacak olan sözkonusu görevi de, Afganistan'a yönelik siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarındaki desteğimizin bir diğer göstergesi olmuştur.

Afganistan'ın karşı karşıya olduğu sorunların nedenleri ve sonuçlarının, tüm bölgeyi ve hatta ötesini yakından ilgilendirdiği dolayısıyla Afganistan'da barış ve istikrarın ancak bölgesel işbirliği yoluyla sağlanabileceği anlayışıyla, 2007 yılında ülkemiz tarafından başlatılan **Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Süreci** marifetiyle siyasi diyalog, güvenlik işbirliği ve kalkınma odaklı özel bir işbirliği mekanizması ihdas edilmiştir. Son olarak, Sekizinci Üçlü Zirve Toplantısı 12-13 Şubat 2014 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmiştir.

Bölgesel sorunların bölgesel işbirliği çerçevesinde çözülebileceği tespitinden hareketle 2 Kasım 2011 tarihinde ülkemiz ile Afganistan'ın eşbaşkanlıklarında başlatılan **İstanbul Süreci** de 13 bölge ülkesi, Afganistan'daki uluslararası çabalara kaydadeğer katkı sağlayan 15 "destekçi" ülke ile bölgesel ve uluslararası kuruluşların katılımıyla devam etmekte ve hayata geçirilen güven artırıcı önlemler, bölgedeki sorunlara verilen en somut cevabı oluşturmaktadır.

Son olarak, İstanbul Süreci Dördüncü Bakanlar Konferansı 31 Ekim 2014 tarihinde Pekin'de gerçekleştirilmiş; ülkemiz toplantıda başkanlığını yaptığım bir heyetle temsil edilmiştir. Konferans'ta GAÖ'lerin uygulanmasının devamına ve somut kazanımların sahaya yansıtılmasına verilen önem vurgulanmış, Süreç kapsamında kaydedilen gelişmeler değerlendirilmiştir.

Türkiye, bölgesinde önemli bir role sahip bulunan **Pakistan**'ın demokrasisinin pekişmesini, terör ve aşırı akımlara karşı mücadelesini ve kalkınma gayretlerini sürdürmesine önem atfetmektedir. Pakistan'ın güven ve istikrar içinde olması, sözkonusu kardeş ülkenin bekası kadar, bölgenin istikrarı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin Pakistan'la ilişkileri, Pakistan'ın bağımsız bir devlet olarak kurulduğu 14 Ağustos 1947 tarihinden itibaren yakın dostluk ve kardeşlik anlayışı temelinde şekillenmiş olup, siyasi ilişkilerimiz mükemmel düzeyde seyretmektedir. Bu kapsamda ülkelerimiz arasında mevcut Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK), iki ülke arasındaki ilişkilerin her alanda daha ileri seviyeye taşınmasına yönelik ortak iradenin bir göstergesidir. Bugüne kadar düzenlenen üç YDSK toplantısında toplam 40 belge imzalanmıştır.

Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde 19 Aralık 2013 tarihinde ve Sayın Cumhurbaşkanımızın da Başbakanlığı döneminde 23-24 Aralık 2013 tarihlerinde Pakistan'a gerçekleştirdikleri resmi ziyaretlerin ardından Pakistan Başbakanı Navaz Şerif, Ankara'da düzenlenen Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Süreci Sekizinci Toplantısı vesilesiyle 12-15 Şubat 2014 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Son olarak, Pakistan Cumhurbaşkanı Memnun Hüseyin, 28 Ağustos 2014 tarihindeki Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine katılmak üzere ülkemizi ziyaret etmiştir.

Sözkonusu üst düzeyli ziyaretler de, Pakistan'la her alanda ilişkilerimizin iki kardeş halkın ortak menfaatleri temelinde sürdürülmesi yönündeki güçlü iradeyi yansıtmaktadır.

2013 yılında Pakistan'la ticaret hacmimiz 722 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Pakistan'a yönelik Türkiye kaynaklı doğrudan sermaye yatırımı 499 milyon Dolar, Türkiye'ye yönelik Pakistan kaynaklı doğrudan sermaye yatırımları ise 70 milyon Dolar civarındadır. Pakistan'dan ülkemize gelen turist sayısı son yıllarda artış göstermekle birlikte yeterli düzeyde değildir. 2013 yılında 29.047 Pakistanlı turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Küresel ekonomik bir güç ve bölgesel bir ağırlık merkezi olan **Hindistan**'la ilişkilerimiz gelişmektedir. Ülkede 7 Nisan-12 Mayıs 2014 tarihleri arasında yapılan genel seçimleri kazanan Başbakan Modi'yle göreve geldiği dönemde Başbakan olan Sayın Cumhurbaşkanımız başta olmak üzere çeşitli düzeylerde temas sağlanmış ve bir önceki Hint Hükümeti'yle başlatılan yakınlaşma sürdürülmüştür. İki demokratik ülke ve G-20 üyesi gelişen ekonomiler olarak, ikili ve bölgesel düzeyde ticaret, enerji ve bilim-teknoloji alanlarında işbirliği imkanı sağlayabilecek önemli işbirliği potansiyeline sahip olduğumuz Hindistan'la ilişkilerimizi geliştirmek yönünde karşılıklı siyasi irade mevcuttur. Bu irade çerçevesinde, 2 Haziran 2014 tarihinde Andhra Pradesh Eyaleti'nden ayrılarak Hindistan'ın 29. Eyaleti olan Telangana Eyaleti'nin başkenti Haydarabad'da 15 Kasım 2013 tarihi itibarıyla Başkonsoloslüğümüz faaliyete geçmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanlıkları arasında yürütülecek işbirliğinin yol haritası niteliğinde bir Eylem Planı üzerinde müzakereler başlamıştır.

Hindistan'la karşılıklı üst düzey ziyaretlerde son dönemde kazanılan ivmenin korunması arzu edilmekte olup, Hindistan Başbakanı Modi Sayın Başbakanımız tarafından ülkemize davet edilmiştir.

İki ülke arasındaki ticaret 2003 yılından sonra ivme kazanmış ve yaklaşık 10 kat artarak 2013 yılında 7 milyar Dolar civarında gerçekleşmiştir. Türk firmalarının Hindistan'a toplam yatırımları ise 2013 yılında 182 milyon Dolar'a ulaşmıştır. Hindistan'dan ülkemize gelen turist sayısı 2013 yılında 95.014 olmuştur.

Köklü ve sağlam kardeşlik ilişkilerine sahip olduğumuz **Bangladeş**'te siyasi alanda yaşanan gelişmeleri yakından izlemekteyiz. Ülkede iktidar ile muhalefet arasında 2013 yılında çok sayıda ölüm, yaralanma ve maddi kayba neden olan şiddet olaylarına dönüşen gerginliğin ardından, muhalefetin boykot ettiği 5 Ocak 2014 tarihinde yapılan seçimleri kazanan Awami League (AL) Partisi Lideri Başbakan Sheikh Hasina iktidarını korumuştur. Bangladeş'le, gücünü halklarımız arasındaki kardeşlik ilişkilerinden alan işbirliğimizi her alanda geliştirmeye devam edeceğiz. Ticaret hacmimiz 2002-2013 yılları arasında yaklaşık 26 kat artarak 1,2 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır.

Bölgesinde hızla gelişen **Sri Lanka**'nın Cumhurbaşkanı Mahindra Rajapaksa'nın 2008'de ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret, ülkelerimiz arasında bu düzeyde bir ilk olması bakımından ilişkilerimize önemli ivme kazandırmıştı. Nitekim Sri Lanka'nın Ankara Büyükelçiliği Mayıs 2012'de açılmış, Kolombo Büyükelçiliğimiz de 1 Şubat 2013 tarihinde faaliyete geçmiştir. Sri Lanka, başta BM olmak üzere, müştereken üye olduğumuz uluslararası kuruluşlarda, özellikle terörizmle mücadele konusunda Türkiye'nin sunduğu karar tasarılarına ortak sunucu olmakta, ayrıca aktif olarak ülkemizi desteklemektedir.

İç savaştan etkilenen ve 23 yıldır ülkenin çeşitli yerlerinde bulunan kamplarda yaşamlarını sürdüren Sri Lankalı Müslümanlar için 2013 yılı Eylül ayında temelleri atılan 100 haneli Türkiye-Sri Lanka Dostluk Köyü'nün 50 konutunun inşası tamamlanmıştır. TİKA tarafından aynı bölgedeki iki okula toplam 20 bilgisayar ve bilgisayar donanımı ile Gençlere İş Edindirme Merkezleri'nde kullanılmak üzere dikiş makineleri hibe edilmiştir. Ülkede TİKA tarafından çeşitli alanlarda projelerin hayata geçirilmesine devam edilmektedir.

Maldivler'le özellikle ekonomi ve eğitim gibi çeşitli alanlarda işbirliği imkanlarının artırılması yönündeki çalışmalarımız sürmektedir. THY'nin 2012 yılında başlattığı Maldivler'e doğrudan uçak seferleri bu ülkeyle de özellikle ekonomik/ticari ilişkilerimizi ve halklar arasında temasların geliştirilmesi bakımından önemli fayda sağlamaktadır.

2008 yılında Cumhuriyet ilan eden ve tarihi bir dönüşümden geçmekte olan **Nepal**'le ilişkilerimiz, ülkemizin insani nedenlerle anılan ülkeye yapmış olduğu katkılarla daha da güçlenmiştir. THY'nin İstanbul-Katmandu güzergahında haftada dört kez gerçekleştirdiği doğrudan seferler ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinin önündeki mesafe engelini belli ölçüde ortadan kaldırmıştır.

Butan ile ülkemiz arasındaki diplomatik ilişki tesisine dair protokol, 26 Eylül 2012 tarihinde BM Genel Kurul görüşmeleri marjında New York'ta

imzalanmıştı. Butan makamları ülkemizin demokratikleşme, ekonomik kalkınma ve kapasite oluşumu alanındaki tecrübelerinden yararlanma talebi ilgili kuruluşlarımızca değerlendirilmektedir. Nitekim Dışişleri Bakanlığımız tarafından Butan Dışişleri Bakanlığı'nın bilişim altyapısının modernizasyonuna ilişkin çalışmalar başlatılmış olup, TİKA'nın koordinatörlüğünde sürdürülmektedir.

DOĞU ASYA

Doğu Asya ülkelerinin (ÇHC, Japonya ve G. Kore) siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan uluslararası platformdaki etkinliği giderek artmaktadır. Türkiye'nin de bölgeyle köklü tarihi ve kültürel bağları bulunmaktadır.

Son yıllarda bölge ülkeleriyle gerçekleştirdiğimiz yoğun üst düzey ziyaret teatisinin de katkısıyla, ikili ilişkilerimizi Japonya ve G.Kore'yle "Stratejik Ortaklık" düzeyine, ÇHC'yle de "Stratejik İşbirliği" düzeyine çıkarmış bulunmaktayız.

Doğu Asya ülkeleriyle ilişkilerimizdeki bu kayda değer gelişme, bir yandan Türkiye'nin dış ticaretindeki çeşitliliğe katkı sağlamakta, diğer yandan ülkemize yapılan doğrudan yabancı yatırımları arttırarak ikili siyasi ilişkilerimizi ve bölgesel ve uluslararası konulardaki işbirliğimizi de güçlendirmektedir. 2013 yılı sonu itibariyle bölge ülkeleriyle olan ticaretimiz toplam dış ticaretimizin %10'una ulaşmıştır.

Küresel düzeyde olduğu kadar, Doğu Asya Bölgesi'ndeki barış, güvenlik ve istikrarın korunmasına da büyük önem atfediyoruz. Bu çerçevede, Kore Savaşı sırasında BM Güçlerine önemli katkı vermiş bir ülke olarak Türkiye, Kore Yarımadası'ndaki gelişmeleri de yakından izlemekte ve bölgede kalıcı barışın ancak uluslararası toplumun desteğiyle yürütülecek diyalog sonucu sağlanabileceğine inanmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti'yle (ÇHC) 2010 yılında stratejik işbirliği düzeyine taşınan ilişkilerimiz, 2012 ve 2013 yıllarında karşılıklı üst düzey temas ve ziyaretlerle ivme kazanmıştır. 2014 yılı Mayıs ayında 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün gerçekleştirmesi planlanan ÇHC ziyareti Soma maden faciası nedeniyle ertelenmiş, ÇHC Başbakanı Li Keqiang'ın Türkiye ziyareti de ÇHC tarafının talebi üzerine ertelenmek durumunda kalmıştır. Sözkonusu ziyaretlerin 2015 yılında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca TBMM'den bir karma parlamenter heyetin 2015 yılı başında ÇHC'yi ziyaret etmesi doğrultusunda temaslarımız sürmektedir. Diğer yandan, ben de Çinli muhatabımla son olarak 69. BM Genel Kurulu marjında Eylül ayında New

York'ta ve "İstanbul Süreci" Bakanlar Konferansı çerçevesinde Ekim ayında Pekin'de biraraya geldim.

Asya-Pasifik bölgesindeki en büyük ticari ortağımız olan ÇHC, Almanya ve RF'den sonra dünyada üçüncü büyük ticari ortağımız durumundadır. Ticaret hacmi 2013 yılı sonu itibariyle 28,3 milyar Dolar olmuştur. İkili ticaret hacminin orta ve uzun vadeli hedefimize uygun olarak büyümesi ve ülkemiz aleyhine olan dengesizliğin giderilmesi doğrultusunda çalışmalarımız sürmektedir. Bu çerçevede, ÇHC'den ülkemize yapılan doğrudan yatırımların artırılması ve üçüncü ülkelerde ortak projeler gerçekleştirilmesi hedefleri üzerinde durulmaktadır.

2013 yılında ÇHC'den ülkemize yaklaşık 140.000 turist giriş yapmıştır. Bu sayı 2014 yılının ilk 8 ayında 2013'ün aynı dönemine göre %41,5 artarak 126.037 olarak gerçekleşmiştir. Yurtdışına çıkan Çinli turist sayısının bu sene 115 milyonu aştığı dikkate alınarak, ülkemize turist akışının artırılmasına yönelik çabalarımız ÇHC tarafıyla işbirliği halinde devam etmektedir.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki (SUÖB) Uygur soydaşlarımızın kendi vatanlarında, uluslararası insan hakları normları ve standartları dahilinde huzur, güvenlik ve refah içinde yaşamalarının sağlanması da beklenmektedir. Türkiye'nin bu haklı ve objektif beklentisi uluslararası toplum tarafından da paylaşılmaktadır.

Ülkemiz, SUÖB'de yaşayan soydaşlarımızın yaşam koşullarıyla yakından ilgilenmekte, Uygurları ÇHC'yle arasında bir dostluk köprüsü olarak görmekte ve asimile olmaksızın diğer etnik kökenlere mensup ÇHC vatandaşlarıyla eşit koşullarda yaşamalarına büyük önem atfetmektedir. Bu bağlamda, ÇHC tarafına, SUÖB'deki halkın yaşam düzeyinin yükseltilmesine önem attığımız ve ÇHC makamlarıyla işbirliği halinde, bu bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmak isteğimiz her vesileyle dile getirilmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde 8-12 Nisan 2012 tarihlerindeki ÇHC ziyareti sırasında SUÖB Ekonomik ve Teknolojik Kalkınma Bölgesine muhtelif teşviklerle yatırım yapılması için davet alınmış; Türk firmalarının bölgeye yatırım yapması yönündeki ÇHC beklentisi görüşmelerde dile getirilmiştir. Sözkonusu Sanayi Bölgesi'nde bazı firmalar çikolata fabrikası açmak ve süt mamulleri üretmek için harekete geçmiştir.

Ayrıca, Urumçi'de Türk markalarının satıldığı bir alışveriş merkezi olan "Erdaoqiao Türk Ticaret Merkezi" 1 Ağustos 2012 tarihinde faaliyete geçmiştir. Merkezde 120 adet Türk markası ürün satan 90 civarında dükkan, 2 adet turizm ofisi ve kültür merkezi bulunmaktadır.

Japonya'yla ilişkilerimiz dostane bir çerçevede sürdürülmektedir. Diplomatik ilişkilerimizin tesisinin 90. Yıldönümü olan 2014 yılında iki ülkede karşılıklı etkinlikler gerçekleştirilmektedir. 2015 yılı ise Ertuğrul Fırkateyni faciasının 125. yıldönümüdür. Bu çerçevede Deniz Kuvvetlerimize ait bir fırkateyn önümüzdeki yıl Shimonoseki, Kushimoto ve Tokyo Limanları'nı ziyaret edecektir.

2014 yılında Japonya'ya ülkemizden gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler ilişkilerimize katkıda bulunmuştur. Dönemin Başbakanı olan Sayın Cumhurbaşkanımız 2014 yılında ilk yurtdışı ziyaretini 5-7 Ocak 2014 tarihlerinde Japonya'ya gerçekleştirmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Sayın Başbakanımız da 11-13 Nisan 2014 tarihlerinde Hiroşima'da düzenlenen Yayılmanın Önlenmesi ve Silahsızlanma Girişimi (NPDI) 8. Bakanlar Toplantısı vesilesiyle Japonya'ya bir ziyaret gerçekleştirmiş; bu kapsamda 11-12 Nisan 2014 tarihlerinde Ertuğrul Fırkateyni kazasının meydana geldiği Kushimoto'yu da ziyaret etmiş, ayrıca 13 Nisan'da Hiroşima'da Japon mevkidaşıyla görüşmüştür.

Japonya ile Türkiye arasında hızla gelişen siyasi ilişkilere paralel olarak iki ülke Dışişleri Bakanlıkları Arasında İşbirliğine İlişkin Eylem Planı'nın müzakereleri sürmektedir.

Japonya'yla ekonomik ve ticari ilişkilerimizi geliştirilmesi hususunda her iki ülkede kuvvetli bir irade mevcuttur. Türkiye-Japonya Ekonomik Ortaklık Anlaşması (EPA/STA) imzalanmasına ilişkin müzakerelere hazırlık amacıyla 23 Haziran 2014 tarihinde Tokyo'da kapsam belirleme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Anlaşma müzakerelerine 2014 Aralık ayında resmen başlanması öngörülmektedir. 2013 yılında Japonya'yla ticaret hacmimiz 3,8 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Japonya Başbakanı Abe'nin 2013 Mayıs ayında ülkemizi ziyareti vesilesiyle imzalanan Sinop Nükleer Santral Projesi'ne ilişkin Hükümetlerarası Anlaşma'nın ardından başlayan Evsahibi Hükümet Anlaşması müzakereleri de teknik seviyede tamamlanmıştır.

Japonya'yla kültürel alanda da yakın ilişkilerimiz bulunmaktadır. 1890 yılında meydana gelen Ertuğrul Fırkateyni faciası ve sonucunda ortaya çıkan Türk-Japon dostluğu temalı bir sinema filminin çekilmesi projesi 2010 yılında başlamıştır. Senaryo aşaması tamamlanmış olan filmin, Ertuğrul faciasının 125. yıldönümü olan 2015'te gösterime girmesi için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. Japonya Başbakanı Abe'nin ülkemizi ziyareti sırasında 3 Mayıs 2013 tarihinde iki ülke Başbakanları tarafından imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya Arasında Stratejik Ortaklık Kurulması'na İlişkin Ortak

Bildiri” çerçevesinde kurulması amaçlanan Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi çalışmalarını devam ettirmektedir.

Japonya’yla ticaret hacmimizin artırılmasına yönelik gayretlerimiz de sürmektedir. 2013 yılında ticaret hacmimiz 3,86 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Japonya’nın ülkemizde önemli yatırımları mevcuttur (Marmaray, Türksat 4A ve Türksat 4B uydularının imali, Mutlu Dergi Grubu’nun satın alınması, Çankırı’da radyal lastik fabrikası yapımı, Nissin adlı Japon gıda şirketinin Sakarya’da yerleşik Bellini Gıda Sanayi A.Ş.’nin %50’sine ortak olması).

Kore Cumhuriyeti’yle (Güney Kore) 2012 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Lee Myung-bak’ın ülkemizi ziyareti sırasında “stratejik ortaklık” düzeyine çıkartılan ilişkilerimiz her alanda gelişmekte, derinleşmekte ve çeşitlenmektedir.

Sayın Başbakanımız, Dışişleri Bakanlığı döneminde, Güney Kore Dışişleri Bakanı Yun Byung-se’yle 13-14 Nisan 2014 tarihlerinde Meksika’da düzenlenen MIKTA (Meksika-Endonezya-Güney Kore-Türkiye-Avustralya) Gayriresmi Dışişleri Bakanları Toplantısı çerçevesinde bir görüşme gerçekleştirmiştir. Güney Kore Dışişleri Bakanı Yun Byung-se de 28 Ağustos 2014 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine Cumhurbaşkanı Park Geun-hye’yi temsilen katılmıştır. İki ülke Dışişleri Bakanlıkları arasında düzenli siyasi diyalog sürdürülmektedir. 2 Mayıs 2014 tarihinde Seul’de Genel Müdürlük düzeyinde siyasi istişare toplantısı yapılmıştır. Son olarak, Sayın TBMM Başkanımız 19-22 Ekim 2014 tarihleri arasında Güney Kore’ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Güney Kore Uzak Doğu’da ÇHC’den sonra ikinci büyük ticaret ortağımızdır. 2013 yılında Güney Kore’yle ticaret hacmimiz 6,55 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz aleyhine devam eden ticaret açığının kapatılması amacıyla 2012 yılında Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış ve 1 Mayıs 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

“İstanbul Güney Kore’de” etkinlikleri çerçevesinde 12-22 Eylül 2014 tarihlerinde Gyeongju’da "İstanbul in Gyeongju 2014" festivali gerçekleştirilmiştir. Festivalin 2015’te İstanbul’da düzenlenmesi planlanmaktadır.

Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesinin küresel siyaset ve ekonomide yükselen konumuna paralel olarak dış politikamızdaki ağırlığı da artmaktadır. Bölgeye yaklaşımımızda temel hedefimiz ihracat pazarlarımızın çeşitlendirilmesi ve bu bölgeden ülkemize doğrudan yabancı yatırım çekilmesinin yanısıra, siyasi

pozisyonlarımıza destek sağlanmasıdır. 2014 yılında bu yönde önemli adımlar atılmıştır.

Bu sene içinde **Malezya ve Singapur**'la Başbakan düzeyindeki karşılıklı ziyaretlerle ilişkilerimiz stratejik ortaklık düzeyine çıkartılmış, ayrıca Malezya'yla Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmış, Singapur'la da ülkemiz bakımından en kapsamlı STA olması öngörülen anlaşma için müzakereler başlatılmıştır. Müzakerelerin önümüzdeki sene içinde sonuçlandırılmasını hedeflemekteyiz. İmzaladığımız ve imzalayacağımız bu STA'lar sadece anılan ülkelerle değil, 500 milyonluk nüfusuyla ÇHC ve Japonya'dan sonra bölgedeki en büyük ekonomi olan Güneydoğu Asya Uluslar Birliği'yle (ASEAN) ticari ve ekonomik ilişkilerimize önemli bir ivme kazandıracaktır.

ASEAN'ın lider ülkesi **Endonezya**'yla ilişkilerimiz, 2011 yılında 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül'ün bu ülkeyi ziyareti vesilesiyle imzalanan bildiriyle stratejik ortaklık seviyesine çıkartılmıştı. Dünyanın en büyük üçüncü demokrasisi olan Endonezya'da yapılan seçimlerle kurulan yeni Hükümet döneminde, geniş bir yelpazeye yayılan çeşitli konulardaki yakın işbirliğimizin güçlenerek devam edeceğine inanıyoruz.

2012 yılında **Myanmar**'da Büyükelçilik açmıştık. 2013 yılında da **Kamboçya** ve **Brunei**'de Büyükelçilikler açtık. Önümüzdeki sene **Laos**'ta açacağımız Büyükelçiliğimizle birlikte Türkiye ASEAN üyesi tüm ülkelerin başkentlerinde temsil edilmiş olacaktır. ASEAN'ın diğer önemli ülkeleri olan **Tayland, Vietnam, Filipinler** ve **Brunei**'yle ilişkilerimiz de sorunsuz olarak devam etmektedir. Sayın Başbakanımız 17-18 Kasım tarihlerinde Filipinler'e resmi bir ziyarette bulunmuştur.

Ayrıca ASEAN'la kurumsal işbirliğimizin güçlendirilmesine yönelik çalışmalarımızı sürdürüyoruz. 2010 yılında taraf olduğumuz "Güneydoğu Asya Uluslar Birliği Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nın (ASEAN/TAC) ardından nihai hedefimiz, ASEAN'ın Diyalog Ortağı olmaktır. ASEAN'la artan ilişkilerimizin sonucunda ülkemiz 2013 ve 2014 yıllarında ASEAN Dışişleri Bakanları toplantılarına davet edilmiştir.

Avustralya ve **Yeni Zelanda**'yla ilişkilerimiz Çanakkale Kara Savaşları sonrasında oluşan dostluk bağları çerçevesinde tüm dünyaya örnek teşkil edecek şekilde gelişmektedir. Ülkemizde her yıl düzenlenen Çanakkale Kara Savaşları Anma Törenleri'ne her iki ülkeden üst düzeyde katılım olmakta ve bu ziyaretler yakın ilişkilerimizin daha da perçinlenmesine imkan tanımaktadır. Bu sene ülkemize bir devlet ziyareti gerçekleştiren Yeni Zelanda Genel Valisi Çanakkale'deki törenlere de iştirak etmiştir. Ben de Brisbane'de düzenlenen G-

20 Zirvesi öncesinde, 12-14 Kasım 2014 tarihlerinde Yeni Zelanda'ya resmi bir ziyarette bulundum.

2015 yılında düzenlenecek Çanakkale Kara Savaşları'nın 100. Yıldönümü Anma Törenleri'nin Avustralya ve Yeni Zelanda makamlarıyla eşgüdüm içinde layıkıyla gerçekleştirilmesi ve Şehitlerimizin anılması ile Çanakkale Zaferi'nin hakettiği görkemle kutlanması için Bakanlığımızda özel bir birim oluşturularak bir Koordinatör Büyükelçi görevlendirilmiştir.

Asya-Pasifik bölgesine açılımımız **Pasifik ada ülkelerini ve Pasifik Adaları Forumu**'nu da kapsamaktadır. Bu çerçevede, ülkemizin anılan devletlerle ikili ilişkilerinin daha da ileriye götürülmesi için Fiji'nin Suva kentinde mukim bir Büyükelçilik açılması için çalışmalar başlatılmıştır. Pasifik'teki Gelişmekte Olan Küçük Ada Ülkelerinin Dışişleri Bakanları'nın katılımıyla 7-8 Haziran 2014 tarihlerinde İstanbul'da bir toplantı düzenledik. Keza geçen sene Pasifik Adaları Forumu'na, Forum Sonrası Diyalog Ortağı olma başvurumuz kabul edilmiştir.

Önümüzdeki dönemde, Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesindeki ülkeler ve bölgesel örgütlerle ilişkilerimizi daha ileriye taşımaya yönelik çalışmalarımız bölgede güçlenen temsilimizle birlikte artarak devam edecektir.

AFRİKA

Çok boyutlu dış politikamızın stratejik faaliyet alanlarından birini Afrika kıtasıyla ilişkilerimiz oluşturmaktadır.

Uluslararası siyaset ve ticaretteki etkinliğimizin yakın coğrafyamızın ötesine taşınmasına yönelik çabalarımızda Afrika kıtasının özel bir önemi bulunmaktadır. Zengin doğa ve insan kaynaklarına sahip Afrika kıtasının 21. Yüzyıl'da gelişen yeni bir aktör olarak önemini artırması ve küresel olarak daha etkin bir rol oynaması beklenmektedir. Ekonomik ve istatistik veriler de bu beklentiyi doğrulamaktadır. Bugün 1 milyar civarında nüfusu olan Afrika'nın, 2030'da 1,6 milyarlık nüfusa ulaşması ve dünya nüfusunun %19'unu oluşturması beklenmektedir. Son on yıl içinde dünyanın en hızlı büyüyen on ekonomisinin altısı bu kıtadadır. Dünya Bankası verilerine göre, son beş yılda Kıta'da petrol gelirlerine dayalı olmayan yıllık ortalama büyüme oranı %5,4'tür.

Sahra'nın güneyindeki Afrika ülkeleriyle (SAGA) son yıllarda gelişen ilişkilerimiz Türk dış politikası için bir başarı öyküsüdür. Afrika'ya Açılım Politikası sürecinde bölge ülkeleriyle siyasi ilişkilerden ticaret, yatırımlar ve kalkınma işbirliğine kadar her alanda önemli ilerleme sağlanmıştır.

2008 yılındaki Afrika Birliği Zirvesi'nde Türkiye'nin kıtanın stratejik ortağı ilan edilmesiyle ve aynı yıl Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi'nin düzenlenmesiyle güçlenen ilişkiler, 2010 yılında Afrika'ya yönelik politikamızın esaslarını içeren "Afrika Strateji Belgesi"nin yürürlüğe girmesiyle yeni bir hız ve içerik kazanmıştır.

2013 yılı itibariyle "Afrika'ya Açılım Politikası" yerini "Afrika Ortaklık Politikası"na bırakmıştır. Ortaklık Politikamızla kıtanın barış ve istikrarı ile ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmayı, ayrıca ikili ilişkilerimizi eşit ortaklık ve karşılıklı fayda temelinde geliştirmeyi hedeflemekteyiz. 19-21 Kasım 2014 tarihlerinde Ekvator Ginesi'nin başkenti Malabo'da düzenlenen II. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nde ilişkilerimizi daha da ileriye götürmeye yönelik yol haritası belirlenmiştir. Malabo'daki Zirve'ye katılan Sayın Cumhurbaşkanımıza ben de eşlik ettim. Toplam olarak 30'a yakın ülkenin temsil edildiği Zirve, katılım bakımından emsallerini geride bırakmıştır.

Afrika politikamızın uygulanmasında önemli rol üstlenen yeni Büyükelçiliklerimizin faaliyete geçirilmesi çalışmalarımız hızla devam etmektedir. Mayıs 2009'da 7'si Sahra'nın güneyinde olmak üzere kıtada toplam 12 Büyükelçiliğimiz bulunmaktayken, halihazırda Afrika'da 39 Büyükelçiliğimiz faaliyet göstermektedir. Bu Büyükelçiliklerimizin 4'ü 2014 yılının ikinci yarısında açılmıştır. Ayrıca Sahra Altı Afrika ülkelerindeki ilk Başkonsoloslüğümüz 1 Haziran 2014 tarihinde Hargeysa'da (Somaliland) faaliyete başlamıştır.

Afrika'ya açılım politikamızla sağlanan ivmenin önemli bir göstergesi ise bu adımlarımızın karşılıksız kalmamasıdır. Afrika'ya açılım politikamızda dönüm noktası olan 2008 yılı başında 5'i Sahra'nın güneyinde olmak üzere 10 kıta ülkesinin Ankara'da Büyükelçiliği mevcutken, bu sayı 2014 yılında toplam 32'ye yükselmiştir.

Afrika'ya açılım politikamızda ön plana çıkan unsurlardan biri de sıklaşan karşılıklı üst düzey ziyaretlerdir.

2014 yılında, üç Cumhurbaşkanı (Gambiya, Nijer, Kenya), bir Başbakan (Orta Afrika Cumhuriyeti), beş Dışişleri Bakanı (Senegal (KEK), Liberya, Zambiya, Tanzania, Sudan) ziyareti, beş Karma Ekonomik Komisyon toplantısı (Gana, Gambiya, Senegal, Kamerun, Kenya) gerçekleşmiştir. 28 Ağustos 2014 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı devir-teslim törenine SAGA'dan Cumhurbaşkanı düzeyinde Etiyopya, Somali, Benin, Togo; Cumhurbaşkanı Yardımcısı düzeyinde Gambiya, Gana, Sudan; Meclis Başkanı düzeyinde Fildişi Sahili; Başbakan düzeyinde Çad, Ekvator Ginesi, Fas, Gabon, Ruanda;

Başbakan Yardımcısı düzeyinde Svaziland; Dışişleri Bakanı düzeyinde Güney Sudan, Tanzanya, Burundi, Burkina Faso ve Komorlar; Bakan düzeyinde ise Cibuti, Kenya, Kongo, Mali, Mozambik ve Nijer olmak üzere toplamda Sahra Altı Afrika ülkelerinden 25'i iştirak etmiştir.

Kıta ülkeleriyle Dışişleri Bakanlıkları arasında istişarelere de önem vermekteyiz. Bu kapsamda, 2014 yılı içinde şu ana kadar Etiyopya, Moritanya, Nijerya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kongo Cumhuriyeti, Namibya, Güney Afrika Cumhuriyeti'yle siyasi istişareler tertiplenmiştir.

Öte yandan, Afrika'ya açılım politikamız üçüncü ülkelerin de ilgisini çekmeye devam etmiş ve bu çerçevede 2014 yılı içinde Brezilya, İtalya, ABD ve Fransa'yla Afrika konulu siyasi istişareler düzenlenmiştir.

Afrika ülkeleriyle ekonomik ilişkilerimiz ve ticaret hacmimiz de son yıllarda önemli gelişme göstermiştir. SAGA ülkeleriyle 2000 yılında 742 milyon Dolar olan ticaret hacmimiz, 2013 yılında 7,5 milyar Dolar'a ulaşmıştır. 2003 yılında Etiyopya'da yatırım yapan Türk firması sayısı sadece 1, istihdam edilen kişi sayısı 5 iken, Türk işadamlarının Etiyopya'da kurdukları firma sayısı 300'ü geçmiştir.

Ülkemiz, Afrika ülkeleriyle ulaşım imkanlarını geliştirmek, işadamlarının karşılıklı olarak birbirleriyle temaslarını kolaylaştırmak, Türkiye'nin Afrika halklarının dünyaya ulaşımında bir kavşak noktası olmasını temin etmek ve halklar arasındaki bağlantıların güçlendirilmesini sağlamak amacıyla THY'nin Afrika'ya uçuşlarının sayısının artırılmasını teşvik etmektedir. THY halihazırda Afrika'da 40 noktaya seferler düzenlemektedir.

Başta Sağlık Bakanlığımız, Kızılay Genel Müdürlüğü ve TİKA ile sivil toplum kuruluşlarımız olmak üzere, kıtanın hemen her noktasında Afrika halklarıyla dayanışma içerisinde faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. Bu çerçevede Türkiye'nin resmi kalkınma yardımlarının yaklaşık üçte birini Afrika ülkelerine yapılan yardımlar oluşturmaktadır.

Bu çerçevede ülkemiz, Batı Afrika'da Nisan 2014'te ortaya çıkan ve sosyo-ekonomik boyutlarının da etkisiyle küresel düzeyde bir insani kriz haline gelen Ebola virüsü salgınıyla mücadele çalışmalarına gerek ikili düzeyde gerek çok taraflı mekanizmalar vasıtasıyla yardım/destek faaliyetleri yürütmekte ve planlamaktadır.

Bu kapsamda, son olarak, salgından doğrudan etkilenen Liberya, Sierra Leone ve Gine'ye yönelik olarak güncel ilaç/malzeme/ekipman ihtiyaç listeleri

doğrultusunda Sağlık Bakanlığımız ve AFAD tarafından hız verilen çalışmalarda malzemelerin ihale ve tedarik safhasına girilmiştir.

Ayrıca, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından, II. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nde ülkemizin Ebola salgınıyla mücadeleye destek amacıyla yürütmekte olduğu çalışmalara ilaveten 5 milyon Dolar tutarında ek kaynak ayrıldığı, bu kapsamda 1 milyon Dolar'ın Afrika Birliği'nin Ebola salgınıyla mücadele mekanizması ASEOWA'ya aktarılacağı açıklanmıştır.

1991-2013 döneminde Afrika ülkelerine, askeri eğitim ve kurslar hariç, toplam 3.254 burs kontenjanı açılmış, bu burslardan 864'ü kullanılmıştır. 2013-2014 eğitim dönemi için SAGA ülkelerinden 750, 2014-2015 dönemi için 854 lisans/lisan üstü burs tahsis edilmiştir.

Bakanlığım Diplomasi Akademisi tarafından 1992 yılından bu yana düzenlenen "Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı"na bugüne kadar Afrika ülkelerinden yaklaşık 200 diplomat katılmıştır.

Türkiye, Afrika'da barış ve istikrarın sağlanması faaliyetlerine katkıda bulunmaya da önem atfetmektedir. Bu doğrultuda, Afrika'da halen görev yapmakta olan 9 BM Misyonu'ndan 6'sına (MONUSCO/KDC, UNAMID/Darfur, UNMISS/Güney Sudan, UNMIL/Liberya, MINUSMA/Mali ve UNOCI/Fildişi Sahili) mütevazı rakamlarla da olsa ağırlıklı olarak polis unsurlarıyla personel katkısında bulunmaktadır.

Barbaros Deniz Görev Gücü Grubu'nun bu yılın ilk yarısında Afrika kıtasının hemen tüm kıyı ülkelerini (24 ülkede 25 liman) kapsayan liman ziyaretleri ülkemizin görünürlüğüne büyük katkı sağlamıştır. Nijerya, Gana, Angola, Kenya ve Tanzanya'da savunma sanayii ürünlerimizin tanıtımı için sunumlar gerçekleştirilmiştir.

Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın Afrika'da öne çıkan ülkelerde temsilcilik açmasının ve fiziki altyapı uygun olduğu takdirde Genelkurmay Başkanlığımızın Askeri Ataşe sayısını artırmasının yararlı olduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede Etiyopya, Tanzanya, Sudan ve Uganda'da 2014 yılında Askeri Ataşelikler açılmıştır. Buna ilaveten, Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın irtibat ofisi açması için Abuja (Nijerya) ve Addis Ababa (Etiyopya) değerlendirilmekte olup, 2015 yılında Gana, Mali ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde Askeri Ataşelik açılması planlanmaktadır.

Türkiye kendi tarihi tecrübesini, toplumsal, siyasal ve kültürel birikimini, sahip olduğu imkan ve kaynakları Afrikalı yönetimlerle ve halklarla "Afrika

sorunlarına Afrika çözümleri” ilkesi çerçevesinde ve karşılıklı fayda temelinde paylaşmaya devam edecektir.

Afrika’ya yönelik politikalarımızda **Somali**’nin pilot bir konumu vardır. Türkiye’nin Afrika’da izlediği insani diplomasi odaklı dış politikasının en güzel örneği bu ülkede kendini göstermektedir. Somali’ye kapsamlı yardım faaliyetlerimiz hız kaybetmeden devam etmekte olup, bu çerçevede, Mogadişu merkezli olarak altyapı, eğitim ve sağlık alanlarında çalışmalar tamamlanma aşamasına gelmiştir. Mogadişu dışında başta bölgesel başkentler olmak üzere Somali’nin tüm bölgelerinde eğitim ve sağlık alanında çalışmalar planlanmaktadır. 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül’ün 2011 yılı Ağustos ayında Somali’yi ziyareti sonrasında Türkiye insani yardım ve kalkınma alanında Somali’ye yaklaşık 400 milyon Dolar yardım yapmıştır.

Mogadişu’da inşa ettiğimiz ve önümüzdeki aylarda resmi açılışı yapılacak olan 200 yatak kapasiteli Somali-Türk Hastanesi sadece bölgenin değil Afrika’nın en modern sağlık tesislerinden biri olup, Türk halkının gönülden yaptığı yardımlarla Somali’de hayata geçirilen çok sayıdaki sağlık projesinden yalnızca birisidir.

Somali Silahlı Kuvvetleri’nin yeniden yapılandırılması amacıyla Genelkurmay Başkanlığımız tarafından gerekli planlama ve stratejik hazırlıklar yapılmış, bu kapsamda Mogadişu’da Subay ve Astsubay Okulu ile Eğitim Merkezi inşaatı başlamıştır. Somali’de askeri eğitimlere 2015 yılında başlanması öngörülmektedir. Somali güvenlik güçlerinin ülkemizde eğitimlerine ise devam edilmektedir. Bu amaçla 2013-2014 döneminde 120 subay ve astsubayın eğitimleri tamamlanmış; 2014-2015 döneminde de 140 subay ve astsubaya eğitim verilmesi planlanmıştır. Öte yandan, Mogadişu Limanı ve Havalimanı’nın işletmeleri Türk şirketleri tarafından üstlenilmiştir.

Türkiye, Somali’ye yönelik uluslararası yardım çabaları bağlamında da öncü bir rol oynamakta, kurulan mekanizmaların yönetiminde yer almakta ve bunları yönlendirmektedir.

Afrika’ya artan ilgimizin en somut göstergesi olan Somali’deki başarımıza güvenlik ortamının gölge düşürmesine izin verilmemesi elzemdir. Buradaki mevcudiyetimizin, karşılaşılan sınamalara rağmen güçlenerek devamı, Afrika’ya açılım politikamızdaki ısrar ve irademizin tüm dünya önünde teyidi açısından önem taşıyacaktır.

LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER

Ülkemizin çok boyutlu dış politika vizyonu çerçevesinde, 1998 yılında “Latin Amerika ve Karayiplere Açılım Stratejisi” hazırlanarak, bölge ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesine yönelik bir dış politika izlenmeye başlanmıştır. 2006 yılının Türkiye’de “Latin Amerika ve Karayip Yılı” ilan edilmesiyle bu bölgede görünürlüğümüzün artırılması hedeflenmiştir.

Stratejimiz, siyasi ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesini, mevcut ahdi durumun sağlam bir temele oturtulması amacıyla ticari, ekonomik, askeri, kültürel, teknik işbirliği anlaşmaları imzalanmasını, ticaretin artırılması için iş konseyleri kurulmasını, fuarlara katılım ve tanıtım faaliyetleri düzenlenmesinin teşvikini, diplomatik temsilimizin ve kültürel etkileşimin artırılmasını ve bölgede bulunan örgütlerle kurumsal ilişki tesisini hedeflemektedir.

Bu çerçevede, son yıllarda başlıca bölge ülkeleri ile ülkemiz arasındaki ilişkilerin hukuki altyapısı büyük ölçüde tamamlanmış, karşılıklı üst düzey ziyaretler ivme kazanmıştır. 14 ülke (Arjantin, Bolivya, Brezilya, Ekvator, Guatemala, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Meksika, Paraguay, Peru, Şili, Uruguay, Venezuela) ve üç bölgesel kuruluşla (Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu/CELAC, Güney Ortak Pazarı/MERCOSUR ve Karayip Topluluğu/CARICOM) düzenli olarak siyasi istişare toplantıları gerçekleştirilmektedir. 2013 ve 2014 yıllarında altı ülke (Arjantin, Peru, Küba, Ekvator, Uruguay ve Kolombiya) ve üç bölgesel kuruluşla (MERCOSUR, CARICOM ve Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu/CELAC Quarteti) istişareler gerçekleştirilmiştir.

Üst düzey ziyaretler de karşılıklı olarak hızla artmaktadır. Nitekim 2009-2014 döneminde Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Meksika, Ekvator, Şili, Kosta Rika Cumhurbaşkanı; Arjantin ve Surinam Cumhurbaşkanı Yardımcıları; Bahamalar ve Barbados Başbakanları; Arjantin, Brezilya, Kolombiya, Ekvator, Meksika, Nikaragua, Paraguay, Kosta Rika, Venezuela ve Karayip Topluluğu (CARICOM) üyesi 10 ülkenin (Antigua ve Barbuda, St. Lucia, Trinidad ve Tobago, Bahamalar, St. Kitts ve Nevis, Guyana, Jamaika, St. Vincent ve Grenadinler, Barbados, Belize) Dışişleri Bakanları ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Bu dönemde başlıca bölge ülkeleri ile ülkemiz arasındaki ilişkilerin parlamenter boyutunun geliştirilmesi amacıyla TBMM’de Dostluk Grupları oluşturularak karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Brezilya'yla 2010 yılında imzalanan "Stratejik Ortaklık Eylem Planı"nın yanısıra **Meksika**'yla 2013 Aralık ayında Cumhurbaşkanı Enrique Peña Nieto'nun ülkemizi ziyareti sırasında ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine çıkarılmasını öngören bir ortak bildirme yayımlanmıştır.

Kosta Rika, Panama ve Dominik Cumhuriyeti'nde Büyükelçiliklerimizin açılmasıyla son dört yılda bölgedeki diplomatik ve konsüler temsilcilik sayımız 13'e ulaşmıştır. Halihazırda ülkemizde 11 bölge ülkesinin Büyükelçiliği bulunmakta olup, CARICOM ülkelerinin Ortak Kançılara açması için çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca, **Dominik Cumhuriyeti, Trinidad-Tobago, Guatemala ve Nikaragua** ülkemizde Büyükelçilik açmak üzere gerekli ulusal prosedürleri başlattıklarını bildirmişlerdir.

590 milyon nüfusa, 6 trilyon Dolar'ı aşan GSYİH'ya ve 1,7 trilyon Dolar'a ulaşan toplam ticaret hacmine sahip bu bölgeyle ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi hedefi doğrultusunda, öncelikle temel anlaşmaların tamamlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda 13 ülkeyle (Arjantin, Brezilya, Ekvator, Guatemala, Guyana, Jamaika, Kolombiya, Küba, Meksika, Paraguay, Peru, Şili ve Uruguay) imzalanan "Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları" çerçevesinde Karma Ekonomik Komisyon (KEK) mekanizmaları için gerekli hukuki altyapı oluşturulmuştur.

Neticede bölge ülkeleriyle ticaret hacminde kayda değer artış sağlanmış, 2000 yılında 919 milyon Dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 8 milyar Dolar'ı aşmıştır. Bölgede 2013 yılında ticaret hacmimizin en yüksek olduğu ülke, yaklaşık 2,5 milyar Dolar'la Brezilya olmuştur. Bu ülkeyi Meksika (1,2 milyar Dolar), Kolombiya (800 milyon Dolar), Arjantin (712 milyon Dolar) ve Şili (625 milyon Dolar) izlemektedir.

Bölge ülkeleriyle ilk Serbest Ticaret Anlaşması (STA) Şili'yle 14 Temmuz 2009 tarihinde imzalanmış ve 1 Mart 2011'de yürürlüğe girmiş olup, ayrıca Peru, Meksika, Ekvator, Kolombiya ve Güney Ortak Pazarı'yla (MERCOSUR) STA imzalanması amacıyla müzakereler yürütülmektedir. Aynı zamanda, Orta Amerika Entegrasyon Sistemi (SICA) ülkeleriyle (Belize, Kosta Rika, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Panama ve Dominik Cumhuriyeti) ve CARICOM ülkeleriyle (Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaika, Saint Lucia, St. Kitts ve Nevis, St. Vincent ve Grenadinler, Surinam, Trinidad ve Tobago) de STA imzalanması amacıyla müzakerelere başlanması planlanmaktadır.

Önemli bölgesel siyasi ve ekonomik örgütlerin mevcut olduğu Latin Amerika ve Karayipler'deki bölgesel bütünleşme çabaları da yakından izlenmekte olup, bu örgütlerin birçoğuyla kurumsal ilişki tesis edilmiştir. Bu çerçevede, Amerika

Devletleri Örgütü, Pasifik İttifakı ve Karayip Devletleri Birliği nezdinde “Daimi Gözlemci” statüsü alınmış, MERCOSUR ve CARICOM’la siyasi diyalog ve işbirliği mekanizmaları tesis edilmiştir. 2008 yılında İstanbul’da CARICOM ülkelerinin üst düzey temsilcilerinin katılımıyla düzenlenen toplantının ardından, Türkiye-CARICOM İstişare ve İşbirliği Mekanizması Birinci Dışişleri Bakanları Toplantısı, Sayın Başbakanımızın Dışişleri Bakanlığı döneminde 17-21 Temmuz 2014 tarihleri arasında bölge ülkelerinden 11 Bakanın katılımıyla İstanbul’da düzenlenmiştir. Halihazırda Türkiye-CELAC Quarteti formatında istişareler gerçekleştirilmektedir. Güney Amerika Milletler Birliği (UNASUR) ve SICA’yla da önümüzdeki dönemde benzer işbirliği mekanizmaları kurulması yönünde çalışmalarımız devam etmektedir. Bu çerçevede, ülkemiz SICA’ya da gözlemci ülke başvurusunda bulunmuş olup, 2015 yılında Türkiye-SICA Dışişleri Bakanları Forumu düzenlenmesi için müteakip dönem başkanlığıyla hazırlıklar yapılmaktadır.

Kalkınma ve insani yardım alanında bölge ülkeleriyle TİKA kanalıyla ortak projeler geliştirilmektedir. 2013-2014 yılları arasında TİKA bölgede toplam 7 milyon Dolar tutarında kalkınma projesi gerçekleştirmiş olup, TİKA’nın bir bölge ofisi kurması konusunda çalışmalar devam etmektedir. Anılan projelere ilaveten 2008 yılından bu yana CARICOM Kalkınma Fonu’na (CDF) gönüllü katkıda bulunmaktadır.

THY’nin 2009 yılı içerisinde Sao Paulo’ya başlatmış olduğu doğrudan seferler, sadece Brezilya’yla değil tüm Güney Amerika ülkeleriyle ticari ve turizm ilişkilerimize olumlu katkı sağlamaktadır. Sao Paulo seferleri 2012 Aralık ayından itibaren Buenos Aires’e uzatılmış olup, THY’nin Meksika, Havana, Karakas, Lima ve Quito’ya uçuş olasılığı da değerlendirilmektedir.

On yıl öncesinde Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi’nde çok da fazla tanınmayan Türkiye, kapsamlı ve etkin olarak yürütülen açılım politikamız sayesinde artık bölge ülkeleri tarafından güvenilir bir ortak olarak görülmeye başlanmıştır. Bölge ile bir “olgunlaşma” dönemine giren ilişkilerimizi sağlamlaştıracak adımlar önümüzdeki dönemde de atılmaya devam edecektir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

İkinci Dünya Savaşı’ndan galip çıkan devletlerin önderliğinde kurulan bir “dünya örgütü” niteliğindeki Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası politikada meydana gelen köklü değişikliklere ve nitelik değiştiren sorunlara rağmen, kurulduğu 24 Ekim 1945 tarihinden günümüze dek uluslararası barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamayı sürdürmektedir.

Nitekim BM, dünya üzerinde barış, huzur ve istikrarın korunmasından ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara ve her bireyin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesine kadar geniş bir yelpazede uluslararası işbirliğinin sağlanması için halihazırda en meşru ve kapsayıcı platformu teşkil etmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda Türkiye, kurucu üyelerinden biri olduğu BM'e karşı son yıllarda çok daha aktif bir yaklaşım benimsemekte ve BM gündeminde bulunan tüm konularla yakından ilgilenmekte; gerek BM Genel Kurulu düzeyindeki faaliyetlere, gerek ilgili komitelerdeki çalışmalara olabildiğince etkin bir şekilde katkı sağlamaya çalışmakta, farklı grup ve örgütlere üyeliğimizden de istifadeyle, gündemdeki konularda yapıcı ve uzlaştırıcı bir rol oynamaya gayret etmektedir.

Başka bir ifadeyle, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak Türkiye, örgütü her alanda desteklemekte ve çalışmalarına aktif bir biçimde katkı sağlamayı kendisine görev addetmekte; birçok alanda BM şemsiyesi altında ön alıcı bir rol üstlenmektedir.

Bunlar arasında arabuluculuk konusunda başlattığımız girişim ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) yönelik olarak üstlendiğimiz sorumluluklar BM içinde farklı alanlarda oynadığımız öncü roller için çarpıcı örnekler teşkil etmektedir.

Keza, ülkemiz ile İspanya'nın öncülüğünde başlatılan ve halihazırda en geniş katılımlı BM girişimi niteliğini taşıyan Medeniyetler İttifakı'nın Dostlar Grubu da 141 ülke ve uluslararası örgütü bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye, tarihsel temellere dayanan uluslararası sorumluluğunun da bilinciyle, Medeniyetler İttifakı Girişimi'nin karşılıklı anlayış ve saygı ortamını güçlendirme çabalarına katkıda bulunmayı sürdürecektir.

Öte yandan dış politikamızın temel unsurlarından biri olan, bölgemizde ve dünyada barış ve istikrarın tesis edilmesine ve güçlendirilmesine katkıda bulunma hedefi doğrultusunda, ülkemiz, BM barışı koruma/destekleme hareketlerine de iştirak etmektedir. 31 Ekim 2014 itibariyle dünyanın çeşitli yerlerine konuşlandırılmış 10 BM barış operasyonuna ülkemiz 200 askeri personel, 88 sivil polis ve 2 uzman olmak üzere toplam 290 personel ile katkıda bulunmaktadır.

Türkiye aynı zamanda, BM'nin değişen dünya koşullarına ayak uydurabilmesi amacıyla devam eden reform çalışmalarına da aktif katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz daha geniş bir temsile dayanan, demokratik, şeffaf ve hesap verebilir bir Güvenlik Konseyi oluşumunu ve BM'nin tüm organlarını içeren kapsamlı bir reform yapılmasını savunmakta; bu ilkelere en iyi hizmet

edebilecek formülün Güvenlik Konseyi'nin daimi üye sayısı ve/veya veto hakkına sahip ülke sayısı artmadan, üye sayısının daimi olmayan kategoride artırılarak sağlanması şeklinde olabileceğini değerlendirmektedir.

BM'yle ilişkilerimizde son yıllarda yaşanan ilerlemeler neticesinde, Doğu Avrupa, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu, Kuzey Afrika gibi bölgelere coğrafi yakınlığı, ulaşım kolaylığı, ekonomik, finansal, kültürel merkez olması gibi sebeplerle "hub" niteliği taşıyan İstanbul'un BM bakımından bir merkez haline dönüştürülmesi düşüncesi de BM'ye yönelik politikamızın ana unsurlarından biri olarak belirlenmiş olup, bu yönde ciddi adımlar atılmaktadır.

Bugüne kadar BM'yle yürüttüğümüz çalışmalar neticesinde, BM Nüfus Fonu UNFPA'nın Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölgesel Ofisi'nin İstanbul'a taşınması sağlanmıştır. Ayrıca, BM Kalkınma Programı UNDP'nin Uluslararası Kalkınmada Özel Sektör Merkezi de İstanbul'da konuşlanmıştır. Bunlara ilave olarak UNDP Avrupa ve BDT Bölge Ofisi'nin ve BM Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi'nin (UN WOMEN) Avrupa ve Orta Asya'dan sorumlu bölgesel ofisinin İstanbul'a yerleşmesi sağlanmıştır.

BM'nin diğer bazı uzmanlık kuruluşlarının bu yöndeki ilgisi ışığında, çeşitli bölgesel birimlerin İstanbul'a yerleşmesi için de temaslar sürmektedir.

Türkiye'nin BM gündemindeki konularda üstlendiği rol ve sorumluluklar bağlamında, 48 yıllık aranın ardından 2009-2010 döneminde yer aldığımız BM Güvenlik Konseyi'ndeki çabalarımız özel bir yer tutmaktadır. Nitekim ülkemiz bu dönemde, uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesine, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadelede, kalkınmaya ilişkin konularda uluslararası toplum tarafından daha etkin önlemler geliştirilmesine ve uluslararası hukuk temelinde şekillenecek bir uluslararası düzenin tesisine yönelik çalışmalara etkin katkılarda bulunmuştur.

Bölgemizde 2011 ilkbaharından itibaren yaşanan büyük değişimler ve gelişmeler ışığında uluslararası barış ve istikrara ilave katkılarda bulunabileceğimiz inancıyla ülkemiz, 2015-2016 dönemi BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliği için adaylığını Mayıs 2011'de açıklamıştır. 16 Ekim 2014 tarihinde New York'ta BM Genel Kurulu'nda yapılan seçimlerde ülkemize önceden verilen bazı taahhütlere sadık kalınmaması nedeniyle, Batı Avrupa ve Diğerleri Grubu'na ayrılan iki yere İspanya ve Yeni Zelanda seçilmiştir. Seçimlerin sonuçları, dış politikamızın ilkeli çizgisinde, demokrasi vurgusunda ve ülkemizin BM'ye yönelik vizyonunda herhangi bir değişikliğe yol açmayacak olup, ülkemizin BM'nin çatısı altında aktif ve yapıcı katkısı kesintiye uğramadan devam edecektir.

NATO

1952 yılında üye olduğumuz NATO, uluslararası güvenlik ve savunma politikamızın temel unsuru olma özelliğini sürdürmektedir. Avrupa-Atlantik bölgesi ve ötesinde istikrar ve barışın temini amacıyla, Kosova'dan Afganistan'a uzanan bir coğrafyada misyon ve hareketler yürüten İttifak, ayrıca hemen her kıtada kurduğu ortaklık ilişkileri vasıtasıyla uluslararası güvenlik ve istikrara önemli katkılar sağlamaktadır.

Ülkemiz, İttifakın önde gelen üyeleri arasında yer almaktadır. Türkiye, uluslararası barışın sağlanması ve korunmasına verdiği önemin ışığında, NATO'nun gerek askeri gerek siyasi etkinliğinin muhafazası için çaba sarfetmeye, bu çerçevede NATO'nun tüm hareketlerinde önemli rol oynamaya devam etmektedir. Keza ülkemiz, NATO'nun gündemindeki tüm konularda İttifak dayanışmasının ve kollektif savunmanın gereklerini yerine getirmeyi sürdürmektedir.

Ülkemizce talep edilmesi üzerine, 4 Aralık 2012 tarihli NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda, Suriye kaynaklı balistik füze tehdidine karşı hava savunma sistemlerimizin takviye edilmesi kararı alınmış ve bu bağlamda üç müttefikimiz tarafından ülkemizde Patriot sistemleri konuşlandırılmıştır. NATO'nun savunma gereksinimlerimizin karşılanması açısından taşıdığı önemi bir kez daha ortaya koyan bu gelişme, aynı zamanda İttifak dayanışmasının da somut bir göstergesi olmuştur.

Türkiye, İttifakın genişlemesinin Avrupa-Atlantik alanının bütününde güvenlik ve istikrarın daha da pekişmesine katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Yeni üyelerin İttifaka katılımlarının aynı zamanda özgür ve birleşik bir Avrupa'nın oluşturulması amacına hizmet edeceği anlayışıyla ülkemiz, NATO'nun "Açık Kapı" Politikası'nı başından beri desteklemektedir. İttifak'ın bu politikasının teyidi bağlamında, üyelik perspektifi bulunan ülkelere açık, samimi ve teşvik edici mesajlar verilmesine önem atfetmekteyiz. Bu anlayışla, İttifaka üyeliğe istekli olan Gürcistan, Bosna-Hersek, Makedonya ve Karadağ'la 2014 Haziran ayındaki NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı çerçevesinde bir toplantı düzenledik. Söz konusu toplantı, anılan ülkelere ulusal reformlarını devam ettirmek suretiyle, Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme çabalarını devam ettirmeleri yönünde olumlu ve teşvik edici bir mesaj oluşturmuştur. Bilahare 2014 Eylül ayında Galler'de düzenlenen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde ülkemizin kararlı çabalarının da yardımıyla, Gürcistan'a NATO üyeliği yolunda destek verecek bir "Kapsamlı NATO-Gürcistan Paketi" kabul edilmiştir. Karadağ'ın İttifaka olası üyeliği bağlamında koşullu ve ileri tarihli bir davet niteliğindeki Dışişleri Bakanları kararı teyit edilmiştir. Bosna-Hersek ve

Makedonya'nın üyelik süreçleriyle ilgili olarak da, geçmiş NATO Zirvelerinin gerisine düşmeyen yazımların Galler Zirve Bildirisi'nde yer verilmesi sağlanmıştır.

Öte yandan NATO'nun Stratejik Konsepti'nde üç temel görevden biri olarak benimsenen "işbirliğine dayalı güvenlik" anlayışının doğal bir uzantısı olarak, NATO'nun ortaklarıyla ilişkileri de İttifak gündeminde giderek ön plana çıkmaktadır. NATO'nun küresel barış ve güvenliğe yapmakta olduğu katkılar bağlamında, ortaklık mekanizmaları İttifakın yumuşak gücü olarak önem kazanmıştır. Nitekim NATO'nun ortaklık çerçevelerinin ve ortaklarıyla işbirliğinin geliştirilmesi hususu, Galler Zirvesi'nde gündemin ana unsurlarından birini teşkil etmiş ve bu kapsamda NATO'nun ortaklarıyla birlikte çalışabilirliğini artırarak, mevcut ortaklık mekanizmalarına yeknesaklık getirecek adımlar atılmıştır. Bölgesel ve küresel güvenliğe yönelik genel yaklaşımımızla uyumlu olarak, NATO'nun ortaklık ilişkilerinin geliştirilmesinde yapıcı bir rol oynamaktayız.

2014 Galler Zirvesi'nde ayrıca NATO'nun savunma ve güvenlikle ilgili kapasite inşası alanındaki rolünün geliştirilmesi amacıyla yürütülen çalışmalar çerçevesinde hazırlanan "NATO'nun Savunma ve Güvenlik Kapasitesi Oluşturulmasıyla İlgili Rolünün Artırılması" (DCB) başlıklı rapor tasdik edilmiştir. Zirve'nin ortaklar bakımından diğer önemli sonuçlarından birini teşkil eden çalışma sonucunda, İttifakın ortaklarına tutarlı, etkin ve zamanlı şekilde savunma kapasitesi inşası desteği sağlaması, bu amaçla Özel Koordinatör ataması ve bir askeri merkez teşkil etmesi gibi tedbirler kararlaştırılmıştır.

Zirve Bildirisi'nde Gürcistan, Moldova ve Ürdün, DCB'den ilk aşamada yararlanacak ülkeler olarak sıralanmış olup, Libya'daki koşullar elverişli hale geldiğinde, bu ülkenin de DCB'den yararlanabileceği belirtilmiştir.

Ülkemiz açısından önem taşıyan ortakların da yararlanabileceği bu girişimin tarafımızdan desteklenmesi ve İttifakın bu alandaki rolünün geliştirilmesine yönelik çabalarımızın sürdürülmesi öngörülmektedir.

Küresel ekonomik kriz ve savunma bütçelerindeki kesintiler ışığında, yetenek geliştirme başta olmak üzere NATO-AB işbirliğinin her alanda ilerletilmesi, NATO gündeminde üst sıralardaki yerini korumaktadır. Türkiye bu anlayışla, NATO ile AB arasındaki stratejik işbirliğini ve ayrıca, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasını (OGSP) desteklemektedir. Ülkemizin bu yaklaşımı NATO üyeliğinin, AB üyelik perspektifinin ve bunun da ötesinde uluslararası barış ve istikrarı pekiştirme yanlısı politikasının doğal bir sonucudur.

NATO-AB işbirliği bağlamında karşılaştığımız engellemelere karşın ülkemizin OGSP'ye katılımını, gerek Avrupalı bir NATO Müttefiki, gerek AB'ye katılım sürecinde olan aday ülke sıfatımızla ulusal güvenlik siyasetimizin bir gereği olarak görmekteyiz. Bilhassa yakın çevremizdeki OGSP misyonlarına katılımımızı sürdürmekteyiz. Türkiye halihazırda Bosna-Hersek'teki EUFOR-ALTHEA Misyonu'na ve Kosova'daki EULEX Misyonu'na iştirak etmektedir. EUFOR RCA harekati ile EUTM Mali ve EUCAP Sahel Mali misyonlarına katılımımız konusunda yüce Meclis tarafından Hükümetimize yetki verilmiştir. EUBAM Libya misyonuna katılımımıza ilişkin işlemler ise devam etmektedir.

Ülkemiz OGSP misyonlarına en fazla katkıda bulunan ülkeler arasında olmakla beraber, Türkiye'nin katkıda bulunma yönündeki bu güçlü iradesi AB tarafından yeterince karşılık görmemektedir. AB, üyesi olmayan NATO müttefiklerinin OGSP faaliyetlerine daha etkin şekilde katılımı konusunda hala kısıtlayıcı, dar ve stratejik öngöründen yoksun bir yaklaşım sergilemektedir. Ayrıca GKRY'nin 2004'te AB'ye üye olmasının ardından, zaman zaman Yunanistan ve Fransa'nın da desteğiyle, OGSP'ye daha fazla dahil olma yönündeki çabalarımızı, AB'yle güvenlik anlaşması imzalamamızı ve Avrupa Savunma Ajansı'yla resmi ilişki kurmamızı engellemeye devam etmektedir. Ülkemiz bu konudaki görüşlerini her düzeyde gerek müttefiklerine, gerek AB üyesi ülkelere iletmektedir. Bundan sonraki süreçte, bazı ülkelerin arzu ettiği üzere, NATO ile AB arasındaki işbirliği bağlamında yeni bir sayfa açılmak isteniyorsa, bunun için öncelikle Kıbrıs sorununa tarafların ortak mutabakatıyla kapsamlı çözüm getirilmesi ve AB'nin ülkemize yönelik taahhütlerini yerine getirmek için somut adımlar atması gerekmektedir.

Bu çerçevede, geçtiğimiz bir yıl içinde yaptığımız girişimlerde, ülkemizin OGSP karar şekillendirme süreçlerine NATO ile AB arasındaki "Uzlaşmış Çerçeve"de belirlenen boyutlarda müdahil kılınmasını amaçlayan önerimizi dile getirdik. Bu yöndeki çabalarımızı ısrarlı bir şekilde sürdürmekteyiz.

NATO, Ukrayna krizini yakından takip etmiş; Savunma Bakanları, Dışişleri Bakanları, Daimi Konsey ve Genel Sekreter tarafından yapılan çeşitli açıklamalarla krize tepki vermiş; gelişmeler karşısında aşamalı olarak bu tepkisini artırmıştır. Bu çerçevede, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü, egemenliği ve bağımsızlığına destek teyit edilmiş; Kırım'ın ilhaki gayrıyasal ve gayrimeşru nitelendirilerek kınanmış; uluslararası hukuk, ikili anlaşmalar ve NATO-RF ilişkilerinin temelini oluşturan belgelerden kaynaklanan yükümlülükleri RF'ye hatırlatılmış ve bölgede gerginliği durdurma çağrısında bulunulmuştur.

RF'nin eylemlerinin ve Ukrayna krizinin İttifak güvenliği ve bölgesel istikrar üzerinde stratejik yansımaları olmuştur. 4-5 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen Galler Zirvesi'nde RF'nin Avrupa güvenliğini derinden

etkileyen eylemlerinin, Avrupa güvenliğine uzun vadeli olumsuz etkileri bulunduğu belirtilmiş, RF'den doğrudan tehdit algılayan Doğu Avrupalı müttefiklere kollektif savunma ve ittifak dayanışması kapsamında teminat veren acil güvence tedbirleri desteklenmiş, ilave katkılar ele alınmıştır. Bu tedbirlere ülkemizce, Romanya üzerinde havada yakıt ikmali (tanker uçağı), Konya Üssümüzün ileri hareket üssü olarak kullanılması ve Karadeniz'deki NATO mevcudiyetine belirli parametreler dahilinde olumlu bakılması suretiyle katkıda bulunmaktadır. Olabilecek ilave katkılarımız askeri makamlarımızla bilistişare değerlendirilmektedir.

NATO'nun, RF'nin Ukrayna'daki eylemleriyle ön plana çıkan kollektif savunma görevini daha kapsamlı caydırıcılık ve müttefiklere daha etkin bir savunma sağlayarak yerine getirebilmesi için orta ve uzun vadede ihtiyaç duyacağı uyarılama tedbirleri Hazırlık Eylem Planı adı verilen bir belgeyle belirlenmiş ve Galler Zirvesi'nde NATO Devlet ve Hükümet Başkanları tasdik edilmiştir. Bu çerçevede kurulacak, Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Müşterek Görev Gücü'ne ilişkin ayrıntılar ve ülkelerin katkıları önümüzdeki dönemde belirlenecektir. NATO askeri makamları bu konuda çalışmalarını sürdürmektedir.

2014 Nisan ve Haziran aylarında yapılan Dışişleri Bakanları toplantıları ile 2014 Eylül ayında gerçekleştirilen Galler Zirvesi'ni müteakiben gelinen son aşamada, Büyükelçi ve üstü seviyede diyalog hariç, RF'yle sivil ve askeri pratik işbirliği askıya alınmış olup, bu ülkeyle siyasi iletişim kanallarının gerektiği ölçüde ve hallerde açık tutulmasına devam edilmektedir.

Ülkemiz krizin başlangıcından itibaren Ukrayna'ya gerek ikili çerçevede gerek NATO kapsamında destek ve yardım sağlamış; RF'yle de krize siyasi çözüm bulunmasını hedefleyen diyalogunu sürdürmüştür.

2003 yılından beri Afganistan'da NATO liderliğinde icra edilmekte olan ISAF Harekatı 2014 yılı sonu itibarıyla tamamlanacaktır. Bunu sonrasında NATO'nun Afganistan'la ilişkilerinin üç temel unsurunu "**Kararlı Destek Misyonu**" (RSM), Kalıcı Ortaklık ilişkileri ve NATO'nun Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin (ANSF) mali açıdan sürdürülebilirliğindeki rolü teşkil edecektir. ISAF'ın ardından 1 Ocak 2015 tarihinde başlatılması öngörülen RSM'in muharip bir nitelik taşıması ve Afgan makam ve kurumlarına eğitim, danışmanlık ve yardım sağlamak amacıyla icra edilmesi planlanmaktadır. RSM kapsamında ABD (güney ve doğu), Almanya (kuzey) ve İtalya'nın (batı) yanısıra ülkemizin (Kabil) "çerçeve ülke" görevlerini üstlenmeleri öngörülmekte olup, bu çerçevedeki kuvvet teşkil çalışmaları tamamlanma aşamasına gelmiştir. Bugüne kadar RSM potansiyel operasyonel ortağı olarak belirlenen ülkeler Avustralya, Finlandiya, Gürcistan, İsveç, Ukrayna, Yeni Zelanda, Azerbaycan,

Karadağ, Ermenistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Avusturya, İrlanda ve Moğolistan'dır. NATO ile Afganistan arasında yaklaşık bir yıl süren müzakereler sonucunda 30 Eylül 2014 tarihinde imzalanan "Kuvvetlerin Statüsü Anlaşması" (SOFA) RSM'nin hukuki çerçevesini oluşturacaktır.

Kabil Büyükelçimiz İsmail Aramaz, NATO Genel Sekreteri Stoltenberg tarafından 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren görev yapmak üzere, NATO'nun Afganistan'daki Kıdemli Sivil Temsilcisi olarak atanmıştır. Kritik bir dönemden geçmekte olan Afganistan ile NATO arasındaki kalıcı ortaklığın daha da sağlam temeller üzerine oturtulması yönündeki çabalar bakımından büyük önem arzeden bu görevlendirme, Afganistan'la köklü ilişkilerimiz ve bu ülkeye yönelik siyasi, ekonomik ve güvenlik alanındaki katkı ve taahhütlerimizle de örtüşmektedir.

Son olarak 2 Aralık 2014 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen **NATO Dışışleri Bakanları Sonbahar Toplantısına** katıldım. Bu toplantıda, ağırlıklı olarak, Ukrayna'daki Kriz ve Afganistan ve ülkemiz sınırındakiler dahil olmak üzere Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik sınamalar ele alınmıştır. Bu çerçevede, Ukrayna'ya verilen destek teyit edilerek, Galler Zirvesinde bu ülkeye savunma kapasitesi alanında destek sağlamak amacıyla kurulması kararlaştırılan emanet fonları hayata geçirilmiş; Müttefiklere güvence vermek ve kolektif savunma taahhüdünü teyit etmek üzere, Galler Zirvesinde tasdik edilen Hazırlık Eylem Planının uygulanmasına yönelik çalışmalar gözden geçirilmiş; Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Ortak Görev Gücünün 2015 yılı başlarında ara yeteneğe kavuşacağı ilan edilmiştir. RSM hazırlıklarının da ele alındığı Toplantıda, NATO-Afganistan ortak açıklamasıyla, anılan Misyona başlatılacağı ilan edilmiş, NATO ile Afganistan arasındaki Kalıcı Ortaklığın güçlendirilmesi kararlaştırılmış; Misyona Müttefikler ve ortaklarca yapılacak katkılar ile Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerinin mali idamesine yönelik evvelce açıklanan katkılar teyit edilmiştir. Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik sınamalar bağlamında ise, İttifak'ın doğusundaki ve güneyindeki tehditler stratejik bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu oturumda, tarafımızdan NATO Dışışleri Bakanlarının 2015 ilkbahar toplantısının ülkemizde yapılması önerilmiş; Daimi Konsey de müteakip gayriresmi toplantısını yapmak üzere İzmir'e davet edilmiştir. Bu önerilerimiz gerek Müttefikler gerek NATO çevrelerinde büyük memnuniyet yaratmış olup; konunun önümüzdeki günlerde NATO'da resmiyete kavuşturulması beklenmektedir.

KARADENİZ'DE DENİZ GÜVENLİĞİ

Karadeniz'de bölgesel işbirliği yoluyla istikrarın güçlendirilmesine önem vermekteyiz. Bu bağlamda, Karadeniz'e sahildar ülkeler arasındaki işbirliğinin artırılması gerekmektedir. Ukrayna krizinin Karadeniz'deki işbirliğini olumsuz etkilediği bir vakıdır. Bununla birlikte, sorunların diplomasi yoluyla giderilerek, sahildar ülkeler arasında işbirliğinin etkin bir biçimde yeniden tesis edilmesine önem atfetmekteyiz. Mevcut işbirliği mekanizmalarının korunması ve güçlendirilmesi gerektiği görüşündeyiz. Ülkemizin öncülüğünde oluşturulan ve esasen bölgesel sahiplenme anlamında en etkili işbirliği mekanizmasını teşkil eden Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu'nun (BLACKSEAFOR); şüpheli gemilerin izlenmesi amacıyla keza ülkemiz tarafından yaşama geçirilen "Karadeniz Uyum Harekatı"nın ve yine ülkemizin liderliğinde 2006 yılında tesis edilen "Karadeniz'e Sahildar Ülkeler Sınır/Sahil Güvenlik Teşkilatları İşbirliği Forumu"nun (BSCF) Karadeniz'de barış ve istikrarın tesisinde önemli bölgesel mekanizmalar olduğunu düşünmekteyiz.

Ülkemiz Karadeniz'de deniz güvenliğinin güçlendirilmesi amacı ve bölgesel sahiplenme anlayışıyla sözkonusu işbirliği mekanizmalarından etkin biçimde istifade edilmesi yönündeki gayretlerini sürdürecektir.

Bilindiği üzere, 20 Temmuz 1936 tarihli Montrö Sözleşmesi Karadeniz'de barış, güvenlik ve istikrarın sağlanmasında asli unsurdur. Sözleşme'nin hükümleri, ülkemizce 78 yıldan bu yana tarafsızlık içinde, büyük titizlik ve özenle uygulanmaktadır. Bu çerçevede, Montrö Sözleşmesi'nin aradan geçen süre zarfında başarıyla uygulanmış olması Sözleşmeyle oluşturulan dengenin kalıcılığının bir göstergesi ve teminatıdır. Ukrayna krizinde de görüldüğü üzere, Sözleşme hükümlerinin ülkemizce yukarıda kayıtlı anlayış temelinde uygulanması, Karadeniz'de karşılıklı güven ortamının korunmasına önemli katkıda bulunmaktadır.

Montrö Sözleşmesi Türk Boğazları'ndan uluslararası seyrüsefere ilişkin olarak ticaret gemileri bakımından geçiş serbestisi sağlamakta, askeri gemilerin geçişi açısından ise bazı kısıtlamalar getirmektedir. Bu bağlamda, Karadeniz'e sahildar olan ve olmayan ülkeler bakımından bir ayrıma gidilmiş ve Karadeniz'e sahildar olmayan ülkelerin askeri gemileri hem tonaj hem de Karadeniz'de kalış süreleri bakımından bazı kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Savaş gemilerinin Türk Boğazları'ndan geçişi bu çerçevede gerçekleştirilmekte olup, Montrö Sözleşmesi hükümlerinin ihlali hiçbir şekilde sözkonusu değildir.

AGİT, SİLAHSIZLANMA VE SİLAHLARIN KONTROLÜ

Kuzey Amerika, Avrupa, Kafkaslar, Karadeniz ve Orta Asya'dan toplam 57 ülkenin üye olduğu **Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)**, güvenliğin siyasi-askeri, ekonomik-çevre ve insani boyutlarını bütünsel bir yaklaşımla ele alan "kapsamlı güvenlik" anlayışı sayesinde uluslararası güvenlik yapılanmaları içindeki önemini korumaktadır.

Her ne kadar AGİT'in Avrupa güvenliğindeki rolü NATO ve AB genişlemeleri neticesinde Avrupa-Atlantik coğrafyasında oluşan yeni stratejik durum nedeniyle sorgulanmaya başlamışsa da, AGİT'in etkinliğinin artırılması amacıyla 2009 yılında başlatılan süreci müteakip 2010 Kazakistan Dönem Başkanlığı sırasında Astana'da tertiplenen Zirve toplantısı, Örgüte ve faaliyetlerine belirli bir canlılık getirmiştir. 2014 İsviçre Dönem Başkanlığı da bu süreci ileri taşımaya yönelik çabaları sürdürmektedir.

AGİT'in Ukrayna krizine hızlı bir tepki vererek, bu ülkede bir Özel Gözlem Misyonu oluşturması ve sahada faaliyete geçirmesi Örgütün görünürlüğüne ve saygınlığına önemli katkıda bulunmuştur. Başkanlığı Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşarı Emekli Büyükelçi Ertuğrul Apakan tarafından üstlenilen Misyonun tarafımızdan personel desteği sağlanmakta ve maddi katkıda bulunmaktadır.

Ülkemiz keza, AGİT'in güçlendirilmesine ve etkinliğinin artırılmasına yönelik gayretlere aktif katkı sağlamaya devam etmektedir. Bu kapsamda, 4-5 Aralık 2014 tarihlerinde Basel'de düzenlenen **AGİT 21. Bakanlar Konseyi Toplantısı**'na iştirak ettim. Bu toplantıda, Ukrayna krizi, Kırım ve terörizmle mücadele dahil, AGİT coğrafyasındaki ortak sınamalarla, Yukarı Karabağ, Abhazya, Güney Osetya ve Transdinyester ihtilaflarının çözümüne yönelik çabalar ele alınmıştır. Helsinki Nihai Senedi'nin 1975 yılında imzalanmasının 40. yıldönümüne denk gelen 2015 yılına giden süreçte, AGİT'in siyasi-askeri, ekonomik ve insani boyutlarında vuku bulan gelişmelerle ilgili hususlar da gündemde yer almıştır.

Türkiye, Örgüt içinde giderek pekiştiği görülen doğu-batı ayrışmasının giderilmesi yönünde de çaba sarf etmektedir. Örgütün her üç boyutundaki faaliyetlerinin dengelenmesi ve karar alma sürecinde oydaşma kuralının muhafazası da önem attığımız hususlardır.

Bunlara ilaveten, başta Yukarı Karabağ ihtilafı olmak üzere sürüncemede kalan ihtilafların çözüm süreçlerinin hızlandırılmasını ve somut sonuçlar alınmasını teminen Örgütün faaliyet ve kaynaklarını "siyasi çözüm" unsuruna

yönlendirmeye çalışmaktayız. AGİT'in NATO ve AB genişleme süreçleri dışında kalan Kafkasya, Karadeniz ve Orta Asya ülkelerinde istikrar ve güvenliğin tesisine yönelik rolünün artarak devamını gerekli görüyor, bu yöndeki faaliyetleri destekliyoruz.

Ülkemiz ayrıca, yabancılara karşı ayrımcılık, ırkçılık ve hoşgörüsüzlükle mücadele konularının Örgütün gündeminde yer almaya devam etmesini sağlamaktadır.

AGİT ülkelerinin tamamının üye olduğu, askeri faaliyetler üzerinde şeffaflık temin eden siyasi bağlayıcı nitelikteki güven ve güvenlik artırıcı önlemleri içeren **Viyana Belgesi**'nin (VB) güncellenmesine ilişkin çalışmalar kapsamında VB-2011 kabul edilmiştir. Ülkemiz bu belgenin elan devam eden güncelleme çalışmalarına da aktif şekilde katılmaktadır.

Konvansiyonel silahlar alanındaki en kapsamlı ve tek hukuki bağlayıcı düzenleme olan **Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (AKKA)** rejimi, halihazırda bir kriz içerisindedir. NATO'nun genişlemesine tepki olarak AKKA yükümlülüklerini 2007 yılında askıya almış olan RF'nin Antlaşma'ya geri dönmesi yönünde 2007-2008 ve 2010-2011 yıllarında NATO tarafından getirilen iki ayrı öneri üzerinde yürütülen müzakereler sonuçsuz kalmıştır.

Diplomatik çabaların sonuç vermemesi üzerine, ülkemizin de dahil olduğu AKKA'ya taraf NATO üyeleri ile Gürcistan ve Moldova, Antlaşma'nın uygulanmasını münhasıran RF'ye karşı olmak üzere 22 Kasım 2011 tarihinden itibaren durdurmuşlardır. AKKA ve ilgili belgelerden kaynaklanan yükümlülüklerimizi diğer üye ülkelere karşı uygulamaya devam etmekteyiz.

Bu meyanda, NATO müttefiklerinin Avrupa-Atlantik konvansiyonel güvenlik mimarisine dair yeni yaklaşımını tespit etmek üzere 2011 yılı sonuna doğru bir danışma süreci de başlatılmıştır. Sözkonusu danışmalar kapsamında ülkemiz, başta ABD olmak üzere müttefiklerle istişarelerde bulunmakta, ayrıca İttifak bünyesindeki Yüksek Düzeyli Görev Gücü çalışmalarına katkı sağlamaktadır.

Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA), ülkemizin aktif rol oynadığı önemli bir uluslararası platformdur. Türkiye 16 kurucu üyesinden biri olduğu CICA'nın çalışmalarına başından itibaren güçlü destek vermiştir. Ülkemiz Haziran 2010'da İstanbul'da gerçekleştirilen Üçüncü Zirve'de iki yıllık bir süre için Dönem Başkanlığını üstlenmiş; Dönem Başkanlığımız üye ülkeler tarafından Nisan 2012'de alınan kararlar ile iki yıl süreyle (2012-2014) uzatılmış; CICA Şanhay Zirvesi'nde (20-21 Mayıs 2014), Haziran 2010 İstanbul Zirvesi'nden beri yürüttüğümüz Dönem Başkanlığı ÇHC'ye devredilmiştir.

Dönem Başkanlığımızda CICA'ya siyasi ve askeri gündem kazandırılması, CICA coğrafyasında AGİT benzeri bir Güven Arttırıcı Önlemler (GAÖ) kültürü oluşturulması ve bu amaçla etkin bir diyalog mekanizmasının tesis edilmesi hedeflerinde önemli mesafe katedilmiştir. Buna ek olarak, Asya'da oluşmakta olan yeni güvenlik anlayışının CICA temelinde yapılandırılması hedeflenmiştir. Tüm boyutlarda GAÖ'lerin uygulanmasına ivme kazandırılmış; dört temel askeri-siyasi GAÖ'nün uygulanmasının kararlaştırılması bu alanda bir ilk teşkil etmiştir.

Türkiye'nin Dönem Başkanlığı'nda CICA'nın uluslararası alandaki görünürlüğü daha da artmıştır. Bu dönemde Irak, Vietnam, Bahreyn, Kamboçya, Bangladeş ve Katar CICA'ya üye olmuş, Filipinler ve Sri Lanka gözlemciliğe kabul edilmiştir. CICA bugün coğrafya ve nüfus bakımından Asya kıtasının %90'ından fazlasını kapsayan bir oluşum haline gelmiştir. Artık üçüncü on yılına adım atan CICA, farklı din, dil, ırk ve kültürlerden 4 milyarı aşkın insanın yaşadığı bir coğrafyada güvenlik işbirliğinin tesisini amaçlamaktadır.

Kitle imha silahları ve bunları fırlatma vasıtalarının yayılma riski uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditler arasında ön sıralarda yer almaktadır. Yayılma riskinin yüksek olduğu bölgelere yakın bir coğrafyada yer alan Türkiye, uluslararası planda, silahların kontrolü, silahsızlanma ve yayılmanın önlenmesi çabalarına aktif destek vermektedir.

Türkiye yayılmanın önlenmesi alanındaki tüm temel uluslararası belgelere ve ihracat kontrol düzenlemelerine taraftır. Ülkemiz bu çerçevede, **Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'na (NPT)** 1979, **Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Antlaşması'na (CTBT)** 2000 yılında taraf olmuştur. Kimyasal Silahlar Sözleşmesi'ne 1997 yılından, Biyolojik Silahlar Sözleşmesi'ne ise 1974 yılından bu yana taraf olan Türkiye, 1996 yılında konvansiyonel silahlar ve çift kullanımlı malzeme ve teknolojinin ihracat denetimlerine ilişkin **Wassenaar Düzenlemesi'nin** kurucu üyeleri arasında yer almış, 1997 yılında **Füze Teknolojisi Kontrol Rejimi'ne** katılmış, 1999'da Zangger Komitesi'ne, 2000 yılında **Nükleer Tedarikçiler Grubu** ile kimyasal ve biyolojik maddelerin dışsatımının kontrolü alanında faaliyet gösteren **Avustralya Grubu'na** üye olmuştur. Ülkemiz 25-26 Kasım 2002 tarihlerinde Lahey'de düzenlenen uluslararası konferansta kabul edilen Balistik Füze Yayılmasına Karşı Lahey Davranış İlkeleri Rehberi'ni de bu alanda uluslararası çapta kabul görebilecek bir yasal çerçevenin ilk adımı olarak değerlendirerek konferans sonunda anılan düzenlemeye taraf olmuştur. Ülkemiz taraf olduğu ihracat kontrol düzenlemelerinin siyasi düzeyli genel kurul ve teknik düzeyli çalışma/uzmanlar grubu toplantılarına aktif katılım ve katkı sağlamaktadır.

Türkiye, nükleer yayılmanın önlenmesi rejiminin çerçevesini oluşturan NPT'nin yayılmanın önlenmesi, silahsızlanma ve nükleer enerjiden barışçı amaçlarla yararlanma hakkını içeren üç temel boyutuna, birbirini tamamlayan unsurlar olarak eşit derecede önem vermektedir. Bu çerçevede, yayılmanın önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlerin, NPT'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getiren ülkelerin nükleer enerjiden barışçı amaçlarla yararlanma hakkına engel teşkil etmemesi gerektiğini ilgili forumlarda güçlü biçimde savunmaktadır.

Ülkemiz, bu politikaları çerçevesinde, beş yılda bir düzenlenen NPT Gözden Geçirme Konferanslarına ve ara dönemdeki Hazırlık Komitesi toplantılarına aktif katılım sağlamakta, bu konferanslarda kabul edilen ve uluslararası oydaşmayı yansıtan tavsiyelerin her üç boyutta dengeli bir ilerleme sağlayacak şekilde uygulamaya geçirilmesine yönelik çabalara katkıda bulunmaktadır. Müteakip Gözden Geçirme Konferansı Mayıs 2015'te New York'ta düzenlenecektir.

Türkiye, nükleer alanda son dönemde CTBT'nin yürürlüğe girmesini kolaylaştırmaya, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın güvence denetimleri sisteminin güçlendirilmesine, Orta Doğu'da kitle imha silahlarından arındırılmış bölge (WMDFZ) tesisine ve Silahsızlanma Konferansı'ndaki tikanıklığın aşılmasına yönelik girişimlere aktif destek vermektedir.

NPT hedeflerinin hayata geçirilmesine yönelik çabaları desteklemek amacıyla Japonya ve Avustralya'nın öncülüğünde dünyanın farklı bölgelerinden on ülkenin (Türkiye, Japonya, Avustralya, Kanada, Almanya, Hollanda, Polonya, Meksika, Şili, BAE) Dışişleri Bakanları düzeyinde biraraya gelerek oluşturdukları, bilahare Filipinler ve Nijerya'nın da dahil olduğu Nükleer Yayılmanın Önlenmesi ve Silahsızlanma Girişimi (NPDI) bünyesinde yer alan Türkiye, grubun faaliyetlerine aktif katkı sağlamaktadır. Ülkemiz Haziran 2012'de NPDI'nın Bakanlar düzeyindeki mutad yıllık toplantısına evsahipliği yapmıştır. NPT Gözden Geçirme Konferansı öncesinde gerçekleştirilecek 2015 toplantısının yeri ve tarihi henüz kesinlik kazanmamıştır.

Nükleer silahsızlanma hedefinin hayata geçirilmesi nükleer silah sahibi ülkelerin bu alandaki taahhütlerini yerine getirme yönünde ciddi bir siyasi irade sergilemelerine bağlıdır. ABD ile RF arasında sonuçlandırılan Stratejik Silahların Azaltılması Antlaşması'nı (START) Türkiye memnunlukla karşılamıştır. Antlaşma konuşlandırılmış stratejik savaş başlıkları ve bunları fırlatma vasıtalarında azaltıma gidilmesini öngörmektedir. Türkiye diğer nükleer silah sahibi ülkelerin de dahil olacağı silahsızlanma müzakerelerinin ilerletilmesini ve stratejik olmayan silahlar dahil olmak üzere nükleer silahlarda daha fazla azaltıma gidilmesini teşvik etmektedir.

Nükleer terörizmin ve nükleer ve radyolojik maddelere yetkisiz çevrelerce erişimin önlenmesi çabaları yayılmanın önlenmesi rejiminin giderek ön plana çıkan bir boyutunu teşkil etmektedir. Türkiye yasadışı nükleer ticaretin ve nükleer terörizmin önlenmesi, ayrıca nükleer malzemenin emniyet ve güvenliğinin sağlanması hedeflerine yönelik çabaların birleştirilmesi amacıyla Nisan 2010'da Vaşington'da düzenlenen Nükleer Güvenlik Zirvesi'ne (NSS) katılan 47 ülke arasında yer almıştır. 2010 Vaşington ve 2012 Seul Zirveleri'ne Sayın Başbakanımız, 2014 Lahey Zirvesi'ne de Sayın Cumhurbaşkanımız başkanlığındaki heyetlerle iştirak edilmiştir. Tarafımızdan ara dönemlerdeki Zirve hazırlık ve izleme toplantılarına da aktif katılım ve katkı sağlanmaktadır. Ülkemiz Kasım 2012'de İstanbul'da 2104 Lahey Zirvesi hazırlık toplantılarından ilkinde evsahipliği yapmıştır. Müteakip Zirve 2016 yılında ABD'nin evsahipliğinde düzenlenecektir.

Kritik bir coğrafyada yer almasından ötürü, ülkemiz ayrıca önemli bir transit güzergah teşkil etmekte, bu ise silah ve her tür kontrollü ve hassas malzeme ve teknolojinin ülkemiz üzerinden arzu edilmeyen alıcılara ulaştırılması riskini beraberinde getirmektedir. Ülkemizin yer aldığı coğrafya, ihracat kontrolleri anlamında uluslararası toplumun ülkemiz üzerinde yoğun şekilde odaklanması sonucunu doğurmaktadır.

Bu itibarla ülkemiz, uygulamakla yükümlü bulunduğu BM Güvenlik Konseyi kararları ve üyesi bulunduğu uluslararası ihracat kontrol rejimlerinden kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak, ihracat kontrol sistemini etkin şekilde uygulama gayreti içerisinde bulunmakta, yayılma riskine işaret eden tespitler ve istihbari bilgiler ışığında, ilgili kurumlarla yasadışı veya sakıncalı sevkiyatların önlenmesi yoluna gidebilmektedir.

Ülkemiz aynı şekilde, küçük ve hafif silahların yasadışı ticareti ve transferi konusunda da hassas bir tutum sergilemekte ve bu alandaki toplantı ve oluşumlarda aktif rol oynamaktadır. Ülkemizin bu konudaki tutumu, son olarak konvansiyonel silahların yasadışı ticareti ve transferinin önüne geçilmesi ve bunların evrensel kurallara bağlanması maksadıyla hazırlanarak Haziran 2013'te BM Genel Kurulu'nda imzaya açılan Silah Ticareti Antlaşması'nı 2 Temmuz 2014 tarihinde imzalamasıyla da kendini göstermiştir. Antlaşmanın onay sürecine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye, 1997 tarihli **Antipersonel Kara Mayınlarına İlişkin Ottawa Sözleşmesi**'ne henüz üye olmadan önce, 1996 yılında antipersonel mayın kullanımını ve sözkonusu mayınların üretim, satış ve transferini yasaklayan üç yıllık ulusal moratoryum ilan etmiş; moratoryumun süresini 1999 yılında yenilemiş ve 2002 Mart ayında süresiz olarak uzatmıştır. 1998 Ocak ayından

itibaren mayınlama faaliyetleri durdurulmuş ve temizleme çalışmalarına başlanmıştır. Halen Sözleşme'ye taraf ülke sayısı 162'dir. Taraf olmayan ülkeler arasında ABD, RF, İsrail, Hindistan ve Pakistan'ın yanısıra, komşularımızdan Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, İran ve Suriye de bulunmaktadır.

Sözleşme'nin 5. Maddesi, taraf devletlerin arazide döşeli anti-personel kara mayınlarını, Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden itibaren on yıl içinde imha etme yükümlülüğü getirmektedir. (Gerekçelendirilmek suretiyle, sözkonusu yükümlülüğün tamamlanabilmesi için ilave 10'ar yıllık süre uzatımı talebinde bulunulabilmektedir.) Ülkemiz açısından normal süre, onuncu yılın tamamlandığı 1 Mart 2014'de dolmuştur. Halihazırda Yunanistan, Bulgaristan ve Gürcistan sınırlarımız dışındaki tüm sınırlarımızda ve bazı iç bölgelerde mayın bulunmaktadır. Ülkemiz, 5. Madde yükümlülüğünü Mart 2014'e kadar yerine getiremeyecek olması nedeniyle, Nisan 2013'te Ottawa Sözleşmesi Taraf Devletler Toplantısı Başkanlığı'na süre uzatım talebini açıklayan bir rapor tevdi etmiş ve bu çerçevede sekiz yıllık bir uzatma talebinde bulunmuştur. Sözkonusu talebimiz Aralık 2013'te Cenevre'de yapılan Taraf Devletler Toplantısı'nda kabul edilmiştir.

Ülkemizde mayın temizliğine ilişkin faaliyetlerin Milli Mayın Faaliyet Merkezi'nin kurulmasına yönelik kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce onaylanmasını takiben hız kazanması beklenmektedir.

TERÖRİZMLE ULUSLARARASI MÜCADELE

Türkiye, ülke içinden ve dışından kaynaklanan terörizme hedef olmuş bir ülke olarak, terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda aktif rol almaktadır. Bu kapsamda, gerek uygulamanın gerek kavramsal çerçevenin geliştirilmesi çabalarına katkıda bulunmakta, gerekçesi ve amacı ne olursa olsun terörizmi “insana karşı işlenebilecek en ağır suçlardan biri” olarak nitelemektedir.

Ülkemiz, bu amaçla son dönemde terörizmle mücadele faaliyetlerini gerek uluslararası kuruluşlar nezdinde gerek ikili planda yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Halihazırda 70'e yakın ülkeyle güvenlik işbirliği anlaşması imzalanmış olup, çok sayıda ülkeyle de anlaşma müzakereleri sürmektedir. Ülkemiz aynı zamanda, BM'nin bütün terörle mücadele sözleşmelerine ve protokollerine taraftır.

Bilindiği üzere Türkiye, 1970'li yıllardan bugüne kadar birçok terör örgütü tarafından hedef alınmıştır. Bu çerçevede, kökleri ülkemiz dışında olan ASALA, 17 Kasım ve El-Kaide gibi terör örgütlerinin yanısıra, etnik bölücü PKK, aşırı

sol ideolojiyi benimseyen DHKP/C ya da dini istismar eden Hizbullah/İlim grubu gibi birçok terörist tehdit unsuruyla mücadele etmektedir.

PKK terör örgütünün tüm faaliyetlerinin sona erdirilmesi, terörizmle mücadele çabalarımızın öncelikli hedefidir. Bu doğrultuda Hükümetimizce başlatılan sürece paralel olarak PKK'nın güney komşularımızın ülkemize mücavir bölgelerinde zemin kazanmaması için çalışmalarımız yoğun biçimde devam etmektedir. Buna mukabil, Suriye'deki mevcut durum itibariyle, PKK iltisaklı oluşumların Suriye'nin kuzey bölgelerinde faaliyetlerini yoğunlaştırdığı gözlenmektedir. Bu tür oluşumların ülkemize yönelik bir tehdit haline gelmesinin engellenmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır.

Diğer taraftan, örgütün propaganda, finansman ve eleman temini faaliyetlerinin sona erdirilmesini ve teröristlerin ülkemize iadesini teminen özellikle Avrupa ülkeleri nezdindeki çabalarımız sürmektedir.

Propaganda faaliyetlerinin önlenmesine yönelik girişimlerimiz neticesinde PKK terör örgütü iltisaklı ROJ TV ile ana şirketi "Mezopotamya Yayıncılık A/S" aleyhine Danimarka adli makamlarınca 2005 yılında başlatılan süreç 3 Temmuz 2013 tarihinde Danimarka Yüksek Mahkemesi'nin bu iki kuruluşu terörizmi iletme yasağını ihlalden suçlu bulması ve yüksek para cezasına çarptırmasıyla sonuçlanmış; ROJ TV'nin televizyon yayını yapma hakkı süresiz olarak geri alınmıştır. Yüksek Mahkeme'nin kararı PKK'nın terör örgütü olduğunu, ROJ TV'nin PKK terör örgütünün mali birimi olan "Ekonomik Mali Birim (EMB)" tarafından finanse edildiğini, PKK propagandası yaparak terörizmi teşvik eden ROJ TV yayınlarının ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini, kanalın çalışanlarının da terör örgütüyle yakın ilişki içinde bulduklarını teyit etmesi bakımından önem taşımaktadır. Neticede ROJ TV 19 Ağustos 2013 tarihinde iflas kararı almıştır. Mezopotamya Yayıncılık A/S şirketine bağlı diğer televizyon kanalları da (Nuçe TV, MMC) yayınlarını durdurmuştur. Bununla birlikte PKK, özellikle Norveç'ten yayın yapan Sterk TV ile İsveç'teki Nevruz TV yoluyla propaganda faaliyetlerini sürdürmektedir.

Örgütün diğer yasadışı faaliyetlerine karşı da geçtiğimiz yıl içinde çeşitli Avrupa ülkelerinde operasyonlar düzenlenmiştir. Bu çerçevede, örgütün finansman faaliyetlerine yönelik olarak Danimarka, Belçika, İspanya, Fransa ve Hollanda'da kolluk kuvvetlerince operasyonlar düzenlenmiştir. Operasyonların ardından gözaltına alınan örgüt mensuplarına ilişkin yargı süreçleri devam etmektedir.

AB'nin kanun uygulayıcı kurumu Europol tarafından her yıl mutaden hazırlanan AB Terörizm Durum ve Eğilim Raporunda (TE-SAT), Avrupa'nın PKK'nın

eleman toplama, eğitim, propaganda ve terörizmin finansmanı faaliyetleri için bir merkez olmaya devam ettiği, PKK'nın Avrupa'daki başlıca gelir kaynaklarının haraç toplama, kara para aklama, yasadışı göçmen kaçakçılığına yardım ve yataklık etme, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı olduğu teyit edilmektedir. Raporda ayrıca, terör örgütlerinin küresel suç şebekeleri vasıtasıyla AB içinde ve dışında gelir temin edebildiği belirtilmekte, buna en iyi örnek olarak, terör eylemlerini finanse etmek ve desteklemek amacıyla PKK'nın yürüttüğü uyuşturucu ticareti faaliyetleri gösterilmektedir.

Ülkemizde şiddet eylemleri gerçekleştiren DHKP/C terör örgütüne karşı Avrupa'daki son dönemde yapılan operasyonlar neticesinde farkındalığın artmaya başladığı gözlenmektedir.

Ülkemiz, farklı coğrafyalarda gerçekleştirdiği eylemlerle uluslararası güvenliği tehdit eden El-Kaide bağlantılı dini istismar eden terör örgütleriyle de mücadelede ulusal düzeyde her türlü tedbiri en etkin şekilde almakta ve uluslararası alanda sürdürülen çabalara katkıda bulunmaktadır.

Türkiye, El Kaide ve bu örgütün ideolojisinden etkilenen DEAŞ başta olmak üzere El Nusra, El Şebab gibi radikal grupların hedefindedir. 2003 yılı Kasım ayında İstanbul'da gerçekleştirilen terör eylemleri (El Kaide), Temmuz 2013'te Somali Büyükelçiliğimize yapılan terör saldırısı (El Şebab), Mayıs 2014'te Mogadişu'da THY aracımıza yönelik silahlı saldırı (El Şebab), Mart 2014'te Niğde'de güvenlik birimlerimize karşı gerçekleştirilen saldırı (DEAŞ) ile 11 Haziran 2014 tarihinde Musul Başkonsolosluğumuza yapılan saldırı ve Başkonsolosluk personelinin DEAŞ tarafından üç ayı aşkın bir süre boyunca alıkonulması, sözkonusu terör örgütleri tarafından doğrudan hedef alındığımızı açıkça ortaya koymaktadır.

İlgili BM Güvenlik Konseyi kararları uyarınca, DEAŞ 2005 yılından bu yana önceki isimleriyle ülkemiz tarafından terör örgütü olarak kabul edilmiş ve en son 10 Ekim 2013 tarihinde "Irak-Şam İslam Devleti (ISIL)" ismiyle terör örgütlerine ilişkin yaptırımlar kapsamına alınmıştır. DEAŞ'ın Suriye ve Irak'ta artan etkinlikleri, ulusal güvenliğimize yönelik doğrudan ve ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Suriye rejiminin de desteğiyle faaliyet alanlarını genişletmiştir.

DEAŞ'ın Irak ve Suriye'deki unsurları içerisinde, 80'i aşkın ülkeden 10.000 civarında yabancı terörist savaşçının bulunduğu yönünde istihbari duyurular mevcuttur. Ancak, DEAŞ sadece bir terör örgütü değil, saldırdığı bölgelerden elde ettiği ağır silahlar ve teçhizatlara sahip, arazide güç dengelerini etkileyebilen bir silahlı grup niteliği taşımaktadır. DEAŞ'ın son dönemde Irak ve Suriye'deki ilerleyişi ve artan saldırıları "Yabancı Terörist Savaşçılar" konusunun daha geniş bir çerçevede ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Terör

örgütleriyle ilişkisi olduğundan şüphelenilen ve yasadışı yollarla ülkemize giriş yapan yabancılar ilgili kurumlarımızca tespit edilerek tutuklanmakta ve sonrasında sınır dışı edilmektedir. Bugüne kadar ülkemizce 3.500'den fazla kişi son 8 ay içerisinde olmak üzere, toplam 6.600'ü aşkın kişiye yurda giriş yasağı konulmuştur. Keza, Bu kapsamda 1.000'in üzerinde kişi makamlarımızca sınır dışı edilmiştir.

Terörle mücadele alanında diğer ülkelerle işbirliğimiz ilgili kurumlarımızın da katılımıyla ikili istişareler gerçekleştirilmesi suretiyle pekiştirilmektedir. Son bir yıllık dönemde AB, Almanya, İngiltere ve AB Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü yetkilileriyle terörle mücadele istişareleri gerçekleştirilmiştir. İstişareler bağlamında, AB Terörizmle Mücadele Koordinatörü Gilles de Kerchove 27-28 Ekim 2014 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş olup, Bakanlığımız, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve güvenlikle ilgili kurumlarımız yetkilileriyle bir görüşme yapmıştır. Görüşmelerde, adigeçene bir taraftan DEAŞ tehdidine karşı alınmış önlemlere ilişkin güncel bilgi verilerek ülkemize karşı haksız ithamlardan vazgeçilmesi istenmiş, diğer taraftan PKK terör örgütünün AB Adalet Divanı'ndaki başlatmış olduğu sürece dikkat çekilerek, bu terör örgütünün hiçbir terör örgütü listesinden çıkarılmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Ülkemiz, terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında, BM'nin ve bölgesel kuruluşların kapasite geliştirme çabalarına katkıda bulunmakta, talep eden ülkelerle de kapsamlı ikili kapasite geliştirme programları düzenlemektedir. BM'de ve diğer ilgili forumlarda, uygun her fırsat ve zeminde terörizmle mücadele için en kararlı ve etkili önlemlerin alınmasını savunan Türkiye, terörizmin evrensel bir sorun olduğu gerçeğinden hareketle, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra BM, NATO, Avrupa Konseyi, AGİT, KEİ ve SELEC gibi uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda aktif rol oynamaktadır.

Bu bağlamda son olarak, BM nezdindeki Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Halit Çevik, terörizmle mücadelede uluslararası işbirliği için önemli bir yol haritası niteliğindeki BM Terörizmle Mücadele Küresel Stratejisi'nin 12-13 Haziran 2014 tarihlerinde New York'ta gerçekleştirilen Dördüncü Gözden Geçirme Toplantısı'nda kabul edilen "BM Terörizmle Mücadele Küresel Stratejisi" konulu BM Genel Kurul Kararı'nın kolaylaştırıcılık görevini yerine getirmiştir.

Ayrıca Türkiye'nin de dahil olduğu 29 ülke ve AB'nin katılımıyla, şiddete varan aşırıçılık ve terörizmle mücadele alanında ihtiyaçların tespiti, ihtiyaç duyulan alanlarda uzmanlık ve kaynak tahsisi ile bu bağlamda küresel terörizmle mücadele işbirliğinin sivil unsurlarının pekiştirilmesi amacıyla kurulan "Terörizmle Mücadele Küresel Forumu" (TMKF) 22 Eylül 2011 tarihinde

hayata geçirilmiştir. Katılımcıların bu alandaki ulusal tecrübe ve bilgi birikimleri, ayrıca sarf etmekte oldukları çabaları bir amaç birliği çerçevesinde, sivil odaklı girişimlerde biraraya getirilmektedir. Forum bu doğrultuda ilgili uzmanlar arasında karşılıklı etkileşime imkan tanımaktadır. Ülkemiz, TMKF'nin eşbaşkanlığını ilk iki yıl için ABD'yle birlikte üstlenmiştir. Bahse konu eşbaşkanlığımız TMKF'nin 26-27 Eylül 2013 tarihlerinde New York'ta gerçekleştirilen Dördüncü Bakanlar Oturumu ve Koordinasyon Komitesi Toplantısı'nda iki yıllığına uzatılmıştır. Bu toplantıda ayrıca, biri ülkemizin girişimiyle hazırlanan üç önemli mutabakat belgesi kabul edilmiştir. TMKF'nin son Bakanlar Oturumu, benim ve ABD Dışişleri Bakanı Kerry'nin eşbaşkanlığımızda 22 Eylül 2014 tarihinde New York'ta gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda, başta yabancı terörist savaşçılar olmak üzere bir dizi konuda önemli belgeler kabul edilmiştir.

TMKF çerçevesinde, Doğu, Batı ve Kuzey Afrika ile Orta Doğu ülkelerinin, terörizmle mücadelede etkin bir ceza adaleti sisteminin oluşturulması ve hukukun üstünlüğüne dayalı uygulamaların yerleştirilmesi bakımından kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla kurulan "International Institute for Justice and Rule of Law - IJJ/Uluslararası Adalet ve Hukukun Üstünlüğü Enstitüsü" 18 Haziran 2014 tarihinde Malta'da faaliyete geçmiştir. Ülkemiz anılan Enstitü'nün kurucuları arasında yer almış olup, Yönetim Kurulu'nda da temsil edilmektedir.

Ülkemiz ayrıca, TMKF'nin altı çalışma grubundan Afrika Boynuzu'na ilişkin olanının eşbaşkanlığını AB'yle birlikte yürütmektedir.

Diğer taraftan, 1991 yılından beri üyesi bulunduğumuz Mali Eylem Görev Gücü (FATF), karapara aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesi konularında uluslararası standartları belirleyen ve mali piyasalar nezdinde ağırlığı bulunan bir yapılanmadır. Ülkemiz FATF üyeliğinden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmeye yönelik olarak 2013 yılı içerisinde gerekli kanun ve yönetmelik değişikliklerini yapmış ve yürürlüğe koymuştur. Bu ve benzer çalışmalarımız sonucunda ülkemiz 23-27 Haziran 2014 tarihlerinde Paris'te gerçekleşen Mali Eylem Görev Gücü (FATF) Genel Kurul Toplantısı çerçevesinde "Yüksek Risk Teşkil Eden ve İşbirliği Yapmayan Ülkeler" kategorisinden, yaygın olarak bilinen adıyla "koyu gri liste"den çıkarılmıştır. Yıl içinde ülkemizin FATF standartlarına tam uyum yönündeki çalışmaları kararlılıkla devam etmiş ve son olarak 20-24 Ekim 2014 tarihlerinde Paris'te düzenlenen FATF Çalışma Grubu Genel Kurul toplantılarında ülkemiz FATF standartlarına uyum sağlamış ülke olarak tescil edilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğümüz tarafından yabancı ülke polis teşkilatlarına yönelik eğitim kursları gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, çoğunluğu Afrika kıtası, Orta Doğu ve Orta Asya ile komşu coğrafyamızda yer alan ülkelerin polis

teşkilatları olmak üzere, 1997-2013 yılları arasında 54 farklı ülkeye toplam 1.318 kurs verilerek 20.327 kursiyer eğitilmiştir. Bahsekonu eğitimlerin 605'i yurtdışında, 713'ü ise ülkemizde gerçekleştirilmiş, bu kapsamda yurtdışında 12.427 ve ülkemizde 7.900 kursiyer eğitilmiştir.

Uluslararası alanda yolsuzlukla mücadele konusunda akademik ve mesleki eğitim vermek, araştırma yapmak, teknik yardımda bulunmak ve uluslararası işbirliği ve iletişim ağı oluşturulmasını teşvik etmek amacıyla BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Avusturya Hükümeti, Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi ve diğer ilgililerin ortak girişimleriyle 2-3 Eylül 2010 tarihlerinde Viyana'da düzenlenen bir konferansla Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Akademisi'nin (IACA) açılışı yapılmıştır. IACA uluslararası alanda türünün tek örneği olup, yolsuzlukla mücadele konusunda dünya çapında kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla ortaklık kurmayı ve yargıç, savcı, polis memuru gibi profesyonellerin yanısıra siyaset belirleyiciler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları mensuplarına eğitim vermeyi amaçlayan tüzel kişiliği haiz uluslararası bir kuruluş olarak yapılanmıştır. IACA'nın genel merkezi Viyana'da bulunmaktadır. IACA Kurucu Anlaşması Hükümetimiz adına 21 Aralık 2010 tarihinde BM Viyana Ofisi nezdindeki Daimi Temsilcimiz tarafından imzalanmış ve onay belgeleri 28 Eylül 2012 tarihinde depoziter makama tevdi edilmiştir. Kurucu Anlaşma'nın yürürlüğe ilişkin 18. maddesi uyarınca Anlaşma ülkemiz bakımından 27 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

AVRUPA KONSEYİ VE İNSAN HAKLARI

Uluslararası toplumun saygın bir üyesi olarak, insan haklarının korunması ile demokrasi ve hukukun üstünlüğünün ülkemizde ve dünyada geliştirilmesine yönelik çabalarımızı sürdürüyoruz.

Dış politikamızın öncelikli alanları arasında yer alan insan hakları konusunda uluslararası işbirliğine ve uluslararası alanda görünürlüğümüzü, etkinliğimizi artırmaya önem vermekteyiz.

Kurucu üyesi olduğumuz **Avrupa Konseyi**'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) hükümleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) içtihadı, ülkemizde son yıllarda gerçekleştirilen demokratik reformlar ile temel insan hak ve özgürlüklerine yönelik düzenlemeler bakımından aydınlatıcı ve yol gösterici olmaktadır. Bu çerçevede, ülkemizde 2014 yılı içinde yürürlüğe giren "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı" başta olmak üzere, yargı reformu paketleri ve Demokratikleşme Paketi'ni hayata geçiren mevzuat düzenlemelerimiz uluslararası planda yabancı muhataplarımızca yakından takip edilmiştir.

Türkiye, temel insan hakları belgelerine ve mekanizmalarına taraf olmaya ve bu çerçevede taraf olunan mekanizmalarda mümkün olan en üst seviyede temsil edilmeye önem vermektedir. Bunun son örneğini BM Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi üyeliğine 2015-2018 dönemi için ülkemiz tarafından aday gösterilen Prof. Dr. Feride Acar'ın yeniden seçilmesi teşkil etmiştir.

Diğer taraftan, Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol" ve "BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol"ün onay süreçlerinin yakında tamamlanmasını temenni ediyoruz.

Ayrıca AIHS ve AIHM'nin geleceğine ilişkin hususlar tarafımızdan yakından takip edilmektedir. Nitekim AIHM sistemini ve işleyişini geliştirici nitelikte değişiklikler getiren "15 No'lu Protokol" ile AIHM'e yerel mahkemelerde görülmekte olan belli bir dava kapsamında ilgili ulusal yargı makamının talebi üzerine tavsiye görüşü verme yetkisi tanıyan ve ülkemizce imzalanan "16 No'lu Protokol" onay süreçlerinin de bir an önce tamamlanmasına önem veriyoruz.

Ülkemiz uluslararası insan hakları mekanizmalarıyla işbirliğini artırarak sürdürmekte, tarafı olduğumuz BM sözleşmelerine dönemsel raporlarını zamanında iletmektedir. "BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmesi" (CERD) ile "BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşmesi"ne (CAT) ilişkin periyodik raporlarımız 2014 yılı içinde anılan sözleşmelerin ilgili Komiteleri'ne gönderilmiştir.

Tüm BM üyesi ülkelerdeki insan hakları durumunun **İnsan Hakları Konseyi** bünyesinde gözden geçirildiği bir platform niteliğinde olan Evrensel Periyodik İnceleme Mekanizması'nda (EPİM) ülkemizin ikinci incelemesi 2015 Ocak ayında yapılacaktır. Söz konusu inceleme öncesinde, ülkemizin insan hakları alanında gerçekleştirdiği reformlar çerçevesindeki gelişmeleri ortaya koyan ülke raporumuz EPİM Sekreteryası'na iletilmiştir.

Türkiye'de Cumhurbaşkanı'nın ilk kez halk tarafından doğrudan seçilmiş olması nedeniyle, Cumhurbaşkanlığı seçimleri yabancı muhataplarımızca yakından takip edilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi, yurtdışındaki vatandaşlarımıza oy kullanma imkanı sağlanması, seçim kampanyalarında Türkçe dışındaki dillerin kullanılabilir olması uluslararası planda ülkemiz açısından olumlu gelişmeler olarak kaydedilmiştir.

İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesini öncelikli siyasi hedefleri arasında gören Türkiye, çeşitli ülkelerdeki insan hakları ihlallerinin de dünya kamuoyunun dikkatine getirilmesi ve bu ihlaller hakkında uluslararası platformlarda, özellikle BM’de kararlar çıkartılmasında aktif rol oynamıştır.

Neticede BM, AGİT, Avrupa Konseyi ve AIHM başta olmak üzere insan hakları alanında ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliğimizin sürdürülmesi öngörülmektedir.

ULUSLARARASI EKONOMİ VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER

Küresel ekonomideki ağırlık merkezinin gelişmiş ülkelere doğru kaymakta olduğu bir dönemden geçmekteyiz. Ekonomik ve mali piyasalarda 2008 yılında başlayan krizin özellikle ABD ve Avrupa üzerindeki olumsuz etkileri azalmakla beraber halen devam etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin artan ekonomik güçlerine paralel olarak küresel ekonomik örgütler günün koşullarına uygun biçimde yeniden yapılanma sürecinden geçerlerken, yeni ortaklık mimarileri de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, son dönemde etkisi en fazla artan oluşumlardan biri ülkemizin de içinde bulunduğu **G-20**’dir.

Türkiye 1 Aralık 2013–1 Aralık 2014 tarihlerini kapsayan süre zarfında G-20 Üçlü Yapısı (Troyka) içerisinde yer almış olup, 1 Aralık 2014 tarihinde bir yıl süreyle G-20 Dönem Başkanlığı’nı üstlenmiştir. Bu çerçevede, G-20 2015 Liderler Zirvesi ülkemizde düzenlenecektir. Zirveye giden süreçte başta G-20 Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları Toplantıları olmak üzere Bakan ve değişik düzeylerde bir dizi toplantı ve etkinlik Türkiye’de düzenlenecektir.

G-20’nin çalışmalarına aktif katkı sağlayan ülkemiz, Dönem Başkanlığı’na büyük önem atfetmekte olup, hazırlıklara çok önceden başlanmış bulunmaktadır. Bu kapsamda, tüm hazırlık çalışmalarını yönetmek ve koordinasyonunu sağlamak amacıyla, G-20 Dönem Başkanlığı Yönlendirme Komitesi oluşturulmuştur. Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan’ın başkanlığındaki Yönlendirme Komitesi’nde Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Hazine Müsteşarları ile Merkez Bankası Başkanı yer almaktadır. İlgili kurumlarımız, G-20 Dönem Başkanlığı gündemimizin kapsayıcı bir şekilde oluşturulabilmesini teminen çalışmalarını sürdürmektedir.

OECD ülkemizin üye olduğu diğer bir önemli uluslararası ekonomik teşkilattir. Küresel krizin etkisiyle birçok ülke ciddi finansal ve ekonomik sıkıntılar yaşarken, ülkemiz, OECD ülkeleri içinde en yüksek büyüme oranına sahip ülkeler arasında yer almaktadır.

53. OECD Bakanlar Konseyi Toplantısı "Dayanıklı Ekonomiler ve Kapsayıcı Toplumlar: İstihdam ve Büyüme için Halkların Güçlendirilmesi" başlığı altında 6-7 Mayıs 2014 tarihlerinde Paris'te düzenlenmiştir. Ülkemizin Başbakan Yardımcımız Sayın Ali Babacan'ın başkanlığında bir heyetle temsil edildiği toplantıya, 34 OECD ülkesinin yanısıra 2013 yılı sonunda yol haritaları onaylanarak katılım müzakereleri yürütmeye davet edilen Kolombiya ve Letonya ile Kilit Ortaklar olan Hindistan, ÇHC, Brezilya, Endonezya, Güney Afrika ile Arjantin'den Bakanlar iştirak etmiştir.

OECD 2013 Bakanlar Konseyi Toplantısında mutabık kalındığı üzere 2014 yılı içerisinde Örgütün yapısının gözden geçirilmesi çalışmalarına odaklanılmış ve OECD'nin temel ilkelerinin korunması çerçevesinde, Örgütün daha etkin çalışmasına yönelik olarak reform çalışmalarının ilk çıktıları elde edilmiştir.

Kurucu üyeleri arasında yer aldığımız OECD'nin çalışma ve faaliyetlerine aktif katkı sağlamaya devam edilmesi öngörülmektedir. Üye ülkelerin katılımıyla yapılan ahiren oylamada, OECD nezdinde Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Mithat Rende İcra Komitesi (Executive Committee) Başkanlığına seçilmiştir. Büyükelçi Rende'nin bu göreve seçilmesi de ülkemizin OECD'deki önemli rolüne işaret etmektedir. Keza İcra Komitesi, Teşkilatın temel organı olan Konsey'in altındaki üç Daimi Komiteden biridir. Daimi Komiteler arasında en önemli konumda bulunan İcra Komitesi, Teşkilatın Bakanlar düzeyinde gerçekleştirdiği toplantıların hazırlığı ve takibi başta olmak üzere OECD gündeminin ve çalışmalarının yürütülmesinde kilit rol oynamaktadır.

Bunlara ilave olarak, bölgesinde ve dünyada barış ve istikrarı güçlendirmek, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak Türkiye'nin öncelikleri arasındadır. Bu itibarla, **BM**'nin ekonomik ve sosyal gündemini destekliyor, BM kuruluşlarına katkılarımızı artırıyoruz.

2000 Eylül ayında gerçekleştirilen BM Binyıl Zirvesi'nde kabul edilen Binyıl (Milenyum) Kalkınma Hedeflerine ulaşılması için belirlenen süre 2015'de sona erecektir. 2015-2030 dönemi için yeni küresel hedefler belirleme çalışmaları devam etmektedir. "2015 sonrası kalkınma gündemi" olarak adlandırılan yeni hedeflerin merkezinde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınmanın yer alması üzerinde küresel çapta geniş bir mutabakat bulunmaktadır.

Yeni kalkınma hedeflerinin belirlenmesi çalışmalarına katkı sağlamak üzere BM çatısı altında “2015 Sonrası Kalkınma Gündemine İlişkin Üst Düzey Seçkin Kişiler Paneli”, “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Açık Katılımlı Hükümetlerarası Açık Çalışma Grubu” ve “Sürdürülebilir Kalkınmanın Finansmanı Uzmanlar Komitesi” gibi çeşitli mekanizmalar oluşturulmuş olup, toplantılarına ülkemizden aktif katılım sağlanmıştır. Bu toplantılarda Türkiye, sürdürülebilir kalkınmanın 3 boyutuna da hizmet eden ve 10. Kalkınma Planı’nda yer alan konulara öncelik veren bir tutum izlemiştir.

Ülkemiz uluslararası kalkınma işbirliğinde önemli bir ortak ülke ve yükselen donör konumuna gelmiştir. Türkiye’nin resmi ve özel kalkınma yardımlarının toplamı (TKY) 2013 yılı için net 4,347 milyar Dolar, resmi kalkınma yardımları (RKY/ODA) ise 3,3 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Sözkonusu değerlerdeki oransal artış ise bir önceki yıllarla karşılaştırıldığında %28 ve %31 olmuştur. Ülkemizin RKY/GSYH oranı 2012 yılında %0,32 iken 2013 yılında %0,42’ye yükselmiştir.

Öte yandan, Mayıs 2011’de İstanbul’da düzenlenen BM 4. En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) Konferansı’nda ülkemizce açıklanan EAGÜ’lere yönelik 200 milyon Dolar’lık Ekonomik ve Teknik İşbirliği Paketi kapsamında gerçekleştirilen kalkınma yardımlarımız taahhütlerimizin ötesine geçmiş bulunmaktadır. 2012 ve 2013 yıllarında EAGÜ’lere yönelik projelerin toplam değeri sırasıyla 337 ve 286 milyon Dolar’dır.

Kalkınma yardımlarımızdaki artışa paralel olarak, BM Kalkınma Programı’yla (UNDP) kalkınma işbirliğimiz de derinleşmiştir. UNDP’ye yapmakta olduğumuz gönüllü katkılar önemli miktarda artırılmış, UNDP’nin İstanbul’daki Uluslararası Kalkınmada Özel Sektör Merkezine kaydadeğer mali destek verilmiş, son olarak da UNDP Avrupa ve BDT Bölgesel Hizmet Merkezi’nin İstanbul’a taşınması sağlanmış ve Merkezin, anılan coğrafyada gerçekleştireceği “bölgesel program” için 2014’den itibaren 5 yıl süreyle yılda 3’er milyon olmak üzere toplam 15 milyon Dolar katkı sağlamak üzere anlaşma imzalanmıştır.

Diğer taraftan, küresel gelişmelere paralel olarak yeni ortaya çıkan girişimlerden biri **Deauville Ortaklığı**’dır. Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde yaşanmakta olan değişim ve dönüşüm sürecini siyasi ve ekonomik açılardan desteklemek amacıyla, Fransa’nın Dönem Başkanlığı’nda 26-27 Mayıs 2011 tarihlerinde Deauville kentinde düzenlenen G-8 Zirvesi’nde “Deauville Ortaklığı Platformu” (Deauville Partnership Platform) bir G-8 girişimi olarak hayata geçirilmiştir. Platforma G-7 ülkeleri dışında, ülkemizle birlikte Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan ve BAE bölgesel ortak sıfatıyla katılmakta olup, Mısır, Ürdün, Tunus, Fas, Libya ve Yemen ise Platformun destek vermeyi öngördüğü ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye, değişim ve dönüşüm sürecinde bulunan Orta

Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle yakın ilişkileri çerçevesinde, bölgesel ortak sıfatıyla yer aldığı Deauville Ortaklığı'na tam destek vermekte, Platform kapsamındaki çeşitli düzeylerdeki toplantı ve faaliyetlere düzenli ve aktif şekilde katılım ve katkı sağlamaktadır.

Türkiye, Meksika, Endonezya, Güney Kore ve Avustralya arasında gayriresmi bir istişare ve eşgüdüm platformu olarak hayata geçirilen “**MIKTA**” Girişimi'nin, bölgesel ve küresel sorunlara yönelik yapıcı çözümlerin kolaylaştırılmasına ve küresel yapılarda ihtiyaç duyulan reformların hayata geçirilmesine yardımcı olmak bakımından kaydadeğer katkılarda bulunabilecek bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir. 13-14 Nisan 2014 tarihlerinde Meksika'nın evsahipliğinde gerçekleştirilen MIKTA İkinci Dışişleri Bakanları Toplantısı, oluşumun MIKTA üyesi bir ülkede düzenlenen ilk Bakanlar Toplantısı olması nedeniyle özel bir önem taşımıştır. Anılan toplantıya üye beş ülkenin tamamı Dışişleri Bakanı düzeyinde katılmış, MIKTA'dan somut beklentileri hakkında görüşlerini ifade etmişlerdir. Bahsekonu toplantıda, MIKTA Girişimi kapsamında ülkeler arasında işbirliğinin ilerletilebileceği alanlar hakkında kapsamlı görüş alışverişinde bulunulmuştur. BM 69. Genel Kurulu marjında, 25 Eylül 2014 tarihinde, MIKTA Koordinatörlüğü'nü yürüten Kore Cumhuriyeti'nin evsahipliğinde, New York'da Üçüncü MIKTA Dışişleri Bakanları Toplantısı gerçekleştirilmiştir.

15-16 Kasım 2014 tarihlerinde Avustralya'nın Brisbane şehrinde düzenlenen G-20 Zirvesi marjında tertiplenen MIKTA Dışişleri Bakanları toplantısına ben de katıldım. Toplantıda, G-20 gündeminde ele alınan konular ile MIKTA ülkeleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi hakkında görüş alışverişinde bulunduk.

2015 yılında MIKTA'nın Dışişleri Bakanları düzeyinde üç kez toplanması planlanmaktadır. Birinci toplantının MIKTA Koordinatörü Kore Cumhuriyeti'nin evsahipliğinde, ikinci toplantının 2015 BM Genel Kurul toplantıları marjında, üçüncü toplantının ise ülkemizde düzenlenecek G-20 Zirvesi marjında yapılması öngörülmektedir.

Ekonomik işbirliğine yönelik bölgesel örgütler açısından öncü bir nitelik taşıyan **Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün** (KEİ) daha etkin bir hale getirilmesi ve sonuç odaklı projeler geliştirilmesi için faaliyetlerine aktif biçimde katkıda bulunmaya devam ediyoruz. KEİ'nin en önemli özelliği aralarında çeşitli sorunlar bulunan bölge ülkelerini ekonomik işbirliği ortak paydasında birarada tutabilmesidir. KEİ Dönem Başkanlığı halihazırda Yunanistan tarafından yürütülmekte olup, Aralık ayında Yunanistan'da yapılacak Dışişleri Bakanları Zirvesi'yle birlikte altı aylık bir süre için Moldova'ya geçecektir.

Kurucusu olduğumuz **Gelişen Sekiz Ülke (D-8) Teşkilatı**, 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya ve Pakistan'ın katılımıyla gerçekleştirilen Zirve sonucunda kurulmuştur. D-8 ülkelerinin hepsi aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi olup, ülkemiz, İran ve Pakistan aynı zamanda Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na da üyedirler. D-8'in Sekreteryası halihazırda İstanbul'da bulunmaktadır.

19 Aralık 2013 tarihinde İslamabad'da gerçekleştirilen Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda, Teşkilatın 16 yıllık geçmişini değerlendirecek ve gelecek vizyonuna yönelik olarak tavsiyeler sunacak Akil Adamlar Grubu'nun (AAG) kurulması kararlaştırılmıştır. Ülkemiz Akil Adamı olarak dönemin Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı, Başbakan Yardımcımız Sayın Prof. Dr. Numan Kurtulmuş görevlendirilmiştir. 25 Eylül 2014 tarihinde BM 69. Genel Kurulu marjında düzenlenen Bakanlar Toplantısı'nda AAG raporu Dışişleri Bakanlarına sunulmuştur. Toplantıda D-8 Genel Sekreteri'nin 9. Zirve toplantısına sunulmak üzere AAG Raporunu temel alan bir "Eylem Planı" hazırlaması ilke olarak kabul edilmiştir.

Ekonomik, teknik ve kültürel işbirliğini artırmayı amaçlayan **Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)**, 1985 yılında Türkiye, İran ve Pakistan tarafından kurulmuştur. 28 Kasım 1992 tarihinde Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ı içine alan genişlemeyle 10 üyeli bir teşkilat haline gelmiştir. KKTC de 2012 yılında gözlemci statüsü kazanmıştır. EİT Sekreteryası'nın bütçesinin halen %22'si ülkemizce karşılanmaktadır. Önde gelen kurucuları arasında yer aldığımız EİT'in bölgesinde daha etkin hale dönüşmesi ve iktisadi ve ticari işbirliğinin derinleştirilmesi doğrultusunda Akil Adamlar Grubu (AAG) tavsiyelerinin ve Tercihli Ticaret Anlaşması'nın tatbikini esas alan gayretlerimiz sürmektedir.

Ekonomik ve ticari işbirliği alanında önemli role sahip olan **İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)**, 1981 yılında Mekke'de düzenlenen 3. İslam Zirve Konferansı'nda kurulmuş olup, başkanlığını 1985 yılından beri Sayın Cumhurbaşkanlarımız, koordinatörlüğünü de Kalkınma Bakanlığımız yürütmektedir.

İSEDAK işbirliği çalışmalarını 14-15 Ağustos 2012 tarihlerinde Mekke'de yapılan 4. Olağanüstü İslam Zirvesi'nde kabul edilen yeni İSEDAK Stratejisi ve Revize Statüsü çerçevesinde yürütmektedir. İSEDAK Stratejisi çerçevesinde oluşturulan Çalışma Grupları yoğun bir faaliyet içinde olup, 30. İSEDAK Toplantısı 25-28 Kasım 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

ENERJİ

Ülkemiz, artan enerji ihtiyacının karşılanmasında yaklaşık %70 oranında ithalata bağımlı durumdadır. Bu çerçevede, ülkemizin enerji alanındaki en öncelikli hedefi enerji arzı güvenliğini sağlamak ve kuvvetlendirmektir. Bu hedef doğrultusunda geliştirilen çok boyutlu enerji stratejimizin başlıca unsurlarını, 1) ithal edilen hidrokarbon enerji kaynakları olan petrol ve doğalgazın tedarikinde kaynak ve güzergah çeşitlendirilmesi, 2) yerli ve yenilenebilir enerjinin payının artırılması, 3) nükleer enerji sepetimize dahil edilmesi, 4) transit ülke rolümüzün güçlendirilmesi, 5) ülkemizin bir enerji merkezine dönüştürülmesi ve 6) Avrupa'nın enerji güvenliğine katkıda bulunulması olarak sıralamak mümkündür.

Doğu-Batı Enerji Koridoru'nun en önemli bileşenini oluşturan **Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC)** Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı, Azeri-Çırac-Güneşli sahasından başlayarak, Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden, Ceyhan'da bulunan terminale ulaşmaktadır. Günde 1 milyon varil (yaklaşık olarak dünya petrol arzının %1,5'i) petrol ihraç kapasitesine sahip boru hattı, 1.760 km'yle dünyanın en uzun ikinci boru hattı olma özelliğini taşımaktadır.

Doğu-Batı Enerji Koridoru'nun ikinci bileşeni olan **Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE)** Doğalgaz Boru Hattı, 3 Temmuz 2007 itibariyle faaliyete geçmiştir. Hazar Denizi'nin Azerbaycan'a ait kesiminde yer alan Şahdeniz Faz 1 sahasında üretilen doğalgazı Gürcistan üzerinden Gürcistan-Türkiye sınırına ulaştıran boru hattı üzerinden sözleşme gereği yılda 6,6 milyar m³ doğalgaz ithal edilebilmektedir.

Doğu-Batı ekseninde ülkemiz üzerinden geçmesi ve Hazar havzasının yanısıra Orta Doğu doğalgaz kaynaklarını Avrupa'ya sevk etmesi öngörülen boru hatları, Güney Avrupa Doğalgaz Ringi (kısa adıyla Güney Gaz Koridoru) kapsamında değerlendirilmektedir. Ülkemiz topraklarından geçen doğalgaz projelerini de kapsayan Güney Gaz Koridoru'nun oluşturulmasına AB tarafından destek ve öncelik verilmektedir.

Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP), Azerbaycan'da Şahdeniz Faz 2 (ŞD Faz 2) kapsamında elde edilecek doğalgazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya transit taşınmasını öngörmektedir. Anılan hat üzerinden 6 milyar m³'lük (bcm) bölümünün Türkiye'ye satışı, 10 bcm'lik bölümünün Avrupa'ya iletimine ilişkin olarak Türkiye ve Azerbaycan arasında mutabakata varılmıştır. TANAP, Güney Gaz Koridoru'nun belkemiğini teşkil edecektir.

Güney Gaz Koridoru bağlamında 2014 yılında önemli gelişmeler sağlanmıştır. 2013 Aralık ayında, TANAP boru hattına ilk aşamada gaz sağlaması öngörülen Şah Deniz Faz 2 Projesi, Şah Deniz Konsorsiyumu tarafından onaylanmış, TPAO Şahdeniz ve Güney Kafkasya Boru Hattı'ndaki payını %9'dan %19'a yükseltmiş, ayrıca BOTAŞ da TANAP projesinde %30'la yer almıştır. Boru ihale sürecinin sonuçlanmasıyla TANAP Projesi'nde geri dönülmez nokta aşılmıştır.

Ülkemiz, Doğu-Batı Enerji Koridoru'nun yanısıra Kuzey-Güney ekseninde de oynadığı rolün güçlendirilmesine önem vermektedir. Halihazırda bu eksenle ülkemiz ile RF arasında işlemekte olan **Mavi Akım Doğalgaz Boru Hattı** bulunmaktadır. Söz konusu hattın yılda 16 milyar m³ doğalgaz ithal edilmektedir.

RF ile ülkemiz arasındaki bir diğer doğalgaz boru hattı olan **Batı Hattı**'ndan ise mevcut durumda 8 milyar m³ doğalgaz satın alınmakta olup, 6 milyar m³'lük miktarın ithali ise özel sektöre devredilmiş bulunmaktadır.

Öte yandan ülkemiz, ulusal enerji bileşenine **nükleer enerjiyi** eklemek üzere çalışmalarına devam etmektedir. Ülkemiz, 2030 yılına kadar elektrik enerjisinin %10'unun nükleer enerjiden karşılanmasını hedeflemektedir. RF'yle Akkuyu/Mersin'de, Japonya'yla Sinop'ta nükleer enerji santrali kurulması projelerine ilişkin olarak anlaşmalar imzalanmıştır.

Ülkemizin **yenilenebilir enerjinin** geliştirilmesine ilişkin de önemli hedefleri mevcuttur. Bu hedefler 2023 yılında toplam elektrik üretiminin %30'unun yenilenebilir enerjiden karşılanması, 20.000 MW rüzgar enerjisi ve 600 MW jeotermal kapasitesine erişilmesi ve ekonomik hidrolik kapasitenin tümünün kullanılmasıdır. Güneş enerjisi kullanımının yaygınlaştırılmasıyla ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

ÇEVRE VE SU

İklim değişikliği sınır tanımayan bir meseledir. Dolayısıyla, bu küresel tehdide karşı tüm ülkelerin dayanışma halinde hareket ederek, uygun çözümler getirmeleri şarttır. Bu nedenle, iklim değişikliği başta BM olmak üzere, AB, OECD, AGİT, NATO gibi pek çok bölgesel ve uluslararası kuruluşun gündeminin ön sıralarına oturmuştur. Bu özelliğiyle, iklim değişikliği, artık dış politikanın da bir unsuru olarak ele alınmaktadır.

Türkiye, iklim değişikliğiyle mücadeleye katkıda bulunmak amacıyla, 2004 yılında BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇS) ve 2009

yılında Kyoto Protokolü'ne taraf olmuştur. Ülkemiz, iklim değişikliğiyle küresel mücadeleye ulusal imkan ve kabiliyetleri ölçüsünde azami katkı sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye 2020 sonrası iklim değişikliği rejiminin BMİDÇS kapsamındaki müzakerelerinde “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler” ve “hakkaniyet” ilkeleri temelinde, ülkelerin “sosyo-ekonomik koşullarının” dikkate alınacağı adil, kapsayıcı ve şeffaf bir anlaşmaya varılmasından yanadır.

İklim değişikliğiyle mücadeleye büyük önem veren Türkiye, yeni iklim değişikliği rejiminde, ulusal kapasitesine ve gelişmişlik seviyesine uygun düşecek bir konumda yerini alarak, küresel çabalara katkıda bulunmayı arzu etmektedir.

Gelişmekte olan bir ülke olarak yeni rejim kapsamında alacağı finansman ve teknoloji destekleri, Türkiye'yi iklim değişikliğiyle mücadelede daha güçlü kılacaktır.

Son yıllarda, iklim değişikliğinin **su kaynakları** üzerindeki olumsuz etkileri başta olmak üzere, nüfus artışının, hızlı şehirleşmenin ve sanayileşmenin yol açtığı artan su ihtiyacı nedeniyle, su konusu da uluslararası gündemin üst sıralarında yer almaya devam etmektedir. Su sıkıntısının gelecek 20-25 yıl içerisinde Orta Doğu dahil bazı bölgelerde giderek büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, ikamesi mümkün olmayan su, stratejik kaynaklardan biri olarak değerlendirilmektedir.

Yarı kurak iklim kuşağında bulunan ülkemiz, sanılanın aksine su zengini değildir. Bu durum, kısıtlı su kaynaklarımızın verimli kullanımını ve entegre yönetimini, suyun depolanmasını ve bu amaca yönelik olarak barajlar inşa edilmesini gerekli kılmaktadır.

Bunun yanısıra, su kaynaklarımızın %40'ını oluşturan sınıraşan sularımızın, aşığı kıyıdaş ülkelere belirgin zarar vermeden, “hakça”, “akılcı” ve “optimum” kullanımı önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ülkemiz, havza bazında kıyıdaş ülkelerle işbirliği yapılmasını önemsemekte, sınıraşan suları çatışmadan ziyade bir işbirliği unsuru olarak görmektedir.

EĞİTİM, KÜLTÜR VE TANITIM

Ülkemizin yabancı öğrencilere yönelik Devlet ve Hükümet Bursları, Ocak 2012'de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bünyesinde birleştirilip, **Türkiye Bursları** adı altında yeniden yapılandırılmıştır. 2014-2015

öğretim yılı için toplam 3.500 civarında öğrenciye Türkiye Bursu tahsis edilmiştir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'la kurulan Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu'nun üyesi olan Bakanlığım, Türkiye Burslarının her akademik yıl öncesinde yapılan planlanmalarına, ilgili ülkelerin ihtiyaç ve beklentilerini gözönüne alan bilgileri yurtdışındaki temsilcilikleri vasıtasıyla derleyerek, katkıda bulunmaktadır. Öte yandan, Türkiye Burslarını kazanan öğrencilere, burs programlarının duyurulması, başvuru, sınav ve değerlendirme sürecine ilişkin gerekli desteğin sağlanması, kazanan adaylara ait belgelerin tasdik edilmesi, dosyaların ilgili kurumlara gönderilmesi, adayların vize işlemlerinin yapılması gibi hizmetler sunmaktadır.

Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri Projesi'nin uzun vadeli hedefi, küresel ölçekte bir kültür merkezleri ağı oluşturarak, Türkiye'nin kültürel sahadaki etkinliğinin artırılmasıdır. Bu merkezler ülkemizi, kültürümüzü ve Türkçe'yi yurtdışında tanıtmak ve öğretmek bakımından etkin birer vasıta teşkil etmektedir. Yunus Emre Vakfı'nın Bakanlığım ile işbirliği halinde yurtdışında açtığı Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin kuruluş çalışmaları 2014 yılında da artan bir ivmeyle sürdürülmüştür. Bugün itibariyle yurtdışında 30 ülke ve 38 merkezde çalışmalarına fiilen başlamış veya kuruluş çalışmaları devam eden Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri bulunmaktadır.

Söz konusu Merkezler'in çalışmalarına fiilen devam ettiği ülkeler Arnavutluk (Tiran, İşkodra), Azerbaycan (Bakü), Belçika (Brüksel), Bosna-Hersek (Saraybosna, Foynitsa), Fas (Rabat), Güney Afrika Cumhuriyeti (Johannesburg), Gürcistan (Tiflis), İngiltere (Londra), İran (Tahran), İsrail (Kudüs Başkonsoloslüğümüz Kültür Bölümü olarak tanıtılmaktadır), İtalya (Roma), Japonya (Tokyo), Karadağ (Podgoritsa), Kazakistan (Astana), Kosova (Priştine, Prizren, İpek), Lübnan (Beyrut), Macaristan (Budapeşte), Makedonya (Üsküp), Mısır (Kahire, İskenderiye), Polonya (Varşova), RF (Kazan), Romanya (Bükreş, Köstence) ve Ürdün'dür (Amman).

Kuruluş süreçleri henüz tamamlanmamış olmakla birlikte, faaliyetlerine devam eden Merkezler ise Almanya'da Berlin, Münih, Köln, Avusturya'da Viyana, Hollanda'da Amsterdam, Afganistan'da Kabil, Cezayir'de Cezayir, Fransa'da Paris, KKTC'de Lefkoşa ve Bosna-Hersek'te Mostar Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'dir.

Bakanlığım, Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin kuruldukları ülkelerde ihtiyaç duyulan ahdi yapıyı sağlayacak Kültür Merkezleri Anlaşmaları'nın

müzakeresini de sürdürmektedir. Bu anlaşmalar halihazırda birkaç ülkeyle imzalanmış olup, bazılarıyla bu amaçla müzakereler yürütülmektedir.

Buldukları ülkelerde önemli ölçüde rağbet gören Merkezler, 2009-2013 yılları arasında gerçekleştirdikleri 2.500'e yakın faaliyetle 540.000 civarında katılımcıya ulaşmıştır. Yine bu yıllar arasında 15.000'den fazla öğrenci Merkezlerimizden seviyelerine göre sertifikalarını alarak mezun olmuştur. 2014 yılı itibariyle, gelen taleplere bakıldığında sözkonusu sayının 2015 yılında da artacağı anlaşılmaktadır. Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ayrıca, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni'ne göre geliştirilen Türkçe Yeterlik Sınavı'nı da düzenlemeye devam etmektedir.

Yabancı üniversiteler bünyesinde kurulmuş olan **Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ve Türkçe Kursları** malzeme yardımı ve okutman görevlendirilmesi suretiyle desteklenmektedir. Yurt dışında ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı'na ve TİKA'ya bağlı olarak faaliyet göstermekte olan **Türkçe Eğitim Merkezleri** de bulunmaktadır.

Uluslararası akademik alanlarda Türkiye'yle ilgili konularda nitelikli araştırmaların sayısının artırılması, çağdaş Türkiye araştırmalarının geliştirilmesi ve yabancı ülke kamuoylarında Türkiye hakkında etkin bir tartışma platformu oluşturulması amaçlarıyla, yurtdışındaki tanınmış üniversitelerde **Türkiye kürsülerinin** kurulmasına önem verilmektedir. Bakanlığım ve ilgili kurumlarımız tarafından, yabancı üniversitelerde Türkiye kürsülerinin kurulmasına yönelik araştırma yapılması, bu konuda görüşmelerde bulunulması ve anlaşmalar imzalanması yönünde faaliyetlerde bulunmaktadır.

Türk-Alman Üniversitesi (TAÜ) 2013-2014 eğitim-öğretim yılında lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenci kabul ederek İstanbul Beykoz'daki kampüsünde eğitime başlamıştır. TAÜ'nün resmi açılışı, AFC Cumhurbaşkanı Joachim Gauck'un ülkemizi ziyareti sırasında, 11. Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül ve konuk Cumhurbaşkanı tarafından 29 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Akademik sınıflamada bir araştırma üniversitesi olarak tanımlanan TAÜ'de eğitim, lisans programlarında ağırlıklı Almanca, lisansüstü programlarda Almanca veya İngilizce olarak verilmektedir. İleride, Alman paydaş üniversitelerle yapılacak işbirliği çerçevesinde Türk üniversite diploması yanında Alman üniversite diploması verilmesi de planlanmaktadır. Üniversite 5 Fakülte (Hukuk, Mühendislik, İktisadi İdari Bilimler ve Fen ile Kültür ve Sosyal Bilimler Fakülteleri), 1 Yabancı Diller Yüksekokulu ve 2 Enstitüden (Sosyal Bilimler ve Fen) oluşmaktadır.

Japonya'yla "**Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nin Kurulmasına Dair İşbirliği Muhtırası**" Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde

Japonya'yı ziyareti vesilesiyle 7 Ocak 2014 tarihinde imzalanmıştır. Her iki tarafta, üniversitenin kuruluş çalışmalarını yürütmek üzere, Bakanlığımızın da katılım sağladığı Komiteler oluşturulmuştur. Bugüne kadar Tokyo ve İstanbul'da olmak üzere iki kez ortak toplantıda biraraya gelen Komiteler, üniversitenin kampüs yerleşim projesiyle birlikte, idari ve mali yapısına ilişkin master plan ön etüd çalışmalarını ve Çerçeve Anlaşması taslağı üzerindeki çalışmaları sürdürmektedir.

Bakanlığımın kültürel alandaki bir diğer önceliğini de, **yurtdışındaki tarihi eserlerimizin** onarımı ve yenilenmesi çalışmaları teşkil etmektedir. Bakanlığım bu çalışmalara, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarımızla işbirliği halinde, 2014 yılında da önemli katkılarda bulunmuştur. Bu çerçevede, TİKA'nın bağlı olduğu Başbakan Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Numan Kurtulmuş'un Başkanlığında, Bakanlığımın Yurt Dışı Tanıtım ve Kültürel İşler Genel Müdürü'nün de üyesi olduğu “Yurt Dışındaki Kültür Varlıkları Eşgüdüm ve Yönlendirme Kurulu” çalışmalarını etkin şekilde sürdürmektedir. Bu kapsamda, yurtdışındaki taşınmaz kültür mirasımızın kayıtlı bulunduğu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Türk Tarih Kurumu'nun ayrı ayrı envanterleri birleştirilerek “ortak envanter kaydının” oluşturulması amacıyla çalışmalara başlanmış; ayrıca “Yurtdışındaki Kültür Mirasımızın Sürdürülebilir Korunması Stratejik Plan Taslağı (2014-2018)” hazırlanmıştır.

Restorasyon çalışmalarına konu olan Ata yadigarı eserler arasında 1577'de Mimar Sinan tarafından Drina üzerinde inşa edilmiş Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü, 1565'te Malta kuşatmasında şehit düşmüş Turgut Reis'in Trablus'taki türbesi, Sultan II. Beyazıt tarafından 1483'te Osmanlı Devleti'nin Avusturya-Macaristan sınırında inşa ettirilmiş Ram Kalesi ve Belgrad'da ayakta kalmış az sayıda tarihi yapılarımızdan Şeyh Mustafa Türbesi gibi nadide kültür varlıklarımız bulunmaktadır. Ayrıca Türkmenistan'da Sultan Alparslan'ın mezarının bulunarak türbesinin inşa edilmesi ve iki sahabe türbesinin restorasyonu da planlanmaktadır.

Bakanlığımın eşgüdümünde, “Yurtdışındaki Kültür Varlıkları Eşgüdüm ve Yönlendirme Kurulu” kapsamı dışında sürdürülen çalışmalar da mevcuttur. Mali'deki el yazmalarının konservasyonu, Güney Afrika'da Ebu Bekir Efendi'nin istirahatgahının bir türbe projesi çerçevesinde ihyası, Macaristan'daki Türk kültür varlıklarının envanterinin güncellenmesi ve Gül Baba Türbesi'nin restorasyonu ile çevre düzenlemesi, Somaliland'ın Zeyla şehrindeki Türk-Osmanlı eserlerinin rölöve etüdları, Cezayir'de Dayı Sarayı, Keçiova Camii, Bey Sarayı ile Paşa Camii'nin restorasyonu; Kurul çalışmalarından bağımsız olarak yürütülmekte olan projelerdir. Özellikle Mali, Cezayir, Güney Afrika ve Macaristan'daki projelerde somut aşamaya varılmıştır.

Ayrıca taşınmaz kültür mirasımızın korunması amacıyla Romanya ve Bulgaristan'la işbirliği protokolleri imzalanmasını teminen görüşmeler sürdürülmektedir.

Bakanlığımızın desteğiyle, Kültür ve Turizm Bakanlığımızca yürütülmekte olan **yurtdışına kaçırılmış tarihi eserlerimizin ülkemize iadesini** sağlamaya yönelik çalışmalar 2014 yılında yoğunlaşarak devam etmiştir. Yürütülen başarılı ve kararlı politikalarımızın bir neticesi olarak, 2014 yılında muhtelif taşınır tarihi eserler ülkemize iade edilmiştir.

Kurucu üyelerinden olduğumuz **BM Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı**'nın (UNESCO) etkinliklerine ülkemizin aktif katılım ve katkısı, Bakanlığımın eşgüdümünde, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği halinde sağlanmaktadır. Ülkemiz 4 Haziran 2014 tarihinde Paris'te düzenlenen UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Komitesi seçimlerinde, münhal hale gelen tek sandalye için iki ülkeyle yarışmış; bu iki ülkenin aldığı toplam oydan fazla oy alarak seçimleri kazanmıştır. Bu çerçevede ülkemiz Komite'de 2014-2018 döneminde görev yapacaktır. Böylelikle, Kasım 2013'te UNESCO seçimler tarihinin en yüksek oyuyla seçildiğimiz Dünya Miras Komitesi üyeliğini takiben Türkiye, UNESCO'nun iki temel kültürel sütunu olan somut ve somut olmayan kültür alanında en üst düzeyde temsil edilir hale gelmiştir.

UNESCO **İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi**'ne 5 Aralık 2013 tarihinde giren "Türk Kahvesi ve Geleneği"yle anılan Liste'deki kültürel miras sayımız 11'e yükselmiştir (Diğerleri Meddahlık Geleneği, Mevlevi Sema Töreni, Aşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Geleneksel Tören Keşkeği, Geleneksel Sohbet Toplantıları ve Mesir Macunu Festivali).

Ayrıca 15-25 Haziran 2014 tarihlerinde Doha'da düzenlenen UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin 38. Toplantısı'nda Bakanlığımın girişimleriyle UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası Listesi'ne kaydedilen "Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu" ile "Bergama Çokkatmanlı Kültürel Peyzaj Alanı" dosyalarımızla birlikte listede kayıtlı alan sayımız 13'e yükselmiştir (Diğer alanlarımız İstanbul'un Tarihi Alanları, Kapadokya, Divriği Camii ve Hastanesi, Hattuşaş, Nemrut Dağı, Xanthos-Letoon, Pamukkale, Safranbolu, Truva, Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi ile Çatalhöyük Neolitik Kenti).

Bakanlığımız tanıtım stratejisi kapsamında ayrıca, çeşitli ülkelerle kültürel işbirliğinin hukuki zemine kavuşturulmasına yönelik çalışmalar da sürdürülmektedir. Bu doğrultuda, mevcut **kültürel işbirliği protokolleri** ile **kültürel değişim programlarının** günümüzün şartlarına uygun olarak

yenilenmesi de öncelikli hedeflerimiz arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, 2014 yılı içerisinde Aralık ayı itibarıyla 16 ülkeyle (Macaristan, Gambiya, Kenya, İran, Japonya, Fransa, Portekiz, Danimarka, Türkmenistan, Afganistan, Polonya, Kuveyt, Gürcistan, Nijer, Ekvator Ginesi, Kosova) Kültür İşbirliği Anlaşması, Kültürel Değişim Programı, Arşivlerarası İşbirliği Protokolü, Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşması ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması gibi çeşitli işbirliği anlaşmaları imzalanmış bulunmaktadır. İşbirliği anlaşmalarının hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarımız arasında gerekli eşgüdüm Bakanlığımızca sağlanmaktadır.

Ülkemizin tanıtımına ve uluslararası düzeyde olumlu bir şekilde yer almasına yönelik çalışmalarımız bağlamında yurtdışı temsilciliklerimizce düzenlenen **kültür-sanat faaliyetlerinin** yanısıra, Bakanlığımızca üçüncü taraflarca gerçekleştirilen sergi, konser, festival, konferans, yarışma ve benzeri etkinliklere ülkemizden katılım sağlanmasına destek olunmaktadır.

Bu bağlamda, dünyanın farklı bölgeleriyle sosyo-kültürel etkileşimi artırmaya yönelik olarak, Bakanlığımızca düzenlenen kültürel faaliyetler, son dönemde Afrika ve Latin Amerika başta olmak üzere, çeşitli bölgesel açılım politikalarımızın önemli bir unsurunu teşkil etmektedir.

Çok boyutlu dış politikamızın gereği olarak, çok yönlü ve kapsamlı bir kültürel tanıtım ve kültür diplomasisi stratejisi izlenmektedir. Zengin tarihimizin, kültürel değerlerimizin ve insancıl yaklaşımlarımızın dünya kamuoyunun dikkatine sunulması ve bu doğrultuda uluslararası fuar, sergi, sanat ve spor etkinliklerinden istifade olunması yurtdışı tanıtım stratejimizin esasını teşkil etmektedir. Bu bağlamda, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarımızla istişare ve işbirliği halinde ülkemizin tanıtımına yönelik etkinlikler yürütülmekte ve çeşitli düzeylerdeki uluslararası kültür, sanat ve spor etkinliklerinde ülkemizin temsili sağlanmaktadır.

İnsanlığın ortak sorunlarının olası çözüm yollarına ilişkin vizyon geliştirilmesiyle daha iyi bir dünya için bilgi paylaşımını amaçlayan Dünya Sergileri'nde (EXPO) ülkemizin yer almasına önem atfedilmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin 1 Mayıs-31 Ekim 2015 tarihlerinde Milano'da düzenlenecek "Gezegeni Beslemek, Hayat İçin Enerji" temalı EXPO 2015 Milano'ya katılmasına yönelik çalışmalar Ekonomi Bakanlığı'nın koordinasyonunda devam etmektedir.

Ülkemiz, 2016 yılında ilk kez bir EXPO'ya evsahipliği yapacak olup, 23 Nisan-30 Ekim 2016 tarihleri arasında Antalya'da "Çiçek ve Çocuk" temalı Uluslararası Botanik Sergisi (EXPO 2016 Antalya) gerçekleştirilecektir. Bu alandaki hazırlık ve çalışmalar koordinatör kurum olarak görevlendirilen Gıda,

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve bu amaçla kurulan EXPO 2016 Antalya Ajansı tarafından sürdürülmektedir. Faaliyetlerin değerlendirildiği EXPO 2016 Antalya Ajansı'nın Yönetim Kurulu toplantılarında Bakanlığımız da Büyükelçi düzeyinde temsil edilmektedir.

2015 yılında ülkemiz, Avrupa'nın saygın kültür ve sanat festivallerinden biri olan Europalia 2015'e konuk ülke olarak katılacaktır. Ekim 2015-Şubat 2016 tarihleri arasında Belçika'da düzenlenecek olan "europalia.turkey" festivaline katılımı ilgili hazırlıkları, Başbakanlık tarafından görevlendirilen Kültür ve Turizm Bakanlığı yürütmektedir.

2014 yılının Polonya'yla diplomatik ilişkilerimizin kuruluşunun 600. yıldönümü olması vesilesiyle, Polonya'da ve ülkemizde, ilişkilerimizin tarihi derinliğine uygun kültürel tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

2014 yılı ülkemiz ile Finlandiya arasında diplomatik ilişkilerin tesisinin 90. yıldönümü, Malezya'yla da 50. yıldönümü olup, çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih boyunca, kendi topraklarından kopmak zorunda kalan çeşitli millet ve farklı inançtan milyonlarca insana ırk, din, dil, cinsiyet farkı gözetmeksizin kucak açmasını ve bu yabancılara gösterdiği insancıl yaklaşımı yansıtan bir serginin yurtdışında düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu bağlamda ilk defa 13-22 Ekim 2014 tarihleri arasında New York'ta BM Binası'nda "Kuwaiti Boat Area"da "Güvenli Liman Türkiye" adıyla düzenlenmiş olup, açılışı tarafımdan yapılmıştır. Önümüzdeki dönemde başka ülkelerde de tekrarlanacak olan sergi, 24-30 Kasım 2014 tarihlerinde Vaşington'da Büyükelçiliğimiz Kançılıryasında gerçekleştirilmiştir.

2015 yılında Avustralya ve Katar, 2016 yılında da Mısır ve Hindistan'la karşılıklı "Kültür Yılı" kutlamalarının düzenlenmesi planlanmaktadır.

Ülkemiz resim sanatının özgün örneklerini içeren T.C. Merkez Bankası Sanat Koleksiyonu'ndan birer seçkinin, Banka'nın sponsorluğunda ve Bakanlığımızın eşgüdümünde olmak üzere, 2014 yılı sonunda Malezya'da, 2015 yılı içinde de Azerbaycan ve Belçika'da gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

ENFORMASYON VE KAMU DİPLOMASİSİ

Türkiye'nin siyasi, ekonomik, kültürel ve insani alanlarda yürüttüğü proaktif dış politikanın bir sonucu olarak gerek bölgesel gerek küresel olarak stratejik

konumunun gelişiyor olması, ulusal ve uluslararası kamuoyunun ülkemizle bağlantılı olan gelişmelere ilgisini de arttırmaktadır.

Dış politika icraatlarımızın etkin iletişim kanalları üzerinden ulusal ve uluslararası kamuoyunun bilgisine getirilmesi ve objektif olarak yansıtılması sözügeçen icraatların hedeflenen sonuçlarının ulusal stratejik çıkarlarımız açısından optimize edilmesi için elzemdir. Bu itibarla, kapsamlı ve sonuç odaklı, etkin bir kamu diplomasisi yürütülmesi, ulusal ve uluslararası basın-yayın organlarıyla etkileşim halinde olunması, medya üzerinden gerçekleştirilen tanıtım faaliyetlerinin ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızla eşgüdüm halinde uygulamaya yansıtılması gerekmektedir.

Bu hedef ve ilkeler doğrultusunda, Bakanlığımız bünyesinde Bakanlık Sözcüsü tarafından basını bilgilendirme toplantıları düzenlenmekte, küresel güncel gelişmelere ilişkin olarak basın açıklamaları yapılmaktadır. Medya ve kamuoyunun ilgisini çekebileceği düşünülen konulara ve gelişmelere dair zlı notlar e-posta aracılığıyla basın mensuplarına iletilmekte, basının takibinde yarar görülen çeşitli uluslararası etkinlikler ve st düzey ziyaretlere ilişkin olarak medya organlarıyla eşgdmde bulunulmakta, medya kuruluşlarının bilgi, fotoğraf ve görüntü gereksinimleri karşılanmaktadır. Sözkonusu bilgi ve veriler tabiatıyla Bakanlığımız dış teşkilatıyla da paylaşılmaktadır. Ayrıca Bakanlığımız internet sitesinde oluşturulan ‘‘Sorularla Dış Politika’’ başlıklı bir bölüm aracılığıyla temel dış politika konuları, güncel ve sorulara verilen cevaplarla kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

Diğer taraftan, ülkemizin tanıtımı ile uluslararası basında objektif ve kapsamlı bir Şekilde yer bulmasını sağlamaya yönelik çalışmalar kapsamında, yabancı basın mensuplarının taleplerini de dikkate alarak ülkemizi ziyaret etmeleri, st düzey yetkililerimizle röportaj yapmaları sağlanmakta, yazılı mülakat taleplerinin gereği yerine getirilmektedir.

Türkiye’yi ziyaret eden st düzeyli yabancı zevata eşlik eden basın mensuplarının akreditasyon ve diğer işlemleri için Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüyle (BYEGM) eşgüdüm yapılmaktadır. Keza yurtdışı seyahatlerde st düzey yetkililerimize refakat eden basın mensupları için gerektiği takdirde ilgili ülke makamları nezdinde girişimde bulunularak akreditasyon ve diğer işlemlerin kolaylaştırılması sağlanmaktadır.

Bölgemizde cereyan eden gelişmelere orantılı olarak yabancı medyanın ülkemize olan ilgisi artmaktadır. Suriye’deki insani trajediden kaçarak ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının ağırlandığı Adana, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin illerindeki Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) misafir edilen Suriye vatandaşlarının durumlarını yerinde incelemek isteyen yerli ve yabancı

basın mensuplarının ziyaret talepleri için Bakanlığımızca kolaylaştırıcı rol oynanmaktadır. Bu kapsamda, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, BYEGM, ilgili Valilikler ve Bakanlığımız Enformasyon Genel Müdür Yardımcılığımızla eşgüdüm yapmak üzere arazide görevlendirilen Bakanlığımız Görev Gücü'yle bilistişare, 1 Ocak-24 Ekim 2014 tarihleri arasında sığınmacı kamplarına 207 münferit girişe izin verilmiştir. İlki Hatay'da kurulan geçici barınma merkezlerine 2011 Ağustos-2014 Kasım arasında toplam 708 münferit giriş, üç adet toplu bilgilendirme turu yapılmıştır.

Diğer taraftan, ülkemize ve çevresindeki gelişmeleri daha yakından ve yerinden izlemek için çok sayıda yabancı basın-yayın kuruluşu ülkemize mukim temsilciler atama eğilimindedir. BYEGM kayıtlarına göre, ülkemizde mutat olarak çalışmalarına devam eden ve yerleşik temsilcileri bulunan yabancı basın-yayın kuruluşu sayısı Kasım 2014 itibariyle 218'dir.¹

Dış politikaya ilişkin kamu diplomasisi faaliyetlerimizde, yabancı kamuoylarının kendilerine has özelliklerini dikkate almaya özen gösterilmektedir. Başarılı bir kamu diplomasisi stratejisinin anahtarı "diyalog" olup, iletişimin iki yönlü işlemesi gerekmektedir. Bakanlığımız mensupları bilhassa yurtdışındaki temsil görevlerinde diplomatik temasları meyanında buldukları ülkenin basın-yayın organları, düşünce kuruluşları, kanaat önderleri ve üniversiteleriyle sürekli bir biçimde diyalog halindedir. Bu bağlamda, hedef kitlelerin düşünce ve tepkilerinin sürekli bir biçimde izlenmesi önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, Bakanlığımızın kamu diplomasisi faaliyetlerinin eşgüdüm içinde daha stratejik bir biçimde yürütülmesi, araç ve kaynaklarımızın daha etkili bir şekilde kullanılması hedeflenmektedir.

Dış temsilciliklerimizin buldukları ülkelerde yürüttükleri kamu diplomasisi çalışmalarının yanısıra, dış politikamızın kendi halkımıza da her türlü imkan ve araçtan yararlanarak etkin biçimde tanıtılması, farklı düzeylerde daha geniş biçimde tartışılmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, "Hariciye Şehrimizde" programı kapsamında merkezde görevli Büyükelçilerimizce çeşitli illerimize ziyaretler gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda ilk adım, Bakanlığımız üst yönetimi ile yurtdışında görevli bir grup Büyükelçimizden oluşan bir heyetin 9-10 Ocak 2010 tarihlerinde Mardin'i ziyaretiyle atılmış olup, "Hariciye Şehrimizde" programı kapsamında heyetlerimiz bugüne kadar toplam 26 ilimizi ziyaret etmişlerdir. Sözkonusu ziyaretler, belirli bir program çerçevesinde ve tüm illerimizi kapsayacak şekilde sürdürülecektir.

---

¹ BYEGM tarafından ahiren yapılan güncellemede, 2014 Ekim ayı itibariyle 239 olan sayı, "Türk sermayeli yabancı yayın kuruluşlarının" (Örnek: Fox, CNN Türk) listeden çıkarılmasının ardından 218'e düşmüştür.

Öte yandan, Bakanlığımızın akademik çevrelerle etkileşiminin daha da güçlendirilmesi amacıyla, son dönemde farklı dış politika konularında yuvarlak masa toplantıları düzenlenmesi uygulamasına başlanmıştır.

İletişim teknolojilerindeki gelişme kamu diplomasisi uygulamalarında sosyal medyadan da yararlanma imkanı sağlanmıştır. Bu çerçevede dış politikamızın geniş kitlelere doğru ve hızlı bir şekilde anlatılabilmesi amacıyla sosyal medyadan da yararlanılmaktadır. Sosyal medya araçlarımızın yönetiminde, doğru bilginin yanısıra gözden kaçan ve/veya fazla bilinmeyen konularda da bilgilerin paylaşımına özen gösterilmekte, hedef kitlelerin ilgisini çekebilecek görsellerden yararlanılmaktadır. Son dönemde daha fazla kişiye erişim amacıyla;

- Türkçe'nin yanısıra İngilizce (Facebook ve Twitter),
- Arapça (Twitter),
- Fransızca (Twitter) dilleri de kullanılmaya başlanmış,
- Resmi Youtube kanalımız kurulmuş,
- Bakanlığımızın ve dış temsilciliklerimizin internet sayfaları yenilenmiş,
- Resmi Twitter sayfamız üzerinden de basın toplantıları düzenlenmesine başlanmıştır.

Öte yandan, temsilciliklerimizin de sosyal medyada faal olmaları teşvik edilmekte olup, hemen hemen tüm temsilciliklerimizin Facebook ve/veya Twitter sayfaları bulunmaktadır.

Türkçe Twitter sayfamızın takipçi sayısı 26 Kasım 2014 itibariyle 675 bindir. Türkçe Facebook sayfamızı da 174,736 kişi takip etmektedir. Diğer ülke Dışişleri Bakanlıklarının ülkelerinin resmi dillerindeki Twitter sayfalarına baktığımızda ABD'nin (İngilizce) 1 milyon 130 bin, İngiltere'nin (İngilizce) 276 bin, Fransa'nın (Fransızca) 417 bin, RF'nin (Rusça) 439 bin takipçisinin bulunduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Türkçe Twitter sayfamızın eriştiği takipçi sayısı kayda değerdir. 2012 Ocak ayından itibaren faaliyete geçen İngilizce Twitter sayfamızın takipçi sayısı 23.700'e ulaşmıştır. Bu sayfa ayrıca, etkinlik anlamında 55 Klout puanına sahiptir.²

Sosyal medya araçlarının etkinliğine yönelik istatistiki bilgileri (takipçi sayısı, tweetler, retweetler vb.) derleyen Klout.com adlı internet sitesinin verilerine göre Türkçe sayfamız 63 puanla alanında görüşleri öne çıkan, belirli bir konuya odaklı bir kitleye erişim sağlayan grubun içerisinde yer almaktadır.

---

² Değerlendirme 1-100 arasındadır. Ortalama 40 düzeyinde olup, 50 üzeri etkin kullanıcı anlamına gelmektedir.

Kamu diplomasisi çalışmalarımız bağlamında Bakanlığımızın dışa açılan yüzü niteliğindeki internet sitemiz de önemli araçlarımızdan biridir. 2012 yılı başında tasarımı ve içeriği güncellenen internet sitemizin ana sayfasını 2013 yılında 3.293.436 kişi ziyaret etmiş iken, 1 Ocak 2014–25 Kasım 2014 tarihleri arasında 3.788.720 kişi ziyaret etmiştir.

Sosyal medya dahil kamu diplomasisi alanındaki çalışmalarımız diğer bazı ülkeler tarafından da yakından takip edilmektedir. Nitekim 2014 yılı içerisinde Pakistan, Gambiya ve Filistin Dışişleri Bakanlıkları'na yönelik olarak kamu diplomasisi alanındaki deneyim ve tecrübelerimizi paylaşmak üzere eğitim programları yürütülmüştür.

Tabiatıyla kamu diplomasisi alanında, çalışmalarına geçtiğimiz yıl başlayan kamu diplomasisi birimimizin halkımızın en üst düzeyde temsil edildiği kurum olan TBMM'yle de yakın işbirliği içinde çalışmasının ve bu bağlamda Yüce Meclisimizin desteğini haiz olmasının önemi açıktır.

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde Bakanlığımıza yöneltilen sorular da Enformasyon Genel Müdür Yardımcılığı bünyesinde faaliyet gösteren “Bilgi Edinme Birimi” tarafından koordine edilmektedir. Anılan Kanunlar çerçevesinde Bakanlığımıza yapılan bilgi edinme başvuru sayısı 2013 yılında 7.765 olarak gerçekleşmiş olup, 1 Ocak 2014–25 Kasım 2014 tarihleri arasında da 7.164'e ulaşmıştır. Söz konusu başvurulara Bakanlığımızca hukuki süreleri içerisinde cevap verilmektedir.

BÜYÜKELÇİLER KONFERANSI

Büyükelçilerimizin mesleki bilgi ve tecrübelerini paylaştıkları kurumsal bir istişare platformu oluşturmak, dış politika gündemimizde yer alan konular hakkında genel bir değerlendirmede bulunmak, önümüzdeki döneme dair öncelikleri ve hedefleri tespit etmek, dış politikamızın uygulanmasında rol oynayan kurum ve kuruluşlarla eşgüdüm sağlamak hedefiyle ilk kez 2008 yılında Büyükelçiler Konferansı yapılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda dış politikamız hakkında yurtiçinde farklı çevrelerin bilgilendirilmesi ve kamu diplomasisi bakımından da önemli bir işlev gören Büyükelçiler Konferansları'nın bir bölümü ülkemizin farklı şehirlerinde gerçekleştirilmektedir.

Zaman içinde giderek kurumsallaşan Büyükelçiler Konferansları'nın altıncısı, “Güçlü Demokrasi, Dinamik Ekonomi, Etkin Diplomasi” temasıyla 13-19 Ocak 2014 tarihlerinde Ankara, Adana ve Mersin'de düzenlenen programlarla

gerçekleştirilmiştir. Konferans vesilesiyle Büyükelçilerimiz, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız tarafından kabul edilmişlerdir. Ayrıca Konferans kapsamında düzenlenen toplantılarda Sayın TBMM Başkanımız, ilgili Sayın Başbakan Yardımcılarımız ve Sayın Bakanlarımız Büyükelçilerimize hitap etmişlerdir. Öte yandan, üst düzey yabancı konukların davet edilmesine yönelik uygulama çerçevesinde Konferansa Slovenya Cumhurbaşkanı Borut Pahor ve İslam İşbirliği Teşkilatı Genel Sekreteri İyad Madani'nin katılarak Büyükelçilerimize hitap etmeleri, Konferansın uluslararası boyutunu kuvvetlendirmiştir.

“Yeni Türkiye: Dış Politikada Süreklilik ve Değişim” temasının işleneceği Yedinci Büyükelçiler Konferansı'nın 5-9 Ocak 2015 tarihleri arasında Ankara ve Çanakkale'de gerçekleştirilmesine yönelik hazırlıklarımız sürmektedir.

YURTDIŞINDA YAŞAYAN VATANDAŞLARIMIZ

Bir devletin, sınırları dışında yaşayan vatandaşlarının bulunması küresel ölçekte etkin bir ülke olma ideali açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim dünyanın dört bir tarafına uzanmış ve diğer ülkelerde hayat kurup kültürünü yeni coğrafyalara taşımış vatandaşlarımız bizim açımızdan büyük bir değer ifade etmektedir. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız buldukları ülkelerin sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamlarına önemli katkılarda bulunurken, aynı zamanda ülkemizle o ülke arasındaki bağları da güçlendirmektedirler.

Yurtdışında yaşayan 5,5 milyonu aşkın Türk'ün yaklaşık 4 milyonu Batı Avrupa ülkelerinde, 300.000'i Kuzey Amerika'da, 200.000'i Orta Doğu'da, 150.000'i de Avustralya'da yerleşiktir. Bu sayı, Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan 3 milyon göçmenle birlikte düşünüldüğünde 8 milyonluk bir topluluk oluşturmaktadır. Aile fertleri ve akrabalar da dikkate alındığında, daha da yüksek sayıda insanımızı etkileyen bir göç olgusu karşımıza çıkmaktadır.

Yurtdışındaki Türk toplumuna yönelik politikamız, insanlarımızın buldukları ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatlarına etkin birer birey olarak katılmalarını amaçlarken aynı zamanda anavatanları, anadilleri ve kültürleriyle bağlarını korumalarını da hedeflemektedir.

Bu çerçevede, Türk toplumunun ülkemizle olan bağlarının güçlendirilmesi, benliklerinin korunması, durumlarının iyileştirilmesi, buldukları topluma etkin şekilde katılımlarının kolaylaştırılması, eğitim, kültür, din ve diğer alanlarda ihtiyaç duydukları hizmetlerin verilmesi yönünde ülkemizdeki diğer resmi kurumlarla yakın işbirliği içerisinde yoğun şekilde çalışılmaktadır.

Yurtdışındaki Türk toplumuna eğitim, dil ve dini hizmet verilmesi amacıyla halihazırda Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu kararıyla atanan 1.355 öğretmen, 85 okutman ve 1.335 din görevlimiz vazifelidir. Bu hizmetlerin verilmesinde ilgili ülke makamlarıyla somut ve içerikli bir işbirliği yürütülmesine önem verilmektedir.

Yurtdışında vatandaşlarımıza kaliteli ve etkin hizmet sunulması anlayışıyla, onların düşüncelerine değer veren, farklılıkları zenginlik olarak algılayan insan odaklı bir düşünceyle çalışılmaktadır. Ayrıca, vatandaşlarımızın yurtdışında hak ve özgürlüklerden azami düzeyde yararlanabilmesi için de yoğun çaba gösterilmektedir.

Bu bağlamda vatandaşlarımızın yerel makamlarla ilişkilerinde hukuki konularda ihtiyaç duyabilecekleri bilgi ve yönlendirmenin sağlanması amacıyla Sözleşmeli Hukuk Danışmanları istihdam edilmektedir. Batı Avrupa ülkelerinde çoğunlukla hukuk eğitimi alan Türk toplumu üyelerinden oluşan Hukuk Danışmanları yarı zamanlı olarak Dış Temsilciliklerimizde vatandaşlarımıza hukuki destek hizmeti vermektedir. Halihazırda 38 temsilciliğimizde ücretsiz hukuk danışmanlığı hizmeti verilmektedir.

Uyum, etkin katılım ve yabancı düşmanlığı gibi hususlar da yakından izlediğimiz konular arasındadır. Bu süreçte göçmenlere düşen sorumluluklar olduğu gibi evsahibi ülkenin de katılımı teşvik edici ve kucaklayıcı nitelikte politikalar oluşturma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu amaçla, göç/uyum yasa ve politikalarının ayrımcılık içeren hususlardan arındırılması yönünde temas ve girişimlerimiz devam etmektedir.

Bununla birlikte, Batı Avrupa ağırlıklı olmak üzere Türk toplumu üyelerine, mallarına, camilerine/ibadethanelerine yönelik yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve ırkçılık içerikli saldırılar maalesef devam etmektedir.

2011 yılı Kasım ayında Almanya'da 2000-2006 yıllarında sekiz Türk'ün katledilmesi olaylarının faillerinin Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) adlı terör örgütünün mensupları olduklarının tesadüfen ortaya çıkması, bu konuda şimdiye kadar dile getirilen endişelerimizin haklılığını bir kez daha ortaya koymuştur. NSU cinayetleriyle ilgili olarak Parlamentolarda kurulan Araştırma Komisyonu çalışmaları, yargı süreci ülkemiz tarafından yakından takip edilmekte olup, bu kapsamda mağdur ailelerin ihtiyaç duydukları yardım sağlanmaya çalışılmaktadır.

Keza vatandaşlarımıza yönelik yabancı düşmanlığı veya ırkçılık motifli saldırıların takibi amacıyla Bakanlığımızda bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bakanlığımızın Konsolosluk Çağrı Merkezi de, saldırıya uğramaları halinde,

vatandaşlarımızın 7/24 temelinde ulaşabileceği bir yardım hattı olarak hizmet vermektedir. Saldırıya uğrayan vatandaşlarımızla ilgili olarak Başkonsolosluklarımız derhal yetkili yerel makamlar nezdinde gerekli girişimi yapmakta ve mağdurlara ihtiyaç duydukları hukuki destek Dış Temsilciliklerimizdeki Hukuk Danışmanları aracılığıyla sağlanmaktadır.

Konuya verdiğimiz önem ile artan hassasiyet ve endişelerimiz çok taraflı platformlarda da dile getirilmektedir. Bu bağlamda özellikle BM, AK ve AGİT nezdinde ülkemiz aktif bir tutum izlemekte, bu konuda çıkarılan karar tasarılarının/tavsiyelerin oluşmasında öncü bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, güçlenen Türkiye artık yurtdışındaki vatandaşlarının sorunlarıyla daha etkin bir şekilde ilgilenilmekte, görüş ve önerileri ilgili ülkelerin Hükümetleri tarafından daha fazla dikkate alınmaktadır.

Öte yandan, vatandaşlarımızın buldukları ülkelerdeki çalışma ve sosyal güvenlik haklarının korunması amacıyla şimdiye kadar başta Avrupa ülkeleri olmak üzere 29 ülkeyle ikili Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri imzalanmıştır. Aramızda ahdi bir temel olmayan ülkelerle de benzer sözleşmelerin imzalanması için çalışmalar sürmektedir.

Buna ilaveten, vatandaşlarımızın yurtdışında sahip olduğu emlak üzerinde uluslararası ve ikili anlaşmalardan doğan haklarının tesisi hususunda da ilgili ülke makamları nezdindeki girişimlere devam edilmektedir.

İlgili dış temsilciliklerimizce ayrıca, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarını ve beklentilerini irdelemeye ve çözüm yolları üretmeye yönelik düzenli toplantılar düzenlenmektedir.

Bu çerçevede, yurtdışındaki Türk toplumu, kendi aralarındaki iletişim ağını genişletmeleri, aralarındaki dayanışmayı güçlendirmeleri ve etkin sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet göstermeleri için de teşvik edilmektedir.

KONSOLOSLUK KONULARI

Bir ülkenin dış politikasının en önemli unsurunun yurtdışındaki vatandaşlarının çıkarlarını korumak ve onlara her daim en kaliteli hizmeti sunmak olduğu düşüncesinden hareketle konsolosluk hizmetlerinde son dönemde büyük atılımlar yapılmıştır.

Bu çerçevede, yurtdışındaki vatandaşlarımıza konsolosluk hizmetlerini daha süratli, etkin ve çağın gereklerine uygun biçimde sunmak Bakanlığımca önem verilen konuların başında gelmektedir. Devletimizin her an vatandaşımızın

yanında olduğunu hissettirmek, vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerini korumak ve buldukları ülkelerde kendilerine verimli bir şekilde kamu hizmeti sunmak öncelikli hedeflerimizdendir. Nitekim Bakanlığım merkez ve dış teşkilatı, vatandaşlarımızın konsolosluk hizmetlerini 7 gün ve 24 saat sağlıklı bir şekilde alabilmeleri için yoğun mesai yapmaktadır.

Öte yandan, Bakanlığımın konsolosluk ilişkileri alanındaki görevleri, vatandaşlarımızın yurtdışı ilişkilerinin ve temaslarının çoğalması, buna bağlı olarak daha fazla sayıda adli, hukuki, ticari sorunlarla karşılaşmaları ve daha çok yabancıların yatırım yapmak, çalışmak, öğrenim görmek, turizm ya da muhtelif nedenlerle ülkemizi ziyaret etmesi ya da ülkemize yerleşmesi nedeniyle her geçen yıl artmaktadır.

Bakanlığımız ve yurtdışı temsilciliklerimiz, gerek Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin taraf ülkelere tanıdığı haklar ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, gerek pek çok ülkeyle mevcut ikili konsolosluk sözleşmeleri uyarınca, çeşitli vesilelerle yurtdışında bulunan ve/veya yurtdışına giden vatandaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması için ilgili ülkelerin yerel makamları ve bu ülkelerin Türkiye'deki temsilcilikleriyle yoğun işbirliği içinde azami çaba sarf etmektedir.

Vatandaşlarımızın yoğun olarak bulunduğu ülkelerle her yıl ikili konsolosluk görüşmeleri yapılmakta, varsa mevcut sorunlar karşılıklı olarak masaya yatırılmakta, ayrıca konsolosluk ilişkileri ve işbirliğinin en ileri seviyeye ulaşmasına çalışılmaktadır. 2014 yılında, Türkmenistan, Almanya, Özbekistan, Estonya, Moğolistan, Rusya Federasyonu, Avusturya, Moldova, Makedonya, Bosna-Hersek, Kırgızistan, Kosova ve Gürcistan'la konsolosluk konularında istişareler gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan'la 18 Aralık 2014 tarihinde konsolosluk istişareleri gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

2014 yılında ahdi temelin güçlendirilmesi için 24 Temmuz 2014 tarihinde Kanada/Kebek Eyaleti'yle Sürücü Belgelerinin Karşılıklı Tanınması ve Değişimi Anlaşması imzalanmıştır. Öte yandan İçişleri Bakanlığımız ile bilistişare, Azerbaycan, Makedonya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Moldova, Ukrayna, RF, Arnavutluk ve Türkmenistan'la da "Sürücü Belgelerinin Karşılıklı Tanınması ve Değişimi Anlaşması" müzakerelerine başlanmıştır. Ayrıca Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn'le adli yardımlaşmayı ilgilendiren konularda devam eden anlaşma müzakerelerinin kısa sürede tamamlanması öngörülmektedir.

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza daha kaliteli ve süratli konsolosluk hizmeti sunulması amacıyla yeni temsilciliklerimiz açılmaya devam etmektedir. Bu çerçevede 21 Ekim 2013-21 Ekim 2014 tarihleri arasında açılan bir Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesinin yanısıra, altı muvazzaf

Başkonsoloslüğümüz ve on Fahri Başkonsoloslüğümüzün/Konsoloslüğümüzün açılması yönünde Bakanlar Kurulu Kararları çıkarılmıştır.

Konsolosluk Otomasyon Projesi bağlamında konsolosluk işlemlerinin yapıldığı ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla entegrasyonun sağlandığı konsolosluk.net programı ile vatandaşlarımız tarafından kullanılan konsolosluk.gov.tr web sitesi yeniden yazılmış olup, 8 Kasım 2014 Kasım tarihinde kullanıma açılmıştır.

Yeni e-konsolosluk uygulamasında;

- Tüm misyonlarımızda bütün konsolosluk işlemleri için randevulu sisteme geçilecektir;
- Mobil cihazlardan konsolosluk işlemleriyle ilgili bilgi alınması, randevu temin edilmesi, e-pasaport gibi başvuruların hangi aşamada olduğunun takip edilmesi mümkün olacaktır;
- Bugüne kadar 7 gün 24 saat telefonla ulaşılabilen Konsolosluk Çağrı Merkezi'nden yeni web sitesiyle birlikte canlı yardım alınabilecektir;
- Konsolosluk işlemlerine ait başvuru formlarının internet üzerinden doldurulması mümkün hale gelecektir. Böylece vatandaşlarımız işlemleri için misyonlarımıza gittiklerinde doldurmuş oldukları formlar otomatik olarak Konsolosluk.Net programında görülebilecektir.

Konsolosluk.Net programında;

- Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü ve Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, İller İdaresi Genel Müdürlüğü), Adalet Bakanlığı'yla entegrasyon tamamlanmış olup, vatandaşlarımızın askerlik, nüfus tescil (doğum, ölüm, evlilik) ve vatandaşlık işlemleri dış temsilciliklerimizce artık internet üzerinden gerçekleştirilecektir;
- Aynı anda birden fazla vatandaşın konsolosluk işlemleri yapılabilecektir;
- Konsolosluk.Net programının misyon binaları dışında çalıştırılması mümkün hale gelecek olup, gezici konsolosluk hizmeti sırasında sadece başvurular alınmayacak, işlemler de yapılabilecektir.

Konsolosluk işlemleriyle ilgili konularda telefonla yapılan vatandaş başvurularını karşılamak amacıyla kurulan **Konsolosluk Çağrı Merkezi (KÇM)** halen konsolosluk mevzuatı konusunda eğitimli 40 personelle, 7 gün 24 saat

boyunca, Türkçe'nin yanısıra beş dilde (İngilizce, Almanca, Fransızca, Flamanca ve İtalyanca) hizmet vermektedir.

Hızlı ve etkin bir hizmet alabilmesi için vatandaşlarımızın yoğun olarak buldukları ülkelerden “tek hat ile KÇM'ye erişimleri projesi” devreye alınmıştır. Anılan projeye Kuzey Amerika, Almanya (+49 3030 807090), Avusturya (+43720 115890), İngiltere (+44203 6088090) Hollanda (+311 076 60007) ve Fransa'daki (+33 180 146 335) vatandaşlarımız anılan numarayı aramak için ayrıca uluslararası telefon ücreti ödememekte, buldukları ülkenin şehir içi ve şehirlerarası tarifleri üzerinden ücretlendirilmektedirler.

KÇM ülkemizin yurtdışı temsilciliklerimizde ilk defa gerçekleştirilen seçim sürecinde de destek hattı olarak hizmet vermiştir. 2015 yılı içinde gerçekleşecek genel seçimlerde yine bu konuda vatandaşlarımıza destek olacaktır.

KÇM kurulduğundan bugüne kadar yaklaşık 2,2 milyon vatandaş talebine yanıt vermiştir. Bu yıl sonunda yıllık çağrı sayısının 600.000 civarında gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Vatandaşlarımıza yurtdışında sunulan hizmetler bakımından önem verdiğimiz bir diğer husus ise, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın buldukları yerlerde en geniş şekilde oy kullanabilmelerine yönelik adımlarımızdır.

6304 Sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, Resmi Gazete'de 18 Mayıs 2012'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu değişiklikler, yurtdışındaki vatandaşlarımızın hem buldukları yerlerde açılacak sandıklarda, hem de gümrüklerde oy kullanmalarına imkân vermektedir.

Bu çerçevede, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın 2014 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oy kullanmalarına ilişkin hazırlıklar, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) ve diğer ilgili kurumlarla eşgüdüm içerisinde Bakanlığımızca yürütülmüştür.

Her temsilciliğimizin bulunduğu ülkenin konuya yaklaşımı ve Temsilciliklerimizin fiziki koşulları ve personel sayıları konusunda derlenen bilgiler Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına iletilmiştir. Bu çalışmayla tüm dış Temsilciliklerimizin seçimler açısından koşullarının ana hatları belirlenmiştir. Ayrıca, ilgili ülke makamlarının seçimlerin yapılmasına ilişkin mevzuat ve uygulama inceleme çalışmaları ile izin alınması gereken ülkeler için resmi başvuru süreci tamamlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turu 31 Temmuz-3 Ağustos 2014 tarihleri arasında yurtdışında 54 ülke ve 103 temsilciliğimizde genel olarak başarılı bir şekilde tamamlanmış; seçimler rahat, güvenli ve huzur içinde gerçekleştirilmiştir. 73 temsilciliğimiz kendi binasında, 30 temsilciliğimiz ise dışarıda kiralanmış mekânlarda sandık kurmuştur. Yurtdışında toplam 4128 sandıkta oy kullanılmıştır.

Seçimlerde yurtdışında sandık başında 1.471'i Bakanlığım personeli olmak üzere asgari 2.643 kamu personeli görev almıştır. Seçimin her aşamasında görevli personel sayısı yaklaşık 4000'i bulmuştur.

Bakanlığımda kurulan seçim ofisi de seçim eğitimi ve seçim süresince 24 saat çalışarak, temsilciliklerimizden gelen yazılı ve sözlü taleplere yanıt vermiştir (Seçim süresince 2.596 e-posta yazışması yapılmıştır).

Yurtdışında kayıtlı seçmen sayısı 2.798.726'dır. Seçmenler YSK tarafından hazırlanan oy verme günü belirleme sistemi üzerinden randevu almışlardır. Toplam 248.287 kişi randevu almış olup, bunun 178.960'ı I. tur için, 69.327'si ise II. tur için alınmıştır.

Temsilciliklerimizde oy kullanan seçmen sayısı 232.795'dir (%8,37). Gümrüklerde oy kullanan seçmen sayısı ise 297.340'dür (%10,62). Toplamda yurtdışı seçmenin %18,94'ü oy kullanmıştır.

Öte yandan, 2015 yılında gerçekleştirilecek genel seçimlere ilişkin hazırlıklar, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) ve diğer ilgili kurumlarla eşgüdüm içerisinde Bakanlığımca yapılmaktadır.

2015 genel seçimlerine ilişkin olarak YSK tarafından alınan ve Bakanlığıma şifahi olarak iletilen prensip kararları çerçevesinde;

-Yurtdışında "Oy Verme Günü Belirleme (Randevu) Sistemi" tümüyle kaldırılmıştır. Bu çerçevede, dış temsilciliklerimizde de gümrük kapıları benzeri bir sistem uygulanacak olup, her temsilcilik için tek seçmen listesi oluşturulacak, seçmenin tarih veya saate göre herhangi bir sandığa ataması yapılmayacaktır.

-Yurtdışında seçimlerin azami 24 günde tamamlanması öngörülmektedir. YSK tarafından 24 günün başlangıcı 4 hafta sonunu içerecek şekilde hesaplanacaktır. Seçim takvimine ilişkin kanuni düzenlemeler nedeniyle YSK seçim tarihlerini bu aşamada kesin olarak ilan edememektedir.

Seçim süresi 24 gün olmakla birlikte, ülke bazlı daha kısa süreli tarih belirlenmesi mümkün olabilecektir.

-Sandık başı seçmen sayısı 1.200 kişidir.

-Temsilciliklerimizin hafta içinde yoğunluğu ve personel durumu gözönünde tutularak temsilcilikte hafta içi daha az, hafta sonu daha fazla sandık kurulması imkanı mevcuttur.

-Seçimlerin misyon binalarımızda gerçekleştirilmesi temel prensiptir. Ancak ihtiyaç halinde sınırlı sayıda misyonumuzda kiralama yoluna gidilmesi de mümkün olabilecektir.

18 Mayıs 2014 tarihinde New York'ta yapılan ABD Başkonsoloslar Toplantısı, diğer hususların yanısıra, yurtdışında seçim düzenlenmesi, konsolosluk hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yeni e-konsolosluk projesi konularının ele alınması bakımından son derece yararlı olmuştur.

11 Ekim 2014 tarihinde New York'ta yapılan Kuzey Amerika Başkonsoloslar Toplantısı'nda ise genel konsolosluk konularının yanısıra, çatı kuruluşları ve derneklerle ilişkiler, 1915 olayları, kültür ve tanıtma faaliyetleri, ticari ilişkilerin geliştirilmesi, eyalet ve yerel yönetimlerle ilişkiler ve diğer konular ele alınmıştır. Öte yandan anılan toplantıyı müteakiben Büyükelçilerimiz ve Başkonsoloslarımızın da katılımıyla ABD'deki Türk sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle bir toplantı gerçekleştirmiştir.

Konsolosluk faaliyetleri çerçevesinde yurtdışındaki vatandaşlarımıza en etkin şekilde hizmet verme amacımız doğrultusunda ayrıca, Asya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerindeki Fahri Konsoloslarımız Bakanlığımızın davetine icabetle 14-19 Nisan 2014 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmişlerdir. 18 ülkeden 23 Fahri Konsolosumuz anılan ziyarete katılmıştır.

Londra Başkonsolosluğumuz Manchester'da (5 Ekim 2014), Stockholm Büyükelçiliğimiz Göteborg (11-12 Nisan 2014) ve Malmö'de (26-27 Mayıs 2014), Houston Başkonsolosluğumuz Birmingham'da (3-4 Şubat 2014); New York Başkonsolosluğumuz Atlanta'da (22-23 Şubat 2014); Houston Başkonsolosluğumuz Little Rock'ta (26-27 Şubat 2014); New York Başkonsolosluğumuz Raleigh'da (29-30 Mart 2014); Houston Başkonsolosluğumuz Nashville'de (3-4 Nisan 2014); Boston Başkonsolosluğumuz New Haven'da (6 Nisan 2014); Los Angeles Başkonsolosluğumuz San Fransisko'da (12-13 Nisan 2014); New York Başkonsolosluğumuz Rochester'da (19-20 Nisan 2014); Toronto Başkonsolosluğumuz Edmonton (3-6 Mayıs 2014) ve Vancouver'da (6-9 Mayıs 2014); Houston Başkonsolosluğumuz Tulsa'da (9-10 Mayıs 2014); Melburn

Başkonsolosluğumuz Perth'te (6-8 Haziran 2014); Toronto Başkonsolosluğumuz Vancouver'da (1-2 Kasım 2014) ve Houston Başkonsolosluğumuz Baton Rouge'da (15 Kasım 2014) yaşayan vatandaşlarımıza yönelik olarak gezici konsolosluk hizmeti sunmuştur.

Bakanlığımın ve ilgili dış temsilciliklerimizin girişimleri ve takipleri neticesinde adli makamlarımızca çeşitli suçlardan dolayı aranmakta olan ve yurtdışında yakalanan toplam 63 sanığın 2014 yılında ülkemize iadesi gerçekleştirilmiştir

Yine 2014 yılında, yurtdışında çeşitli nedenlerle hüküm giymiş 16 vatandaşımızın cezalarının kalan kısmını ülkemizdeki hapishanelerde tamamlayabilmeleri yönündeki nakil talepleri sonuçlandırılmıştır.

Ocak 2014-Ekim 2014 dönemi içerisinde Meksika, Venezuela, ABD, Brezilya, Ekvator, Peru, Tanzanya, Tayland, Kenya, Filipinler, Hindistan, Avustralya, Pakistan, Gana ve Güney Afrika Cumhuriyeti, Kazakistan ve RF gibi ülkelerde mağdur durumda kalan 312 vatandaşımızın borç senedi verilmek suretiyle ülkemize dönüşü sağlanmıştır

Muhtelif ülkelere ciddi rahatsızlıklar geçirdiklerinden ambulans uçak talebinde bulunan ve bu talepleri Sağlık Bakanlığı'na intikal ettirilen vatandaşlarımızın dağılımı, ülkelere göre aşağıdaki gibidir:

Sırbistan:3, Kazakistan:2, ABD:1, Özbekistan:1, Bosna Hersek:1, Bulgaristan:1, Macaristan:1, Polonya:1, Yunanistan:4, Norveç:1, İngiltere:1, Hollanda:1, Almanya:3, KKTC:9, İtalya:4 ve Avusturya:1

2014 yılı içinde, özellikle bazı Orta Doğu ülkelerinde güvenlik durumundaki bozulma nedeniyle vatandaşlarımızın tahliye edilerek salimen ülkemize dönebilmeleri için yoğun çaba gösterilmiştir. Nitekim İsrail'in 8 Temmuz 2014 tarihinde Gazze Şeridi'ne yönelik askeri operasyona başlaması üzerine, bölgeden ayrılma talebiyle Kudüs Başkonsolosluğumuza başvuran Gazze Şeridi'ndeki 28 vatandaşımızın 13 Temmuz günü Gazze'den ayrılarak Erez Kapısı üzerinden Ürdün'e ulaşmaları ve kendi talepleriyle Ürdün'de kalan 12 vatandaşımız dışındaki 16'sının 14 Temmuz tarihinde İstanbul'a dönüşleri sağlanmıştır.

Kudüs Başkonsolosluğumuzla bilahare temas eden Gazze'deki diğer vatandaşlarımızdan ve Türk vatandaşlığı bulunmayanlardan 23 kişinin de bölgedeki olumsuz gelişmelerin devam etmesi nedeniyle, 20 Temmuz günü Gazze'den çıkarak Erez Kapısı'ndan geçtikten sonra, 21 Temmuz gecesi Ürdün'e giriş yapmaları ve akabinde İstanbul'a salimen varışları sağlanmıştır. Başbakanlık AFAD Başkanlığı, her iki tahliye sırasında vatandaşlarımızı

Bakanlığımız İstanbul Temsilciliği'yle beraber İstanbul'da karşılaşmış, barınma talebi olan vatandaşlarımız için gerekli desteği vermiştir.

Diğer yandan, Gazze'den bilahare ayrılmak isteyen 9 vatandaşımızdan müteşekkil üçüncü grup, yine ilgili temsilciliklerimizin desteğiyle 7 Ağustos günü Ürdün'e giriş yapmıştır. Sözkonusu vatandaşlarımızdan 8'inin 8 Ağustos günü ülkemize dönüşleri sağlanmıştır. Ayrıca Kahire Büyükelçiliğimiz ve Kudüs Başkonsolosluğumuzla eşgüdüm içinde bugüne kadar 8 vatandaşımızın Mısır Refah Kapısı'ndan geçirilerek Gazze'den tahliyeleri sağlanmıştır.

Keza Libya'da, geçtiğimiz dönemde Bingazi'de başlayıp bilahare başkent Trablus'a sirayet eden ve ülke geneline yayılan çatışmaların yarattığı ciddi güvenlik zafiyeti gözönünde bulundurularak, ilgili dış temsilciliklerimiz ve kurumlarımızla bilistişare ülkenin farklı bölgelerinde bulunan/faaliyet gösteren şirketlerimizin çalışanları ve vatandaşlarımızdan oluşan yaklaşık 1.500 kişi, THY'den kiralanan uçaklarla gruplar halinde geçtiğimiz Temmuz ve Ağustos aylarında Misurata bölgesinden hava yoluyla ülkemize tahliye edilmişlerdir.

Kendi imkanlarıyla Libya'dan Tunus'a geçen çok sayıda vatandaşımızın talebinin karşılanması amacıyla THY Tunus seferlerinin kapasitesinin artırılması yönünde girişimlerde bulunulmuş; vatandaşlarımızın ülkemize dönüşüne katkı sağlanmıştır. Ayrıca 30 Ağustos-1 Eylül tarihleri arasında Bakanlığımız, Misurata Başkonsolosluğumuz ve Libya'da faaliyet gösteren bazı şirketlerin işbirliğiyle 280'i şirket çalışanı olmak üzere 300 kadar vatandaşımızın iki uçak vasıtasıyla ve dört gün süren tahliye operasyonu ile yurda dönüşleri sağlanmıştır.

Trablus'un yaklaşık 900 km. güneyindeki Ubari bölgesinde şantiyesi bulunan bir firmamızın güvenlik mülahazalarıyla yaklaşık 400 çalışanını ülkemize nakletmek üzere Misurata'ya getirmesinin ardından sözkonusu çalışanlar 28-29 Eylül 2014 tarihlerinde daha önceki operasyonlarda olduğu gibi THY'den kiralanan uçakla ülkemize tahliye edilmiştir.

Son olarak, 31 Ekim 2014 tarihinde Libya'dan ayrılmak için Bingazi'den karayoluyla yola çıkan 9 vatandaşımızın, anılan şehrin dışında bir grup asker tarafından alıkonulduğunun öğrenilmesi üzerine, vatandaşlarımızın akıbeti yakından takip edilmiş ve bir an evvel yurda dönmeleri amacıyla Libya makamları nezdinde girişimler yapılmıştır. Bu çerçevede konu BM Genel Sekreterinin Libya Özel Temsilcisi ve UNSMIL Başkanının da dikkatine getirilmiştir. Sözkonusu girişimlerimiz sonucunda vatandaşlarımızın 16 Kasım günü ülkemize dönüşleri sağlanmıştır.

Musul'un Geyara ilçesinde 10 Haziran 2014 tarihinde alıkonan vatandaşlarımız, 32 TIR şoförümüzün yürütülen yoğun çalışmalar sonucunda 3 Temmuz 2014

tarihinde serbest bırakılmaları sağlanmıştır. Vatandaşlarımız Erbil Başkonsolosluğumuza teslim edilmelerini müteakip, 3 Temmuz akşamı THY'nin özel uçağıyla ülkemize salimen geri getirilmişlerdir. Musul'da DEAŞ tarafından rehin tutulan Başkonsolosluğumuz personelinin ise üç ayı aşkın bir süreden sonra ülkemize dönüşleri sağlanmıştır.

Yemen karasularına izinsiz girdikleri gerekçesiyle, 6 Temmuz 2013 tarihinden bu yana Hudeyde Askeri Limanı'nda alıkonulan ve mürettebatının büyük bölümü vatandaşlarımızdan oluşan Komor Adaları bandıralı "Svetla" isimli geminin yedisi Türk uyruklu 8 personelinin 6'sı (5'i Türk, 1'i Ukrayna vatandaşı) 18 Eylül 2013 tarihinde serbest bırakılmış olup, geri kalan 2 vatandaşıımız da Haziran 2014'te ülkemize geri dönmüştür.

2014 yılında, Libya'dan çeşitli tarihlerde kaçırılan 4 vatandaşımızın, Bakanlığımız, Trablus Büyükelçiliğimiz ve Misurata Başkonsolosluğumuzun çabaları sonucunda ülkemize dönüşlerine katkı sağlanmıştır.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelere daha rahat seyahat etmelerini sağlamak amacıyla çalışmalarımız hız kesmeden sürdürülmektedir. Nitekim bu çerçevede 2014 yılı içinde Liberya ve Ekvator Ginesi'yle diplomatik pasaportlar için vizelerin karşılıklı olarak kaldırılmasına ilişkin anlaşma; Dominik Cumhuriyeti, Hırvatistan, Guyana, Namibya ve Irak'la da diplomatik dahil, resmi pasaportlar için karşılıklı vize muafiyeti anlaşmaları imzalanmıştır.

2002 yılı itibariyle, umuma mahsus pasaport hamili vatandaşlarımız 42 ülkeye vizesiz seyahat edebilmekteyken, 2014 yılı Kasım ayı itibariyle bu sayı onay işlemleri tamamlanmak üzere olan hukuki düzenlemelerle birlikte 70'e yükselmiştir. Bu yıl ayrıca, Moldova'yla 1 Kasım 2012 tarihinde, Belarus'la 29 Mart 2013 tarihinde imzalanan ve tüm pasaport türlerini kapsayan "Vizelerin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına İlişkin Anlaşma"lar 1 Haziran 2014 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Vatandaşlarımızın seyahat özgürlüğünü genişletecek çalışmalarımız önümüzdeki dönemde de kararlılıkla sürdürülecektir.

"Elektronik Vize" (e-Vize) başvuru sistemi 17 Nisan 2013 tarihinde Bakanlığımız tarafından başlatılmıştır. e-Vize uygulamasıyla internet bağlantısı olan her yerden, 7 gün 24 saat boyunca, ortalama 3 dakika içerisinde e-Vize alınması mümkündür. Halihazırda e-Vize uygulamasından 99 ülkenin vatandaşları yararlanmakta olup, Kasım 2014 sonu tarihi itibariyle yaklaşık 6 milyon e-Vize düzenlenmiştir.

E-Vize Başvuru Sistemi İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı'yla entegre çalışmakta olup, sistemin güvenliği için azami önlemler alınmaktadır. e-Vize sistemi sayesinde ülkemize 118 milyon Dolar kaynak girişi sağlanmış, havaalanı bandrol/kaşe vize sıralarında ve Dış Temsilciliklerimizce düzenlenen vize sayılarında azalma kaydedilmiştir. Son dönemde turist sayısında yaşanan artış da e-Vize sisteminin başarısının bir göstergesi olmuştur.

Yabancıların elektronik ortamda vizelerini hızlı ve zahmetsiz bir şekilde almalarını sağlayan bu uygulama bilgi teknolojisi çağında, ülkemizin itibarına değer katmıştır. Sayın TBMM Başkanımızın evsahipliğinde 12 Aralık 2013 tarihinde TBMM'de düzenlenen "eTR" ödülleri Bakanlığımız "e-Vize" uygulamasıyla "Kamudan Vatandaşa e-Hizmetler" kategorisinde birincilik almıştır.

Ülkemiz ile Avrupa Birliği arasında Vize Serbestisi Diyalogu 16 Aralık 2013 tarihinde Ankara'da resmen başlatılmış, aynı gün Türkiye ile AB arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanmıştır. Geri Kabul Anlaşması 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Vize Serbestisi Diyalogu Yol Haritası kapsamında ilk rapor 20 Ekim 2014 tarihinde AB Komisyonu tarafından yayınlanmıştır. Komisyon raporu ülkemiz ile AB arasındaki bu süreçte olumlu ve teşvik edici bir başlangıç oluşturmuştur. AB uzman heyeti ziyaretleri sonucunda hazırlanan raporda, ülkemizdeki mevzuat, idari yapı, uygulama ve kapasiteye yer verilmekte ve bu alanlarda yapılması beklenen düzenlemeler ile tavsiyelere yer verilmektedir. Raporlama süreci önümüzdeki dönem devam edecektir.

Önümüzdeki dönemde, vatandaşlarımıza en kısa sürede vize muafiyeti sağlanabilmesini teminen, başta İçişleri, Avrupa Birliği ve Adalet Bakanlıkları olmak üzere, ilgili kurumlarımızla yakın işbirliği halinde süreç devam ettirilecektir.

AB'nin Vize Serbestisi Diyalogu sürecini adil ve sonuç odaklı bir yaklaşımla ele alması yönündeki beklentimiz AB nezdinde her vesileyle dile getirilmektedir.

Ülkemiz BM çatısı altında 2006 yılında oluşturulan **Küresel Göç ve Kalkınma Forumu** (GFMD) Dönem Başkanlığı'nı 1 Temmuz 2014 tarihi itibarıyla üstlenmiş bulunmaktadır. Küresel Göç ve Kalkınma Forumu Yıllık Zirve Toplantısının ülkemizin evsahipliğinde 2015 yılı Ekim ayında yapılması öngörülmektedir.

Forum Başkanlığı, aktif ve çok boyutlu bir dış politika icra eden ülkemize, uluslararası görünürlüğün yanısıra, BM'de gündem oluşturmaya başlayan göç ve kalkınma konularında söz sahibi olma hakkını da sağlamaktadır.

GFMD Dönem Başkanlığımızın ana teması, devletler, uluslararası örgütler, sivil toplum ve özel sektör arasındaki işbirliği ile etkin bir uluslararası göç yönetimi sağlanabileceği fikrinden hareketle “Ortaklıkların Güçlendirilmesi: Sürdürülebilir Kalkınma için İnsan Hareketliliği” olarak belirlenmiştir. Dönem Başkanlığımız sırasında "göç" konusunun BM 2015 Sonrası Kalkınma Gündemi'ne dahil edilmesi öncelikli alanlarımızdan biri olacaktır.

Geleneksel olarak göçte kaynak ve transit ülke konumunda olan ülkemiz, gelişen ekonomisi ve yaşam koşulları ile birlikte, son yıllarda aynı zamanda hedef ülke haline gelmiştir. Tarihi göç yolları üzerinde yer alan ülkemiz, Avrupa'ya gitmek isteyen yasadışı göçmenlerin güzergâhı üzerinde bulunmaktadır.

Yasadışı göç konusu, ikili ilişkilerimizde bir sorun olmaktan ziyade, bir işbirliği unsuru olarak görülmektedir. Bu amaçla, gerek Yunanistan, gerek Bulgaristan ile teknik düzeyde çok yönlü bir işbirliği mekanizmasının kurulması için çaba sarf edilmektedir.

Yasadışı göçle mücadele konusunda uluslararası işbirliği platformlarına ülkemiz tarafından aktif katılım sağlanmaktadır. Bu çerçevede 2006 Ocak ayından beri ülkemizin Başkanlığında yürütülen Budapeşte Süreci'nin Beşinci Bakanlar Konferansı 19 Nisan 2013 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu Konferansın sonunda kabul edilen İstanbul Bildirisi göç yönetimi alanında en kapsamlı uluslararası belge olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca Budapeşte Süreci çerçevesinde ülkemiz başkanlığında oluşturulan İpek Yolu Bölgesi Çalışma Grubu vasıtasıyla sürecin doğuya doğru genişlemesi yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Ayrıca ülkemiz AB Sınır Ajansı'yla (FRONTEX) 28 Mayıs 2012'de imzaladığı “İşbirliği Mutabakat Zaptı” ve 27 Şubat 2014 tarihinde imzalanan “2014-2016 İşbirliği Planı” çerçevesinde yasadışı göçle mücadelede işbirliğini sürdürmektedir.

Türkiye, yasadışı göçle mücadelesini kararlılıkla devam ettirirken, özellikle kaynak ülkelerle geri kabul anlaşmaları imzalamak üzere girişimlerini de sürdürmektedir. Bu bağlamda, 40'dan fazla ülkeyle Geri Kabul Anlaşması imzalanması öngörülmekte olup bunlardan 13'üyle sözkonusu süreç tamalanmıştır. Ülkemiz son olarak 18 Nisan 2013 tarihinde Karadağ'la Geri Kabul Anlaşması imzalamış olup, Belarus ve Moldova'yla imzalanan Geri Kabul Anlaşmaları da 1 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Türk dış politikasında karar alma mekanizmalarında görev yapanlara bağımsız görüş, değerlendirme, yorum ve seçenekler sunmak amacıyla kurulan Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), bir yandan Bakanlığın birimlerine ve diğer devlet kurumlarına ilgili konularda bilimsel ve entelektüel danışmanlık hizmeti vermekte, diğer yandan Türkiye’den ve dünyadan akademisyenler ile muadil kuruluşlar ve hükümetlere bağlı kurumlarla çeşitli ortak araştırmalar yapmakta ve etkinlikler düzenlemektedir.

SAM tarafından düzenlenen faaliyetler içinde her yıl tanınmış şahsiyetlerin ve uzmanların katılımıyla dönüşümlü olarak düzenlenen Türkiye-İngiltere Tatlıdil Forumu’nun özel bir yeri bulunmaktadır. Diğer yandan, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi’yle birlikte yine dönüşümlü olarak düzenlenen Azerbaycan Haftası Etkinlikleri de bu yıl gerçekleştirilen önemli etkinlikler arasındadır.

Bu yıl içinde ayrıca, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi (IUS) ve Sri Lanka Kadirgamar Uluslararası İlişkiler Enstitüsü gibi akademik kurumlar ve düşünce kuruluşlarıyla işbirliği muhtıraları imzalanmıştır.

Keza Brookings Institute, Challenges International Forum, Çin Sosyal Bilimler Akademisi, Şanhay Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü, Polonya Uluslararası İlişkiler Enstitüsü ve Barselona Uluslararası İlişkiler Merkezi (CIDOB) gibi düşünce veya stratejik araştırma merkezleriyle toplantı, çalıştay ve forumlar düzenlenmiştir.

Uluslararası ilişkiler bilimine ve Türk dış politikasına merak duyan üniversite öğrencilerinin katıldığı SAM Kış ve Yaz Okulları’nın dahil olduğu eğitim programları bu yıl da devam etmiştir. Bu yıldan itibaren SAM Okulları’nın yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının üniversitelerde lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitim gören çocukları için de düzenlenmesine başlanmıştır.

Ayrıca, Türkiye’de ve uluslararası çevrelerde saygınlık gören ve üç ayda bir yayınlanan “Perceptions: Journal of International Affairs” adlı İngilizce akademik dergi ile Türk dış politikasının çeşitli veçhelerine dair “Vision Papers” ve güncel konularda akademisyenlerin ve üst düzey bürokratların görüşlerine yer veren “SAM Papers” adlı yayınlar da SAM tarafından çıkartılmaktadır.

DİPLOMASİ AKADEMİSİ

2010 yılında kabul edilen 6004 sayılı yeni Teşkilat Kanunu'yla getirilen önemli değişikliklerden birisi Eğitim Merkezi'nin Diploması Akademisi Başkanlığı'na dönüştürülmesidir.

Dış politikamızın kapsamının genişlemesiyle ve bölgesel açılımlarla orantılı olarak Bakanlığımızın personel ihtiyacı da artmaktadır. Süratle değişen ve yenilenen günümüz uluslararası ortamında yerinde değerlendirmeler yapan, etkili çözümler üretebilen, kararlaştırılan politikaları etkili şekilde uygulayabilen, ileriye dönük politikalar üretebilecek kapasiteye sahip, diploması kültür ve geleneğini bilen, gerek merkez gerek yurtdışı teşkilatında üstlenecekleri görev ve sorumlulukları layıkıyla yerine getirebilen insan kaynağı oluşturulması hedeflenmektedir. Nitekim bu hedefler dikkate alınarak, 2011 yılından itibaren başta Aday Meslek ile Konsolosluk ve İhtisas Memurlarımız olmak üzere tüm kademedeki memurlarımızın hizmet içi eğitim programları hem süre hem de içerik açısından daha da geliştirilmiş ve zenginleştirilmiştir. Diploması Akademisince 2014 yılında 50. Dönem Meslek Memurları, 4. Dönem Konsolosluk ve İhtisas Memurları, 2014 Kararnamesi'yle yurtdışına tayin olan personel ve eşleri, Başkonsoloslar, Büyükelçiler, Ataşe Yardımcıları, Merkez Memurları ve Daire Başkanlarına yönelik eğitimler düzenlenmiştir.

Yabancı diplomatlara yönelik faaliyetler, Diploması Akademisi'nin kamu diploması açısından yerine getirdiği önemli bir işlevi teşkil etmekte ve ülkemizin doğru şekilde tanıtılmasına katkıda bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan ülkelerde Dışişleri bürokrasisini oluşturmak ve Dışişleri Bakanlıkları'nda ülkemizi tanıyan ve yakınlık duyan kadroların gelişimine katkıda bulunmak amacıyla 1992 yılında başlatılan ve o tarihten bu yana her yıl düzenlenen "Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı"nın gördüğü ilgi her geçen gün artmaktadır. 2014 yılında yirmincisi düzenlenen programa Kafkasya, Orta Asya, Balkanlar, Orta Doğu, Uzak Doğu, Latin Amerika ve Afrika bölgelerindeki 77 ülkeden birer diplomat katılmıştır.

Ayrıca 2014 yılının Aralık ayında Pasifik ada ülkelerine yönelik olarak düzenlenen programın gördüğü ilgi ve programın bu yıl da düzenlenmesine yönelik talepler ile Karayip ülkelerinden gelen benzer talepler doğrultusunda, 2015 yılında düzenlenecek olan Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı'na bu ülkelerin de katılması için çalışmalara başlanmıştır. Şimdiye kadar 900'ü aşkın yabancı diplomatın eğitim aldığı bu program, gerek Diploması Akademisi'nin gerek ülkemizin görünürlüğü açısından özel bir yere sahiptir. 2015 yılında programın kış ve bahar dönemi olmak üzere iki kez yapılması planlanmaktadır.

Diplomasi Akademisi, Şimdiye kadar 67 Őlkenin Diplomasi Akademisi'yle işbirliği yapılması amacıyla Mutabakat Zabıtları imzalamıştır. 2014 yılında İspanya, Laos, Filipinler, Liberya, Tacikistan, MarŐal Adaları, Namibya, Çek Cumhuriyeti, GŐrcistan ve Ekvator Ginesi'yle İŞbirliği Zaptı imzalanmıştır. Sadece son iki yılda imzalanan Mutabakat Zaptı sayısının 20'ye ulaşması Ölkemizin uluslararası alanda geldiği konumu da göstermesi aÇısından kayda değerdir.

2014 yılında ikili eğitim programlarına yönelik yoğun bir taleple karŐılaŐılmıŐtır. Bu kapsamda GŐney Sudan, Kırgızistan, Somali, Tunus, Irak, Gana, Benin, Gambiya, Filistin, Afganistan'dan genÇ ve kıdemli diplomat heyetleri Őlkemizde eğitim almışlardır. 2014 yılında ikili eğitim programları kapsamında eğitim verilen toplam diplomat sayısı 127 olmuştur. Benzer Şekilde, genÇ diplomatlarımızdan oluşan heyetler de yurtdışında eğitim programlarına katılmaktadır. Bu ereve, 2013 yılında Akademi Başkanlığımızda eğitim programına katılan Çinli genÇ diplomat heyetinin ziyaretine karşılık olarak, genÇ diplomatlardan oluşan bir heyetimiz 2014 Şubat ayında ÇHC'yi ziyaret etmiştir. 2015 yılının ilk çeyreğinde bu kez ÇHC tarafının Őlkemizi ziyaret etmesi beklenmektedir.

BÖlgemizde artan ağırlığımız, diğer Őlkeler nezdinde Bakanlığımızı stajyer diplomat gŐnderme aÇısından da farklı bir konuma taşımıştır. Diplomasi Akademisi, diğer Őlkelerle 3 ay-1 yıllık sŐreler için yabancı stajyer diplomat deĐiŐiminin de eŐgŐdŐmŐnŐ ŐstlenmiŐtir. Evvelce sadece 1992 yılında Fransa ve 1993 yılında Almanya'yla böyle bir işbirliği teşkil edilmiŐken, son beş yılda ABD, Brezilya, Norveç, Kazakistan, Polonya, Macaristan, Azerbaycan, Portekiz, TŐrkmenistan, Birleşik Krallık, Kongo ve Finlandiya'yla benzer işbirliği mekanizmaları kurulmuştur. 2012-2014 yıllarında Fransa, Azerbaycan, Kazakistan, ABD, İngiltere ve Finlandiya'dan birer diplomat Bakanlığımızda staj yapmıştır. Bu sŐre zarfında Fransa, Portekiz, İngiltere ve Brezilya'da birer diplomatımız staj yapmıştır.

Őlkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, derinleştirilmesi, yoĐunlaŐtırılması, Dışişleri Bakanlığları arasında diplomatların eğitimine ilişkin işbirliği hususunun ele alınması ve ikili işbirliği konuları hakkında fikir teatisinde bulunulması amacıyla çeşitli Őlkelerin Diplomasi Akademileri'yle çalışma toplantılarına 2014 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda, Singapur Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi Başkanı ve GŐrcistan Dışişleri Bakanlığı Diplomatik EĞitim Merkezi Başkanı Akademimizi ziyaret etmişlerdir. Akademi BaŐkanlıĐımızca da Tacikistan, RF ve Çek Cumhuriyeti'ne benzer ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Diplomasi Akademisi Bakanlığımız personeli ve yabancı diplomatlara ilave olarak gelen talepler doğrultusunda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının dış ilişkilerle görevli personeline dış politika, protokol ve müzakere teknikleri seminerleri düzenlemekte, diğer kamu kurumlarında sürekli görevle yurtdışına atanan memurlara yılda dört kez Yurtdışı Görev Yönlendirme Kursları vermektedir. 2014 yılında 25 kurumdan toplam 1.300 kişiye bu kapsamda eğitim verilmiştir.

Diplomasi Akademisi yukarıda maruz görevlerine ilaveten, her yıl Bakanlık tarihçesini hazırlamak suretiyle kurumsal hafıza açısından da önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

TERCÜME VE ARŞİV FAALİYETLERİ

7 Temmuz 2010 tarihinde kabul edilen 6004 sayılı “Dışişleri Bakanlığı’nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” kapsamında kurulan Tercüme Dairesi Başkanlığı’nın görevleri “yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar ile akdedilen anlaşmalar başta olmak üzere, dış politikanın yürütülmesi çerçevesinde Bakanlıkça ihtiyaç duyulan belge ve metinlerin tercüme edilmesini veya yapılmış olan tercüme belgelerin gözden geçirilmesini sağlamak” şeklinde tanımlanmıştır.

Tercüme Dairesi (TRCD), kendisine ulaşan talepler ve yayınlanan çeşitli yönergeler çerçevesinde, başlıca üç alanda çeviri yapmaktadır:

Ülkemizin taraf olduğu uluslararası ve ikili anlaşmalar: Müzakeresi Bakanlığımızca yürütülen anlaşmaların tümünün çevirileri ilgili birimlerimizin talebiyle TRCD tarafından yapılabilmektedir. Müzakerelerini diğer kurumlarımızın yürüttüğü anlaşmaların çevirileri de, yine ilgili birimlerimizin talebi üzerine TRCD tarafından kontrol edilmektedir. Bu uygulamayla, anlaşmaların onay sürecinde farklı dillerdeki metinlerin uyumuna ilişkin pürüzlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Açıklamalar ve kamu diplomasisi metinleri: Bakanlığımızın tüm açıklamaları İngilizce, Fransızca, Arapça, İspanyolca, Almanca ve Rusçaya tercüme edilmektedir. Keza Bakanlığımızın ve dış temsilciliklerimizin yabancı dildeki internet sitelerinde yayımlanan güncel gelişmelere ilişkin notlar da aynı dillere tercüme edilmektedir.

Diğer tüm dış politika belgeleri: İlgili birimlerimizin talebiyle, dış politikamızı ilgilendiren, yabancı dilden Türkçe’ye ve Türkçe’den yabancı dile çevrilmesi gereken tüm diğer belgeler tercüme edilmektedir.

2014 Ocak-Ekim döneminde TRCD tarafından 7 dilde yaklaşık 3.700 adet farklı hacimlerde belge çevrilmiştir. Bu belgelerin yaklaşık 120 adedi uluslararası anlaşma çevirisi veya kontrolü, yaklaşık 150 adedi siyasi, idari, ekonomik nitelikte çeşitli belgeler, diğerleri de basın açıklamaları, tanıtım ve bilgilendirme içerikli metinlerdir.

Bakanlığımızın yabancı dilde metin ihtiyacının tek elden karşılanmasıyla dairelerimize asli görevlerinde zaman ve emek tasarrufu sağlanmasına çalışılmaktadır. Bu yolla ayrıca, tutarlı kaliteli ve standart dil kullanımının yerleştirilmesine gayret gösterilmektedir.

Terminoloji çalışmaları: Diğer Batılı ülkelerde gerçekleştirildiği üzere hukuki, siyasi ve ekonomik terimlerin derlenerek, başlıca yabancı dillerde karşılıklarının bulunması ve tüm kamu kurumlarının istifadesine sunulması maksadıyla terim veri tabanı oluşturulması çalışmaları TRCD tarafından başlatılmış ve sürdürülmektedir. Bu çerçevede öncelikle uluslararası ilişkilerde daha çok kullanılabilen merkez birimlerimizin ve yargı organlarımızın isimleri ile kadro unvanları derlenmiş, bunlara kuruluşlarımızca üretilen karşılıklar da göz önüne alınmak suretiyle dil ve konu uzmanları tarafından İngilizce karşılıklar bulunmuştur. Bakanlığımız internet sitesinde halen yayınlanan çalışmalarımız “Türkiye Cumhuriyeti’nin Resmi İsmi Seçilmiş Dillerde Yazımı”, “Sayın Cumhurbaşkanı ve Hükümet Üyelerinin Unvanlarının Yabancı Dilde Karşılıkları”, “Dünya Ülkelerinin Resmi İsimleri ve Sıfatlarının Yazımı”, “G-20 Terimleri”, “Uluslararası Kuruluşlar, Örgütler, Alt Birim ve Kuruluşları Listesi”, “Uluslararası İlişkiler Terminolojisi”, “Genel Hukuk Terminolojisi”, “Askeri Terminoloji”, “Kamu Kurumları İsimlerinin İngilizce Karşılıkları”dır.

Kamu kurumlarının kendi görev alanlarında terim veri tabanlarını oluşturarak diğer kurumlarla paylaşımları teşvik edilmektedir. Bu meyanda, kamu kurumlarımız arasında çevirilerin yabancı dillerde doğru, tutarlı ve standart bir kullanıma kavuşturulması maksadıyla bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Dil ve çeviri faaliyetlerinde temel alınacak ilkelerin tanıtılması için çalışma grubu çerçevesinde eğitim programları düzenlenmiştir. Öte yandan, yapılan çalışmaların sonuçlarının ortaklaşa kullanılması için Hacettepe Üniversitesi’nin işbirliğiyle TÜRKTERM Projesi yürütülmektedir. Proje uyarınca yazılım programı satın alınıp, kurumlarımızın istifadesine sunulmuştur. Kurumlarımızın hazırladıkları terminoloji listelerini TÜRKTERM veri tabanına yüklemeleriyle tüm kurumlarımızın ortaklaşa yararlanmaları mümkün hale gelecektir.

Ayrıca bazı Bakanlıklarımızla ikili işbirlikleri de sürdürülmektedir. Kültür Bakanlığımızla, telif hakları ve kültürel miras terimleri konusunda yürütülen çalışma bu meyandadır.

Çeviri kalitesinin artırılması ile ilgili çalışmalar: Yukarıda sayılan dillerden Arapça ve Çince dışındaki tüm çeviriler, halen Daire Başkanı ve üzerindeki bir yetkili tarafından kontrol edilmektedir. İngilizce metinler, istisnai durumlar dışında tercümandan sonra iki yetkilinin kontrolünden geçmektedir. Tercümelerin en az ikinci bir kişi tarafından kontrol edilmesi, Avrupa'daki kamu tercüme birimlerinin genel olarak benimsediği bir kalite güvencesidir.

Daire personelinin ve başta kalıcı personel olan mütercim tercüman kadrosunun mesleki yeterliliğinin daha da artırılması için akademisyenlerimizin katkısıyla Bakanlığımızda seminerler düzenlenmekte ve imkanlar dahilinde Avrupa'da çeviri alanında önde gelen çeşitli ülkelerin ve Avrupa Komisyonu'nun tercüme birimlerine eğitim gezileri tertip edilmektedir. 2014 yılında ilk defa olarak bir özel sektör kuruluşundan 3 gün süreli kamu diplomasisi ve hukuk diline yönelik İngilizce metin yazımı konusunda eğitim hizmeti alınmıştır. Bu eğitimlerin sürekli hale getirilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca Bilgisayar Destekli Çeviri programları etkin bir şekilde kullanılarak çeviri kalitesi ve verimliliğinin artırılması sağlanmaktadır. Bu meyanda 2013 yılında satın alınan bir program devlet teşkilatımızda bir ilk olarak etkin şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

TRCD'nin yabancı dilde yazımın standardizasyonu amacıyla tarafımızdan kullanılan yabancı dillerde imla, noktalama vb. kuralları alanında bir kılavuz derleme çalışması da bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkçe'nin uluslararası dil olarak kabul görmesi, terim ve kavramlarının uluslararası standartlara göre oluşturulması amacıyla ISO dil ve terminoloji temel standartları oluşturulması çalışmalarına katılım sağlanmaktadır.

Uluslararası ilişkiler: Ülkemizde kamu kurumlarının dil ve terminoloji çalışmalarının yeterli düzeyde bulunmaması nedeniyle özellikle dil teknolojilerini ve terminoloji programlarını uzun süredir kullanan birikim sahibi ülkelerle işbirlikleri geliştirilmekte, bu meyanda veri tabanı değişimi ve mesleki eğitim alanında destek sağlanmaktadır. Öte yandan dil ve çeviri alanındaki uluslararası projelere katılım sağlanmak yoluyla bir yandan Türkçe terimlerin çeşitli uzmanlık konularında uluslararası alanda kabul görmesi sağlanırken, bir yandan da ülkemizde de bu alanda tutarlı ve standart kullanımların yerleştirilmesine çalışılmaktadır. Nitekim COTSOES (Avrupa Devletler

Tercüme Birimleri Konferansı) çerçevesinde 2013 yılında G-20 terimleri konusunda ilgili kurumlarımızla birlikte yürütülen bir çalışmayla bu alandaki temel terim ve kavramlar derlenerek tanımlanmıştır. 2014 yılında telif hakları ve uluslararası sanat kaçakçılığı konusunda iki uluslararası projeye iştirak edilmiştir. Bu bağlamda, çeşitli çalışma gruplarına katılan ve etkin katkı sağlayan TRCD, Avrupa Devletleri Tercüme Birimleri Konferansı'na (COTSOES) 2016-2018 yıllarında başkanlık görevini yürütmek üzere seçilmiştir.

Bakanlığımız arşiv envanterinde 2014 yılı itibariyle 111.000 kutu/klasör evrak ile 9.000 adet defter bulunmaktadır. Sözkonusu kutu/klasörlerde yaklaşık 65 milyon belge bulunduğu tahmin edilmektedir. Arşivimizde, ülkemizin taraf olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmalar da muhafaza edilmektedir.

Türkiye'nin olduğu kadar bölgemizin de yakın tarihine ışık tutabilecek nitelikte belgeleri içermekte olan Cumhuriyet Dönemi diplomatik arşivimizin tasnif ve sayısallaştırma işlemlerinin tamamlanarak arşiv belgelerine hızlı ve kolay erişimin sağlanması öncelikli hedeflerimizdendir. Arşiv belgelerinin mevzuatımıza uygun olarak gizliliğinin kaldırılması çalışmalarının sonucunda, akademik camia ve kamuoyunun istifadesine sunulması öngörülmektedir. Bu amaçla yapılan hazırlık çalışmaları sonucunda hazırlanan Arşiv Otomasyon Projemiz, Bakanlığımızın 2014-2016 Yatırım Programı'na alınmıştır. Pilot çalışmasına 11 Ağustos 2014 tarihinde başlanan Projemizin kapsamının önümüzdeki aylarda genişletilmesi ve Merkez Arşivimizdeki 65 milyon sayfa belgenin 3 yıl içerisinde elektronik ortama aktarılması görülmektedir. Bu çerçevede, Arşiv Otomasyonu Projemizin verimli şekilde yürütülmesi ve öngörülen hedeflere erişilebilmesi bakımından, ilgili uzman kurumlarımız ile akademik camiamızın bilgi birikimi ve görüşlerinden yararlanmak düşüncesiyle 2014 Eylül ayında bir Arşiv Otomasyonu Projesi Danışma Kurulu oluşturulmuştur.

Bakanlığımız arşiv yönetiminin sistematik bir bütünlük içerisinde yürütülmesini teminen, Diplomatik Arşiv Dairemiz personeli Merkez Arşiv envanterimizin yönetiminin yanısıra, bütçe imkanları ve iş programı çerçevesinde yurtdışı temsilciliklerimiz arşivlerinin tasnifi ve düzenlenmesi çalışmalarına destek olunması amacıyla geçici olarak görevlendirilmektedir. Bu çerçevede 2013 yılında Varşova, Kahire, Oslo, Belgrad, Bükreş ve Abuja Büyükelçiliklerimiz, AB Daimi Temsilciliğimiz, New York Başkonsolosluğumuza 2'şer kişi; Madrid, Atina, Bakü Büyükelçiliklerimiz ve Nahçıvan Başkonsolosluğumuza 1'er kişi olmak üzere toplam 23 geçici görevlendirme yapılmıştır. 2014 yılı içerisinde şu ana kadar Berlin, Saraybosna, Londra, Pretoria Büyükelçiliklerimiz, Berlin, Viyana ve Batum Başkonsolosluklarımızın geçici görevle arşiv personeli talepleri karşılanmış olup, yıl sonuna kadar bazı temsilciliklerimize de geçici

görevlendirme yapılması öngörülmektedir. Dış temsilciliklerimizin artan talep ve ihtiyacı çerçevesinde, bütçe imkanları elverdiği takdirde, 2015 yılında 15 dış temsilciliğimizin arşiv tasnif ve düzenleme çalışması için geçici görevlendirme planlanmaktadır.

Arşivimizin tamamlayıcı bir unsuru olarak, Bakanlığımız **Ömer Haluk Sipahioğlu Kütüphanesi** bünyesindeki basılı ve sayısal ortamdaki kitap, makale, veritabanı gibi bilgi kaynaklarını geliştirip çeşitlendirmeye yönelik çalışmalarımız devam etmektedir. Bu çerçevede, süreli yayınlara çevrimiçi erişim sağlayan Ebscohost ve Proquest veritabanları Bakanlığımızın hizmetine sunulmuştur. Kütüphanemizin basılı yayın kaynaklarını geliştirme çalışmalarımız da devam etmektedir.

Arşivcilik, kütüphanecilik hizmetleri ve bilgi-belge yönetimi mesleğine ilgi duyan ve ileride bu alanlarda Bakanlığımızda görev almayı arzu edebilecek üniversite öğrencilerine yönelik olarak 2013 yılından itibaren düzenlenen staj programına 2014 yılında kış döneminde 10, yaz döneminde 24 kişi olmak üzere toplam 34 stajer katılmıştır.

HABERLEŞME

Ülkemizin dış dünyayla olan resmi haberleşmesi, Bakanlığım tarafından yürütülmektedir. Bu itibarla, merkez ve yurtdışı teşkilatımızın haberleşme sistemlerinin bilişim ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelere paralel olarak güncellenmesi, haberleşme güvenliği ve sürekliliği açısından gereklidir. Özellikle son zamanlarda çeşitli devlet kuruluşlarımızın da maruz kaldığı siber saldırılar çerçevesinde mevcut altyapımızın güvenlik uygulamalarının çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu amaçla teknolojik gelişmeler yakından takip edilmekte, haberleşme altyapımızın teknolojik gelişmeler doğrultusunda güncellenmesi ve yenilenmesi yönündeki çalışmalarımız aralıksız sürmektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı teşkilatımızdaki bilgisayar ve diğer elektronik altyapı bu doğrultuda yenilenmekte; yazılım teknolojilerindeki en son gelişmeler, Bakanlığımın personelinin katkılarıyla, gerek öz kaynaklarımız kullanılarak, gerek ilgili mevzuat çerçevesinde hizmet alımı yoluyla temin edilerek, Bakanlık bünyesine hızla uyarlanmaktadır.

E-Devlet uygulamalarının temel çıkış noktasını oluşturan ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması yaklaşımı Bakanlığımca benimsenmiş olup, mümkün olduğunca ortak veri tabanlarının kullanılması çerçevesinde projeler geliştirilirken, ilgili tüm paydaşlarla yakın işbirliğine dayanan ortak

çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca mevcut uygulamalardan edinilen tecrübe ve deneyimler diğer bazı ülkelerin Dışişleri Bakanlıkları'yla paylaşılmakta ve ortak projeler üretilmektedir.

Haberleşme güvenliği için gerekli önlemlerin mümkün olan ölçüde milli olması gereğinden hareketle, başta TÜBİTAK ve TÜRKSAT olmak üzere milli kuruluşlarla yakın işbirliği yapılmakta, ortak projeler geliştirilmektedir. Bu kapsamda TÜBİTAK'la geliştirilen Kapalı Ağ Projesi'nin 3 yıl içinde tamamlanması öngörülmektedir.

Bakanlığım tarafından yürütülen haberleşme hizmetlerinin güvenliği ve sürdürülebilirliği için sarf edilen bu çabalarla birlikte, gizlilik ilkelerimiz çerçevesinde bir kısım haberleşme ve iletişim işlemlerinin de kurye marifetiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu hizmetler, dış temsilciliklerimizde görev alan Başbakanlık, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi diğer kurum ve kuruluşlarımızın temsilcilerinin ihtiyaçlarına da cevap verecek şekilde yürütülmektedir.

Çevrimiçi bilgisayar ağıımızda, merkez ve yurtdışı temsilciliklerimiz dahil olmak üzere, 620 sunucu, 5.250 bilgisayar ve kullanıcı mevcuttur. Çevrimdışı Misyonlarımızla birlikte yaklaşık 5.800 bilgisayara/kullanıcıya hizmet verilmektedir.

Bakanlığımca geliştirilen BelgeArşiv.Net doküman yönetim sisteminde, TÜBİTAK'la işbirliği halinde, Bakanlığımın imza yetkili personeli elektronik imza kullanımına başlamış, bu çerçevede Cumhurbaşkanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ve Savunma Sanayii Müsteşarlığı'yla elektronik yazışma uygulamasına geçilmiştir. TBMM, Kalkınma Bakanlığı, AB Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'yle test çalışmaları devam etmektedir.

İNSAN KAYNAKLARI

6004 sayılı Teşkilat Kanunumuzun 2010 Ağustos ayında yürürlüğe girmesiyle Bakanlığımın kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi ve insan kaynağının etkin bir şekilde kullanılması yönünde önemli bir adım atılmıştır. Yeni Teşkilat Kanunumuzun insan kaynakları yönetimi bakımından hayata geçirilebilmesi amacıyla yedi adet yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Bakanlığımın dış teşkilatı, büyük bir genişleme sürecinden geçmektedir. 2002 yılında 163 olan faal dış temsilcilik sayımız, bugün itibarıyla 134 Büyükelçilik, 12 Daimi Temsilcilik, 81 Başkonsolosluk ve 1 Ticaret Ofisi olmak üzere toplam

228'e ulaşmış bulunmaktadır. Bakanlar Kurulu Kararı tekemmül etmiş bulunan 18 yeni temsilciliğimiz ve açılışına ilişkin işlemler devam eden 6 temsilciliğimizle birlikte Bakanlığımızın yurtdışı teşkilatını oluşturan toplam temsilcilik sayısı önümüzdeki dönemde 252'ye ulaşmış olacaktır.

Bu kapsamda 2013 yılında Panama (Panama), Santo Domingo (Dominik Cumhuriyeti), Asmara (Eritre), Bandar Seri Begavan (Brunei Darussalam) ve Punom Pen (Kamboçya) Büyükelçilikleri ile Aktau (Kazakistan), Amsterdam (Hollanda), Haydarabad (Hindistan), Miami (ABD) Edinburg (İngiltere) ve Hargeysa (Somali) Başkonsoloslukları faaliyete geçmiştir.

2014 yılında ise San Hose (Kosta Rika), Brazavil (Kongo Cumhuriyeti), Gaboron (Botsvana), Kigali (Ruanda), Kotonu (Benin) Büyükelçilikleri ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Daimi Temsilciliği (İstanbul) ile Meşhed Başkonsolosluğu (İran) faaliyete geçmiştir.

Ülkemizin uygulamakta olduğu aktif dış politikaya paralel olarak, Türkiye'yi yerinde izlemek ve ilişkileri daimi temsil yoluyla yürütmek ihtiyacından hareketle, çok sayıda ülkenin ve uluslararası kuruluşun da Türkiye'de temsilcilik açmakta olduğu görülmektedir. Ülkemizde 2011 yılında 103 olan Büyükelçilik sayısı 2014 yılında 121'e, 84 olan Başkonsolosluk sayısı 92'ye yükselmiştir. 41 uluslararası kuruluş temsilciliğiyle birlikte, ülkemizdeki temsilciliklerin toplam sayısı 254'e ulaşmıştır.

Bakanlığımızın merkez ve yurtdışı teşkilatında halihazırda her seviyede toplam 6.478 personel görev yapmaktadır. Merkez teşkilatımızdaki personel sayısı 1.874'tür. Bunlardan 508'i meslek memuru, 431'i konsolosluk ve ihtisas memuru, 16'sı dışişleri uzman yardımcısı, 5'i hukuk müşaviri, 8'i danışman, 2'si basın ve halkla ilişkiler müşaviri, 1'i Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı, 2'si haberleşme teknisyeni, 14'ü iç denetçi, 801'i merkez memuru, 8'i sözleşmeli personel, 43'ü sürekli işçi, 35'i geçici işçidir.

Yurtdışı temsilciliklerimizdeki personel sayısı 4.604 olup, bunlardan 697'si meslek memuru, 513'ü konsolosluk ve ihtisas memuru, 1'i hukuk müşaviri, 9'u danışman, 13'ü uzman müşavir, 93'ü ataşe yardımcısı ve mahalli katip, 411'i güvenlik görevlisi, 2.867'si ise sözleşmeli personeldir.

Dış politikamızın geniş vizyonunun ve yüksek hedeflerinin bir sonucu olarak, çok çeşitli alanlarda ve coğrafyalarda yeni görev ve sorumluluklar üstlenmeye devam eden Bakanlığımızın nitelikli personel ihtiyacı sürekli artmaktadır.

Bu çerçevede diplomatik kariyer memurlarının sayısının artırılması için her yıl giriş sınavları düzenlenmektedir. Meslek memurluğu giriş sınavlarına

uluslararası ilişkiler bölümü mezunlarının yanısıra ekonomiden tarihe, sosyolojiden mühendisliğe kadar çok çeşitli alanlardan mezun olmuş adaylar kabul edilerek Bakanlığımın kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Konsolosluk ve ihtisas memurluğu giriş sınavında ise Bakanlığımın İngilizce, Almanca ve Fransızca yanında Arapça, Çince, Bulgarca, İspanyolca, Portekizce, Rusça, Sırpça, İtalyanca, Gürcüce, Urduca ve Yunanca dillerine hakim personel sayısı artırılarak küresel ölçekte yürütülen dış politikada etkin görev alacak insan kaynağı temin edilmesi için gayret gösterilmektedir.

Ayrıca, bilişim altyapısı ve bilgi teknolojileri alanında uzmanlığa sahip mezunların Bakanlığımızda görev yapmasının önü açılmış olup, 2011 yılından bu yana bilişim ve bilgi teknolojisi alanında uzman konsolosluk ve ihtisas memurları alımı yapılmaktadır.

Öte yandan, diplomatik kariyer memurlarının bölgesel uzmanlaşmaya yönelmeleri teşvik edilmekte, bu amaçla personele yurtiçi ve yurtdışında lisansüstü eğitim imkanı sağlanmaktadır. Bu çerçevede personelimiz ABD, İngiltere, RF, ÇHC, Hollanda, İsrail, Güney Afrika, Fransa, İspanya ve Malta'daki yüksek lisans programlarına katılmaktadır.

Buna ilaveten, personelimizin gerek yurtiçi gerek yurtdışında yabancı dillerini geliştirmelerini teminen yabancı dil kurslarına katılmalarına imkan sağlanmaktadır. 2013 yılında toplam 76 personel yabancı dil eğitimi almış olup, bunlardan 19'u Arapça, 16'sı Rusça, 8'i İspanyolca, 7'si Fransızca, 6'sı Arnavutça, 6'sı Farsça, 4'ü Almanca, 4'ü Portekizce, 4'ü Sırpça, 2'si de Japonca kursuna katılmıştır. 2014 yılı itibariyle ise, 25'i Arapça, 17'si İspanyolca, 16'sı Rusça, 12'si Fransızca, 6'sı Almanca, 3'ü Arnavutça, 3'ü Sırpça, 2'si Farsça, 1'i İbranice, 1'i Korece, 1'i Hırvatça, 1'i de Çince olmak üzere toplam 91 personel yabancı dil kurslarına devam etmektedir. Bunun yanında, Bakanlığım personeline internet ortamında yabancı dil eğitimi alma imkanı da tanınmaktadır. Bu kapsamda, halihazırda 358 personel internet üzerinden dil eğitimi programına katılmaktadır.

Kariyer memurlarının yanısıra merkez memurlarının mesleki gelişimlerinin sağlanması ve hizmet motivasyonlarının artırılmasına özen gösterilmektedir. Bu amaçla merkez memurlarımız için statülerine uygun terfi imkanı sağlanmakta olup, 2014 yılı içinde 31 merkez memuru ataşe yardımcısı unvanını kazanarak yurtdışı temsilciliklerimize atanmıştır.

Bakanlığımın toplam personel sayısının yaklaşık yarısını (2.867) dış temsilciliklerimizde görevli sözleşmeli personelimiz oluşturmaktadır. Konsolosluk hizmetleri başta olmak üzere, büro ve yardımcı hizmetler alanında

özverili bir şekilde çalışmakta olan sözleşmeli personelimizin özlük haklarının iyileştirilmesi amacıyla ilgili tüm kurumlarımızın da katkı ve katılım sağlayacağı yeni yasal düzenlemelere ve ücret ayarlamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'den görevlendirilen Türk uyruklu sözleşmeli personelin ve aile üyelerinin sürekli yolluk ve harcırah ile aile yardımından yararlanabilmelerini mümkün kılacak yasal düzenlemeler yapılması öngörülmektedir.

Ayrıca, gerek faal durumdaki dış temsilciliklerimizde iş yükünün artması, gerek yeni açılacak olan dış temsilciliklerimizde personele ihtiyaç duyulması nedeniyle ilave sözleşmeli personel kadrosunun tahsisi de önem arz etmektedir.

BÜTÇE TEKLİFİ

Dışişleri Bakanlığı'nın Yatırım Harcamaları

Yatırım harcamaları ödeneğimiz, dış politika önceliklerimize göre belirlenen yıllık Yatırım Programımızdaki hedeflerin hayata geçirilmesi için kullanılmaktadır.

2014 yılı, ülkemizin özellikle Afrika, Güney Amerika ve Asya'daki mevcudiyetinin arttırılmasına yönelik adımların sürdürüldüğü bir yıl olmuştur. Bu çerçevede, sözkonusu coğrafyalarda yeni temsilcilikler açılmasına ve bu temsilciliklerin süratle dış politika hedeflerimize hizmet edebilmek üzere başta temsil özelliklerine uygun hizmet binaları olmak üzere gerekli fiziki koşul ve imkanlara kavuşturulması çabalarına ağırlık verilmiştir. Takdir edileceği üzere, bu çalışmaların özellikle imkanların kısıtlı olduğu coğrafyalarda daha yüksek bir maliyeti bulunmaktadır.

a) 2014 yılı yatırım faaliyetlerimiz/ harcamalarımız:

2014 yılında Bakanlığımın inşaat, onarım ve satın alma işleri için tahsis edilen ödenekler ve harcama durumu şu şekilde gerçekleşmiştir:

Yurtdışı onarım işleri	60.000.000 TL
Yurtdışı inşaat işleri	166.000.000 TL
Yurtdışı satın alma işleri	58.000.000 TL
TOPLAM	284.000.000 TL

Bakanlığım tarafından yurtdışındaki temsilciliklerimizin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 2014 yılında gerçekleştirilen inşaat, onarım, satın alma ve tefriş faaliyetleri kapsamında;

- Temsilciliklerimizce talep edilen demirbaş eşya ihtiyacının giderilmesine gayret edilmiş, 8 temsilciliğimizin kapsamlı tefrişatı gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede Encemine Büyükelçiliği, Santo Domingo Büyükelçiliği, Aktau Başkonsolosluğu ve Haydarabad Başkonsolosluğu'nun hizmet ve resmi konut binalarının büyük tefrişatı gerçekleştirilmiş, ayrıca, Kolombo Büyükelçiliği resmi konut binası ile Asmara Büyükelçiliği, Bregenz Başkonsolosluğu ve Nant Başkonsolosluğu hizmet binalarının büyük tefrişatı tamamlanmıştır.

- Punom Pen Büyükelçiliği, Kolombo Büyükelçiliği, Panama Büyükelçiliği ve Brüksel Başkonsolosluğu hizmet binalarının büyük tefrişlerine ilişkin süreç halihazırda devam etmektedir.

- Kişinev Büyükelçiliğimiz hizmet ve resmi konut müşterek binası ve Mogadişu Büyükelçiliğimiz hizmet, resmi konut ve memur konutu binaları yapım işleri ihale edilmiş olup inşaatları devam etmektedir.

- Avrupa Konseyi Nezinde Daimi Temsilciliğimiz / Strazburg Başkonsolosluğumuz yeni yerleşkesi yapım ihalesi gerçekleştirilmiş olup, halen sözleşmenin imzalanması hazırlıkları sürmektedir.

- İki temsilciliğimizin (Mainz Başkonsolosluğumuz hizmet ve resmi konut müşterek binası ile İslamabad Büyükelçiliğimiz personel konutu) inşaat projeleri tamamlanmış olup yapım ihalesi hazırlıkları sürmektedir.

- Sekiz temsilciliğimizin ise (Bağdat, Prag, Dakka, Madrid, Muskat Podgoritsa, Kiev, Hartum ve Nairobi Büyükelçiliklerimiz ile Erbil Başkonsolosluğumuz) yeni yerleşkelerine ilişkin proje çalışmalarının son aşamasına gelmiştir.

- New York Türkevi Binası proje çalışmaları başlatılmıştır.

- Bunlara ilave olarak, Tahran Büyükelçiliğimiz hizmet ve personel konutu binaları projesinin hayata geçirilmesi için proje ihale değerlendirmesi devam etmektedir. Tiran Büyükelçiliğimiz yeni yerleşkesi, Lefkoşa Büyükelçiliğimiz konsolosluk şubesi ve personel konutu binaları, Köln, Münster ve Nürnberg Başkonsolosluklarımız hizmet binaları proje ihale hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

- Darüsselam Büyükelçiliğimiz hizmet ve resmi konut müşterek binası ve Kuveyt Büyükelçiliğimiz yerleşkesi onarımları tamamlanmıştır. Brüksel Büyükelçiliğimiz hizmet binası ile Düsseldorf Başkonsolosluğumuz yeni hizmet binaları onarım çalışmalarının tamamlanması aşamasına gelmiştir. Öte yandan Belgrad hizmet ve resmi konut binalarından oluşan yerleşkenin onarım ihalesi gerçekleştirilerek inşaat çalışmaları başlatılmıştır.

- Diğer taraftan, Moskova Büyükelçiliğimiz hizmet binası yerleşkesi, Bern Büyükelçiliğimiz hizmet ve resmi konut binaları ile Stuttgart ve Hamburg Başkonsolosluklarımız hizmet binaları onarım projeleri ve inşaat ruhsatlarının alınması çalışmaları devam etmektedir.

- Ayrıca 2014 yılında Cakarta ve Nuakşot Büyükelçiliklerimiz hizmet, resmi konut ve personel konutu binaları, Priştine Büyükelçiliğimiz hizmet binası ve Frankfurt Başkonsolosluğumuz yeni hizmet binası işleri Bakanlığımız yatırım Programına dahil edilmiştir.

2014 yılında yapım ve onarım işlerinin yanısıra temsilciliklerimizin ihtiyacına binaen gayrimenkul satın alınmasına da devam edilmiştir. Bu çerçevede Varşova ve Pretorya Büyükelçiliklerimiz için yeni hizmet binaları, Santiago Büyükelçiliğimiz ve Zürih Başkonsolosluğumuz için yeni resmi konut binaları satın alınmıştır. 2014 yılı satın alma faaliyetleri halen devam etmektedir.

b) 2015 yılı Yatırım Programı kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar:

2015 Yılı Bütçemizde de yatırım harcamaları için ayrılan ödeneğin önemli bir kısmının, yeni açılacak temsilciliklerimiz için kiralanacak binalar ile bakıma ihtiyacı olan temsilciliklerimizin gerekli onarımlarının yapılması, devam eden ve başlatılacak olan 36 adet işin proje çalışmalarının, yapım işlerinin devam ettirilmesi, bina/arsa satın alınması için kullanılması planlanmaktadır.

İnşaat, onarım ve satın alma faaliyetleri kapsamında;

- 2015 yılında ihalesi daha önceki yıllarda gerçekleştirilmiş, devam eden veya ihalesi 2015 yılında yapılacak 35 adet onarımın gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bunlardan 8 temsilciliğimizin (Bern, Bangkok Encemine ve Moskova Büyükelçiliklerimiz ile Anvers, İskenderiye, Milano ve Pire Başkonsolosluğumuz) hizmet ve resmi konut binalarından oluşan yerleşkelerinin, 18 temsilciliğimizin (Belgrad, Brüksel, Kahire, Kopenhag, Londra, Meksika, Oslo, Pretorya, Santiago, Taşkent ve Varşova Büyükelçiliklerimiz ile birlikte UNESCO Daimi Temsilciliğimiz ve Amsterdam Hamburg, Londra, Miami, Nant, Stuttgart Başkonsolosluklarımız) hizmet binaları ile 9 temsilciliğimizin (Atina, Helsinki, Kopenhag, ve Londra Büyükelçiliklerimiz ile NATO ve TURKUNO Daimi Temsilciliklerimiz, Düsseldorf, Essen, Londra Başkonsolosluklarımız) resmi konut binalarının onarımı kapsamında proje ve yapım çalışmalarına devam edilecek ve yıl içinde ortaya çıkacak ihtiyaçlar doğrultusunda da diğer temsilciliklerimizde zaruri onarım işleri gerçekleştirilecektir.

- 2015 yılında, Mainz Başkonsolosluğumuz hizmet ve resmi konut binaları ile İslamabad Büyükelçiliğimiz personel konutu binası inşaat ihalelerinin gerçekleştirilmesi, projelerinin tamamlanmasını müteakip, 12 temsilciliğimizin (Bağdat, Dakka, Madrid, Podgoritsa, Prag, Kiev, Hartum, Nairobi ve Muskat Büyükelçiliklerimiz ile Karaçi Başkonsolosluğumuz hizmet, resmi konut ve memur konutu binaları, Erbil Başkonsolosluğumuz yeni yerleşkesi ve New York'taki yeni Türkevi binası) inşaat ihalelerinin yapılması öngörülmektedir. Diğer taraftan, Tahran Büyükelçiliğimiz hizmet ve personel konutu binalarının proje ihalesi değerlendirmesinin sürdürülmesi, Addis Ababa, Manama, Dakar, Banjul, Librevil, Niamey, Vagadugu, Yaounde, Tiran ve Lefkoşa Büyükelçiliklerimiz ile Nürnberg, Münster ve Köln Başkonsolosluklarımızın yeni yerleşimlerine ilişkin proje çalışmalarının başlatılması planlanmaktadır.

c) Kiralama giderleri:

Henüz devlet malı yerleşim düzenine kavuşturulamamış temsilciliklerimizin hizmet, resmi konut, lojman binaları ve garaj ile makine teçhizat ihtiyaçları kiralama yoluyla giderilmektedir. Kiralama giderlerinden her yıl Bütçe Kanunu'yla belirlenen limitler çerçevesinde personele kira katkısı ödemeleri de bu giderlerden karşılanmaktadır.

2014 yılında yeni açılan Kolombo Büyükelçiliği (Sri Lanka), Asmara Büyükelçiliği (Eritre), Bandar Seri Begavan Büyükelçiliği (Brunei Darussalam), Santo Domingo Büyükelçiliği (Dominik Cumhuriyeti), Panama Büyükelçiliği (Panama Cumhuriyeti), Haydarabad Başkonsolosluğu (Hindistan) ve Miami Başkonsolosluğu (ABD) hizmet ve konut binaları olmak üzere, toplam 14 adet yeni bina kiralaması yapılmıştır.

Ayrıca Valetta Büyükelçiliği (Malta) resmi konut binası, Manama Büyükelçiliği (Bahreyn Krallığı) resmi konut ve hizmet binası, Vagadugu Büyükelçiliği (Burkina Faso) resmi konut binası, Kito Büyükelçiliği (Ekvator) hizmet binası, Podgoritsa Büyükelçiliği (Karadağ Cumhuriyeti) resmi konut binası, Bregenz Başkonsolosluğu (Avusturya) hizmet binası ve UNESCO Daimi Temsilciliği (Fransa) geçici resmi konut binası ve hizmet binası olmak üzere, toplam 9 adet temsilciliğimiz için muhtelif sebeplerle yeni kiralamar yapılmıştır.

Öte yandan, büyük bir çoğunluğu sağlık, güvenlik, ikamet ve diğer yaşam koşulları bakımından mahrumiyet bölgesi olarak nitelendirilebilecek, bazı durumlarda savaşların ve iç karışıklıkların da yaşandığı Sahra-altı Afrika ülkelerinde bulunan yeni temsilciliklerimizde görevlendirilen Bakanlığım personeli için de mücbir sebeplerle lojman kiralanmaktadır. Söz konusu Temsilciliklerimizden Abidjan (Fildişi Cumhuriyeti), Addis Ababa (Etiyopya),

Akra (Gana), Asmara (Eritre), Bamako (Mali), Cibuti (Cibuti), Dakar (Senegal), Darusselam (Tanzanya), Harare (Zimbabve), Hartum (Sudan), Juba (Güney Sudan), Kampala (Uganda), Kinşasa (Kongo Demokratik Cumhuriyeti), Librevil (Gabon Cumhuriyeti), Maputo (Mozambik), Niamey (Nijer), Nuakşot (Moritanya), Trablus (Libya) ve Yaounde (Kamerun) Büyükelçiliklerimiz ve Misurata Başkonsolosluğumuz (Libya) olmak üzere toplam 47 adet görev tahsisli memur lojmanı kiralanmıştır.

Sonuç olarak, 2014 yılında 70 bina/daire kiralanmış, mevcut kiralık gayrimenkuller de dahil kiralama giderleri olarak 22 Ekim 2014 itibariyle toplam 75.587.074,- TL harcama yapılmıştır. 23 Ekim 2014-31 Aralık 2014 döneminde de yeni bina kiralama işlemlerine devam edilecektir.

d) Dış Temsilciliklerimizin fiziki güvenlik sistemleriyle ilgili çalışmalar:

Yatırım programımızdaki bir diğer zorunlu önceliği, geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı mahreçli terör örgütlerinin tehdidine maruz kalan ve bazı durumlarda sıcak çatışma şartlarında görev yapan Dış Temsilciliklerimizin güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması oluşturmaktadır. Bölgemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeler misyonlarımızın fiziki güvenlik koşullarının en üst seviyede sağlanmasına olan sürekli ihtiyacı ortaya koymaktadır.

e) Taşıt alımları:

Malumları olduğu üzere, esasen dış temsilciliklerimizin ulaştırma ve temsil hizmetlerinde kullanılmakta olan taşıtlar, yurtdışına gerçekleştirilen ziyaretler sırasında yüksek düzeyli devlet erkanına da tahsis edilmektedir. Özellikle güvenlik önlemleri taşıtların büyük bir bölümünün ekonomik ömrünü doldurmuş olması, onlarcası terör saldırılarında şehit düşmüş, çok sayıda ülkede terör tehdidine maruz kalan ve çatışma bölgelerinde görev yapan mensuplarımız açısından güvenlik zafiyeti doğurmaktadır. Bu itibarla, bahse konu taşıtların güvenlik ve temsilin gerekleri ile devletimizin itibarına uygun nitelikte olmaları önem arz etmektedir.

2013 yılı Yatırım Programı kapsamında Bakanlığımıza tahsisi öngörülen 40 adet binek ve güvenlik önlemleri binek taşıt alımına ilişkin gerekli izinler tekemmül etmemiş olduğundan sözkonusu taşıtlar satın alınamamıştır (Satın alınmasına izin verilmeyen 40 adet taşıttan 15 adedi güvenlik önlemleri binek taşıt niteliğindedir).

2014 yılı Yatırım Programı kapsamında dış temsilciliklerimize tahsis amacıyla Bakanlığımızca 40 adet güvenlik önlemleri taşıt talep edilmiş, Bakanlar

Kurulumuzun Kararı ile 25 adet güvenlik önlemleri taşıyan satın alınmasına izin verilmiştir.

Sayıları hızla artan dış temsilciliklerimizin ve yine sayıları hızla artan diğer kamu kurumlarının yurtdışı müşavirliklerinin taşıt ihtiyacına kalıcı bir çözüm bulunabilmesini teminen Yatırım Programı çerçevesinde Bakanlığımıza tahsisi öngörülen taşıt sayılarının artırılması önem arz etmektedir.

Dış temsilciliklerimizin bulunduğu bölgelerdeki terör tehdidi, çatışmalar, artış gösteren adi suçlar ve tarihi husumetler nedeniyle temsilciliklerimizin güvenlik önlemleri taşıtlarının yenilenmesi ve tehdit seviyesinin yüksek olduğu temsilciliklerimize mevcut taşıtlarına ilaveten yeni güvenlik önlemleri taşıt tahsis edilmesi gerekmektedir. Bu itibarla 2015 yılında Bakanlığımızca mümkün olduğunca fazla sayıda güvenlik önlemleri taşıtın satın alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çerçevede, Bakanlığımızca 2015 yılı yatırım programı kapsamında dış temsilciliklerimiz için 80 adet güvenlik önlemleri taşıtın satın alınması talep edilmiş olmasına karşın, bütçe imkanlarının ancak 35 adet güvenlik önlemleri taşıtın satın alınmasına müsaade edeceği anlaşılmaktadır.

Diğer yandan, araçların yıpranmasına bağlı olarak her geçen yıl anılan taşıtlar için yapılan harcamalar da artmakta, eski model güvenlik önlemleri taşıtlardan bazılarının mutlak bakım-onarım masrafları, yeni bir binek taşıtın satın alma bedeline ulaşabilmekte ve bu durum Bakanlığımız bütçesine ciddi bir mali yük getirmektedir. Bu itibarla, on yaşın üzerindeki taşıtların süratle elden çıkarılarak yerlerine yenilerinin satın alınması ve taşıt parkımızın Bakanlığımızın ihtiyacına uygun niteliğe kavuşturulması, güvenlik mülahazalarının yanısıra, bahse konu eski taşıtlar için yapılan bakım/onarım giderlerinden tasarruf sağlanması açısından da elzem görülmektedir.

f) Temsil ve Ağırlandırma Alanında Hizmet Alımı Giderleri:

Dünyada ve bölgemizde meydana gelen gelişmeler çerçevesinde, dış politikamızın ilgi ve etki alanının giderek genişlemesinin ve çeşitlenmesinin doğal sonucu olarak Bakanlığımız siyasi, ticari, ekonomik ve kültürel konuların yanısıra enerji, ulaştırma, insani diplomasi ve insani yardımlar gibi alanlarda yürütülen ve teknik niteliği ağır basan çalışmalarla ilgili hazırlık, planlama ve eşgüdüm çalışmalarına etkin biçimde katılmaktadır.

Öte yandan, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ve organize suçlarla mücadele, iklim değişikliği, çevre korunması, güvenlik, yoksullukla mücadele gibi küresel gündemi meşgul eden konular ve izlenen “bölgesel sahiplenme” ve

“kapsayıcılık” vizyonu çerçevesinde ülkemizin yakın çevresiyle siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkileri geliştirme girişimleri dış politika gündemimizde daha fazla yer bulmaktadır.

Ülkemiz tarafından bölgesinde ve ötesinde izlenen önalıcı, aktif ve etkin dış politika çerçevesinde Hükümetimizin evsahipliğinde ülkemizde gerçekleştirilen uluslararası zirve toplantılarının ve ikili ziyaretler çerçevesinde ülkemize gelen yabancı heyetlerin sayısı geçmiş yıllarla kıyaslanamayacak ölçüde artmıştır. Bu durum, gelen yabancı heyetlerin ülkemizin itibarına ve temsilin gereklerine uygun düzeyde ağırlanmasını ve bunun sonucunda da temsil ve ağırlama harcamalarında bir artış yaşanmasını beraberinde getirmiştir.

Bahsekonu nedenlerle, bütçemizin temsil ve ağırlama giderleri harcama kalemlerindeki ödeneklerin, dış politika faaliyetlerimiz kapsamında gerçekleştirilen karşılıklı ziyaretler ve ülkemizde düzenlenen üst düzeyli toplantı, konferans ve zirvelerin sayısındaki artış dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Dışişleri Bakanlığı 2015 Yılı Bütçesi

Bakanlığımın 2015 yılı bütçesi 2.080.968.000 TL olarak Plan ve Bütçe Komisyonunun onayına sunulmuş olup, 24 Kasım 2014 tarihinde yapılan görüşmede kabul edilmiştir.

Bütçe teklifimiz, dış politika hedeflerimizin tam olarak yerine getirilebilmesi amacıyla ve ödeneklerimizin etkin, verimli ve ekonomik kullanılmasına yönelik mali disiplin ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Yurt içinde ve dışında Bakanlığımızın fiziki ve mali imkanlarının yeterli düzeye yükseltilmesi, dış politikamızın saygın ve başarılı bir şekilde uygulamaya konulmasında önem taşıyan unsurların başında gelmektedir.

Çok boyutlu ve vizyoner dış politikamızın bir sonucu olarak çeşitli alanlarda ve coğrafyalarda yeni görev ve sorumluluklar üstlenmeyi sürdüren Bakanlığımızın bütçe teklifinin %63'ü karşılanmış ve konsolide bütçe içindeki payı binde 4,40 olmuştur. Söz konusu miktarın çok daha üst seviyelere çıkartılmasının uygun olacağına inancımı siz Saygıdeğer Milletvekillerimizle yeniden paylaşmak istiyorum.

Bu vesileyle 2015 yılı bütçesinin ülkemiz için hayırlı olmasını diliyor, Bakanlığım ve Hükümetimiz adına saygılar sunuyorum.